EREN ERDEM

DEVRİMCİ PEYGAMBER

KIRMIZIKEDİ

İslam'ı temsil ettiğini söyleyenlerin "yolsuzluk, hırsızlık ve cinayetle" anıldığı günümüzde, ne yazık ki "tekbir getirerek kafa kesen katiller" de Müslüman olarak tanımlanıyor.

Tarihe yön vermiş bir din, bağlamından kopartılarak kitleleri uyuşturan bir olguya dönüştürülüyor, İslamiyet adına her türlü ahlaksızlığı görmezden gelen insanlar yaratılıyor.

İslam'ın kapitalizme karşı bir dünya görüşü olduğu tezi üzerine uzun yıllardır çalışmalar yapan Eren Erdem, gidişata itiraz ediyor, İslam'ın ve İslam'ın Devrimci Peygamberi'nin düşünce ve uygulamalarını net biçimde ortaya koyuyor.

Abdestli Kapitalizm, *Devrim Ayetleri* gibi kitapları büyük ilgi gören Eren Erdem, *Devrimci Peygamber*'le, "katillerin, kul hakkı yiyenlerin, yolsuzların, arsızların" ardına sığınmaya çalıştığı Hz. Muhammed'in gerçekte nasıl bir yerde durduğunu gözler önüne seriyor.

Köleler özgürleştirilecek, zengin ile fakir eşitlenecek!

KIRMIZIKEDİ

www.kirmizikedikitap.com

₺15

Eren Erdem

İstanbul Fatih doğumlu yazar, ilk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra üniversite hayatına başladı. Üniversiteyi yarıda bırakmak zorunda kalan yazar, 2000'li yılların henüz başında Türkiye'de tartışılmaya başlanan "Kur'an odaklı İslam" düşüncesinin toplumsal tartışmalara dahil olması adına çok sayıda çalışma yürüttü. Kurduğu "internet forum" siteleri üzerinden, "Kur'an ve Akıl Sempozyumu" gibi önemli bir sürece varacak çalışmaların olgunlaşmasına katkı sundu.

2000'li yılların başında, ciddi tartışmaların yürütüldüğü platformlarda etkin faaliyetler üretti. Akabinde "hanif Müslümanlık, Kur'an'a dönüş" tezinin önemli fikir işçileri arasında yerini aldı.

Yaklaşık 15 yıllık eğitim ve mücadele sürecinin ardından yaptığı araştırmaları 2008 yılında kitap haline getirdi. İran'ın ve ekseriyetle Üçüncü Dünya'nın ezilenlerinin önemli bir simgesine dönüşen Dr. Ali Şeriati'nin ilk olarak dile getirdiği "Abdestli Kapitalizm" kavramını kitaplaştırdı. Ve toplam sekiz kitap yazdı.

Yazar Eren Erdem, halen bağımsız kitap çalışmalarını sürdürmekle birlikte, pek çok konferansa ve birçok televizyon kanalında programlara katıldı, çok sayıda söyleşi yaptı.

Devrimci İslam düşüncesini teorik zeminde Türkiye toplumuna izah çalışmaları yürüten yazar, 2012 yılında kurulmasına önayak olduğu ve Devrimci İslam'ın büyük şiarı Ebu Zerr el-Gıffari'nin son sürgün yerinin de adı olan Rebeze Kültür Evi'nde "Cumartesi Sohbetleri" adı altında, Kur'an'ın zamana sözü, tarihsel perspektif, tarih felsefesi üzerine söyleşiler yapmaktadır.

Yazarın başlıca kitapları: *Gayya Karanlığından Kur'an Aydınlığına, Abdestli Kapitalizm, Nurjuvazi* (Toplatılması istemiyle dava açıldı), *İslam ve Kapitalizm, Selmân-ı Pak, Şeytan Evliyaları, Riya Tabirleri, Devrim Ayetleri* (2013, Kırmızı Kedi Yayınevi).

Yazarla iletişim kurmak, konferans davetlerinizi iletmek için;
www.erenerdem.net
www.twitter.com/erenerdemnet

Kırmızı Kedi Yayınevi: 359
İnceleme: 39

Devrimci Peygamber
Eren Erdem

© Eren Erdem, 2014
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2014

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Editör: Tunca Arslan
Son Okuma: Serra Tüzün
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Eylül 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4927-75-3
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com /www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Eren Erdem

DEVRİMCİ PEYGAMBER

İnceleme

KIRMIZIKEDİ

Bu kitap, Soma'da yaşamını yitirenlere,
Gezi'de, Reyhanlı'da, Roboski'de
kanıyla toprağı ıslatan insanıma ithaf edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Giriş 7

BİRİNCİ BÖLÜM: Aydınlanma'dan Yabancılaşmaya

Hanif Yöntem 19
Kapitalist Modernite 32
İnsanın Kendisine Yabancılaşması 41

İKİNCİ BÖLÜM: Putperestlik ve Mekke Rejimi

Put ve Putperestlik 63
Putperestliğin Tarihi 69
Ekonomi-Politik Açıdan Putperestlik 76
Mekke'de Şirk ve Putperestlik 82
Mekke Rejimine Genel Bakış 93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Tevhid İdeolojisi

Tedebbür ve Tezekkür 103
İslam'ın Temel Prensipleri 109
Dinin Gökten Yere İnmesi 122

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Devrimci Peygamber

Klasik Kaynaklara Göre Hz. Muhammed'in Kronolojisi 169
Devrimci Peygamber'in Hayatına Kısa Bir Bakış 199
Kutlu Doğum 203
İlk Vahiy Nerede Ortaya Çıktı? 206
Kız Çocukları Gömülmeyecek! 211
Köleler Özgürleştirilecek! 212
Zengin ile Fakir Eşitlenecek! 216
Aklın Öncülüğü Esas Alınacak! 218

Fuhuş (Sermaye Birikimi) Yapılmayacak! 227
Din Sömürüsü Yapılmayacak! 229
Ezilenler Önder Olacak! 232
Peygamberin Örnekliğine Uygun Davranmak! 235
Ehl-i Sünnet mi? Ehl-i Servet mi? 238

Sonuç 241
Kaynakça 242

GİRİŞ

2012'de "Kutlu Doğum Haftası" kapsamında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde düzenlenen etkinliğe konuşmacı olarak davet edilmiştim. Rektörlük ile Müftülüğün birlikte tertip ettiği bu etkinlik, çeşitli slayt gösterileri ve ilahilerin yanısıra, *Akit* gazetesinin bir yazarı ve benim konuşmalarımızı içeriyordu.

İlk konuşmayı diğer konuşmacı yaptı. Şaşaalı kelimeler, süslü püslü cümlelerle bir anlatı gerçekleştirdi. Hz. Muhammed'in Medine'ye girişinden bahsediyordu. Cümleleri sürekli, "Geliyordu Allah'ın nuru... Geliyordu yeryüzünün sultanı..." gibi vurgularla doluydu. Koca konuşmanın sonunda henüz Hz. Muhammed Medine'ye girememişti!

Sıra bana geldiğinde bir homurtu oluştu salonda. Salondaki kalabalık, kürsüye çıkıp "yürüyordu insanlığın sultanı" gibi cümleleri arka arkaya sıralamamı ve akabinde ağlayarak Hz. Peygamber'in gösterdiği birtakım mucizelerden bahsedip konuşmamı tamamlamamı, kendilerini bu şekilde tatmin etmemi istiyordu.

Ben ise, tam tersine şöyle bir konuşma yaptım (konuşmanın ses kaydından çözülerek buraya aktarılmıştır):

Destek, rahmet ve muhabbet, ezilenlerin Rabbinden; mağdur ve yoksul bırakılmışların önderi Hz. Muhammed'e olsun...

Siyah derili ve Arap olmayanların içine itildiği kölelik dehlizlerinden çıkışın yolunu açan, ezilenlerin Rabbinin sözleriyle boyunduruk zincirlerini parçalayan büyük öndere salat ve selam olsun!

Cüppeli şirkin, insan bedenini met'alaştırmanın, faizci ve statükocu Mekke rejimini yıkan, boynu zincirlerle bağlanmış köleleri, efendilerin sofrasına oturtan ve Bilal'i hürriyetine kavuşturan Allah'a hamd'ü senalar olsun...

Asırlar boyunca zillet ve perişanlığa mahkûm edilmiş, ruhu efendilere peşkeş çekilmiş ve varlığından bihaber yaşamaya zorlanmış kadınların özgürlük mücadelesinin bayrağını göklere kaldıran Fatıma anamıza ve O'nun şanlı evlatlarına salat ve selam olsun!

Servet ve statüko sahiplerinin bozguncu rejimi karşısında, Allah, ekmek ve eşitlik diye haykıran, "yanıbaşında yiyecek ekmeği bulunmadığı halde, kılıcını çekip sokağa fırlamayanın aklına şaşarım" diyerek, devrimciliğin ruh ve manasını malum kılan büyük öncümüz Ebu Zerr'el Gıffari'ye salat ve selam olsun...

Bu büyük kavganın bayrağını çeken ehl-i beyt'e, yaşamını mücadeleye adamış sahabe-i kiram'a salat'ü selam olsun...

Bu kürsüye çıkıp, sizlere Hz. Muhammed'in parmağını uzatarak Ay'ı nasıl ikiye yardığını, aş pişen ocağa el sürüp, bir lokma ekmekle koca bir ordunun doymasına sebep olan kerametler gerçekleştirdiğini, O'nun sakalına bakanın ebediyyen kör olmayacağını, O'nun hırkasını yüzüne sürenin "cilt kanserinden" korunacağını falan anlatmamı bekliyordunuz. Keza, gözlerinizde gördüğüm arzu ve muhabbet, ekseriyetle bu türden cümlelerce ıslah edilebilir hale gelmiş görünüyor. Ama ben, bugüne kadar hiç bu "gerçekdışı

laflarla meşgul olmadım." Ben, Allah'ın Resulü'nün, bir parça ekmeğe üfleyip koca orduyu doyurmasından ziyade, ruhları ve gönülleri nasıl doyurduğuyla, koca bir medeniyeti ortaya çıkartan sözleri ve davranışlarıyla ilgilendim. Sizlerin de bunlarla ilgilenmesini fevkalade yararlı görüyorum.

Keza o müşrikler şöyle demişlerdi; "Böylece: 'Allah içimizden bunlara mı lütufta bulundu?' demeleri için onlardan bazısını bazısıyla denedik. Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil mi? (Nisa Suresi, 53)"

Bu ayet, müşriklerin Peygamber tahayyülünü ortaya koyar. Müşrikler, "insanüstü bir Peygamber tahayyül ederler." Ayetin bahsettiği gibi, "içlerinden, yiyen, içen tuvalete giden, âşık olan, evlenen, çocuk yapan, ağlayan, kızan, kızdığında yüzü kızaran, ağzına su alıp arkadaşlarının yüzüne püskürterek şakalar yapan, çocuklarla oyunlar oynayan, dans eden, şiir yazan ve okuyan, ıssız tepelere çıkıp ufukları gözleyen, kavga eden, silah taşıyan" bir adam nasıl olur da Peygamber olur diye homurdanmakta idiler.

Esasen Mekkeli müşrikler, Peygamberlik makamını reddetmiyorlardı. Hz. Muhammed'in peygamberliğini reddediyorlardı. Keza, Mekke'nin merkezindeki Kâbe'nin duvarlarına asılan "Muallak-ı Seba" adlı, yedi askı diye bilinen şiirlerde, sürekli peygamberlerden, geçmiş elçilerden ve onların insanüstü kerametlerinden bahsedilir, olağanüstü bir "peygamber resmi çizilirdi." Keza, Mekkeli müşriklerin Allah'ı inkâr etmesi de söz konusu değildi. Öyle ki, Hz. Muhammed'in babasının ismi Abdullah'tır. Abdullah, Allah'ın kulu demektir.

Allah'a inanılmayan bir yerde, insanlara "Allah'ın kulu" şeklinde isimler koymak mantıklı mıdır?

Ve Kur'an aynen şöyle buyurur:

*Semûd kavmi de uyarıcıları yalanlamış ve şöyle demişlerdi: "**İçimizden** bir insana mı uyacağız? (Asıl) o takdirde biz apaçık bir sapıklık ve delilik içine düşmüş oluruz. Zikr (vahy) **içimizden** ona mı bırakıldı? Hayır, o çok yalan söyleyen, kendini beğenmiş bir şımarıktır."* (Kamer Suresi, 23-24-25)

Ayetlerde gördüğünüz üzere, tarih boyunca Peygamberleri yalanlayanların temel gerekçesi, "içlerinden sıradan bir kişinin, ya da toplumsal hayatın içinde, diğerlerinden farksız yaşayan bir kişinin Peygamberliğinden ileri gelir." Esasen bu ayetler, Peygamberlerin, fevkalade normal insanlar olduğunun da delilidir. Ve müşriklerin "Peygamber tahayyülünü ortaya koyan, deşifre eden bilgiler içerir."

Bu bilgiler ışığında, bugünün insanının Peygamber tahayyülünü gözden geçirmesi icab eder. Keza, "yerlerin ve göklerin tüm kerametlerini kendisinde toplamış, süpersonik bir elçi tahayyülünden; yaşayan, yiyip içen, ağlayan, gülen insan Peygamber gerçeğine doğru hareket etmek zorundayız." Ancak bu şekilde "sünneti, yani O'nun davranış ve mücadele biçimini, hayata ve topluma bakış şeklini, servet ve mülkiyete dair görüşlerini anlayabiliriz."

*Meryem oğlu Mesih, sadece bir peygamberdir. Ondan önce de nice peygamberler geldi geçti. Onun annesi de dosdoğru bir kadındır. **İkisi de yemek yerlerdi.** Bak, onlara ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz. Sonra bak ki, nasıl da (haktan) çevriliyorlar.* (Maide Suresi, 75)

Okuduğum bu ayeti iyi tefekkür ediniz. Keza, "bir ayet, peygamberlikten ve vasıflarından bahsederken, Meryem ve oğlunun yemek yediğinden niçin bahseder?" Kur'an resmen bu ayetinde haykırmaktadır; **"onlar insanoğlu insandır, sizden biridir, sizin içinizdendir..."**

Yine bir ayette şöyle buyurur:

Allah, kıyamet günü şöyle diyecek: "Ey Meryem oğlu İsa! ***Sen mi insanlara, Allah'ı bırakarak beni ve anamı iki ilâh edinin, dedin?"*** *İsa da şöyle diyecek: "Seni bütün eksikliklerden uzak tutarım. Hakkım olmayan bir şeyi söylemem, benim için söz konusu olamaz. Eğer ben onu söylemiş olsaydım, elbette sen bunu bilirdin. Sen benim içimde olanı bilirsin, ama ben sende olanı bilemem. Şüphesiz ki yalnızca sen gaybları hakkıyla bilensin."* (Maide Suresi, 116)

İlah edinmek, "vasıflandırmak demektir." Bir şeyi, olmadığı bir noktada konumlandırmak. Tıpkı hümanizmin; "insanı olmadığı bir biçimde, yeryüzünün efendisi ilan etmesi gibi." Ya da sanayi inkılabının, "makinizmi" hayatın merkezine konumlandırıp, insanın eşyaya boyun eğmesine sebep olması gibi. İlahlık budur. Bugün için; "para, makam, servet, şöhret, kariyer, konfor, modernizm gibi tüm olgular" birer ilahtır. Doğal akışı ve seyri bozan her şey "ilah" olarak ifade edilir.

Bir ayette; ***Onlara****, "İnsanların inandıkları gibi siz de inanın" denildiğinde ise, "Biz de akılsızlar gibi iman mı edelim?" derler. İyi bilin ki, asıl akılsızlar kendileridir, fakat bilmezler."* (Bakara Suresi, 13) buyurur. Yani "müşriklerin iman etmeme gibi bir derdi yoktur. İman etme yöntemi hususunda bir sıkıntıları vardır." Onlar, "akılsızlar dedikleri" zümrenin "iman standartlarına uymamaları yüzünden" çelişki yaşamışlardır. Ki bu ayette geçen "akılsızlık vurgusu, çağa uygun olmama manasına gelir." Müşrikler için akıl, "zamanın ruhudur."

Şu ayete bir bakın hele:

Andolsun, eğer onlara, "Gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı hizmetinize kim verdi?" diye soracak olsan mutlaka,

*"**Allah" diyeceklerdir**. O hâlde nasıl (haktan) döndürülüyorlar?* (Ankebut Suresi, 61)

Onlara, yani müşriklere, "yerlerin ve göğün yaratıcısı kim diye sorarsan, sana Allah diye cevap verecekler" diyor. Düşünün dostlar, biraz tefekkür edin. Kur'an'ın müşriklerin alnına bastığı bu soğuk mühre dikkat edin.

Şu halde, "Allah diyen, insanüstü bir Peygamber tasavvuruna inanan, ibadet eden, altın ve gümüş biriktiren, sömüren, kan emen ya da bu olup bitenlere susarak ortak olan bir tipolojiye Kur'an müşrik diyor." Bugüne getirin ve bu tipolojiyi tanımlayın. Sokaklara bakın. Camileri teker teker gezin. Ve gözlemleyin...

Aranızda biraz şaşırmış görünenler var. Zannediyorum ki, önünüze koyduğum bu manzara sizi düşündürdü. Ve gözünüzün önünde "yüzler, simalar belirmeye başladı." İşte dostlar. Gözlerinizin önünde beliren çehreler, tam da "belirmemek ve görünmez olmak için" sizleri süslü cümlelerle aldattılar. Gerçekleri tefekkür etmemeniz ve hakikati aramamanız için, Peygamber'i hakkıyla tanımamanız ve İslam'ı gerçek yüzüyle kavramamanız için sizlere yalan söylediler. İşte, sizi kandıranlar, "gözünüzün önünde beliren o çehrelerdir."

Ben, Peygamberimizin yaşamını anlatırken, Bedir Gazvesine giden sahabe sayısının 313 ya da 357 olup olmadığını tartışmam. Kaç sahabenin ata, kaçının ise deveye bindiği gerçekten umurumda da değildir. Beni ilgilendiren şey, 1000 kişilik bir ordunun karşısına, sayıca az olduğu halde çıkma cesaretini gösteren bu insanların, hangi inanç ve düşünceyle bu işi yaptığıdır. Beni ilgilendiren, yıllar boyunca boynuna bağlanmış zincirlerin esareti altında inletilen köleleri, hangi iradenin Bedir kuyularına sürüklediğidir.

Ve ne tür bir fikir, bir avuç insanın, koca bir statükoya karşı mücadele etmesini sağlar? Ve yine nasıl bir düşünce, bir avuç insanın elinde yeşererek, dev medeniyetlerin ruhunu oluşturur? Kafamızı çevirmemiz gereken yön budur. Peygamberi anlamak ve anmak, bu hakikatlere kafa yormakla mümkündür. O'nun saç teline bakıp iç geçirmek yerine, beş senede "simsiyah saçlarını, bembeyaz yapan büyük çileyi ve bu çile karşısındaki güçlü direnişini" anlamak ve bu direnişin ruhunu bugünün "çileli sokaklarına salmak" dışında bir yol ve mizan yoktur kıymetli dostlar.

İşte bizim damalı eşeğimiz, hep bundan yüz çevirdi. Tarih boyunca, bu gerçeklerin rahatsızlık yarattığı sömürgeci dünyaya öykündü. Onlar gibi olmak istedi. Ve aydın gibi görünen modernistin kurduğu tuzağa düşerek, kafası liberal, belden aşağısı muhafazakâr bir tipe dönüştü.

Bu büyük yabancılaşma nedeniyle, bugün İslam'dan bahsettiğimizde "din düşmanlığı dahil, birçok ithamla yüzleşiyoruz." Düşünün, anlattığım her kelime, Kur'an'ın ayet ve bahislerinden ibaret iken, bu konuşmamı yaparken dahi, Müftü Bey salonu terk ediyor. Neden?

Yine de, şahsıma bu manada bir izah yapabilme imkânı verdikleri için teşekkür ediyorum. Konuşmamı tamamlarken, sizlere bir hususta daha söz edip, cümlelerimi bitireceğim.

Muharref din ve kitap ne demektir? Lütfen buraya çok dikkat ediniz. Çünkü yanlış bir bilgiyi düzelteceğiz.

Toplumumuzda "muharref din" diye tabir edilen, "yozlaşmış din" nedir? Hani, İslam ile birlikte, Yahudilik ve Hıristiyanlığın alnına vurduğumuz soğuk bir mühür var ya. İşte tam da bundan bahsediyorum.

Muharref din, "toplumsal gerçekliğe yabancılaşmış

din" demektir. Musevilik; "ilkel toplumların, bilimsel tabirle; ilkel komünal dönemin ideolojisiydi. Bunu, Tevrat'ta görebilirsiniz. Tevrat'ta "ensest ilişki gibi görülen" bahisler, o dönemin kültürüne dair verilerdir. Siz, aile kurumunun tam manasıyla kurumlaştığı bir dönemde, ensest ilişkiyi ima eden verileri okuduğunuzda garipsersiniz. Lakin, insanlığın bir döneminde, henüz aile kurumlaşmamış iken ensest ilişki meşru ve normal görülmekteydi. Bu yönleriyle Musevilik, olağanüstü komünal ve eşitlikçi bir içeriğe sahiptir. Çünkü ilkel komünal toplumların ideolojik metnidir.

İsevilik ise "barbarlık aşamasının metnidir." Özellikle mülkiyete dair görüşlerine baktığınızda bunu net biçimde görürsünüz. Ailenin kurumlaştığı, devletlerin ortaya çıktığı bir evrede, müspet biçimde "barbarlığın gerektirdiği kamulaştırmacı muhtevayı orada bulursunuz. Örgütsüzlüğü esas alan, hatta felsefi anarşizme çok yakın bir içerik sunan İncil, barbarlık ve pre-feodal döneme ait bir metindir."

Kur'an ve İslam ise, "medeniyet safhasının metnidir." Medine, medeni, medeniyet gibi kelimeler aynı kökten gelir. Şehirleşme, medeniyet ve uygarlık aklının ortaya çıktığı evreye hitap eder. Bu nedenle, bugünün insanlığına seslenebilir. Lakin, ilkel komünal toplumun ya da barbarlık evresinin metinleri, tıpkı medeniyetin reel gerçekliği bunlara uyum sağlayamayacağı gibi, uyum gösterme problemi yaşar. Bu nedenle de, din, yani dünya görüşü, yaşam tarzını belirleyemez. Yaşam tarzı dini biçimlendirmeye başlar.

Muharref din budur. İslam, "kabile kültürü ve hanedan rejimiyle iç içe geçirilerek" müspet biçimde "tahrif edilmektedir." Keza, İslam'ı, yıktığı ve yok ettiği tarihsel hastalıklarla iç içe geçirmeye çalışarak, toplumsal gerçekten

soyutlamak, "muharref bir dine dönüşmesini sağlamak demektir." İşte bu yüzden, "İslam'ı tarihsel gerçekliğiyle yeniden okumak, din adına bildiklerimizi cebimize koyup, yeni bir okumayla hayatın içindeki gerçekliğini ele almak durumundayız."

Beni dinlediğiniz için hepinize yürekten teşekkür ediyorum. Ve bizleri, bu aydınlıkla buluşturan rahmet elçisine salat ve selam ile, Allah'a şükürler ediyorum...

(Eren Erdem, 2012 Kutlu Doğum haftası konuşması)

Konuşmamın sonunda gerçekten büyük bir ilgi oluşmuştu. Farklılık ya da farklı bir söz işitmenin verdiği garip duygular insanların yüzüne yansımıştı. Lakin, statüko elbette rahatsızdı. O günden sonra, hiçbir üniversitede konferans vermedim. Bu elbette benim tercihim değildi.

Kıymetli dostlar. Bu kitapta, yukarıdaki konuşmamda ifade ettiğim çerçevede, geniş bir içerik oluşturdum. Daha evvelce yazdığım sekiz kitabımda da ifade ettiğim hakikatleri, çok daha kapsamlı ve doygun bir ölçekte hazırladım. Bir önceki kitabımız *Devrim Ayetleri*'nde de, *Devrimci Peygamber* adlı bir kitap hazırladığımı belirtmiştim. Kitabı hazırlarken, çok sıkıntılı süreçler yaşadım. Belki de hayatımın en anlamlı ve en mühim çalışması olacak olan bu kitabı, yastığa başını koyar koymaz uykuya gark olanlara değil, uykusuz kalanlara ve dertlilere armağan ediyorum.

Cemil Meriç'in de ifade ettiği gibi, "havarilerini yaratamayan İsa'nın yeri tımarhanedir." Bu cümledeki havariden, mesajın topluma ulaşmasını sağlayan her türlü aracı algılıyorum. Sanırım kitaplar, bizim havarilerimiz. **Her ne kadar biz İsa olmasak da...**

Bu kitap, klasik bir siyer değildir. Yani bir kitapçıya girip,

dini kitaplar bölümüne baktığınızda sıkça görebileceğiniz türden bir **"dini kitap"** değildir. Hayatı; "sosyal yaşam, ekonomik alan ve dini alan" gibi parçalardan okuyan bir algının parçalanmışlığına itirazla, İslam'ın doktrin olarak bir dünya görüşü olduğu gerçeğine binaen kaleme alınmış, güncel bir metindir.

Kitabı, akademik bir dil ve üslupla hazırlamak yerine, hep yaptığım gibi akıcı bir lisan kullanmayı tercih ettim. Kur'an ayetlerini "orijinal metinden" bizzat aldım ve kullandığım kaynakların tümünün metinlerini taradım.

Sizlerden ricam, bu kitabı okuduktan sonra, tozlu raflara kaldırmayıp, bir dostunuza vermeniz ve onun da bunu yapmasını öğütlemenizdir.

Gazetelerde, internet sitelerinde, sosyal medyada hakkımda yazılıp çizilenlere, şahsımı yok etme ve yıpratma çabalarına, iftiralara, düzmecelere, oyunlara cevabım budur. Ben, günlük palavralarla ilgilenmiyorum. Birilerinin yaptığı gibi savunmaya geçmiyorum. Bir fikri temsil ediyor ve kaleme alıyor, cevaplarımı bu şekilde veriyorum. Akleden, gönlüyle dinleyenlere selam olsun...

Yürekten sevgi ve muhabbetle...

Eren Erdem
Ağustos 2014, İstanbul

BİRİNCİ BÖLÜM

AYDINLANMA'DAN YABANCILAŞMAYA

HANİF YÖNTEM

Epikürist bir arkadaşla yaptığımız mülahazada ısrarla aynı şeyi işitiyordum: Ekonominin belirleyiciliği "Marksistlerin" uydurmasıdır!

Belki Marksizmin modernite ve Aydınlanma ile kurduğu köklü münasebeti eleştirmek tutarlı olabilirdi, ama gördüğüm kadarıyla, kin ve nefretin gözleri kör eden hasletine kapılmış bir edayla, tarihin en gerçek yüzünü inkâr eden bu insanın üretebileceği teorik bir çözümleme söz konusu değildi.

Birçok mütefekkir aynı şeyi söyler: İslam bir üstyapıdır. Bu hatalıdır, yanlış bir bilgidir. Hayatı ve tarihi şekillendiren yegâne gerçek, "üretim ilişkileridir." Bu görüşü esas almak, kişiyi "maneviyatçı iklimden" kopartmaz.

Hatta daha ötesini söylemek gerekirse, maneviyatı öldüren görüş, bunun tam tersidir. Çünkü üretim ilişkileri açısından ele alınmayan bir durumun çözümlemesini yapabilmek imkânsız gibidir. Keza, Kur'an da durumu bizzat bu yöntemle ele alır.

Sırf bu gerçeğe binaen, tüm peygamberlerin kavimlerinin servet sahiplerini uyardığı söylenir. Haşr Suresi'nin 7. ayetinde "servet ve mülkiyetin, sadece zenginler arasında paylaşılmaması, tabana eşitçe yayılması gerektiğini, Nahl Suresi 71. ayette ise zenginlerin servetlerini paylaşarak eşit hale gelmesini söyler." Ve Bakara Suresi'nin 219. ayetinde insanın ihtiyaç duyduğu şeyler dışında kendisinde bir şey tutmasını ve

bulundurmasını açık bir emir sığası (kull'ul afv) ile haram kılar. Zekât, yani "fazla olanı vermek" manasına gelen bir kelimeyi, "ibadet" kelimesinin geçtiği her ayette zikreder.

Mülkiyet ilişkileri açısından, Habil ve Kabil kıssasını, avcı-toplayıcı dönem ile özel mülkiyet dönemini tanımlamak için kullanır ve en önemlisi Taha Suresi'nin 120. ayetinde, Âdem'in yediği yasak meyvenin "mülkiyet" olduğunu bizzat ifade eder.

Bu kitap, tamamen bu devrimci metot ve usul üzere oluştu. Elbette Marksist modernite ya da kapitalist moderniteyi eleştirmeden, Morgancı ya da Engelsci tarih okuması üzerinden eklektik bir sentez üretmek gibi bir derdim söz konusu değil. Aksine, kitabın giriş bölümünde mümkün olduğunca, moderniteye dair görüşlerimi, akabinde "putperestliğin tarihini ve Mekke rejiminin gerçek yüzünü ve Hz. Muhammed'in mücadelesinin temel prensiplerini" aktaracağım.

İnanıyorum ki okurken kafanız karışacak, belki de bu şekilde bir kurgu yapmış olmam, çok teorik düzeyde bir metin okuduğunuz hissi verecek, ama sabır ve metanetle kitabı bitirdiğinizde, sanıyorum ki bir meseleyi anlatmış olabileceğim.

Keza, Hz. Muhammed'i anlatırken, nasıl kendi gününün gerçekliğinden koparmıyor isek, bugünün dünyasındaki karşılığını anlayabilmek için, bugünün gerçekliğini ortaya koyabilmemiz gereklidir. Aksi takdirde fevkalade sıkıntılı bir durum ortaya çıkacaktır. Hz. Muhammed, bir fanusun içerisine kapatılmış tanrısal bir toteme dönüşecek, gerçekliğin dışında bir yerde konumlandırılacak ve kati suretle esas bağlamından kopartılacaktır. Keza, Peygamber'i anlamama sorununun temelinde yatan neden budur.

Hanif kelimesi Arapçada "**hnf**" kökünden gelir. Kur'an'da Hz. İbrahim'in dininin ve yolunun "haniflik" olduğu ifade

edilir. Kelime olarak, şirk kavramının tam zıddıdır. "Dönek" demektir. "Şirkin tümünden dönen" manasındadır. Hatta Hanefi mezhebinin kurucusu olduğu ifade edilen Ebu Hanife, "haniflerin babası" ismini almıştır. "Şirkten dönmüşlerin babası" anlamına gelen bu ismin kurduğu Hanefilik mezhebi ile haniflik kavramı karıştırılmamalıdır.

Haniflik bir metottur. Bu nedenle Kur'an'ın Bakara Suresi'nin 135. ayetinde şu ifade yer alır: **"Dediler ki: Yahudi veya Hıristiyan olun ki hidayete eresiniz. De ki: Hayır, (doğru yol) Hanif (muvahhid) olan İbrahim'in dini(dir); O müşriklerden değildi."**

Müşrik olmamak hanifliktir. Ve Kur'an'a göre kişi ya hanif ya müşriktir.

> İbrahim Yahudi de Hıristiyan da değildi fakat **hanif** bir Müslüman'dı. Müşriklerden de değildi. (Âli İmran Suresi, 67)
>
> De ki: Allah Teâlâ sâdıktır. Artık **hanif** olan İbrahim milletine tâbi olunuz. Ve o asla müşriklerden olmamıştır. (Âli İmran Suresi, 96)
>
> İyilik yaparak kendini Allah'a teslim eden ve **hanif** olan İbrahim'in dinine uyandan daha güzel din'li kimdir? Allah, İbrahim'i dost edinmiştir. (Nisa Suresi, 125)
>
> Ben bir **hanif** olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Müşriklerden değilim ben. (En'am Suresi, 79)
>
> De ki: Rabbim gerçekten beni doğru yola iletti, dimdik duran bir dine, İbrahim'in **hanif** (muvahhid) dinine... O, müşriklerden değildi. (En'am Suresi, 161)
>
> Ve: Bir muvahhid (**hanif**) olarak yüzünü dine doğru yönelt ve sakın müşriklerden olma. (Yunus Suresi, 105)
>
> Şu da kuşkusuz ki, İbrahim başlı başına bir ümmet idi;

bir **hanif** olarak Allah'ın önünde eğiliyordu, müşriklerden değildi. (Nahl Suresi, 120)

Sonra da biz **hanif** olan, müşriklerden olmayan İbrahim'in dinine uy, diye sana vahyettik. (Yunus Suresi, 123)

Ayetlerde de görüldüğü üzere, Hz. İbrahim ile anılan bu kavram, dinin önüne geçmiş bir kavramdır. Yani Kur'an; "dindar olun" demeden önce, "hanif olun" demektedir. Bir "hanif olarak dine yönel" ifadesi, dine bakışın nasıl şekillenmesi gerektiğini de ortaya koyar. Kulaktan dolma bilgiler ışığında şekillenmiş **"din kavramını"** da açarak konumuza devam edelim.

Dini dünyamız menkıbelerle yürüdüğünden, hakikatleri ıskalıyoruz. Hakikati her ıskalayışımız, geri dönülmez krizler üretiyor. Tarihi ve toplumu anlama hususunda büyük sıkıntılar yaşıyor, anlamsız kutuplaşmaların içinde yok olup gidiyoruz. Din kelimesinin anlamını dahi bilmiyor oluşumuz, kulaktan dolma bilgilere adaptasyonumuzu güçlü kılıyor. Klasik bilgiye göre "din" kelimesi şu anlamlara gelmektedir:

"Din" kelimesi çok geniş bir anlam sahasına sahiptir. Kur'an'da ve hadislerde birçok manada kullanılan bu kelime, kavram olarak insanlığın en önemli faaliyeti olan inanmayı, bir yaratıcıya itaat ve ibadet etmeyi, ahlâkî davranışları, fazilet ve iyilikleri, toplumsal düzeni, doğru yolda olmayı ifade eder. (Hüseyin K. Ece, *İslam'ın Temel Kavramları*, Beyan Yayınları, s. 142-143.)

Yüce Allah'ın, kullarının kendisi vasıtası ile hakka ulaşmaları için peygamberleri aracılığı ile akıl sahibi insanlara tebliğ ettiği, "onları dünya ve âhiret mutluluğuna kavuştu-

ran sistem, Allah'ın koyduğu hükümler" anlamındadır. Bu anlamıyla din hem inanç konularını hem de ameli konuları kapsamaktadır. Her peygamberin getirdiği **"millet"** hakkında da kullanılabilir. Allah'tan geldiği için (Allah'ın dini şeklinde) Allah'a; Peygamber tarafından tebliğ edildiği için (Peygamber'in dini şeklinde) peygambere; ona uyup bağlandıkları için de (mesela "Müslümanların dini" şeklinde) ümmete izafe edilebilir. (Râgıp el-Isfâhânî, *el-Müfredat fî Garîbi'l-Kur'an*, Kahire 1381/1961, sf. 174; Tehânevî, *Keşşâfu Istılâhâti'l-Fünûn*, Kalkutta 1862'den İstanbul 1404/1984, tıpkı basım, sf. 503)

Bugünkü IŞİD adlı terörist örgütün esin kaynağı olarak görülen İbn Teymiyye de terim olarak "din"i şöyle açıklamaktadır:

İslâm, İman, İhsân diye ifade edilen her üç kademe, "din"in kapsamı içerisindedir. Çünkü **sahih hadiste(?)** de belirtildiği gibi Hz. Cebrail gelip bu konularda soru sorarak cevaplarını aldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "O, Cebrail'di. Size dininizi öğretmek üzere gelmiştir. Böylece o, bunların hepsinin 'din'inizin kapsamına girdiğini açıklamış oluyor." Din ile Allah'a itaat ve ibadet ettiği için "Allah'ın dini" denilir. Kula izafe edilmesinin sebebi ise itaat edenin o olmasıdır. (*Mecmû'u Fetâvâ İbn Teymiyye*, XV, 158)

Genel olarak "din denildiğinde" akıllara gelenler bu bilgiler ışığında şekillenmiş bir algıdan ibarettir. Toplum bilinçaltında "din" göklerde ikamet eden yüce yaratıcının insanlığa Peygamberler vasıtasıyla bildirdiği emir ve yasaklarının bütünüdür. Ve hiçbir mantıksal veriye dayanması gerekmez. Tarih

boyunca din, bu şekliyle algılanmış ve kuramlaştırılmıştır.

Esasen "İslam'ın savaştığı" din tam olarak budur. İslam, bu tanımı reddetmiş ve dinlerin "tahrif edilişinin" bu tanımla bütünleşmek olduğunu vurgulamıştır.

Evet, hani toplumumuzda "tahrif edilmiş dinler" diye bir tanım vardır ya, işte o dinler; **"bu tanımla bütünleştiği için" muharref/tahrif edilmiş olarak damgalanmışlardır.** İslam'ın reddettiği bu anlayışın yerine koyduğu tanım elbette çok daha gerçekçi ve yaşamın içindedir. Bu tanıma değinmeden önce, insanlık tarihini doğru algılama adına bir resim çizmemiz gerektiğini düşünüyorum...

Din kelimesi Arapçada ilk kullanılış şekliyle "**borç**" manasına gelmekteydi. Akabinde tarihsel olarak sırasıyla; "hüküm, yasa, kanun" gibi manalar kazandı. Bugün için din, **"ideoloji, dünya görüşü"** manasına gelir:

> **Dini/ideolojiyi doğru tutun ve onda ayrılığa düşerek (fraksiyonlara ayrışarak) onu bölmeyin!** diye Nuh'a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya emrettiğini size de yol/dünya görüşü kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey, Allah'a ortaklar koşan ekâbir sınıfa ağır geldi. Allah, ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendisine yönelenleri ona ulaştırır. (Şûra Suresi, 13)
>
> **Dinlerini/ideolojilerini parça parça edip fraksiyonlara ayrılanlar ile senin hiçbir ilgin/bağın olamaz** ve şüphe yok ki onların bu hareketlerini Allah soracaktır ve onlara işledikleri işleri haber verecektir. (En'am Suresi, 159)

Bilindiğinin aksine Kur'an, tam manasıyla bugün bildiğimiz din tanımına karşı savaşmış, Peygamber fikrini ve kutsallık zeminini bambaşka bir içerikle ortaya koymuştur:

Muhakkak ki bu sizinki sınıfsız toplumdur ve Ben sizin/sınıfsız toplumun kotarıcısıyım. O halde sadece bana bağlanın/**benim dışımdaki otoriteleri reddedin.** (Enbiya Suresi, 92)

Ve yine Kur'an'a göre "tevhid dini/ideolojisi" şu manaya gelmekteydi:

Allah'a ortak koşmayan, sınıfsız topluma inananların dini/ideolojisi kendisine ait olan Allah'a samimiyetle, şirke/bölücülüğe bulaşmadan bağlanmak/O'nun düzenine tabi olmak, salatı ikame etmek/O'nun düzenini ayağa kaldırmak, zekâtı vermek/sınıf intiharı gerçekleştirmek ki dosdoğru din/ideoloji budur. İşte bununla emrolunmuşlardı. (Beyyine Suresi, 5)

Tabii ki bugünün "dine atfedilmiş" anlamlarıyla ilgili ayetleri okuduğunda "materyalist akıl" büyük bir itirazla; "göklerden vahyedilmiş bir kitap aracılığıyla tarihi ve toplumu biçimlendirmeye çalışmanın" mantığını sorgulamaya başlamakta. Bu diyalektik materyalizmin esasları açısından fevkalade doğal bir davranış olmakla birlikte, yanlış bilgiden kaynaklı bir çözümleme olarak görülmek durumundadır. Çünkü Kur'an'ın göklerden yeryüzüne "kanatlı bir melek aracılığıyla indirildiği bilgisi", yanlış bir bilgidir. Kur'an, bu bilgiye itiraz ederek şunları söylemektedir:

O'nu (Kur'an'ı) bir melek indirmeli değil miydi? Öyle ya, eğer o olsaydı, onlara göz bile açtırılmazdı. (En'am Suresi, 8)

Bu ayette geçen "kalu levla aleyhi melaiketu" ifadesi; "o bir melek vasıtasıyla indirilmeli" manasına gelir. Kur'an, "cibril adlı **melaike** vasıtasıyla tecelli etmiştir." Fakat bu ayetteki eleştiri, "o günün Araplarının melek inancına yöneliktir." O günün Araplarının melek inancı, "bugünün Müslümanlarının melek inancıyla aynıydı." Melek, kanatları olan ontolojik bir varlık olarak görülüyordu. Bu nedenle de, ontolojik bir kabul görüyor ve bu şekilde inanılıyordu. Dolayısıyla, "o günün melek inancı" bu ayetle eleştirilmiş, farklı bir çerçeve çizilmiştir.

Dinde öze dönüş ve Kur'an eksenli İslam fikrinin Türkiye'deki öncü isimlerinden ilahiyatçı-düşünür Hakkı Yılmaz, bir devrim niteliğinde olan *Tebyin'ül Kur'an* adlı eserinde şöyle bir izah yapar:

> Arap dilbilimi uzmanları **"melek"** sözcüğünün kökeni ile ilgili altı tane farklı tespitte bulunurlar. Bu tespitlerin izahı sayfalar dolusu açıklamaları gerektirir. Biz bunların en isabetlisi olan iki tespiti dikkate alacağız. Olayın geniş açıklamasını arzu edenler, *Kitab-ül-Ayn, Tehzib, Camî, Keşşaf, Mecma', Garaib, Lübâb, Rûh, El-Bahr-ül Muhît, Müfredat* gibi kaynaklara başvurabilirler.
>
> **Birincisi:** Melaike ve bunun tekili olan melek sözcükleri "Ulûk" kökünden türemiştir. Bu sözcük elçi göndermek anlamını taşımaktadır. Kelimenin aslı "me'lek"dir. İsm-i zaman, ism-i mekân ve mastardır. Dolayısıyla başındaki "mim/m" ektir. Sonra elifle lam yer değiştirmiş "mel'ek" yapılmıştır. Allah'tan elçi anlamında isim olarak kullanılmaya başlayınca hemze terk veya tahfif yoluyla "Melek" şeklini almıştır.
>
> **İkincisi:** Başındaki "mim/m" kelimenin aslındandır, ek değildir. Kuvvet/yönetim gücü anlamındaki "melk"

kökünden türemiştir. Mülk, milk, malik ve melik sözcükleri bu kökten türemedirler. Anlamları da bu kök anlama göredir. Genellikle eski tefsirciler birinci şıkkı tercih etseler bizim tespitlerimize göre her iki kökten de türemiştir. Ve ayrı kök ve ayrı anlamlarda kullanılmıştır. Yani bazı yerlerdeki "melaike" sözcüğü birinci şık kapsamına, bazı yerlerde geçenler de ikinci şık kapsamına girmektedir. Bunları yer aldıkları pasaj içerisindeki söz akışından kolayca ayırt edebiliriz.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda anlaşılıyor ki "melek", **"Kuvvet, yönetim gücü, elçi ve haber verici"** demektir.

Kur'an'ı iyi anlayıp dini doğru yaşayabilmek için bu kavramın Kur'an'daki yer alışlarını iyi bilmemiz gerekmektedir.

Görüldüğü üzre melek sözcüğü iki farklı anlamlı kökten gelebilmektedir. Buna göre "üluk" kökünden anlamına göre **"elçiler/haberciler"**; "Melk" kökünden anlamına göre ise **"yönetim güçleri"** anlamına gelmektedir. Ne yazık ki bu ayırım yapılmadan Kur'an'daki **"melek, melaike"** sözcüklerinin hepsi aynı anlamda kabul edilmiştir. Halbuki konu akışı çerçevesinde bu ayırım yapılabilir. Yapılmalıdır da. Zira konu içerisinde bunlar farklı farklı anlamlar içermektedir. (*Tebyin'ül Kur'an*, Hakkı Yılmaz,...)

Bağlamından kopartılan anlamlar üzere bina edilmiş bir kavram çöplüğüne hapsolmuş durumdayız. Melek kelimesinin anlamı, içeriği kimse için bir şey ifade etmiyor. Meleklere iman, "mutlak manada, ontolojik olarak kanatları olan bir melek tanımına inanmak" olarak anlamlandırılmış. Bu okuma biçimi zihinleri kuşatmış. Solcusundan sağcısına, Alevisinden

Sünnisine hemen hemen herkes, klasik melek anlayışına inanmakta ve bu nedenle de, Kur'an'ın vahyediliş şekli üzerine net bir önyargı ortaya çıkmakta.

Konumuza dönecek olursak, **"melek kavramı; elçi, yönetimsel güç"** manalarına gelir. Yönetimsel güç, **"Allah'ın yönetimine tabi kuvvetler demektir."** Allah'ın yönetimi ise, bugün yaşadığımız dünyayı oluşturan fizik kanunlarıdır. Ormanlarda, okyanuslarda ve göklerde işleyen doğal kanunlar, **Allah'ın şeriatıdır**. Dolayısıyla melek; **"tüm bu kuvvelerdir."** Yani, "doğal kanunların işlevsellik kazanmasını sağlayan kuvvetlerdir." Yani, "doğallaştıran, normalleştiren" kuvvetlerdir.

Dil-tarih perspektifinden kopmuş ve yabancılaşma bataklığına bulanmış zihinlerin sürekli olarak öne sürdüğü "Fatır Suresi 1. ayette geçen" melek kanadı ifadesi de, Kur'an'ın sembolik anlatımı olarak karşımıza çıkar**. Kanat bir mecazdır. Keza, Kur'an'da "İsra Suresi'nin 24. ayetinde" kanat kelimesi; "Allah'ın kudreti" manasında kullanılarak, meleklerin kanadı ibaresinin "Allah'ın kuvvetleri/kudreti" manasına geldiği Kur'an'ca da tescillenir.**

Melek örneği üzerinden açmaya çalıştığım konu, en temelde tevatüri bilginin şekillenişine atıf yapma gayesi güdüyor. Melek denildiğinde akıllarda şekillenen "nurani varlık modeli" sorgulamaksızın, Kur'an'ın beyan ve izahlarını dikkate almaksızın şekillenmiş bir modeldir.

Keza, bu model hangi zihinde canlanıyorsa canlansın, o zihnin çok ciddi bir önyargıya sahip olduğunu, meseleye son derece ön kabullerle baktığını görürüz. Lakin bu kavramın Kur'an'daki bağlamını ele aldığımızda başka bir durum ortaya çıkar. İşte din kelimesi de bu yönüyle ele alınmalı ve tarihsel gerçekliği içinde tanımlanmalıdır. Bugün din kelimesine yükleyebileceğimiz en ideal anlam "dünya görü-

şüdür." Dolayısıyla dindar kişilik, bir dünya görüşü olan kişilik demektir.

Her insanın bir dünya görüşü vardır. Hatta en apolitik kişilik dahi, apolitik olma iddiası üzerinden "bir ekonomik ilişkinin parçası olarak varlığını sürdürür." Eğer "ekonomik ilişkiler", dünya görüşü dediğimiz okumayı belirliyor ise, herkes bir dünya görüşüne mensup demektir. Yani her birey dindardır. Mesele, "hangi dine tabi olduğudur."

Bizim büyüklerimiz İslam'a böyle bakmadılar. Hocalar, âlimler, ulemalar İslam'ı bir "dünya görüşü olarak" değerlendirmedi. Hatta bugünün dünyasında "İslam'ın bir dünya görüşü olduğu fikrine dayanarak" totaliter bir şeriat devleti kurma misyonuyla hareket eden radikal İslamcı örgütler de çuvalladı. Keza, hiçbirisi, İslam'ın ekonomik ilişkilere nasıl biçim verdiği hususunda tek kelime edemedi. Uyduruk tanımlamalar üzerinden, bir "zekât okuması yaparak," dinin temel prensiplerini ıskalayan, ama kapitalist modernitenin dayattığı ekonomik ilişkilerin tam kalbine konuşlanmış bir anlayış ortaya koydular. Bu anlayış, iflas ettiği halde, birileri tarafından muteber sayıldı. Ve felaket çanları çalmaya başladı.

İslam kelimesi "**slm**" kökünden gelir. Barış anlamındadır. Müslüman, "**barışçı**" demektir.

Din kelimesinin ve bazı etimolojik düzeltmelerin akabinde **"hanif"** kavramına geri dönelim.

Din, yani "ideolojiye," hanif olarak yönelin. Yani "şirki terk ederek yönelin." Peki bu "şirk" ne manaya geliyor?

"Şirk", "şerike" fiilinden mastardır. "Şirk" ve aynı kökten gelen "şirket", "müşareket", sözlükte; "mülk ve saltanatta ortak olmak" demektir. Bir şeyin birden fazla kişiye ait olduğunu ifade ederler. Aynı kökten gelen "eşreke" fiili, ortak koşmak, ortak olmak anlamına gelir. Ortak koşana ise "müşrik" denir.

İtikatta ise, Allah'ı kabul eden, lakin ona "ortaklar isnat eden" düalist anlayışa şirk, bu anlayışa mensup olana müşrik denir. Şirk, Kur'an'a göre bazı hususlarda belirir. Israrla "Allah'a ait olduğu vurgulanan hususlarda ortaklık iddia etmek, şirkin sosyal gerçeğini belirginleştirir." Peki nedir bu hususlar?

Şirk'i anlamanın "kılavuzu" Kur'an'ın temel itirazlarını dikkate almaktan geçer. Kur'an'da şirk ortaklık manasında kullanıldığına göre, "Kur'an her neyin Allah'a ait olduğunu ısrarla vurguluyorsa, şirk; onları Allah dışında birtakım kişi ya da güçlere ait kılıyor demektir."

Bu nedenle "Lehu" ile başlayan ifadeleri alt alta dizdiğimizde resim kendisini bariz biçimde gösterecektir.

Lehu, "bir şeyin Allah'a ait olduğunu" vurgulayan bir ifadedir. Şimdi birlikte göz atalım;

Lehul "mülk" (Mülk O'nundur): Bakara 247, Enam 73, Tegabun 1, Fatır 13, Zümer 6

Lehul "hamd" (Övgü O'nundur): Kasas 70, Rum 18, Sebe 1, Tegabun 1

Lehul "hüda" (Hidayet/Doğru yola iletme O'nundur): Nisa 115

Lehul "hükmü" (Hüküm O'nundur): Enam 62, Kasas 70, Kasas 88

Lehul "halku" (Yaratma O'na aittir): Araf 54

Lehul "esma'ül hüsna" (Güzel isimler O'na aittir): İsra 110, Taha 8

Lehul "emsal" (Örneklemeler O'na aittir): Furkan 39, Rum 27

Lehul "azab" (Azab O'na aittir): Furkan 69

Görüldüğü üzere sekiz temel olgu "ısrarla vurgulanmaktadır." Israrla bunların Allah'a ait olduğu söylendiğine göre

"Kur'an'ın şirk dediği şey" temelde teolojik, yani inançsal olgu olmaktan ziyade, bu sekiz temel olguya sahip olma iddiasına yöneliktir.

Mülk, mertebe (hamd), hidayet etme, hükmetme, yaratma, güzel sıfatlar, tarihsel perspektif inşa etme (mesel/emsal) ve azap etme/kaderleri tayin etme iddiası, şirkin Kur'an'sal içeriğini oluşturan yegâne olgulardır.

Şu halde, şirk kavramını inançsal zeminde okuduğumuzda, Allah'ın mülkünü, yani kamuya ve doğaya ait olan mülkü (tabiat) çit çevirip kişisel mülkiyete dönüştürmek, bunu meşrulaştırma adına "dini hüküm üretmek ve tarihi bu iş üzre şekillendiren bir okuma biçimi üreterek, doğaya hâkim olma adına hüküm koymak" şirktir.

İşte hanif kişilik yapılanması, bunu reddeden kişilik yapılanmasıdır. Öncelikle bunun gerçekleşmesi, akabinde dinin yani ideolojinin algılanabileceği vurgusu yapılır. Yani, önce "evrim, sonra devrim" diye bir yöntem çıkar karşımıza. İkmal eden birey, kâmil insan, "dinin mesajını kavrayan insandır." Ya da "hak dinin/ideolojinin gerçeğini idrak edebilen insan"dır.

Bu nedenle, hanif metot ve usulü izlemek, tüm paradigmaya itiraz ederek tarih ve toplumu yeniden okumaya çalışmak gerekir. Aksi takdirde, tarihi ve toplumu yönlendirmiş aklın bizdeki tecellisi üzerinden şekillenmesi muhtemeldir. Ki zaten zamanın insanının içine düştüğü temel çelişki bu değil midir? Bu kitabın ilerleyen bölümlerinde, Mekke müşriklerinin temel insan modelini okuduğunuzda, muhtemeldir ki, bugünün insanına ne kadar çok benzediğini, hatta mütedeyyin, dindar kişilik yapılanmasının çok yakınında durduğunu göreceksiniz.

Ama esas konumuza girmeden önce, bugüne dair bir şeyler söyleyerek konumuza devam edelim.

Aydınlanma hareketiyle ortaya çıkan makinizm, Avrupalı aydınların öncülüğünde gerçekleşmişti. Fransa'da Aydınlanma'nın öncüleri; Diderot, D'Alembert ve Helvetius'un başını çektiği Ansiklopedistler, Rousseau, Voltaire, Montesquieu, Condillac, D'Holbach ve La Mettrie'dir. İngiltere ve İskoçya'da Aydınlanma'nın öncüleri; Newton, Hobbes ve Locke'un fikirlerinin temelinde aslen İskoç olan David Hume, Adam Smith, Adam Ferguson ve Reid'dir. Amerikan Aydınlanması'nın öncüleri; Benjamin Franklin, Thomas Paire, Thomas Jefferson, James Medison'dır. Alman Aydınlanması ise; Leibniz, Christian Thomasius ve Christian Wolff'un öncülüğünde, Friedrich Jacobi, Mendelsson, Kant, Herder, Goethe ve Hamann'nın düşünceleri üzerinde gelişmiştir.

Alman Aydınlanması'nın önemli isimlerinden birisi olan Kant'a göre; Aydınlanma, "insanın kendi suçuyla içine düştüğü ergin olmama durumundan" kurtulmasıdır. Kant'ın "ergin olmama" durumuyla kastettiği, insanın aklını kullanmada başkasının kılavuzluğuna başvurmasıdır. Kilise, bu anlamda bir kılavuzdur. İnsanın erginliğe geçişi din, gelenek ve hurafelerden kurtularak kendi aklını kullanmasıyla mümkün olacaktır. Aklın otoritesi Tanrı'nın ve kilisenin otoritesinin yerine geçerek, dünyayı anlamakta ve yorumlamakta tek referans kaynağı olarak görülmektedir. Bu anlamda laik, seküler bir dünya görüşü temel alınmıştır.

Akla duyulan bu aşırı güven; inancı, duyguyu ve ortaçağ gibi tarihin bazı dönemlerini küçümseme sonucunu doğurmuştur.

Aydınlanma, ilerleme kavramına önem verir; tarihi bir tekrar değil, ilerleme süreci olarak kavrar. Tarihin her döneminin bir önceki dönemin birikimini taşıdığını varsayar. Özellikle **Fransız Aydınlanması'nda somutlaşan ilerleme fikrinin**

kurucusu Turgot'tur. İlerleme düşüncesi, tarihin evrensel kanunlardan oluştuğu fikrinden hareketle, insanlığın gelişiminin belirli bir seyir izlediği görüşüne dayanmaktadır. Turgot'a göre, insanlar önceleri tabiata bağımlı bir çizgi izlerken, daha sonra tarım toplumuna geçmiş ve son dönemde de ticaret ve kentleşmeye dayalı bir gelişim yaşamıştır.

Bu fikre ikinci katkıyı yapan Concordet ise insanlık tarihini, avcılıkla yaşamlarını sürdüren küçük insan gruplarından, insanlığın mutlak baskı ve keyfi idare tarzından kurtulduğu Fransız Devrimi'ne kadar götüren dokuz aşamalı bir grup içinde sunmuştur. Ayrıca, ulaşılacak bir aşama daha vardır ki bu aşama da onuncu ve son aşama olup, aklın ilerlemesinin sınırsızlık kazanacağı muhtemel gelecektir. **Concordet'e göre; ilerleme, insan için geri dönülmez bir süreçtir.**

İlerleme fikriyle insan, aklını kullanarak tabiattan maddi zenginlikler üretmesine yardım edecek olan teknolojiyi geliştirecek ve daha mutlu, ahlaki ve medeni bir hayat yaşayacaktır. Bu açıdan, ilerleme düşüncesi insana yönelik bir iyimserliği barındırmakta ve bütün toplumların aynı süreçten geçeceğini varsayarak "**mutlak gerçeklik**" kavramını gündeme getirmektedir.

Aydınlanma'nın ilerici **(?)** tarih anlayışı, pozitivizm ve pozitivist tarihsel anlayışa da öncülük etmiştir. Pozitivizm kavramı, Fransız sosyal bilimci Auguste Comte tarafından ortaya atılmıştır. Comte'un pozitivist bilim anlayışı üç hal çözümlemesine dayanmaktadır. Toplumlar bu çözümlemeye göre, bilgi üretme ve bilgiyi temellendirmede üç farklı aşamadan geçmiştir: teolojik, metafizik ve pozitivist aşama.

Pozitivist aşama, bilimin egemen olduğu aşamadır ve bu aşamada din, toplumsal yaşamdan uzaklaştırılmıştır.

Pozitivizm, insanlıkla ilgili tarihsel süreçte gelişen farklı

düşünce biçimlerine tepki göstererek, özellikle de teolojik ve metafizik anlayışları reddeden, gözlemlenebilir olguları esas alan bir düşünce akımıdır.

Pozitivizm, klasik fiziğin (Newton fiziği) temel özelliklerine oturan bir bilim anlayışıdır ve bu özelliklerin başında nedensellik gelir. Bilgiyi üreten insan bu anlamda tarafsız olmalıdır, işin içine kendi düşüncelerini katmamalıdır.

Tarafsız bir bilim insanı ve nesnel bilgi, Aydınlanma'nın temel kabullerindendir. İnsan, bilim üretirken gözlem yapacak, neyi/nasıl gözleyeceğini belirleyecek veya birtakım deneyler geliştirecektir. Ama bu insan, özgün düşüncelerini, değer yargılarını, inançlarını, endişelerini, amaçlarını ve önyargılarını bilgi üretme sürecine dahil etmeyecektir.

Aydınlanma'nın bilim anlayışında, Francis Bacon'dan gelen "**faydacılık**" da önemli yer tutmaktadır. **Bacon'a göre, insanın dünyanın efendisi olması, nesnelere hâkim olması ve kendisine faydalı olacak şekilde onları dönüştürmesi için, büyük bir güç olan doğayı tanıması ve onu bilmesi gerekmektedir**. Bilimin asıl işlevi, insanın çaresizliğini azaltmak ve onu yüceltmektir. Bilim ve bilginin sayesinde insan doğa üzerinde egemen hale gelerek, onu kendi yararı ve mutluluğu için kullanabilecektir.

Akla duyulan bu güvenle aynı zamanda, toplumun müdahaleler yoluyla değiştirilmesine yönelik adımlar atılmasının ve **böylece aydın despotizminin önü açılmıştır.** Akıl, toplumu yeniden inşa edecek kuramsal yapıyı oluşturmaya muktedir görülmüştür.

"Aydınlanmış Despotizm" kavramı ilk olarak, çok erken bir dönemde, 1760 yılında Diderot tarafından kullanılmıştır. Siyasal açıdan aydınlanmış despotizmin hükmetmeye yönelik meşrulaştırımı, feodal lordların toplumun belli bir kesiminin

çıkarlarını gözetmelerine karşın, bütün topluluğun çıkarlarını gözettikleri iddiasına dayanmaktaydı. Böylece, toplumda egemen olan ve kendilerini aydınlanmış olarak gören elitlerin, toplumun geri kaldığını düşünerek, halkın istek ve beklentilerini dikkate almadan birtakım reform hareketlerine girişmelerinin önü açılmıştır.

Aydınlanma, **eğitilmiş, kapasitesi artmış, belli bir yöreye bağlılığı azalmış birey vurgusu yapar.** Geleneksel bağlardan kopma; bireyselleşme ve toplumun yurttaşı haline gelme sonucunu doğurmaktadır. Bireyler, büyük bir toplumsal alanda eşit ve özgür üyeler olarak yer almakta, kamusal alana bir yurttaşlık sorumluluğuyla katılmaktadırlar. Aydınlanma'nın, insanların eşit ve özgür özneler olarak aralarında yapacakları sözleşmeler yoluyla toplumsal alanı düzenleyebileceklerine olan inancı, modern devlete giden yolu açmıştır. Sözleşme teorileri, özgür ve eşit olan bireylerin kendi iradeleri doğrultusunda, ortak çıkarlarını gerçekleştirmek, temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almak, can ve mal güvenliklerini olası tehlikelere karşı korumak amacıyla devleti oluşturma sürecinin teorik çerçevesini çizmiştir.

Bu sebeple, siyasal örgütlenmeler akılcı temellere oturtulmalı ve **meşruiyetini dinden alan yaklaşımlar terk edilmelidir** sonucuna varılmıştı. Aydınlanma, kendi ifadesiyle bilim sayesinde insanın dogmatizmden kurtularak özgürleşmesini sağlamak istemiş, kaderci anlayıştan uzaklaşıp aklı egemen hale getirmesiyle de bilimsel, teknik ve endüstriyel devrime öncülük etmiştir. Bu noktaya kadar yazdıklarım, sanıyorum ki **"Aydınlanmacı aklın teyit ettiği"** gerçekler olarak algılanabilir.

Aslında benim tam olarak itiraz ettiğim nokta budur. İtirazımı biraz açayım dilerseniz.

Yıllar önce Selmân-ı Farisi üzerine bir çalışmaya girişmiş ve bu hususta terkibata başlamıştım. Bir biyografi yazacaktım. Selmân-ı Farisi üzerine teferruatlı bir çalışma yapılması gerekiyordu ve kendime bu manada bir vazife yüklemiştim. Kaynakları taramaya başladığımda dehşete kapıldım. Asırlardır Doğu'nun ve Üçüncü Dünya'nın ezilenlerinin sembol ismi **Selmân-ı Farisi hakkında yazılmış tek bir kaynak dahi yoktu.** Fransız oryantalist Louis Massignon'un *Selmân-ı Pak* adlı çalışması dışında bir kaynağa rastlamak imkânsız gibiydi. Keza, Ali Şeriati'nin çevirdiği "Ebu Zerr'in, Mısırlı mütefekkir Cevdet as-Sahhar tarafından kaleme alınması dışında hiçbir yerde bahsinin geçmemesi, Hz. Ali hususunda bir eserin dahi tertib edilmemiş olması", aşk ve direnişi bir kazanda eriten Hallac-ı Mansur hususunda, yine aynı mütefekkirin (Louis Massignon), *Le passion de Hallac* eseri dışında ciddi bir çalışmanın olmaması beni fazlasıyla düşündürmüştü.

Peygamber vârisi olma sorumluluğunu, eski bir ceket gibi duvara asarak sürekli Batı'yı suçlayan aydının yaptığı gibi, topu Batı'ya atmak yerine, yukarıda teferruatlıca açtığım Batılı modernitenin silindir gibi ezip geçtiği Doğulu kültür ve ruh birliğinin içine düştüğü bu elim durumu idrak etme adına evvela Mehmet Akif'in sorduğu soruyu sormak gerektiğini düşündüm: **"Nerde İbni Rüşd, nerde Gazzali görelim..?"**

Ya da İkbal'in deyimiyle: "Ey Doğu milletleri! Şimdi ne yapmalıyız?"

Modernite, kendisini gerçekleştirmeye çalışanlara sürekli korku pompalarken, "neden ve niçin korktuğu sorusunu sormaktan alıkoyar insanı." Korkulana yabancılaşmak ya da korkulandan bihaber olmak gibi bir durumla ancak bu topraklarda karşılaşırız sanırım.

Modernleşen, ancak medenileşemeyen bizim gibi toplum-

larda, "tarihimizin mirasına duyduğumuz korku, yine 5. yüzyılda paganizme sırt çevirmek manasına gelen modernitenin" sırtımıza yüklediği bir kambur olageldi bu topraklarda.

Selmân'ın ideolojisinden korkuyoruz. Kadınlarımızın yüzüne peçe, erkeklerimizin eline kırbaç, çocuklarımızın başına takke geçireceğini düşünüyoruz. Hiç tanımadığımız, işitmediğimiz bir isimden korkuyoruz. Üstelik korkularımızı besleyen hastalıklarımızın temelini oluşturan değerlere sahip değiliz.

Ne demek bu diyeceksiniz... Açayım.

Toplumları yaşatan şey "**tarihsel bakıştır**." Tarihle kurduğunuz ilişki üzerinden, kendi gerçekliğinizi kavrayabilirsiniz. Keza, tarihsel bakış; "kişinin elini ateşe sokma bilgisi" gibidir. Bunun sonuçlarını hesap etme hususunda gereken bilgi, yaşanmışlıklarla elde edilebilir.

Bizim belki de en büyük yanılgımız, farklı deneyimleri kendi tarihsel gerçekliğimiz olarak kabullenerek, esas olan gerçekliğimize yabancılaşmamızdır. 17. yy Avrupa aydınlanmasının koşul ve mahiyetinin, Doğulu toplumlara ikame edilmesi, farklı alışkanlık ve yaşam modelleri arasındaki çelişki giderilmeksizin bu durumun hayata geçmesi, müspet bir yozlaşmayla sonuçlandı.

Bu yozlaşma, eklektik, ne olduğu tam anlaşılamayan bir insan modelini ortaya çıkardı. Çünkü, bireyci referanslar ile, toplumcu-kamusalcı alışkanlıkların çatışması, iki demirin birbirine çarpması gibi kıvılcımın ortaya çıkmasını sağladı. İşte, moderniteyi gerçekleştirmeye çalışan insan, "bu kıvılcımın ta kendisidir." Kıvılcım, ümidin ve başlangıcın sembolü gibi görülse de, ömrü kısadır ve tutuşturuculuğu en az olandır...

Bugünün insanını düşleyin. Çıkın sokaklara ve izleyin.

Hırsları, öfkeleri cemalinde tecelli etmiş, menfi ve kendi gerçekliği dışındaki tüm gerçeklikleri reddetme önkoşuluna

bağımlı, olması gerekeni olmaya çalışan ve telkin edildiği şekilde yaşamı şiar edinen insan. İzlediği televizyonun telkin ettiği elbiseyi giydiği ölçüde "toplumsal ve sosyal", toplumu dizayn eden iradenin öngördüğü şekilde biçimlendiği ölçüde **insan...**

Bir tarafta "gelenekçilik adına" savunduğu tüm kavramları, içine doldurulmuş gerçekdışı tınılardan ibaret sayan bir nefs, diğer tarafta bu durumun kendisiyle mücadele etme adına, gelenekçinin savunduğu ama bihaber olduğu kavramları tümüyle yok sayan ve tüm yaşamını gerçekleştirmeye adadığı modernitenin kontrolü altında harcayıp tüketen fakir kişilik...

Bu ikisi arasındaki kavganın tam ortasında başını sağa-sola çeviren, kavgayı sonlandırmaya ve barışı tesis etmeye çalışan, lakin bu kavganın tarihsel köklerini ıskalamış **"aydınlar"**...

Öyle ya, peygamber vârisi, yani ilahi hitabın merkezi olan Doğu'nun çağdaş İbni Rüşd'lerinden beklenmeyecek kadar **"yabancılaşma bataklığına saplanmış"** bir profilin, baş tacı edilip kutsandığı şu gaflet zamanlarında, buhran dehlizlerinde umut ışığı arama yolculuğuna dökülmüş nefslerin feryadı inletir şu puslu sokakları...

Konferanslarımda, Âdem'in cennetten kovuluşunun, "bir elma yiyip, cennetten dünyaya indirilişinin mantıksal tutarsızlığından dem vurarak sorular soran, anlatmak için kilolarca ter akıttığım, ama dinleyenin anlamak istediği kadarını anlatabildiğim meselelerde beni alt etme arzu ve muhabbeti ile gülümseyen yüzlere" bu düşüşün "göklerden yere doğru değil," ademiyetten beşeriyete doğru olduğunu, murad-ı ilahinin hubuttan / düşüşten kastının, feraset ve basiret yoksunluğu olduğunu ve insanın özbenliğine yabancılaşarak, hiç olmadığı bir aygıta dönüşmüş olması durumunun anlatıldığını belirttiğimde, dilini ve gerçeğini unutmanın ilerlemenin vizyonu olarak

zihnine monte edilmiş insanlarımızın çehresinde şaşkınlığı görüyorum çoğu kez.

Dile ve köklere yabancılaşma "alfabe değişimi" değildir. Yani, harflerin değişiminden kaynaklı bir yabancılaşmadan ziyade, insanın ademi değerlerine uzaklaşmasından kaynaklı bir yabancılaşmayla alakalı, kavramların ruhunun nadasa kaldırılıp, donuk ve içi boş kalıplara dönüştürüldüğü, kısaca metalaştırıldığı bir durumdan bahsediyorum. Öyle ya, Muhittin ibni Arabi için "elif harfi" tevhidin, varlığın hiçlik sırrının esrar ve gizemlerini haykırırken, zamane mollanın gözünde değnek, hatta talebenin sırtına indirilen bir sopa olmuştur. **Elif'in yitirilmiş anlamı, insanın "yaşayan korkularının anlamsızlığının" delilidir.**

Yaşayan korkuların temel nedeni, işgal ve sömürü karşısında hiçbir askeri gücü olmasa dahi, kolektif mücadele şuur ve bilinci olan tarihin Doğulu kavimlerinin sömürgecilere yaşattığı büyük hüsran nedeniyle, tüm bu tarihsel şuuraltını yok etme gayretine, dünden razı tüccar edasıyla koşarak tav olan tutumumuzdur.

Bu kişiliksiz ve ruhsuz tüccar, deveden inip Mercedes marka arabaya binme adına giriştiği bu katliamda, Gazzâli ile birlikte Mehmet Akif'i de içine düştüğü buhran dehlizlerine çekmiş, tüm bu "gerçekliklerin" anlamını kendi ticaretine uygun bir formatta değiştirmiş ve tarihin sayfalarındaki rollerini de "yeni piyese uygun şekilde tahrif etmiştir."

Yamalı donlu bu tüccar daha sonraları, fötr şapkalı tüccarın eline verdiği kitabı açıp, toprağın altına hapsettiği tüm bu gerçekleri, "o kitaptan okuyarak" yeniden öğrenme çabasına gark olmuş, lakin, okuduğu şeyin aslında "altın kâseden şarap içmenin faziletlerine iman etmiş olan Saint Paul'den başkası olmadığını, Ebu Zerr'in ekmek ve eşitlik mücadelesinin ondan hunharca çalındığını" asla kavrayamamıştır.

Hatta öyle ileri gitmiştir ki, "kendisinden alınanları görmeksizin, verilen paçavraların şükrüyle, egosunu besleyen, nefsini kudretlendiren ve asırlar boyunca hikmetle, aşkla uyuttuğu bencil ruhunu uyandıran o fısıltılar sayesinde, Ebu Zerr'den korkmaya başlamış, Ebu Zerr'in onun **"ilerleyiş addettiği çürümeye karşı bir engel olduğu yanılgısına kapılarak" korku beslemeye başlamıştır.**

Müflis tüccar bu korkularca öylesine işgal edilmiştir ki, ancak "herkesin korkması halinde" Ebu Zerr'in bu beldelere uğrama ihtimalinin düşeceğine inanmış ve korkmayı, korkutmayı ticaretinin maharetine dönüştürmüş, korku alıp satmaya başlamıştır...

Öyle değil mi dostlar?

Halbuki uygarlık bilinci, medenileşmekle mümkündür. Modernite, medenileşmenin önündeki en büyük engel iken, medenileşme "**modern bir durumdur.**" Burada bir çelişki yok.

Benim dünya görüşüm tevhiddir. Sarıklı zangocun elinde salladığı "yeşil bayrağa" verilen bir isimden ibaret olmayan, manası itibarıyla "birlik" anlamına gelen; Spartaküs ile Ebu Zerr'i, Prometheus ile Selmân'ı yan yana kavgaya çağıran, Buddha ile Aristo'nun aynı hikmet deryasından nasiplenmiş olduğu hakikatini haykıran, Mayalar için İnka, Hindular için Shiva ve Shakta ya da Khrisnamurti, ya da âlemlerin Rabbi olan Allah...

Şüphesiz, tüm bu farklılıklar içindeki birliğin ta kendisi olan bir hakikatten söz ediyorum, gelenekçinin içini korkuyla doldurduğu kavramlardan değil. Bildiğin her şeyi unutarak edinebileceğin bir bilgiden bahsediyorum. Hocalardan değil, yaşamın kendisinden, doğadan ve doğadaki uyumdan öğrenebileceğin, ya da bir bilge Kızılderilinin hikmetli ve aşk kokan sözlerinde görebileceğin bir hikmetten söz ediyorum...

İnsanı ekonomik bir aygıt olarak konumlandıran kapita-

lizme ve üretimden ibaret kılan Marksizme, ya da **"bireyci ihtirasların meşruiyet kapısı olan anarşizme"** yüz sürsen de, tüm bunların içindeki gerçek ve doğru olan hakikatlerin de yüksek rahmetten kaynaklı olduğunu keşfedebileceğin, lakin hiçbiri olduktan sonra, hiç olma yoluna gark olmanı sana ödev addeden bir dünya görüşünden bahsediyorum...

Hem de senin korktuğun, başını kapatacağından, beline şalvar, sırtına cüppe, hayatına zincir ve pranga vuracağı endişesiyle kendisinden tiksindiğin, lakin bunların gerçek olmadığını, ya da sana sunulmuş bir korku olduğunu bildiğin halde, **seni, kendi gerçekliğinden ziyade, ne olman gerektiğini telkin ederek şekillendiren modernitenin** hayatına soktuğu gerçek zincirleri kaybetme korkusundan ibaret bir durum yaşadığını biliyor, ama itiraf edemiyorsun...

İşte dostum, hubut budur. Yani ilahi düşüş. Ve tekâsür budur. Yani, çokluğun seni oyalayıp durması. Ve ne der o sure; "hatta zurtumul mekabir..." Ta ki kabirlere girene kadar.

Benlik bataklığındaki insan ne anlar bundan? Toprağa düşmüş, ölü bedenler anlar. Oysaki yaşamın hakikatlerinden kopmuş bir beden, ölüdür. Kabrine girmiştir. Onun hayatı ve içine düştüğü tüm aldatmacalar, bir kabir hayatıdır. Yaşam saçmayan, sevgiyi "sahip olduklarını korumak" olarak algılayan ve aşkın esasen hiçlik yolundaki en büyük gizem olduğundan bihaber olan kimseden bahsediyorum...

İşte o kimselerin dünyasında, kaos, kargaşa, çelişkiler, çatışmalar sürüp giden buhran dehlizlerindeki çırpınışlar ve fıkıh koridorlarında gezinip yolunu şaşıran tüccarın dilinden dökülen kelimeler vardır.

Hakikat ise güneş gibidir. Daimen ısıtır, insanoğlu ise, Ay'a teveccüh eder. Esas kaynağa bakmak korkutur. Korktuğu şey, ta kendisidir.

Tüm bu sözler üstüne, aslolan medeni olmaktır. Yeni bir uygarlık, eşit ve özgür, etrafı çitlerle çevrilmemiş bahçeler ve çehresinden ihtiras akmayan insanlar. Bencil, egosal benliğin hastalıklı merhalelerini asırlarca deneyimlediği halde, esas hastalığa nazar eylemeyip, sürekli kendisini kandıran, yarayı tedavi etmek yerine, tuz basıp saran insanın, bugün de yaşadığı bu değil midir?

Değişim, zihinlerde başlayan, şehrin surlarını kuşatan değişim.

Aynaya baktığında, kendisinden başka bir şey görmeyenin elinde filizlenebilecek bir çiçek midir ki değişim. Ki bizim değişimden kastımız "öze dönüş"tür. Lakin, ne tefrikacı ve çoktan Hakkın rahmetine kavuşmuş bağnaz gelenekçinin dayattığı, ne ırksal kimliğe, ne de benliği besleyen dürtülere dönüş. Ebu Zerr ile toprak belleyip, Spartaküs ile elma toplayacak, kadim insanlığın nihai birliğine...

Kaç asırdır suskunsun?

Ya da kaç asırdır duvarlara astın kelimeleri?

Ve kaç asırdır zindanlarda zincirli tuttun hakikati?

Haberdar mısın, güneşe bakarak görme yetisini kaybetmiş bedevinin akıbetinden?

Esrarlı tümcelerce kuşaltılmış zihninin yaşadığı asırlık buhran, kaç tohum oldu da ekildi toprağa?

Ve kaç fidan yeşerdi topraktan?

Spinoza'nın keşfinden övgüyle bahseden adamın Stoacılardan getirdiği referansları dinlerken kendi kendime bu soruları sordum.

100'den fazla konferansta aynı ıstıraplı bakışa tanık olmuştum. İzhar edilen mesele, "bir tür kurtuluş reçetesiydi." Yobazlıktan, sarıklılardan korkan insanın, başına sardığı sarığın manasını dahi bilmeyen; farkında olmadan insanlık tarihinin en

büyük devrimci eylemini gerçekleştiren adamın, aslında "kefen bezini başına sardığını; bu eylemi gerçekleştirerek, ölümü başının üstünde taşıdığını ve hayatta başının üstünde taşıdığı o bezden başka hiçbir ihtiras ve edinimin peşinde koşmaması gerektiği şuurunu terk etmiş sarıklı adamın" yaptığından bihaber oluşu kadar, bu aline, yani yabancılaşmış insanın yarattığı garipliklerden duyduğu korkuyla, Paris'te sütlü kahvesini yudumlayan burjuvanın sözde özgürlük anlayışına sığınan bir canlıya dönüşmesi durumundan başka bir şey midir ki bu ahval.

Korkulardan bahsetmiştim...

Israrlı anlatımlarda büyük bir aşk gizlidir. Fakat unutulan şey, aşk kavramının manasında gizli. **Aşk, yalnızlık ve korkunun gayrimeşru çocuğudur.** En azından zamane insanı için böyledir. Modern insandan bahsediyorum. Bana kızsanız da eleştireceğim bu putu...

Hatalı bir diyalektiğe saplanmış "zamane aklı", Allahu ekber narası atarak kafa kesen adamın yerine, "ihtirasları nedeniyle can veren insanları hayıflanarak izlerken viskisini yudumlayan adam"ı koyuyor.

Bir tarafta "cani bir tipoloji" yer alırken, diğer tarafta özgürlüğün mabedi olarak tanımlanan modern insan konuşlandırılıyor...

Hatalı bir diyalektik. Keza, *Devrim Ayetleri* ve *Riya Tabirleri* adlı kitaplarımda anlatmak istediğim mesele de tam olarak buydu. İnsanın tarihe ve topluma yabancılaşması, aline olmuş bireyin, tarihin ıstıraplı dehlizlerinden geçmiş Batı toplumunun mum ışığı arayışı boyunca yaşadığı deneyimleri paketleyerek, koca bir uygarlık arayışının kılavuzuna dönüştürmesi gibi sarp bir tercihe boyun eğmesi akabinde, modernleşen ama medenileşemeyen toplumlar haline geldik. Çıkalım sokaklara ve gerçeğimizle yüzleşelim.

Modern insanın kriterlerini ihtiva eden gençlere, Celal Ali Ahmed'i, Ali Şeriati'yi, Sartre'ı soralım. Ya da, bilgeçlik taslamadan, birkaç güncel soru soralım. En azından Justin Bieber'ın kuyruğuna takılanların kendisine taktığı "Belieber" tanımını yakinen bildiği halde, Sartre'ın hayatı ve insanı okuma biçimini, ya da Celal Ali Ahmed'in Garp'tan anladıklarını mesele edinmemiş bir geniş halk yığınıyla karşılacağız.

Genellikle "metrobüs ile yolculuk yaptığımdan, sosyolojik gerçekliğimizi gözlemleme fırsatım oluyor." Aracım olsa dahi, toplumla bir arada olma yolunu tercih ediyorum.

Ne ile mücadele ediyoruz?
Bunu anlamak için sokakta olmak yeterli.
Kimilerinin ifade ettiği gibi "ABD ile mi?"
Yoksa, İsrail ile mi?
Ya da hayalcilerin İllüminatisi mi?

Aslında bu düşmanların tümü, kendimizi kandırma adına ürettiğimiz düşmanlar. Her ne kadar, hayatın içinde müspet bir gerçeklik olarak zulüm fiili ile iç içe geçmiş olsalar da, bizim gibi toplumlarda var olabilmelerinin yegâne sebebi yine biziz. Birlikten, beraberlikten yoksunluğumuz ve içine itildiğimiz büyük tuzağa hemencecik düşmüş olmamızdır bütün mesele.

Kendimizden uzakta aradığımız düşmanların, kendimize yabancılaşmamızdan istifade ederek yarattığı konjonktüre takılıp oyalanıyor **ve bir türlü aynadaki "ben" ve hakikatte olan "ben" arasındaki farkı göremiyoruz**.

En maneviyatçımız bile yaşamı pozitivist bir konumlanışla okuyorken, lafa gelince mangalda kül bırakmayan âlim kılıklı zalimlerin, Afrikalı sömürgeleri yatıştırmak için eline İncil alıp kabile kabile dolaşan papazdan farklı olduğunu düşünmek cehalet değilse de, gaflettir azizim...

Mevlana'nın, cihaddan bahsederken yükselen sesine tanık oldunuz mu?

Mesnevi'de bu bahislere daldığınız takdirde, sanırsınız ki az sonra kitabın içinden bir cengâver peydah olup, âleme kılıcıyla hükmedecek.

Ve yine sanırsınız ki, "kendisi dışında bir şeyle mücadele eden bir pehlivandan bahsedilir bu pasajlarda..."

Oysaki "büyük cihadın" kişinin bizzat kendi nefsiyle olan mücadelesi olduğu, o kadar ince biçimde nakşedilir ki kelimelere.

Ya da Hacı Bektaş'ın hikmet dolu cümlelerindeki o ince gizemi tefekkür ettiniz mi?

Aslan ile Ceylan niçin aynı kucaktadır?

Ve İkbal'in "inci deniz dibinde, çerçöp çıkmış sahile" cümlesinde sırladığı mesajı...

Sanırsam "modern insanın ilgisine mazhar olmayan hususlar bunlar." En azından Justin Bieber ve avanesinin gündemine girmesi zor konular. Çünkü arayışın yönünde bir sıkıntı var.

Katıldığım bir televizyon programında İslam'ın ideolojik okumasına yönelik bir eleştiri yapılmış, bu eleştiri, günümüzdeki cihatçı terör çetelerinin faaliyetleri üzerinden okunmuş ve bu durumun ne kadar büyük bir tehlike olduğu vurgulanmıştı. Radikal terörist grupların yaptığı icraatlar, modernist canavarı mutlu ediyor gibiydi! Bu bir fırsattı! Geçmişi reddetmenin gerekliliğini anlatma fırsatı! Ve bu fırsatı kaçırmayan fırsatçı, gerçekdışı ifadeler kullanıyor, aslında İslam'ın tam da böyle bir şey olduğunu yüzü kızarmadan söylüyordu.

Ben ise baştan sonra tek harfine bile katılmadığım bu görüşü dinlemiş, itiraz etmiştim.

Hatta bunun üstüne "evrensel insan" gibi bir tanım yapılmış ve bu tanım, 17. yüzyıl Avrupa Aydınlanması ekseninde

biçimlenen, Shakespeare'in **"yırtıcı hayvan"** diye tanımladığı **"bireyci, Epikürist insana indirgenmişti."**

Keza, makinize bir inkılap olan sanayi inkılabını öve öve bitiremeyenlerin, âlimin zengine secdesinden ibaret olan ve bilginin ihtiyaçtan ziyade ihtirasa hizmet etmesini sağlamış bir paradigma üzerinde şekillenen bu süreci kabullendirme adına, yine bu sürecin sonucu olan terörizmi masamıza getirmesi, fevkalade klasik bir tutuma dönüştü.

Öyle ya, Doğu ile Batı arasındaki tarihsel farklılıklar okunurken, moderniteyi gerçekleştirmiş Batı, bir uygarlık olarak ele alınırken, moderniteyi gerçekleştirme hedefi önüne konulmuş olan Doğu, kapalı ve yoz bir toplumsal ilişki biçiminin tahrif ettiği, çürüttüğü bir hurafe bataklığı olarak resmedilir.

Belki de "Aydınlanmacı aydınların" edebiyat adına, Acem ve Arap kadınlarının bacak arasına atıflar yaptığı seksist metinlerin ya da tarih boyunca hiç dünyamıza girmemiş olan yalnızlık kavramının, komşusu aç iken tok yatmayı ar eden tarihsel gerçekliği görmezden gelen ama kolektifleşmekten bahseden sonradan görmelerin gurme olarak servis edilmesinden kaynaklı bir diyalektik sorunu yaşıyoruz.

Esasen birbirinin zıddı olmayan iki olgu üzerinden sözde bir diyalektik kuruluyor. Bir tarafta, tarih referansı Antik Yunan'a, onun referansı da Mısır'a dayanan, yarattığı sanayi devrimiyle âlimin zengine secde etmesini ve bilginin teknoloji üretmek dışında müspet bir anlam ifade edemez hale gelmesini sağlamış bir sürecin yarattığı Epikürist (haz odaklı yaşam) insan, öte tarafta onun zıddı olarak sunulan "sekter, gerici, bağnaz insan..."

Aydın!

Sırtına kitap parçaları yüklenmiş katırların işlevinden fazlasına sahip olmalı. Truva Savaşı'ndan beri, tarihe şekil veren

temel çelişkinin, yaşam tarzını doğrudan belirleyen bir anlayış olduğu çok açık. Narodniklerin Marx'a yazdıkları mektupta, *Das Kapital*'in öngördüğü üretim ilişkilerine tanık olmadıklarını vurgulamaları üzerine, "başını Doğu'ya çeviren Marx'ın, özel mülkiyetin bu havzada gelişmediğini ve köy komünlerinin işlevselliğini irdelemesi" buralara has bir durum.

Bu beldede "aşk, başka manalara gelir." **Bizim Shakira'mız yoktur**. Arkasında müzik yapan koca bir enstrüman kadrosunun emeğini tek başına cukkalayan ve bu durumu alkışlayan insanlarımız da...

O yüzden buralarda "korolar" vardır. Kişilerin isminin baskın olmadığı "topluluklar."

Yalnızlık yoktur.

Ayrılış vardır.

Hasret türküleri vardır.

Melankolizm, birlikteliğin ve güçlü bağların içinde yeşermez. **Bu nedenledir ki, individüalizm (bireycilik), bu sokaklara uğramaz.**

Bireyci ve kişilikperest takıntılar tarih boyunca dışlanmıştır. Elbette 17. yüzyılın bu mirası (bireycilik), sadece kolektif aklı yok etmedi, kolektif aklın ortaya çıkarttığı değerleri algılayamayacak kadar âciz ve yalnız bir canlıyı, bireyi yarattı.

Bireyin özgürlüğü adına, tarih boyunca toplumsal özgürlüğün bayrağı olmuş kavramların içi boşaltıldı.

Havarilerini yitiren İsa tımarhaneye kapatıldı.

Musa'ya deli gömleği layık görüldü.

Firavun saltanatını titreten Musa, makine karşısında yenildi.

Hz. Hamza, her gün kalkıp iz bıraktığı Uhut'a defnedildi.

Kâbe'nin etrafına, tavafla eşitlenmiş, özgürlük yoluna nefs emarelerini terk eyleyen insanlar yerine, dev gökdelenler dikildi.

Yükselen ilah olan parayı himaye etmek için ruh ve şahsiyetini pazara çıkaranların yarattığı zulüm, koca bir tarihe mâl edildi.

Ebu Zerr Rebeze'ye, Selmân ise Medain'e hapsedildi.

Ve tüm bunlar, "hiç yaşanmamış bir hikâyeye inanmış, aslında tüm bu isimlerin gerici, yobaz, zorba" olduğuna ikna edilmiş "birey" tarafından gerçekleştirildi.

Hiç tanımadığı bu tarihten korkan "birey," asırlar boyunca haçlı seferleriyle istila edilemeyen koca beldelerin çözülmesine, tanım budallığından ibaret bir hasletle ihtilafa düşerek, kimlik adına, milliyet adına, ulusal menfaat adına, din'ü iman adına birbirine, hiç olmamış muameleleri ederek düşmanlaşan koca toplulukların, minik parçalara ayrışıp, her birinin kendisinde olanlarla övünmesine tanık oldu.

Birey, tüm bu ümitsizliklere karşın, "kendisini yaratan gücün çizdiği rotada yürümek suretiyle" yapay bir ümide gark oldu.

Ebu Zerr, ancak benim gerçek sandığım yapay hasletlere uyduğu ve benim çizdiğim hudutlar içinde kaldığı sürece meşrudur diyen bu canlı, dayattığı felsefenin yarattığı vahşileri (terörü) gösterip, haklılığından dem vurdu.

Aslında hep egosunu tatmin etti. Haklılık adına, zilletini ve yanlışını dayattı. Kalp hanesine gizlenmiş yılanı büyüttü ve zehrini şerbet eyledi.

Paganizmi reddeden aklın kendisini tanımladığı "modern" kavramının sonuna eklediği "izm" ile, yeni rotayı ilan eden "akıl," 5000 yıl boyunca kanlı sunaklara yatırılmış ve alçaltılmış insanı, hiç olmadığı bir yere koydu.

Ve büyük bir basiretsizlikle, önüne yatırıldığı tahta tanrıdan intikam almaya kalkıştı. Oysa "o tahtayı yontup şekil veren eller" bugün de "modernite adına demire şekil veren ellerin, parayı tutan ve saklayan eller"in ta kendisiydi.

Bu sinsi şeytanı, bu haini hiç göremedi.

Sürekli "tahta tanrılara takıldı durdu."

Ve bu büyük aldanışın sonucu olarak, "o gizli ele savaş açmış olan hakikatin Rabbim diye zikrettiği Allah'ı, tahta tanrılarla bir tuttu."

Önyargılardan ibaret olan insan, bu vahşeti icat ederken, yine tevhidin Rabbi olan Allah'ı, kanlı sunakların kenarındaki tahta tanrılardan zanneden vahşileri türetecek paradigmayı yarattı.

Ve o vahşileri işaretparmağıyla gösterip, ne kadar haklı olduğunu söyleyip durdu. Ve biz hep bunu dinledik...

Keman sesi ile ney uğultusu arasındaki yegâne fark, aşk ile sevda arasındaki fark gibidir. Her ikisi de aynı muhabbetin ürünüdür.

Lakin, uygarlık ile yığın karıştırıldığından, "olmayan şeylerden korkan insanın" dayatılan iki seçeneği esas alıp, üçüncüyü inşa edemez hale gelmesinin kısırdöngüsüne kapılıp gidiyoruz.

Ben büyük bir uygarlıktan bahsediyorum. Ve üstelik, "dini tahakkümün olmadığı" gibi ifadelerle başlayan cümleler kurmuyorum.

Çünkü bu kavram aslında **"dini tahakkümün olduğu"** bilinçaltını örgütlemek için türetilmiş bir mülahazadan ibarettir.

Medine'den bahsediyorum.

Farklılıkların birliği ve eşitliği.

İnanan ya da inanmayan.

İnsanın sadece insan olmasından ileri gelen bir uzlaşmayı anlatıyorum.

Başı açık ile kapalının eşitliğini, Türk ile Kürt'ün, Alevi ile Sünni'nin, dindar ile agnostiğin eşitliğini.

Ve tarihle hesaplaşmaktan bahsediyorum, ön koşullardan arınmaktan, hastalıklarımızı kabullenip, tedaviye meyletmekten ve tüm bunların esasen "tevhidin temel esası" olduğundan bahsediyorum.

Şimdi gelin, günümüzü kavrama ve Devrimci Peygamberi anlama adına daha gerilere gidelim, tarihe uzanalım. Tarihi okuyalım ve anlamaya çabalayalım...

İKİNCİ BÖLÜM

PUTPERESTLİK VE MEKKE REJİMİ

PUT VE PUTPERESTLİK

Politeist/çoktanrıcı dinlerde tanrısal varlığı sembolize etmesi açısından kutsallık atfedilmiş nesne ya da canlıların merkezinde konumlandığı bir dünya görüşü olan putperestliğin totemine "put" denir. Roma, Hint, Yunan mitleri putperestlik tarihini oluşturur. İlk yontulmuş tanrısal nesnelerin (putların) MÖ 3000 yıllarında Mezopotamya'da ortaya çıktığı bilinir. Yapılan arkeolojik kazılarda, Mezopotamya merkezli bir süreç olarak görülen bu yaklaşımın merkezi, aynı zamanda insanlığın şehirli ya da birlikte yaşam kültürünü oluşturduğu merkez olmalıdır. Çünkü putperestliğin tarihi, insanlık tarihidir.

Şunu ifade ederek konuya girelim; **putperestlik, ilkel dönemde ayrı, uygarlık döneminde ise farklı biçimlenmiştir.** Uygarlık safhasında tümüyle servet ve otoriteleri meşrulaştıran simgeselliğin ta kendisi olan putperestlik, bu yönüyle ele alınmalı ve üretim ilişkilerinden bağımsız değerlendirilmemelidir.

İlkel kabilelerde ortaya çıkan putperestlik, en temelde "yüce bir yaratıcı fikri"ni merkeze alır. Putperestliğe giden yolun mantığı alabildiğince meteryalist bir okuma ihtiva ediyor iken, putperestlik durumunun kendisi son derece özneldir.

Yüce yaratıcının yeryüzünde temsil edilmesi ihtiyacı, uygarlığın ortaya çıkışına delalet eder.

İlkel kabile toplumlarında ya da anaerkil, yani "dişi evre"de kabilelerin totemleri dişidir. Bugün halen Hint mistisizminin

temelini oluşturan Shiva gibi figürler bu evreye aittir. Çünkü bu figürler dişi figürlerdir. Putun cinsiyeti, toplumun cinsel kimliğini yansıtır. Ve putun vasıfları, o toplumun sosyal ve ekonomik ilişkilerini deşifre eder.

İnsanlık tarihi kadar eski olan bu inanışın ortaya çıkış nedenleri çok karmaşık sayılmaz. **İlkel kabile evresinin, daha doğrusu "dişi dönem/anaerkil dönem"in üretim modeli, avcılık ve toplayıcılıktır.** Yer yer sahile yakın konumlanan kabilelerin balıkçılık yaptığı da görülmüştür. Bu üretim ilişkisi içerisinde erkek avlanan, dişi ise klanın ya da kabilenin dağıtıcısı ve neslin devamını sağlayan rolü üstlenmiş kişilik yapılanmasıdır.

Keza, bugün bir arı kovanını ele aldığımızda, benzeri bir üretim ilişkisi örgütleyen ilkel kabile toplumlarında, dişinin eş seçtiği evreye "anaerkil evre" deriz. Bu seçim, avcı erkeğin yakaladığı av ölçeğinde şekillendiğinden, kısa vadede "eril" rekabeti üretmiştir. Eril, yani dişi olmayan varlık, daha güçlü bir av edinmek ve böylece üremesini garanti altına almak için doğada "silahı" üretmiş, bu ihtiyacını karşılayabilmek adına "kas gücünü geliştirmişti." Gelişen kas gücü, diğer erillerle rekabet etmesini sağlamış, bu rekabet çatışmaları doğurmuştu.

Kasları güçlü erkeğin, neslin daha sağlıklı olması açısından önemli olduğu düşüncesinin ortaya çıkması, esasen "bir sorunun," yani kontrolsüz güç ve tahakkümün ortaya çıkışını tetikledi. Kendi içinde çatışan "eril," uğruna mücadele ettiği dişiyi tanrısallaştırdı.

Esasen bu süreç üç kategoride tanımlanır. Yabanıllık, barbarlık ve uygarlık.

İlk kabileler yabanıllık evresinde üç aşamada varlıklarını sürdürdüler. İlk aşama, yapraklarla korundukları, minik yerleşkeler kurdukları evre, ikinci aşama (orta aşama) ise balık

tüketmeye başladıkları aşama iken, son yani yukarı aşama ise "ok ve mızrak yaparak" avlanmaya başladıkları evredir.

Lewis Henry Morgan'ın tarih tezi üzerinden baktığımızda (ki Engels'in de aldığı ve geliştirdiği bu tez, en tutarlı okumadır) ilk kabilelerin tümü anasoycu idiler. Yani soyun anneden geldiği düşüncesinin hâkim olduğu bir süreç söz konusuydu. Ve bu evre, "avcı-toplayıcı" evredir. Ya da "yabanıllık" diye tanımlanan evre. Hatta Engels'in yaklaşımını son derece tahrif ederek oluşturulan spekülasyonların başında gelen "aile kurumuna karşı olduğu iddiası"nın içinin boşaldığı *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* adlı eserinde, kadının erkeğe bağımlılığı esasında örgütlenen aile modeline yapılan eleştirinin, eşitlikçi aile modeli üzerinden alternatiflendirildiğini görürüz. Keza, bu yaklaşım tarihin temel prensipleri açısından son derece doğrudur.

Özetle, ilk klan anasoycu idi. Ve üretim aracı "keski, taş ve mızraktı." Yani, herkesin erişebileceği şeylerdi. Dolayısıyla "üretim aracının" bu basit aygıtlardan ibaret olduğu bu evre, "ilkel komünal evre" olarak da ele alınır. Soyun dişiden türediği, erilin avlanarak klana av getirdiği, dolayısıyla dişinin eş seçiminde, güçlü av getireni tercih etmesi ve bu yolla neslin sürekliliğini garanti altına alma çabası içinde olduğu dönem. Akabinde, kas gücü gelişen eril, yabani hayvanlar tarafından öldürülme riskini en aza indirme adına, kendi içinde yaşadığı rekabet üzerinden öğrendiği tahakküm fikrini dişi üzerinde uygulamaya başladı. Üretim aracının toprak olduğu, tarım yapılarak toprak mülkiyetinin belirdiği sonraki aşamalarda eril, yeryüzünün yegâne hâkimi olmuş ve yarattığı paradigmayı dayatmaya başlamıştır.

Putperestlik insanlık tarihi kadar eskidir. İlkel kabileler de dahil olmak üzere, tüm insanlık tarihi, göklerin üstündeki

yüce bir yaratıcının varlığına inanan insan modelinden ibarettir. İlkel komünal toplum safhasında bu Tanrı motifi, yeryüzündeki alçaltılmış ruhlarla doğrudan iletişim kurmayan, azim ve güçlü bir ilahtı. (Günay Tümer- Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara, 1988, s. 47-48)

İlk totemleri incelediğimizde, insanlığın karşılaştığı güçlükler karşısında sığındığı ve taleplerini arz ettiği simgeler yarattığını görürüz. Vahşi hayvan saldırılarından korunmak için geliştirilen inançlardan tutun da, mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte; "ürünlerin korunması ihtiyacına kadar," insanlık her daim kendi yarattığı otoritelerin kutsallarının gölgesinde konumlandı.

Eski toplumlara göre, göklerdeki yüce yaratıcı; bazı bitki, hayvan ya da insanlara "mana" adı verilen birtakım ilhamlar vermekteydi. Maskotlar, muskalar, taşlar gibi "fetiş" olarak adlandırılan tüm bu imgeler, dinler tarihinde "mana" olarak anılan ilahi bilginin tecelli etmesi adına üretilmiş sembollerdi. Bu semboller daha çok "kabilenin" bilgesi ya da ilahi irtibatı güçlü olduğu düşünülen kişilerince taşınırdı.

Avcılıktan özel mülkiyete ve tarım toplumuna geçişle birlikte başlayan ihtilafların yarattığı kavramlar, tanrıların ve totemlerin sayıca çoğalmasına neden oldu. Soy bağı gibi yeni kutsalların ortaya çıkışı, her kabilenin ya da aşiretin kendi totemini yaratmasına dahi yol açtı. Bu nedenle çoktanrıcılık, yani "polyteism" ile çok sınıflılık arasında doğru bir orantı vardır. Hindistan'da kast sistemi üzerinden çok sayıda sınıfsal kimlik oluştu. Ve ne garip ki yeryüzünün en çoktanrıcı toplumu da Hint toplumu olmuştur. Buna binaen, putperestliği iki aşamada okumak gereklidir. İlkel kabilede putperestlik, korunma içgüdüsü üzerinden ortaya çıkmışken, uygarlık safhasında "koruma" içgüdüsü daha baskın hale gelmiştir.

Korunma, kişinin kendi varlığını saldırılardan koruması demektir. Koruma ise, "uygarlıkla birlikte insanın sahip olduğu mülkiyeti" korumadır. Dolayısıyla ilkel kabile toplumunun totemlerinin çok daha masum olduğunu söyleyebiliriz. Ve ilkel dönemin totemlerine dayalı bir "dini doktrinin gelişmediğini" söylememiz mümkündür.

Uygarlık safhasında ise bütün putlar, kentin soylu ve zenginlerinin koruyucusu olduğundan, çok sayıda doktrinin ortya çıktığı görülmektedir. "Günah, haram, helal" gibi kavramlar, uygarlık safhasında ortaya çıkar. Hiçbir şekilde Kur'an'dan onay almadığı halde, bugün ülkemizde hemen hemen Müslümanların yüzde 90'ının inandığı kader ve tevekkül fikri, üç-dört bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu fikir, en temelde zengin ve soylu kralların, bu imkânı Tanrı'dan aldığı düşüncesi ekseninde, yoksulların bu durumu içselleştirebilmesi adına örgütlenmiş bir fikirdi. İslam, öncelikle bu fikre karşı mücadele etmiş ve "zenginler vererek eşitlenmeli" (Nahl, 71) demişti. Hatta, Ali ile Muaviye, Ebu Zerr ile Muaviye arasındaki kavga, Muaviye'nin bu 4000 yıllık lafzı dile getirmesine karşın, Ali ve Ebu Zerr'in yüksek sesle itiraz ederek "eşitlik" diye haykırmasından ileri gelir. Bu nedenle, Ali ile Muaviye iki ayrı dindir. Birisi (Muaviye) ilkel kabile toplumundan başlayarak insanlar arasında yayılan totemlere dayalı korunma ve koruma güdüsü üzerinden örgütlenmiş basiretsiz tanrıların dininin en ileri ve gelişmiş versiyonuyken; Ali, tümüyle bu anlayışı reddetmiş ve itiraz ederek esasen totemlerin ve putların dayandığı gerçeğin inançsal ya da itikadi değil, ekonomik olduğunu vurgulamış, bu zeminde eşitlikçi bir direnişin öncüsü olmuştur.

Putperestlik, yontulan putun mutlak ilah olduğu fikrine dayanmaz. Yontulan put bir semboldür. Temsilcidir. İlahi

varlığın ruhuyla doludur. Dolayısıyla putperestlik mutlak düaliteye dayanır. Yani putun dışında bir ilahi varlığın olması şartı söz konusudur.

Ve putperestliği sadece yontulmuş putlar üzerinden okumak fevkalade indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. Putperestliğin hangi nedenlere dayandığı gerçeğini alıp, günümüze getirdiğimizde, bugün yontulmuş putlar olmadığı halde yaygın bir putperestliğin yeryüzünde hegemon olduğunu görürüz. İnsanın vahşi olarak tanımlanan bir canlı tarafından darbe alması "doğal olandır." Bu darbeden insanın korkması da doğal olandır. Ama bunu tümüyle engellemesi, doğal olmayan bir durumdur. Ya da, kralların; "tanrısal güce sahip olduğu yahut tek otorite olduğu" fikrinin kendisi, putperestliğin tarihidir. Bir kralın, sultanın, başbakanın, cumhurbaşkanının mutlakıyetçi ve otoriter kimliğini pekiştirme adına ürettiği aklediş tarzı, kutsallaştırılmış semboller ve itikatların bütününe bu manada putperestlik diyebiliriz. Ve putperestlik, en temelde doğal insanın gerçekliğine yabancılaşmasıyla birlikte kazandığı yeni anlamı kaybetme kaygısıdır. Yani, bir insanın "itibar, kariyer ve konfor" kaygısı, ilkel putperestliğin zamane yansımasıdır. Ve bu kaygı ekseninde oluşan koruma içgüdüsü, sahip olduğu tarlayı koruma adına totem üreten insan modelinin davranışlarından uzak değildir. Bir tarafta, sahip olduğu tarlayı korumak için taş ve tahta totemler üreten insan, öteki tarafta güç, iktidar ve servetini koruyabilmek için "fikirsel totem ve yapay sanrılar yaratan" modern insan. Her ikisinin de putperest olduğu gerçeği gün gibi ortada değil mi?

PUTPERESTLİĞİN TARİHİ

Uygarlık safhasında en bilinen ya da en gelişmiş putperestlik örneğini Roma sürecinde görürüz. Pagan kültün etkin olduğu ve işgal ettiği tüm bölgelerin kültüründen çok sayıda imgeyi bünyesine katan bu anlayış dahilinde, her kavmin kendine has bir kültü mevcuttu ve en önemli kült Jupiter Latiaris'inkiydi. Bundan sonra önem sırasına göre Mars ve Quirinus gelirdi. Jupiter daha sonraları Zeus ile eşit tutulmuştur ki karısı Juno da, Zeus'un karısı Hera'ya istinaden oluşturulmuştur.

Bu evrede, ilkel dönemden daha ileri bir putperestlikle karşılaşırız. İnsan, nesnel biçimde gözleme dayalı olarak keşfettiği göksel unsurlara anlam yüklemiştir. Bu durum özel mülkiyetin geliştiğinin göstergesidir. Çünkü algılanamayan, mistik ve görülemeyen Tanrı fikri, özel mülkiyetin gelişmemesi durumuna, görülen Tanrı fikri ise geliştiği durumuna denk düşer. Çünkü müspet, somut bir arayış içerisine giren insanın, beş duyusal algısının son derece açık hale geldiği, görmediği hiçbir şeye inanmayan, matematiksel aklın gerçekliğini esas alan zamane insanın altyapısının ortaya çıktığı safhadır bu. Ekinlerin hesaplandığı, başaklardan kazanılacak artı değerin ve tarlalardan edinilecek imkânın en yoğun biçimde insan hayatını belirlediği dönemdir.

Tarih, ekonomik bir süreçtir. Tarihin seyrini ve akışını üretim ilişkileri belirlemiştir. Bu anlamda, karşısına neyin

çıkacağını (av olarak) kestiremeyen insan bilinmezliğe iman ederken, ektiğini biçeceğini bilen, attığı tohumun mahiyetini bilen insan ise fevkalade nesnel bir aklediş yöntemi geliştirmiştir. Bu nedenle, ilkel putperestlik çok daha bilinmezlerle dolu bir öğreti olarak konuşlanmışken, Roma dönemiyle birlikte, çok daha akli ve gelişmiş bir putperestlik (paganizm) ortaya çıktı.

Ayrıca birçok kaynakta, Romalıların, bir Türk toplumu olan Etrüsklerin inançlarından da etkilendiği ifade edilir. Keza, birçok farklı toplumun inanç sistemini sentezleyen Roma paganizmi, MÖ 6. yüzyılda Roma'nın coğrafi konumunun genişlemesiyle birlikte pek çok yabancı tanrıyı Roma dinine dahil etmiştir. Fethedilen ülkelerin tanrıları şeklen getirilmiş ve mabetlere konmuştur. Yunan tanrıları işte bu çağda Roma dinine girmiştir ki bunların ilki Herkül ve Zeus'un çocuklarından Caster ve Pollox gibi efsanevi kahramanlardı. Böylece Yunan tanrılarının Roma'da forum meydanında altın kaplı heykelleri yapılmıştır.

Esasen putperestliğin üretim tarzıyla ilişkisinin bir diğer delili de tanrısal imgelerin materyalleridir. Mesela, kabile toplumlarında en temel ihtiyaç, taş ve ağaçtır. Ağaçla mızrak, taşla keski yapılır. Bu nedenle tüm totemler bu materyallerden oluşur. Lakin Roma evresiyle beraber, toplumsal ilişkileri belirleyen yegâne otorite olan altının tanrısal imgelere dahil edildiğini, altın ve gümüş putların yapıldığını görürüz.

Putperestliğin en koyu şekliyle yaşandığı Roma'da her bir tanrı farklı işlevlerle donatılmış ve halk tanrıların bu işlevlerinden faydalanabilmek adına onlara farklı şekillerde tazimde bulunmuştur. Mesela Roma'da heykellerin bulunduğu taşlardan yapılmış ve Pomerium denilen bir iç daire oluşturulmuştur. Buradaki tanrıların ilginç isimleri, karakterleri ve bunlara

özel tahsis edilmiş bayramları vardı. Her tanrı özel bir günün veya bir olayın sembolüydü. Mesela ekinoks dediğimiz gece-gündüz eşitliğinin tanrıçası Agerona idi. Matuta denilen tanrıça, hanımların tanrıçası olarak kabul edilirdi. Karanlık yerlerde bulunduğuna inanılan Vesta ile beraber sayılan Jupiter-Mars-Quirinus üçlüsünün yerini daha sonra Maximus-Jünon-Mineve adlı yeni tanrılar doldurmuştur. Bu tanrı üçlüsü Yunan dininde mevcut olan Zeus-Hera ve Athena gibi önemli tanrılara denktir ve heykelleri günümüzde de mevcuttur. Ayrıca kaçak kölelerin patronu kabul edilen ayçiçeği tanrıçası Nemili Diane de Roma dininde önemli tanrılar arasındadır. Romalılar ailenin yüceliğini simgeleyen ocak tanrısı Lares ve kenti koruyan tanrı Penates ile bölgeyi koruyan cin ve periler gibi tabiatüstü varlıklara kurbanlar sunar, besin maddeleri ve çiçekler takdim ederlerdi. Evlilik törenleri Tellus ve Ceres gibi kadın tanrıların heykellerinin önünde yapılırdı. Bu şekilde iki tanrıçanın evlenen çifte ömür boyu destek sağlayacağına inanılırdı. Romalılar eski bir gelenek olarak tapınaklarda çiftler halinde gruplandırılmış tanrı heykellerine "Lectisternia" ismindeki kurbanları sunarlardı. (Mircea Eliade, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, (Çev. Ali Erbaş), İstanbul, 1997, s. 244–245)

Roma kültüründe mevcut olan dini coşku imparatorluk döneminde de artarak devam etmiş ve hatta Sezar ve Auguste ölümlerinden sonra tanrılaştırılmıştır. Bu noktada tanrılarına ait dini törenlerin aynısı imparatorluğa ait her kült için de düzenlenmiştir. MS 3. yüzyıldan sonra tanrılarla özdeşleştirilen imparatorlara da ibadet edilmeye başlanmıştır. Mesela Septime Severe ve eşi Julia Domna'ya, Jupiter ve Junon gibi ibadet edilmeye başlanmıştır. (Eliade, a.g.e, s. 245–247)

Eski Yunan dini, eski Babil ve Mısır dinleri gibi çoktanrılı bir dindir. Yunanlılar tanrılarını insan varlığının en üstün

suretleri olarak görmüşlerdir. Onlara göre tanrılar, Teselya'daki 3000 metre yüksekliğinde, bulutlarla kaplı Olimpus Dağı'nın tepesinde otururlardı. Bu tanrıların en büyüğü Zeus idi ki bu tanrı, hak ve adaletin, dünya düzeninin ve kaderin koruyucusuydu. Zeus adına dört yılda bir bayram kutlanırdı. Bu bayram süresince Arapların haram aylarında olduğu gibi kan dökmek yasaktı ve bütün şenlik boyunca bir barış havası hâkim olurdu. MÖ 460'ta Olimpia'da 22 metre yüksekliğinde Zeus mabedi inşa edilmiştir ve bu mabedin içinde tanrının altın ve fildişinden yapılmış putu bulunurdu. Olimpia'daki mabetlerde Zeus'un eşi Hera'nın da putu mevcuttu.

Özetleyecek olursak, uygarlık tarihi boyunca putperestlik, tarihte ilk ortaya çıktığı süreçte olduğu gibi "toplumsal ihtiyaçların karşılanması prensibi"ne dayanarak gelişmiştir. Öte yandan, zamanla toplumsal ihtiyaçlarda başgösteren değişim, putperestliğin tarihsel seyrine doğrudan etki etmiş, avcılık yapan kabile üyesinin korunma adına ürettiği totemlerin yerini, özel mülkiyeti kutsallaştıran, kralların ya da efendilerin göksel irtibatını tescilleyen, ya da bir sınıfın imtiyaz ve özelliğine atıf içeren semboller almıştır.

MÖ 1600'den itibaren Hint dinlerinde de putperestliğin hâkim olduğu görülmektedir. Örneğin dişi bir tanrıyı tasvir eden heykeller, özellikle halk kültü kabul edilen erkek hayvansı tanrılar bunun en açık örneğidir. MÖ 1400-400 yılları arasında oluşan Veda geleneği dikkat çeker ki bunlar dört koleksiyondan ibarettir: Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda, Atharva-Veda. Bunlardan Rig-Veda, takdimleri ve tanrılardan yardım isteme ayinlerini yöneten din adamı Hatrun'un ayin esnasında kullandığı aygıtları içermektedir. Diğer üç koleksiyon ise dinleyicilerin elkitaplarıdır. Hint dininin ana hatları *Vedalar* kitabında şekillenmiştir. Hintliler doğa güçlerini

şahıslaştırmış ve bunları tanrıları olarak kabul etmişlerdir. *Vedalar*, bu tanrılara yapılan ibadetler ve cinlerin şerrinden korunmayla ilgilidir.

Hint dininde de tanrılar, diğer putperest toplumlarda olduğu gibi birtakım işlerle ilişkilendirilmişlerdir. Örneğin Surya, Savitar ve Vişnu güneş tanrıları; Bayu rüzgâr tanrısı; Usas, tan yerinin kızıllığını oluşturan tanrı; Ayni, ateş tanrısı olarak kabul edilmiştir. Varuna ve Mitra ise sosyal ve ahlaki düzeni sağlayan tanrılardır. Rudra Siva, hastaları iyileştiren tanrı olarak kabul edilmekle birlikte, halkın çekindiği bir tanrı olarak görülür. Savaşçı bir tanrı olarak kabul edilen İndra, aynı zamanda olabildiğince kurnaz ve çok cinsiyetlidir. Hindular, üç önemli tanrı olan Brahma, Siva ve Vişnu'dan başka birçok tanrının putlarına tazimde bulunurlardı. Bu putlar arasında en önemlisi tanrı Vişnu'nun tecessütü olarak bilinen Rama'nın heykelleridir. Entelektüel bir Hindu'ya göre toplum, tanrıyı kitapların belirttiği tarzda mefhumlarla tanıyamaz. Tanrıyı bilmesi için onu gözle görülür, elle tutulur bir şeyin ya da bir sembolün temsil etmesi gerekir. Bu noktada toplum, bu tanrı heykelciklerini tanrıya ulaşma yolunda birer vasıta olarak görmüştür. (Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, İzmir, 2006, s. 46)

Esasen Hint mistisizminin bu görüşü, yani tanrının gözle görülür bir sembolle temsil edilmesi gerektiği fikri, yaklaşık 4000 yıllık bir fikir olmakla birlikte, tanrının ilham, yani mana verdiği kabile reis ya da şamanlarının dışında, tümüyle tecelli ettiği "kişiliklerin", yani peygamberlerin ortaya çıkma gerekçesi olarak da görülmektedir. Keza, bizim bu kitapta ortaya koyacağımız "dine karşı din" ekseninin uydurulan din paradigması, tümüyle bu ihtiyaç üzerinden bir peygamber tasavvuru örgütlemişti. Kitabın giriş bölümünde ayetlerle açıkladığım bahiste de, Mekkeli müşriklerin Hz. Muhammed'e

temel tepkisinin bu olduğu, sıradan bir kişinin nasıl olur da peygamber olacağı tartışmasının çok daha etkin ve belirleyici olduğu görülür.

Uygarlığın ortaya çıkmasıyla birlikte üç tip tanrı imajı belirmiştir.

Göksel Tanrılar: Göksel tanrıların bilinen en eskisi Dyaus'tur. Bunun dışında Varuna da büyük gök tanrı olarak kabul edilmiştir. Varuna ahlaki otoriteyi sağlayan tanrıdır.

Atmosfer Tanrıları: Atmosfer tanrılarının en büyüğü İndra'dır ki tamamen altından yapılmıştır. Elinde de altından yapılmış bir kırbaç bulunurdu ve altın arabayla taşınırdı. Bunun dışında, Trita, Apamnapat ve Matarisvan diğer atmosfer tanrılarıdır.

Yeryüzü Tanrıları: Bu tanrılar genellikle nehirlerden teşekkül etmiştir. En önemlileri Sarasvasti, onun ardından da ateş tanrısı Agni'dir.

Görüldüğü üzre, toplumsal ihtiyaçları gideren her mecra bir ilgi odağına dönüşmekte ve putlaşmaktadır. Mesela, Hinduizm dininde inek kutsal değildi. Hindistan'da muson yağmurları nedeniyle tarlaları sürebilmek hemen hemen imkânsızdır. İnek ve boğa, o koşullarda tarla sürebilmenin, yani üretim yapabilmenin en önemli aygıtı olmuştur. Dolayısıyla "kutsallaşmıştır." Bu kutsallık, aslında "üretimin kutsallığı"dır. Yani üretim yapabilme adına duyulan bu ihtiyaç kutsal hale gelmiş, inekler "öldürülemez" imtiyazına erişmiş, zamanla bu inanış biçim değiştirerek, boğa ve inek putların yontulmasına kadar varmıştır. Esasen tarım toplumuyla beraber ortaya çıkan bu tür totemlerin, tarla ve bahçe sahipleri tarafından muteberleştiği de görülür. Çünkü üretimden doğan artı değer kimlerce bölüşülüyorsa, bu totemlere onların ihtiyacı var demektir. Ama işin garibi, bu totemlere en fazla

tapınanlar da, tarlada çalışan işçiler olmuştur. İşte işin bu noktası fevkalade önemlidir ve anlaşılması gereken bir noktadır.

Tevrat'ta geçen "Bel'am Baura", firavun hanedanlığına meşruiyet katan din âlimine verilen addır. Firavun siyasi otoritedir, Karun ekonomik otorite, Bel'am Baura ise dini otoritedir. Bu üçlü, müşterek çalışır. Öyle ki, Firavun'a itiraz eden İsrailoğullarının kıssasını okuduğumuzda muhteşem tespitlerle karşılaşırız.

Dikkat ediniz, Hz. Musa, Firavun'a gidip; "tahtından in" demez. "Bizi bırak, gidelim" der. Buna rağmen, başına bela olacaklarını bildiği halde Firavun onları serbest bırakmaz. Çünkü Hz. Musa ve kavmi, Firavun'un tarla ve taş ocaklarında çalışan işçilerdir. Ve tüm üretim bunların eliyle gerçekleşmektedir. Esasen, varlığının temel dayanağı bu sınıftır. Ve onları serbest bırakmayacağını söyler.

İşte bu yönüyle Hz. Musa'nın hareketi, sendikal bir hareket gibidir. Yani bir devrim hareketinden ziyade, daha çok "grev" mantığı taşır. Firavun'un meşruiyet kaynağı olan işçilerin onun himayesini terk etmesi suretiyle saltanatın çöküşünü esas alır. Bu kıssadan anlaşılan şudur ki, "emek sömürüsü üzerinden varlığını örgütlemiş her irade Firavun'dur." Bu kıssanın bizim hayatımıza sokmaya çalıştığı yegâne tanım budur. Firavun, "Tanrının gözü" demekti. Tanrının yeryüzündeki temsilcisiydi. Ve yakınındaki Bel'am Baura, halkı "Firavun'un emek sömürüsüne itiraz etmeyecek düzeyde afyonlayan bir anlayışın yayılmasını sağlayan dini temsilciydi." Demek ki, emek sömürüsü, din sömürüsü olmaksızın vücut bulamıyor. Ya da 5000 yıllık tarih boyunca totem ve tahta tanrıları kanıksamış insanlığın şuuraltını programlamaksızın bir artı değer sömürüsü üretilemiyor.

İşte bu nedenle "putlar, iktidarın fahişesidir." İktidara fahişelik eden her şey "puttur."

EKONOMİ-POLİTİK AÇIDAN PUTPERESTLİK

Yazar-düşünür Muhammed Nur Denek'in 08.10.2012 tarihinde adilmedya.com sitesinde yazdığı bir makaleyi bu bölüme taşıyarak başlayalım.

Put, gerçekte, özde, fıtratta, doğalda olmayan bir şeyin, topluma ya da bireye ölçü olarak kabul ettirilmiş olmasıdır. Bunlar (kanaat, kanun, kurum, gelenek, töre, din, yasa, etik... vs.) her toplumsal yapıda kendini farklı biçimlerde var edebilirler.

Günümüz toplumlarının sosyolojisinin belirleyici yapıtaşları (putları) başta din, otorite, sermaye ve ulus'tur. Elbette bunların altyapısında olan unsurlar bu dinamiklerin ortaya çıkardığı sonuçlarda belirleyici olmaktadır.

Putperestlik, dayatılmış olan bu, "sözde değerlere" sıkı sıkıya bağlanmaktır.

Tarihsel bağlamda put, putçuluk, putperestlik algısı bugüne yanlış lanse edilmektedir.

Algı şöyle kuruluyor:

İnsanlar birtakım taşlardan ya da benzeri maddelerden şekiller yapıp onlara tapıyorlardı...

Bu taptıkları şeylere put deniyordu, peygamberler bu putları kırdılar, falan...

Anlayacağınız bunların tamamı kocaman bir yalan...

Özünde tarih boyu yaşanan tevhidi mücadelelerin

tamamı o dönemlerde toplumlara yaşam tarzı olarak kabul ettirilmiş olan algılara karşıdır. Bu algıları yıkmak, putları devirmek anlamı taşımaktadır. Ancak böyle bir gerçekçi okumanın yaşanan zamanın putlarının tanınmasını sağlayacağından dolayı önüne setler çekilmiş ve gerçeğin anlaşılması zorlaştırılmıştır.

Bir toplum ulusal kimliğini özel görüyor, bu özelliğe sıkı sıkıya sahip çıkma gereği hissediyor, bu uğurda ölmeyi, öldürmeyi meşru sayıyorsa bu algı artık putlaşmış ve bu algıyla yaşamak putperestliğin ta kendisi olmuştur. Aynı şey sermaye, din ve otoriteyi kabullenmek için de söz konusudur.

İbrahim peygamberin putları kırmasını hikâye eden ayetlerden de anlaşıldığı gibi mesele taş, toprak kırma meselesi değildi, aslında İbrahim peygamberin yaptığı şey sistemin kendini tarif ve temsil eden unsurlarına saldırmak, onları ortadan kaldırmaktı. İbrahim peygamberin derdi kıskanç tanrısının egosunu tatmin etmek adına rakiplerini ortadan kaldırmak değildi elbet, onun gayesi yaşama yön veren algının temellerinin aslında doğal olmadığını ve başka bir yaşam biçiminin gerekliğini ifade etmekti ve put kıran İbrahim tanımı, zehirlenmiş zihinleri zehirden arındırmak ve toplumları doğal olan yaşama döndürme tarifiydi.

Aynı şey Muhammed peygamberin Kâbe'deki putları ortadan kaldırması için de söz konusudur. Kâbe'deki taşların sembole ettiği şey Mekke iktidarlarının topluma dayattığı algılardı. Bu algılar onların toplum içerisinde inşa ettikleri eşitsizliğe dayalı sömürü düzeni idi ve din algısı o toplumun yaşam biçiminin (sisteminin) adı iken, o taş ve topraklar sembolleri ifade eden unsurlar idi.

Günümüz putlarının da sembolleri var elbette, bunları

tanımlamak meselenin daha iyi kavranmasını sağlayacaktır.

Din: Din kavramı en doğru ifadeyle bir toplumun yaşam biçiminin tarifi anlamına gelmektedir. Bu haliyle din sakıncalı bir kavram değil gerçekliğin ta kendisi olarak kendini var eder. Ancak günümüzde geleneksel algı boyutuyla, dinler insanlığı bölen, ayrıştıran putlara dönüşmüştür denebilir. Çünkü birtakım genel kabullere dayanmayan iddiaları savunmayı, bu temelsiz inanışları hayatın merkezi haline getirerek savunma gerekçesi oluşturan, siyasi tefrikalar sonucunda şekillenmiş ve halen de siyasi argümanların kaynağı biçimini almış, düşünmeyen, bir diğerini düşman sayan sanal bir silaha dönüşmüştür. Bu gerçeği insanlığa göstermek, bu hakikatin anlaşılması için karşı mücadele göstermek put kırmak olarak tanımlanmalıdır. Geleneksel din savunusu ise günümüzün putperest kişiliğini ortaya koyan önemli unsurlardan biridir.

Geçmiş dönemlerden günümüze yansıyan semboller ise günümüzde kendini şu biçimlerde göstermektedir: Kâbe, Ağlama Duvarı, kilise, havra, tespih, Kur'an, İncil, Tevrat, cami, cemevi, haç, inek vb. Bunların tamamı dinlerin totemleştirdiği semboller olarak günümüzde İbrahimlerin baltasını bekleyen putlar olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Otorite: Devlet, halklar üzerinde oluşturulmuş otorite sopasıdır. Bu durum insan zihninde meşrulaştırılmış ve varlığının zorunlu biçimde algılanması sağlanmıştır. Otorite olmaksızın toplumsal yaşamın imkânsızlığı biçiminde bir yalan toplumlara yutturulmuştur. Bu yalanın sonucunda otoritenin varlığının sonucu olarak; beli bükülen, özgürlüğünü kaybeden milyonlarca insan bu durumu doğal sanmakta ve gönüllü itaat etmektedir. Oysa her tür

otoriter kurum ya da kişilik tanrılık iddiasında bulunmaktadır. Bir "şey"in başka bir "şey" üzerinde etki, yetki, kanun, kanaat hakkını kendinde görmesi asla kabul edilebilir bir durum değildir. Bu iddianın sahibi/sahipleri put, bunu meşru görmek ise putperestliktir. Sonucu ne olursa olsun her türden otoriteye isyan insanlığın olmazsa olmazıdır.

Otorite putunun günümüz sembolleri: devletler, ordular, anayasalar, kanunlar, içerisinde hiyerarşi barındıran her tür kurum, örgüt, yapı, parti, oluşum vb'dir. Bunlara isyan etmek ve insanlığı bu yanlış algılardan uzaklaştırmak için mücadele etmek ise (insani) peygamberi tavırdır.

Sermaye: Paranın hükümranlığı, insanlığın yok oluşundan başka hiçbir anlam ifade etmez. Sermayenin değer olarak kabul edildiği toplumlarda insan en değersiz varlığa dönüşmektedir. Kapitalizm günümüzün en büyük putlarından biridir. Nitekim insanın bireysel ve toplumsal varoluşunun en büyük belirleyicisi olmuştur.

Sermaye putunun sembolleri neredeyse hepimizin hayatını kuşatmış, hayatımızın olmazsa olmazı konumuna getirilmiştir. Para, bankalar, şirketler, kira, rant, faiz vb. Bunlara bağımlılık da sermaye putuna sarılmak anlamını taşıyor.

Ulus: Ulus kimliği neredeyse tüm toplumların siyasi çıkarlarına aracılık yapan, insanlığı bölen, yeryüzünde oluşan her tür zorbalık ve işgali fetih mantığına dönüştüren barbarlıkları meşrulaştıran bir illettir. Ulusal birlik yalanı tüm zamanlarda dünya üzerinde oluşan her tür emperyal çabanın temelinin meşrulaşmasını sağlarken her tür savaşa ve düşmanlığa aracılık yapmaktadır.

Ulus putunun sembolleri günümüzde; bayraklar, sınırlar, kan bağı, ulusal marşlar, pederşahi önderler, ulusları

temsil eden her tür flama ve figürlerdir. Ulus kimliği üzerinden oluşturulan sınırların kabulü ve bu sanal ayrıştırıcı özellik üzerinden yapılan her tür tanımlamanın kabulü putperestlikle tanımlanabilir.

Putlara ve her türden putperestliğe karşı mücadele göstermek, Tevhid dininin temel öğretisidir. Bu öğretinin temsilcileri tarih boyunca peygamberler olmuştur. Onların gösterdiği bu yolda mücadele etmek, varoluşun bütünlüğünü bölen her tür şirk unsuruna karşı mücadele göstermektir. (Muhammed Nur Denek, "Put ve Putperestlik")

Tümüyle katıldığım bu analizde, belki de antropolojik olarak izah etmeye çalıştığım "put ve putperestlik fikri"nin temeline dair kapsamlı bir izah görebiliriz.

Putperestlik, ilkel toplumdan itibaren insanlığın üretim ilişkilerini etkilemiş bir dünya görüşüdür. Sınıflı toplumların ortaya çıktığı ilk süreçten itibaren, devlet ve iktidar aygıtının meşruiyetini sağlayan ve insanı doğal olmayan bu sürece adapte etmeye çalışan her anlayış "puttur."

Mantığı açısından, bu doğal olmayan duruma itiraz geliştirmeyen her insan putperesttir. Keza, bu durumu okurken, tarihi bir etnik kimlik üzerinden ele almaya çalışanların düştüğü hataya düşmeden değerlendirdiğimizde, putperestliğin, salt anlamda totemlerden bağımsız geliştiğini de görür ve mutlakıyetçi her iradenin esasen put kavramıyla açabileceğimiz birtakım olgulara bağımlılık kazanmış insan tarafından kutsandığına tanık oluruz.

Günümüzde de durum aynen böyledir. Ekonomik ilişkilerin belirlediği toplumsal yapı, bu ilişkilere meşruiyet katan sembol ya da olgulardan ibaret hale gelir. Keza, yaşayan toplumların neredeyse tümü bu bataklığa gömülmüştür.

Bugün için kariyer, konfor, şöhret ve servet putu, insanın en doğal duygu ve güdüsü olan itiraz güdüsünü elinden aldığı ölçüde, bu putların parmak ucuyla işaret ettiği otoritelerin gücüne güç katmaktadır.

İnsanlık, tarihten hiç ders almadığını bariz biçimde ortaya koymaktadır.

Şimdi dilerseniz konumuzu derinleştirmek için Mekke dönemi putperestliğine göz atalım.

MEKKE'DE ŞİRK VE PUTPERESTLİK

De ki: "(Resulüm!) de ki: Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım), Yeryüzü ve onda bulunanlar kime aittir?" "Allah'a aittir" diyecekler. De ki: "O halde hiç düşünmez misiniz?" Sor onlara,

De ki: "Kimdir o yedi kat göklerin Rabbi ve o büyük arşın sahibi?" "Allah'ındır" diyecekler. De ki: "O halde korkmaz mısınız?" "Her şeyin mülkiyeti ve yönetimi, kudreti elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir? diye sor." "Allah'ındır" diyecekler.

De ki: "O halde nasıl büyüleniyorsunuz?" (Mu'minûn Suresi, 86)

Hz. Peygamber'in öncesine dair Mekke düşlemelerinde ekseriyetle aynı görüntü gözlerde canlanır. Vahşi insanlar, zararlı, ruh hastası kişilikler, kan gölüne dönmüş sokaklar, vb.

Hatta bu döneme "Cahiliye" denmesinden yola çıkarak, "insanların cahil" olduğu gibi bir veri üstünde de durulabilir. Fakat bu durum esasen bilinenin tam tersidir. Cahiliye; "toplumun içini doldurduğu anlamıyla cahil insanların yaşadığı dönem" manasına gelmez. Cahiliye, bir devrenin adıdır. Philip K. Hitti'ye göre Cahiliye; "Arap Yarımadası'nda, ilahi bir kitabın ya da bir peygamberin bulunmadığı döneme verilen addır." (Philip K. Hitti, *Siyasal ve Kültürel İslam Tarihi*, 1995,

I, s.132-133) Çünkü dönemin kültürünü, bugün anladığımız zeminde bir "cehalet" ile tanımlamak pek mümkün değildir. Dönemin Mekke'si, birçok ilmi çalışmanın, tabiri caiz ise, teknolojinin en ileri aşamasını yaşantılayan bir ticaret merkezidir. Bugüne getirdiğimizde rahatlıkla New York'a eşdeğer görebileceğimiz bir merkez olan Mekke, aynı zamanda "Allah inancının" merkezi olarak görülmekteydi.

Putperestliğin merkezi olan Mekke ile Allah inancının ne ilgisi var dediğinizi işitir gibiyim.

Evet. Sanılanın ve anlatılagelenin aksine "Mekke" tevhid inancının merkeziydi. Bu hususta en net delil, Peygamberimizin babasının ismidir. Bilindiği üzere Peygamberimizin babasının ismi "Abdullah"tır. Abdullah, "Allah'ın kulu" manasına gelir. Bu isim, müşrik Mekke'nin çocuklarına sıklıkla taktığı bir isimdir. Eğer bir Allah inancı yoksa bu isim nasıl olur da çocuklara verilir?

Cahiliye lafzı, etimolojisi bakımından Arapça c-h-l kök harflerinden oluşan mastar olup, mastarın ifade ettiği anlamların her birini yaşama durumu demektir. Adı geçen iki mastarın ise birlikte kullanıldıkları "cer" harfi ve içinde yer aldıkları cümlenin bağlamına göre sözlük bakımından birden fazla anlam ifade ettiği görülmektedir. Ragıb el-Isfehânî (503/1109) "c-h-l"i üçe ayırmıştır.

Birincisi; bir kimsenin herhangi bir şey hakkında bilgiden yoksun olmasıdır ki, cehlin asıl manası budur. Bazı kelamcılar bunu nizamın haricinde cereyan eden fiiller için gerekli bir mana olarak kullanmışlardır. İkincisi, bir şeyin aksini kabul etmektir. Üçüncüsüyse ister doğru, ister fasid bir itikada inanılmış olsun, bir şeyin aksini yapmaktır. (Ragıb el-Isfehânî, *El-Müfredat*, chl mad., Çıra Yayınları)

Zamanın Mekke'sindeki en yaygın inanç, "Allah'ın en yüce

yaratıcı olduğu fikrine dayanan bir inanç" idi. (Bkz. Hac, 23) Hatta zamanın Arapları "Allahumme ve Ya Allah" diyerek ibadet ederlerdi.

Aynı şekilde Mekke'de "putperestlik," bir putun yaratıcı ya da tanrısal kudret olduğu inancı olmaktan ziyade, bir tabiyet ve Allah'a yaklaştıran mübarek bir sembol olarak tanımlanırdı. Bu manada, Mekke'nin etrafına dizilen putlara tapılmaz, Allah'a yakarışlarda, bu putların temsil ettiği "erenler, evliyalar ve benzeri semboller" vesile kılınırdı. Yani, yine bugünün dünyasında bu vaziyete karşılık düşen çok sayıda benzerlik görmek mümkündür. Türbe ziyaretlerinden tutun da, Allah'a aracı kılınan tüm semboller, tam manasıyla İslam öncesi Mekke toplumunun "putperestlik" inancının bir tür devamı niteliğindedir.

Tabii bu inanış Mekke'de yaşantılanırken, duruma itiraz edenler de mevcuttu. Kendisini Hz. İbrahim'e dayandıran, lakin İbrahimî dini tahrif ederek yozlaştıran Mekke şirkine karşı, İbrahimî dini gerçek manada yaşamaya çağıran ve kendisine "hanif" diyen bir topluluk, şirk beldesinde yaşıyor ve mücadele veriyordu.

Varaka b. Nevfel, Ubeydullah b. Cahş, Osman b. Huveyris, Kus b. Sâide gibi isimlerden oluşan "hanifler," Kur'an'da da zikredilen "hanif" kavramıyla kendilerini tanımlıyor, İbrahim'in dininin tahrif edildiğini, yaşananın gerçekdışı olduğunu iddia ediyorlardı.

Tam bu noktada hanif kelimesi; "dönmek" manasına gelen bir kavramdır. Şirkin tamamından dönmek anlamında kullanılan bu kavram, Kur'an'da da, Hz. İbrahim ile birlikte anılır. (bkz. Rum, 23)

Cahiliye döneminde en yaygın olan ibadet ise hac idi. Müşrikler, haccı her yıl bahar mevsimine denk düşürmek

için iki veya üç yılda bir tekrarlanan nesî' ile ayların yerini değiştirdiklerinden hac, asıl zamanı olan Zilhicce ayı yerine başka aylarda yapılır, ancak hac yirmi dört yılda bir gerçek Zilhicce'ye rastlardı. Hacı adayları, hac mevsiminin başlatıldığı ayın ilk günü ihramlı olarak 20 gece Ukâz Panayırı'nda kalırlar ve orada alışveriş yaptıktan sonra 10 gece Mecenne Panayırı'nda, sekiz gece Zülmecâz Panayırı'nda kalırlar ve terviye günü Zülmecaz'dan ayrılarak arefe günü Arafat'a çıkarlardı. Kureyş ve ona mensup olanlar Müzdelife'de vakfe yapıp kendilerine "hums" derlerdi. Ebrehe'nin ordusunun Allah tarafından hezimete uğratılması üzerine Araplar Kâbe'ye ve hac ibadetine daha önce görülmemiş derecede değer vermeye başladılar. Bu olay Kâbe'de "ehlullah" kabul edilen Kureyş'e de çok büyük bir itibar kazandırdı. Başta Kureyş olmak üzere Kinâne, Huzâa ve Benî Âmir gibi kabileler Hz. İsmail'in soyundan geldikleri, Mekke'de oturdukları ve Kâbe'nin hizmetinde bulundukları için kendilerini diğer Arap kabilelerinden daha üstün bir mevkide görmeye başladılar ve bazı imtiyazlı âdetler edinip çeşitli kurallar koydular.

Dini inanç ve yaşayışları konusunda katı ve tavizsiz, savaşta güçlü ve cesur olmaları sebebiyle kendilerine "hums" adı verilmiştir. Buna göre humsa mensup olanlar, yalnız humsa mensup olanlarla evlenirler; hilleye mensup olanlar (harem bölgesi dışında oturan kimseler), tacirler Mekke'ye yiyecek ve içecek sokamaz ve ihtiyaçlarını oradan karşılarlar; hac sırasında Kâbe'yi ziyaret edecekleri zaman üzerlerindeki elbiseleri çıkarıp Mekkelilerden alacakları elbiseleri giyerler ve ayrılırken bunları (mübarek yerde kalmasını düşünerek) orada bırakırlardı. "Leka" adı verilen bu elbise kimse tarafından alınmaz ve orada çürümeye terk edilirdi. Bir kimse tavaf ettiği çok sevdiği elbisesini atıp ona yaklaşamazken şöyle demiştir:

"Hüzün olarak onun üzerine dönmem kâfidir. Sanki o elbiseler tavaf edenlerin önünde haram kılınmış bir leke gibidir."

Elbise bulamayanlarsa, kadınlar da dahil, tavafı çıplak yaparlar, bundan çekinenlerse gece tavafını tercih ederlerdi. Humslar, hacda ihrama girdikten sonra süt içmez ve ondan yapılmış herhangi bir şey yemez, avlanmaz, saç ve tırnak kesmez, koku sürünmez ve kadınlara yaklaşmazlar, ayaklarına sandal, üzerlerine de yeni bir elbise giyerlerdi; bu elbisenin kıl veya yünden olmaması gerekirdi. Ayrıca deve tüyünden yapılmış çadırlarda oturmaz, evlerine kapılarından girip çıkmaz, yasak saydıkları bazı bitkileri de yemezlerdi.

Hums mensupları diğer Arapların kendileriyle bir olamayacağını iddia ettiklerinden başka kabileler Arafat'a ve Minâ Vadisi'ne gittikleri halde onlar gitmezler, güneş ufka yaklaşıncaya kadar Nemîre'de kalıp sonra Müzdelife'ye akın ederlerdi; çünkü Arafat ve Minâ harem sınırları dışındaydı. Humsa mensup olanlar, "Biz, Allah Teâla'nın kavmiyiz, yani Beytullah'ın komşularıyız, biz O'nun hareminden dışarı çıkmayız" derlerdi.

Müşrikler, güneş doğmadan Müzdelife'den Minâ'ya gitmez ve "Ey Ebû Kubeys Dağı! Güneş ziyâsıyla yıldıra da biz Minâ'ya gidelim" diyerek güneş doğuncaya kadar Müzdelife'den ayrılmazlardı. O gece Müzdelife'de geçirilir, ertesi gün fecirden önce vakfeye başlanıp güneş yükselinceye kadar vakfeye devam edilir, arkasından da Minâ'ya doğru gidilirdi. Minâ'da üç gün boyunca şeytan taşlanır, ayrıca kurban kesme menâsiki tamamlandıktan sonra çeşitli toplantılar düzenlenir, şiirler okunur ve kabileler atlarıyla övünürdü. Minâ'dan Mekke'ye geldiklerinde şehir halkının evlerinde kalır ve buna karşılık onlara bazı hediyeler verirlerdi. Kâbe'yi tavaf ettikten sonra Safâ ile Merve arasında sa'y yapılır, akabinde

İsâf putunun yanında kurbanlar kesilir, kanından Kâbe'nin duvarlarına sürülürdü. Fakat kurban kesenler bu etlerden yemezdi. Daha sonra her kabile hangi tanrı için ihrama girmiş ve telbiye getirmişse onun putunu ziyaret eder, yanında tıraş olur ve ihramdan çıkardı. Cahiliye Arapları Kâbe dışında Lât, Menât, Uzzâ ve Zülhalesa gibi tanrıların tapınaklarını, ileri gelenlerin kabirlerini ve dikilitaşları da tavaf eder ve buna "devâr" derlerdi. Her iki grup da haram aylara hürmet gösterirdi. Hums ile hille arasında yer alan "tıls" adlı bir grup daha vardı. Bunlar Kâbe'yi çıplak tavaf etmezler, evlerine kapıdan girer ve hille mensuplarıyla birlikte vakfe yaparlardı. Yemen, Hadramut, Ak, Acîb ve İyâz Arapları bu gruba dahildi. Umre ise nesî' yoluyla hurma mevsimine rast getirilen Recep ayında yapılır, Kâbe'nin ziyaret edilmesi ve Safâ ile Merve arasında say ile tamamlanırdı. Cahiliye devrinde müşrikler hac aylarında umre yapmayı yeryüzünde işlenen günahların en büyüğü kabul ederlerdi. Bunlar Muharrem ayındaki hürmeti de Safer ayına naklederek, "Devenin arkasındaki yara iyi olur, huccâcın ayak izleri gider, Safer ayı da çıkarsa artık umre etmek umreciye helâl olur" derlerdi. (Bkz. *Buhârî*, Tefsîr, 25, 31; Hac, 34, 92, 101, *Menâkıbu'l-ensâr*, 25, *Ebvâbu'l-umre*, 18; *Müslim*, Hac, 121, 152,198; *Tirmizî*, Hac, 53; *Ebû Dâvûd*, Menâsik, 57, 64, 79; *İbn Mâce*, Menâsik, 58, 61; *Nesâi*, Hac, 213, *Menâsikü'l-Hac*, 213; *Zeynüd- dîn Ahmed b. Ahmed b. Abdi'l Latîfi ez-Zebîdî*, Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, çev. Ahmed Naim-Kâmil Miras, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, ts., VI, 93, 145-146; *İbn Hişam*, I, 149-150; Mustafa Çağrıcı, *Arap, İslamdan Önce Araplarda Din*, DİA, III, İstanbul 1991, 320; Abdülkerim Özaydın, *İslamda Hac*, DİA, XIV, İstanbul 1996, 387; Recep Uslu, *Hums*, DİA, XVIII, İstanbul 1998, 364)

Cahiliye döneminde insanlar, birbirleriyle sürekli savaş halinde oldukları için savaşmanın yasak olduğu haram ayları haram olmayan bir ayla değiştirirler ve savaşa devam ederlerdi. Bu uygulama Kur'an-ı Kerim'de şöyle işaret edilmektedir:

> O nesî' denilen haram ayları ertelemek sadece kâfirlikte ileri gitmektir. Çünkü onunla kâfirler şaşırtılır. Allah'ın haram kıldığının sayısını bozmak ve O'nun haram kıldığını helal kılmak için haram ayını bir yıl helal sayarlar, bir yıl da haram sayarlar. Bu şekilde onların kötü işleri kendilerine güzel gösterilmiştir. (et-Tevbe, 9/37)

Müşriklerin haram aylarını (**Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep**) hangi aylarla değiştirip helali haram yaptıkları konusunda farklı görüşler mevcuttur.

a) Müşriklerin elebaşlarından biri, bir yıl Muharrem ayını, diğer yıl Safer ayını haram ederdi ve diğer insanlar buna uyarlardı. Bu uygulamayla hem haram ayı ertelerler, hem de yeni bir haram ay meydana getirirlerdi.

b) Hac yaptıkları zaman Muharrem ayına Zilhicce, Recep'e Şaban, Şaban'a Ramazan diyerek ayların yerlerini değiştirirlerdi.

c) Bazen de Muharrem ayına Safer deyip o ayı helal ederler ve böylece haram ayların sayısı üçe inerdi. Ertesi yıl da Safer ayına Muharrem derler, bununla da haram ayların sayısını beşe çıkarırlardı.

Haram aylarda hiçbir surette kavga edilmez, adam öldürülmez, hatta düşmana dahi el kaldırılmazdı. Bu uygulamayı başlatanın Cünâde b. Avf b. Ümeyye olduğu, onun, halkın karşısına çıkarak kendisine karşı gelinemeyeceğini söyledikten sonra haram olan ayı helal, helal olan ayı da haram yaptığı rivayet edilir. (Taberi, XI, 449-457)

Ayların yerlerinin değiştirilmesi iki sebebe bağlanmıştır. Birincisi, Cahiliye Arapları zamanlarının büyük bir çoğunluğunu kan davaları, yağma, çapulculuk ve talanla geçirdiklerinden haram ayların kurallarına uymakta zorlanmaları; ikincisiyse kameri takvimde ayların her yıl 11 gün önce gelmesi sebebiyle hac mevsimi olan Zilhicce'nin kötü hava şartlarına rastlaması ve insanların da bundan hoşnut olmamalarıdır.

Bu aylarda savaş yapılmaması, sevap ve günahların kat kat olacağının düşünülmesi onların bu aylara önem vermelerine neden olmuştur. (Hüseyin Algül, "Haram Aylar", DİA, XVI, İstanbul 1997, 105)

Cahiliyede insanlar, mukaddes saydıkları Ebû Kubeys Dağı'na giderek itikâf ederlerdi, hatta o dönemde Hz. Ömer'in de Kâbe'de itikâf yapmayı adadığı bildirilir. (*Buhârî*, Ebvâbu'l-i'tikâf fi aşri'l-evâhir, 5, 15, 16, *el-Eymân ve'n-Nüzûr*, 29, *Meğâzî*, 20, 55, Humus, 19; *Ebû Dâvûd*, Sıyâm, 80; *el-Eymân ve'n-Nüzûr*, 25; *Nesâi*, el-Eymân ve'n-Nüzûr, 36; *Tecrîd-i Sarîh*, VI, 327;)

Ayrıca onlar, aşure orucu da tutarlardı. (*Buhârî*, Tefsîr, 20; *Müslim*, Sıyâm, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121; *Tirmizî*, Oruç, 48; *Ebû Dâvûd*, Sıyâm, 64; *İbn Mâce*, Sıyâm, 42; *Tecrîd-i Sarîh*, VI, 307)

Bu dönem insanlarının birtakım hurafelere inandıkları da bildirilmektedir. Bu hurafeler; hastalığın geçmesi için teşe'üm, öğey ve baykuş ötmeleri, Safer ayının hayır ve şerle alametinin olmaması gibi şeylerdir. (Buhari, Tıbb, 19; Tecrîd-i Sarîh, XII, 84)

Cahiliye dönemi insanı Zülkarneyn'i merak eder ve Hz. Peygamber'e sorular sorar (Taberi, XV, 368). "Bir de sana Zülkarneyn'den soruyorlar..." (el-Kehf 18/83) ve onunla zaman zaman da kader meselesini tartışırlar ve onu inkâr ederlerdi. (İbn Mâce, *Mukaddime*, 10)

Cahiliye Araplarının Allah'a inandıkları, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır. Bu dönemde yaşayan Araplar, Allah'ın varlığını kabul ediyorlar ancak O'nu müdahalesi sınırlı bir varlık olarak düşünüyorlardı. Onlar, Allah'ı, dünyadaki her şeyin yaratıcısı (el-Mü'minûn, 84-89), önemli bir şey için kendisine yemin edilen (el-Mâide, 53; Ayrıca bkz. el-En'âm, 109; en-Nahl, 38; el-Fâtır, 42), zor durumda kalındığında kendisinden yardım istenilen, dinin sadece O'na has kılındığı varlık (Lokmân, 32) ve Kâbe'nin Rabbi (Kureyş, 3) olarak kabul ederlerdi. Ayette de ifade edildiği gibi Allah'ı, Kâbe'nin sahibi (Rabbu'l-Kâbe), Evin sahibi (Rabbu'l-Beyt) ve Mekke'nin sahibi (Rabbu Mekke) olarak düşünürler ve bu kavramlardan da en çok "Rabbu Mekke" kavramını kullanırlardı. Hatta bu kavram, sadece Mekke'de değil Mekke'ye yakın yerlerde de kullanılırdı. Cahiliye Arapları hakkındaki temel bilgi kaynaklarından olan Cahiliye şiirlerinde de bu kavrama rastlanmaktadır. Hîre Sarayı'nın (Hîre, bugünkü Irak'ın Necef iline bağlı bir ovada kurulmuştur. Hîre Devleti'nin kuruluşu MÖ 605-562 yıllarına kadar gider. III. Münzir zamanında en gösterişli günlerini yaşamıştır. Hıristiyanlık en yaygın din idi. Şehir, 602 yılında hükümdar III. Numan b. Münzir'in ölümü üzerine Sâsâniler'in eline geçti. (Geniş bilgi için bkz. Hüseyin Ali Ed-Dakûkî, "Hîre", DİA, XVIII, İstanbul 1998, 122-124.) Hıristiyan Arap şairi Adî b. Zeyd'in (Milâdî 550 yıllarında Hire'de doğan Adî, Medâin Sarayı'nda eğitim görmüştür. Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği için sarayda mütercimlik görevinde bulunduğu rivayet edilmektedir. Hîre Hükümdarı III. Numan'ın kızıyla evlenerek saraydaki nüfuzunu artırdı. Bu durumu kıskananlar, İran'ın çıkarlarını düşünmeyip Arapların çıkarlarını düşündüğünü söyleyerek onun hükümdarın gözünden düşmesine ve hükümdar

tarafından boğularak öldürülmesine neden oldular. (Geniş bilgi için bkz. Muzaffer Özcanoğlu, "Adî b. Zeyd", DİA, I, İstanbul 1988, 382.) şu mısraları buna örnektir:

"Düşmanlar, bana karşı kötülük yapmak için gayret ettiler. Mekke'nin Rabbine ve salîbe and olsun ki bana yapacakları hiçbir kötülüğü geri koymuyorlar." (Toshihiko Izutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, s. 128-133)

Cahiliye Araplarında, Allah ve diğer tanrılar arasında hiyerarşik bir sistem vardı. Bu sistem içerisinde Allah, hiyerarşinin en üst noktasında yer alırdı. Hiyerarşinin zirvesinde olan Allah, günlük hayatla ilgili konularda rahatsız edilmez, onun yerine hiyerarşinin alt tabakasında olduklarını düşündükleri diğer tanrılara başvururlardı. (Izutsu, 54) Arapları böyle bir düşünceye sevk edense tanrıların, Allah katında şefaat etme yetkilerinin olduğu inancı (Yunus, 18) ve onların Allah'ı kral gibi düşünmeleriydi. Çünkü krala ulaşmak için araya başka kişiler konulduğu gibi Allah'a ulaşmak için de Allah ile kendileri arasına bu tür tanrıların konulması gerektiğine inanıyorlardı. Böylece tanrılara iyi muamele ederlerse onların sayesinde Allah katında yüksek bir mevkiye sahip olabilirlerdi.

Hac zamanlarında (Murat Sarıcık, *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye*, Nesil Yayınları, İstanbul 2004, 112-113) **"Lebbeyk, Allahümme lebbeyk"** şeklinde telbiye getirmeleri de mevcut hiyerarşi içerisinde Allah'ın ayrıcalıklı konumunu göstermesi açısından önemlidir. (Mahmud Esad Seydişehri, *Târih-i Dîn-î İslam*, Matbaa-î Hayriyye, I, Dersaadet 1327-1329, 543; Mücteba Uğur, *Hicrî Birinci Asırda İslam Toplumu*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1980, 11) Fakat Kâbe'yi tavaf ederken zaman zaman da "Lebbeyke lâ şerîke leke. Yalnız bir şerîk müstesna, o senin şerîkindir, sen ona da, onun mâlik olduğu

şeylere de mâliksin" diye telbiye getirirlerdi. (Müslim, Hac, 22) Bu bilgiler, Arapların Allah'ı yüce varlık olarak kabul ettiklerini, ulaşılması zor olan Allah'a yaklaşmak için aracı tanrılara başvurmak suretiyle şirke düştüklerini göstermektedir.

Görüldüğü gibi Mekkeli Araplar, Allah'a inanan kimselerdir. Ve Allah'a inanmakla birlikte fevkalade mütedeyyin ve muhafazakâr bir kitledir. Şimdi gelin bu şehrin, yani devrimin başladığı şehrin ekonomi-politiğini birlikte inceleyelim.

MEKKE REJİMİNE GENEL BAKIŞ

Tarih bizlere şunu öğretti: Bir beldede "oyun havaları" baskın dille okunurken, ağıtlar "ötekilerin" dilinde vücud bulur...

Yeryüzünün lanetlileri için buhran ve zorluk zamanları, neredeyse tarihin tümü olmuştur. Yeryüzünün lanetlileri, yani çilekeşler, mazlumlar, ezilenler... 5000 yıllık uygarlık tarihinin en altındakiler. Onların her yüzyılda olduğu gibi hor görülüp itildiği zamanlardı. Arap Yarımadası'nda, "ümmül kura", yani şehirlerin anası diye anılan o şehirde, gündüzleri sömürülen, geceleri aç sabahlayan insanların, şehrin az ötesindeki Hira tepesine kaçamaklar yaparak Kuba yolunu ve tan yerinin kızıllığını izlerken, gözyaşları içerisinde dertlendiği vakitlerdi o vakitler...

Hz. İbrahim'in Rabb'e yakarışından dem vurur Kur'an: "Ve İbrahim Rabbine demişti ki, ya Rabbi, bu beldeyi 'emin' kıl, ben ve oğullarımı 'esnam'dan uzak tut..." (İbrahim Suresi 35. ayet)

Esnam, İbn-i Kelbi'ye göre altın ve gümüşten yapılan puttur. Ayette "çoğul" halde kullanılmıştır. Tekil hali "sanem" şeklindedir. Tarih boyunca güç ve otoriteyi simgeleyen "altın putları" tanımlayan bir kavramdır. Esnam ile işaret edilen, altın kaplama putlar değil, o putlara sığınan iradedir. Altın, gümüş ve mala tapan, servet ve otorite sahiplerinin dindarlık anlayışına işaret eden bu kavram, bugünün dünyasına da hitap eder. (İbn-ül Kelbi, *Kitab'ul Esnam,* çev. Beyza Düşüngen, Ankara, 1969, s. 49)

Kâbe'yi inşa eden ellerle Rabbe yakaran İbrahim, "ya Rabbi, ben ve evlatlarımı mala-mülke tapmaktan uzak tut" diye haykırıyordu. Lakin asırlar sonra Mekke, mala-mülke tapanların karargâhına dönüşmüştü.

Mekke'de yaşayan ve çölden korkan yoksullar geceleri uzayıp giden dağları gözlüyordu. Dağlardan gelen seslerin ürperttiği bedenler, kandilin ışığına sığınır ve dua ederdi. O günlerde çok meşhur bir efsane, Arap topraklarının hikâyesini anlatıyordu:

"Âlemin yaratıcısı olan Allah bu dünyayı yaratırken, kayaları ve suları, vadileri ve otlakları en adil şekilde dağıtmış. Her ülke Yaradan'ın lütfundan payına düşeni hakça almış. Arabistan'da... Sonra âlemin yaratıcısı, insanın işine yarayabilir düşüncesiyle her ülkeye biraz kum vermeye karar vermiş. Kumu almış, bir çuvala doldurmuş ve hakça paylaştırması için Cebrail'e vermiş. Ama Şeytan, o kötü melek; insanlığa büyük bir kıskançlık besliyormuş. Cebrail Arabistan'ın üzerinden geçerken Şeytan O'na gizlice yaklaşmış ve çuvalın altını kesmiş; kumlar Arabistan'ın üzerine yağmış, denizleri kurutmuş, nehirlerin suyunu içmiş. İşte çöl böyle oluşmuş...

Sonra Yaradan bu işe çok kızmış ve şöyle demiş; 'Ah Arabistanım sefalete boğuldu. Ben de onu saracağım.' Bunun üzerine, çölü geceleri dahi aydınlatacak, altından, pırıl pırıl parlayan, görkemli bir kubbe ihsan etmiş. Ama o kötü melek, insanoğlunu bu kubbeden de mahrum etmeye kararlıymış. Hemen yardımcılarını çağırmış; yardımcıları bu semavi altını kapkara örtülere sarmış. Âlemlerin yaratıcısı elbette bunun altında kalmamış. O da meleklerini çağırmış; melekler mızraklarıyla, Şeytan'ın kara örtülerinde delikler açmışlar. Arabistan'ın yıldızları, uykusuz gecelerde çadırın girişinde oturanlara gülümseyen o ilahi altın parçaları işte böyle oluş-

muş. Ama gündüzleri bu topraklar o kötü meleğin insafına kalmış..."

Onda dokuzu ıssız çöllerden ibaret topraklarda efsaneler kuşatmıştı gönülleri. Karanlık çöktüğünde, çölün bittiği yerde iblislerin oturduğu kayaların olduğu konuşulur, mağaralardan iblislerin seslerinin işitildiği anlatılırdı. Hira mağarasına giden perhizkâr isyancıların daldığı derin düşüncelerin korkuttuğu şairler, mağaralarda iblislerin olduğunu anlatıyordu. Yaşamın sillesini yemiş yoksullar, o mağaralardan gelenlerin cinlendiğine iman eder, sözlerine şüpheyle yaklaşırlardı...

Mekke'de yaşamı belirleyen yegâne güç ticari ilişkiler ve bu ilişkilerin başında konumlananlardı. Mekkeliler, bütün sosyal ilişkilerini ticaret zemininde şekillendirmiş ve ticareti kendi anlamlandırdıkları çerçevede örgütlemişlerdi. Kentin tüm sosyal ilişkileri, ekonomik ilişkilerin belirleyiciliğinde şekilleniyor, ticaret ve ticaretin tarzı sosyal ilişkilerde belirleyici oluyordu.

Dolayısıyla, büyük ticaret erbapları şehrin otoritelerine dönüştüler. Kuralları belirleyen, yegâne güç sahibi olan bu otoriteler, kentin yönetimi için kurulan Dar'ün Nedve adlı parlamentoda söz sahibiydi. Bu parlamento, kararların tartışılarak alındığı, bugünün modern parlamenter rejimlerine benzer bir içerikte, pre-demokratik bir oluşumdu. Bir karar alınacağı zaman çoğunluğun iradesine bakılırdı. Fakat bu parlamentoya seçilmek için servet ve güç sahibi olmak, soylu bir aileden gelmek, güçlü bir kabilenin önderi olmak gibi şartlar söz konusuydu.

Tıpkı bugün, yaşadığımız beldedeki parlamentorizm gibi, "seçkinler oligarşisinin" hükmettiği bir parlamenter demokrasinin hüküm sürdüğü Mekke'de, bugünün koşullarına tamamen benzer bir "borç hukuku" tahsis edilmişti.

Bu hukuka göre, tacirlerden borç alan bir kişinin, borcuna karşılık bir rehine/ipotek bırakması gerekiyordu. Bu rehine, çoğu kez "insan" oluyordu. Genç erkek çocuklar iyi ve güçlü kölelere dönüşebiliyor, kadınlar ise, kapısına beyaz bayraklar asılmış genelevler için sermayeye dönüştürülüyordu. Mekke'nin bir ticaret şehri olması nedeniyle, farklı beldelerden ticaret yapmaya gelenlerin hoş tutulması adına, büyük genelevler açılmış, buraları "hiçbir şiddet ve baskı uygulamaksızın" insanların borç karşılığı eşlerini ve kızlarını ipotek vermesi neticesinde kadınlarla doldurmuşlardı. Bu genelevler ekseriyetle ticaret için gelen yabancılar için çalıştırılır, aldığı borç nedeniyle eşi ya da kızı geneleve düşmüş kişiler borcu ödediğinde, kadınlar serbest bırakılırlardı.

Hatta bu durumun Mekke'de gelenekleşmiş olması, **"yoksulların kız çocuklarını diri diri toprağa gömmesine sebep olmuştu."** Köle ya da yoksul erkek, kız çocuğu dünyaya geldiğinde onu diri diri gömerek, namus ve iffetini korumaya çalışırken, zamanla bu durum dinsel bir geleneğe dönüşmüş ve kız çocuklarının diri diri gömülmesi merasimleri ortaya çıkmıştır.

Bu merasim, cinsel kimlik ya da ataerkil paradigmanın sonucu olarak ortaya çıkmamıştır. Çünkü Mekke'de cinsiyetçi bir rejim yoktu. Servet sahibi kadınların çok daha belirleyici olduğu, hatta ağırlıklı olarak kadınların etkin rol oynadığı bir rejimdir Mekke rejimi. Genelevlerdeki kadınların içine düştüğü durum, cinsel kimliklerinden ziyade, mensubu oldukları ekonomik sınıf nedeniyle ortaya çıkmıştır.

Mekke'nin kendisine özgü ticaret anlayışı içinde, dışarıdan gelen bir yabancının Mekke'de ölmesi halinde, tüm mal varlığının vârisinin, Mekke'de son görüştüğü kişi olması gibi durumlar da söz konusuydu. Hatta bu nedenle, birtakım suikastlar yapılır, zenginleri evlerinde ağırlayan bazı Mekkeliler,

suikastlarla onların mallarını zimmetlerine geçirmeye çabalarlardı. Lakin Dar'ün Nedve (parlamento) bu hususta "kısas" hükmünü getirerek, ölüme karşı ölüm cezasıyla bu türden suikastların ortaya çıkması hususunda fevkalade caydırıcı kanunlar çıkartmıştı.

Mekke ekonomisi, tacirlerin, aracıların, küçük ölçekli tacirlere kredi veren sarrafların ve tefecilerin kontrolündeydi. Bu dört sınıf, aynı zamanda Mekke'nin söz sahipleri olma özelliği taşıyor, bunların dışında kalanlar hangi kabileye mensup olursa olsun, herhangi bir şekilde sistem içinde belirleyici bir rol alamıyordu.

Mekke'nin dışındaki üzüm ve hurma bağları, çiftlikler ve tüm üretim araçları bu sınıfların elindeydi. Bu sınıfların dışında, Mekke nüfusunun büyük çoğunluğu çiftlik ve bağ çalışanları, kervan bekçileri, yaverler ve hiçbir iş göremez aç insanlardan oluşmaktaydı. Servet ve otoriteyi elinde bulunduran bu sınıf, Mekke'nin tüm siyasi güç ve otoritesini kendi elinde bulunduruyor, kendileri dışındakiler için fevkalade rutin bir yaşam oluşturuyorlardı.

Büyük bir ticaret merkezi olan Mekke, o günün dünyasındaki en kritik ticaret noktalarıyla çalışır, bugün neredeyse ABD'nin denk düştüğü bir ticari merkez olma özelliği taşırdı. Asya, Afrika ve Akdeniz'in tüm ticaret hatları, Mekkeli tacirlerin hegemonyası altındaydı. Ticari deha ve ilişkiler, Mekke'nin bu denli güçlü bir ticaret merkezine dönüşmesinde çok önemli bir rol oynamıştı.

Büyük kervanlar Afrika yolunu tutar, oralardaki ticari faaliyetler esnasında mal karşılığı siyah köleler devşirilir, daha sonraları bu kölelere Mekke'de silah eğitimi verilerek, orduya katılmaları sağlanırdı. Mekke'nin "kahramanlık destanlarıyla anılan ordusu" neredeyse tamamen bu devşirme kölelerden

oluşuyordu. Orduya katılan köleler, savaş koşulları dışında, kervanlara bekçilik yapar ya da zenginlerin yakın korumalığını üstlenirdi. Silah eğitimi olmayan köleler ise ya bağlarda çalıştırılır ya da zenginlerin evlerinde onlara hizmet ederlerdi. Ağırlıklı olarak, su ihtiyacına binaen açılmış kuyulardan su çekme işi yapan kölelerin bedenlerinde, kuyudan su çekme esnasında ipler tarafından açılmış yaralar görülürdü. Köleler yaptıkları iş karşılığında ücret almaz, sadece konaklama ve yeme-içme gibi günlük ihtiyaçları karşılanırdı. Efendilerin belirleyiciliğinde köleler evlendirilebilirdi. Bu evliliklerin amacı ise, bir çocuğun doğmasıydı. Doğacak çocuk kız ise, efendinin haremine katılır, erkek ise "sübyancıların elinde ihtiras malzemesine" dönüştürülürdü. Belirli bir yaştan sonra da, asker olmak ya da kuyudan su çekmek gibi işlere verilir, bu şekilde kendisinden faydalanılırdı.

Çok eski zamanlarda Allah'ın evi Kâbe'nin bulunduğu bu bölgede Amalika, Ad ve Semud kavimlerinin kalıntısı Cürhümlüler yaşarlardı. Bu zaman diliminde Hz. İbrahim, cariyesi Hacer'i ve ondan doğma oğlu İsmail'i bu bölgeye getirmiştir.

Rivayete göre Hz. İsmail burada ilk olarak Cürhüm kabilesinin başkanı Mudad'ın kızı Seyyide'yle, daha sonra da Amr kızı Ra'le ile evlenmiş, bunlardan 12 oğlu doğmuştur. Bu soy karışımı sonucu İsmaililer, Adnaniler, Maddiler veya Nizariler adıyla bilinen bir topluluk oluşmuştur. Bu topluluktan İsmaililer, yani Hz. İsmail'in soyundan olanlar çoğalmış ve ayrı bir topluluk halinde yaşamaya başlamıştır.

Mekke idaresi ise Cürhümlülerin elinde kalmıştır. Ancak zamanla Cürhümlüler Harem bölgesinin yasaklarına riayet edilmemesine göz yummuşlar, dışarıdan Mekke'ye gelenlere zulmetmişler ve hacılardan daha fazla ücret almaya başla-

mışlardır. Ayrıca Kâbe'ye hediye edilen şeyleri zimmetlerine geçirmişlerdir. Bu da zamanla hâkimiyetlerinin zayıflamasına neden olmuştur. Bu sırada Ezd kabilesinin bir kolu olan Huzaeliler'in başkanı Amr b. Salebe, Cürhümlüler'den, çobanları başka yerde otlak buluncaya kadar Harem bölgesinde kalmak için izin istemiştir. Müsaade alamayınca da savaşa başvurmuştur. Kinane oğlu, Abdumenat oğlu, Bekr boyu ile Huzae kabilesinden Gubsan boyu, Cürhümlülere savaş açmıştır. Bu savaş sonucunda galip gelen Huzaeliler Mekke idaresini ele geçirmişlerdir. Ayrıca savaşta kendilerine katılmamış olan İsmailoğullarının da aralarında yaşamalarına izin vermişlerdir. Huzaelilerin başkanı Amr oğlu Harise oğlu Rebia, Kâbe muhafızlığını üstlenerek hac yöntemlerini düzenlemiş ve hacıların güvenliğini sağlamıştır.

Uzun süre Kâbe muhafızlığını elinde tutan Huzae kabilesinin son başkanı Huleyl b. Hubsiye, kızı Hubbe'yi Kinane kabilesinin bir kolu olan Kureyş kabilesinin başkanı Kusay b. Kilab ile evlendirmiştir. Kusay, Kâbe'ye verilen değerin suiistimal edildiğini görünce, bu kabileyi Harem bölgesinden uzaklaştırmak istemiştir. Huzaeliler ile giriştiği savaşta galip gelen Kusay, Mekke idaresini eline almıştır.

Mekke, Kusay'ın yönetimi altında iken büyük bir refah düzeyine ulaşmıştır. Kusay, Kureyş'i Mekke ve çevresine yerlestirmiştir. Kureyş'in başına geçmiş, Hicabet (Kâbe'nin kapısının korunması), Sikâye (hacılara su verme), Rifade (vergilerin toplanması ve ilgili diğer işler), Nedve (toplantı meclisinin idaresi) ve Liva (bayraktarlık) gibi görevler hep onun elinde toplanmıştı. Kureyş, onun yaptığı işleri uğur sayardı. Nikâhlar onun evinde kıyılır, savaş sancağı onun evinden kalkardı. Emirleri kavmi arasında o hayattayken de, öldükten sonra da dini emir sayılmıştır.

Kusay öldüğü zaman onun üzerinde bulunan görevler, oğulları Abduddar, Abdumenaf, Abduluzza ve Abdukusay'a geçmiştir. **Bunlardan Abdumenaf, Hz. Muhammed'in dedesi Abdülmuttalip'in dedesidir.** Abdumenafoğulları, Rifade ve Sikaye görevlerini elinde tutan koldur. Bu görevleri ilk elinde tutan Kusay'ın oğlu Haşim'dir.

Yemen'e gidip de Redman adlı yerde vefat edince bu görev Abdülmuttalip'e geçmiştir. Abdülmuttalip'in 10 oğlu olmuştur ki bunlardan Abdullah, Hz. Muhammed'in babasıdır.

Mekke şehrinin nüfusu, yabancı kökenli köleler ve azadlı kölelerle birlikte yaklasık 10.000'i buluyordu. Bu şehir-devlette, monarşik bir idare yerine, ileri gelen 10 aileden oluşan bir oligarşi egemendi. Bu aileler arasında en çok göze çarpan iki rakip kabileden Ümeyyeoğulları askeri, Haşimoğulları da dinsel görevleri üstlenmişlerdi. Mekke sadece Hicaz bölgesinin değil bütün Arap Yarımadası'nın merkezi ve en önemli şehriydi. Ticari zihniyete sahip, gelişme peşinde koşan Mekkeliler, Kâbe'yi milli bir ziyaretgâh haline getirerek, Ukaz gibi, hem ticaret adamlarının hem de mütefekkirlerin buluştuğu panayırların tertip edilmesini sağlayarak, bir de Kâbe muhafızlığını ellerinde bulundurarak, Mekke'nin Arap Yarımadası'nın en önemli şehri olmasını sağlamışlardır.

Servet ve iktidar sahibi oligarşinin elinde Mekke, yoksullar için bir çilehane ve zulümhane olmuştu. Allah'a imanıyla övünen Mekkeli müşriklerin dilinden düşmeyen cehennem öyküleri, yoksulların ve ezilenlerin hayatını anlatırdı. Herkes bu duruma düşmekten çok korkardı. Hurafeler, yanlış inançlar, "Kâbe'nin Rabbi" diye andıkları Allah adına işlenen cürümler, Mekke'nin doğasındaydı. Evet, işte Devrimci Peygamber böyle bir ortamda doğdu. **Ve devrim adım adım yaklaşıyordu...**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEVHİD İDEOLOJİSİ

TEDEBBÜR VE TEZEKKÜR

Bu bölümde "tevhid düşüncesinin sosyal ve ekonomik" esas ve prensiplerini ele alacağız. Ama önce bir girizgâh mahiyetinde, Kur'an'a farklı açılardan bakılabileceğini gösteren bir analiz yapacağım. Birlikte birçok kavramın anlamını açacağız, keyifli bir yolculuğa çıkacağız.

Yaptığımız şeyin adı, **"tedebbür ve tezekkür."** Yani, metnin arka planına kafa yormak ve yaşamsal düzeye getirerek anlaşılır kılmak. Bu iki tarz, Kur'an ile kurulacak münasebetin özüdür. Keza, Devrimci Peygamber demek, Kur'an demektir. Şu halde Kur'an'ın temel mesajını kavramadan, salt bir Peygamber anlatısı yapmak yanlış olacağından, Kur'an üzerine düşünmek ve bir girizgâh yapmak gerekir.

a. Allah'ın Nefsi nedir?

Kur'an'ın Taha Suresi'nin 41. ayetinden başlayalım.

Ayetin orijinalinde, "Vastanağtuke li**nefsî**" şeklinde bir ifade yer alır. Hz. Musa'ya nida eden Allah, **"seni kendi NEFSİM/linefsi için seçtim"** der.

Enbiya Suresi'nin 35. ayetinde de; "Kullu **NEFSİN** zaikatul mevt" denilir. Yani, **"her nefs ölümü tadacaktır."**

Şimdi dikkat, Allah, Hz. Musa'ya; "seni **NEFSİM** için seçtim" diyor ve Kur'an **her nefsin ölümü tadacağını** haber veriyor. Ayetlerin "orijinallerinde geçen ifadeleri aynen verdim." Şimdi bu ne anlama geliyor? **Allah'ın nefsi ölecek mi?**

İlginç bir nokta değil mi?

Devam edelim...

Enbiya Suresi'nin 35. ayetinde "la ilahe illa ene" gibi bir vurgu yok. Yani, "her nefs ölümü tadacak ama Allah müstesna" demiyor. Şu halde bu bir çelişki midir? Elbette değildir...

Peygamberler ne için seçilir?

Andolsun, Mûsâ'ya Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik. Ondan sonra ard arda peygamberler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya acze düşürücü ilimler verdik. Onu Ruh'ul-Kudüs ile destekledik. Size herhangi bir peygamber, hoşunuza gitmeyen bir şey getirdikçe, kibirlenip (onların) bir kısmını yalanlayıp bir kısmını da öldürmediniz mi? (Bakara Suresi, 87)

İşte resuller! Biz onların bazısını bazısına üstün kılmışızdır. Allah, onlardan bazısıyla konuşmuştur. Bazılarını da derecelerle yüceltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya açık ayetler verdik ve onu Ruh'ul-Kudüs'le güçlendirdik. Allah dileseydi, onların ardından gelenler, açık-seçik mesajlar kendilerine ulaştıktan sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Ancak tartışmaya girdiler de içlerinden bazısı iman etti, bazısı küfre saptı. Allah dileseydi birbirlerini öldürmezlerdi. Ne var ki, Allah dilediğini yapıyor. (Bakara Suresi, 253)

Allah, pisi temizden ayırıncaya kadar mü'minleri içinde bulunduğunuz şu durumda bırakacak değildir. Allah, size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah, peygamberlerinden dilediğini seçer (gaybı ona bildirir). O halde, Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız sizin için büyük bir mükâfat vardır. (Âli İmran Suresi, 179)

Özetle, tüm "elçiler, insanlık için seçildiğine göre," Allah'ın nefsi; **"insanlık mıdır?"**

Şimdi daha da başka bir boyuta varacağız.

"Nefs" kelimesi sözlük anlamıyla **"bir şeyin aynı ve kendisi"** demektir. Araplar **"Caenî fulanun nefsuhu ve aynuhu=falancanın nefsi ve aynı, yani kendisi bana geldi"** derler. Gerçi bu iki kelimenin (nefs ve ayn) bu anlamda (bir şeyi o şey yapan nitelik) buluşmadan önceki hareket noktaları değişiktir.

Ahmet'in "nefsi" Ahmet'in kendisi değildir. Lakin "aynısıdır." Aynı zamanda "nefes" kelimesinin de bu kökten türediği ifade edilir. Şu halde nefs, "hayata tutunan yüzümüzdür. Yaşamdır. Canlılığımızdır."

Kur'an nefsi çeşitli mertebelerle tanımlar. Bunlar şu şekildedir;

1. Nefs-i emmâre (emreden nefis).
2. Nefs-i levvâme (kınayan nefis).
3. Nefs-i mülhime (ilham eden nefis).
4. Nefs-i mutmaine (tatmin olan nefis).
5. Nefs-i raziyye (razı olan nefis).
6. Nefis-i merziyye (razı olunan nefis).
7. Nefs-i safiye (arınmış nefis)

Taha 41'e göre Allah'ın "nefsi" yani aynası varsa ve "İhlas Suresi'ne göre" başka bir nefsin olma ihtimali yoksa, ve elçilerin vazifesi "insanlığın tekâmülü" ise, ve Allah elçiye, "seni nefsim için seçtim" diyorsa, Allah'ın nefsi, insanlıktır.

Dikkat buyurunuz, Allah'ın zat'ının ölümü tadacağından bahsedilmemekte. Nefsinin, yani "insanlığın" ölümü tadacağı ifade edilmektedir. Peki **Kur'an'a göre ölüm nedir?**

Hicr Suresi'nin 99. ayeti şöyle çevrilir: "**Sana ölüm gelene** kadar Rabbine ibadet et."

Ayetin orijinali ise şöyledir: "15.99 - Vağbud rabbeke hattâ **yeé'tiyekel yagîn**."

Ayetin orijinalinde "ölüm" anlamına gelen "mevt" kelimesi geçmez. Oysa müfessirlerin ve kelamcıların neredeyse tamamı, bu ayette geçen "yakin" kelimesinin "mevt" kelimesiyle eşanlamlı olduğunu ifade ederler.

"Yakin" ne demektir?

Hakikatın açığa çıkması, belirmesi, gerçek bilginin ortaya çıkması.

"Mevt" kelimesi "yakin" kelimesiyle eş manalı ise, "ölüm, sadece fiziksel değişim değildir." Yok oluş hiç değildir.

Esasen ölüm, bedenin "canlılığının sona ermesi hali"dir, yok oluş değildir. Çünkü hiçbir şey yok olmaz. Sadece dönüşür. Bu dönüşümün başlangıç noktasına "mevt/ölüm" denir. Ve hakikat, batılı dönüştürür. Dolayısıyla "hakikat ile tanışan kişi ölür." Dönüşüm ve değişim, önceki halin ölümüdür. Yeni halin "hayy/dirilik" sıfatıyla vücuda gelmesidir. Bu nedenle, "hayy'dan gelen hu'ya gider" şeklinde bir deyim kullanılır. Tüm dirilişler O'na doğrudur.

Yani her nefs "dönüşecektir." Devinimin içinde kalacaktır. Ve varlık âlemi, Allah'ın nefsidir. Yani zatının yansıması gibidir. Zatı ezeli ve ebedidir.

b. Yoktan var etmek

Esasen Kur'an'ın "yoktan var etme" ifadesi, bir şeyin olmaması durumunun içinde varlığın çıkması anlamına gelmez. Ayetin kullanım tarz ve dil yapısı açısından denk düştüğü örneklik; "kâğıdın ağaçtan yapılması gibidir." Yani hammadde-ürün ilişkisi vardır. Yani "yokluk, varlığın hammaddesidir." Hiçbir şey "yoktan var olmamıştır." Varlık, yokluktan tecelli etmiş, yokluk hammaddesiyle sâdır olmuştur.

Dolayısıyla varlık ile yokluk ilişkisinin verildiği bu bahis üzerinden, fizik kurallarıyla çelişen bir yaklaşım resmetmek doğru olmaz.

c. Matematiksel ve Bilimsel Tesadüfler

Kur'an'da "gün" kelimesi tekil olarak 365 kez geçer. Çoğul olarak ise 30 defa yer alır.

"O gün" ifadesi ile "Kıyamet" ifadesi 70'er kez geçer.

"Resul/Peygamber" ve "insanlık" kelimeleri 368 kez geçer.

Zıtlık addeden kavramlar "eşit miktarda geçer."

Âli İmran Suresi 59. ayette "İsa'nın durumu Âdem'in durumu gibidir" der. Ve Kur'an'da Âdem ve İsa isimler 25'er kez geçer.

Bunun gibi yüzlerce örnek vermek mümkündür. Neyi ispatlamaya çalışıyorum? Hiçbir şeyi... Belki bir tesadüf... Ama bir şeyin tesadüf olabilmesi için "ihtimallere bağlı olduğu düşünülen olayların kesin olmayan, değişebilen sebebi" olması gerekiyor ise, bu kadar olgunun tesadüf olarak tanımlanması mantıksal gerçekliğe uygun düşmeyebilir.

Örneğin;

Gökten su indirdi, nitekim onunla çeşit çeşit bitkilerden eşler çıkardık. (Taha Suresi, 53)

...Bütün meyvalardan ikişer eş yaratmıştır. (Rad Suresi, 3)

Bitkilerin eril ve dişi olduğu, üremenin bu şekilde gerçekleştiği ne zaman tespit edilmişti?

Ve yeryüzünü de yayıp yuvarlattı. (Naziat Suresi, 30)

Dünya'nın yuvarlak olduğu ne zaman tespit edilmişti?

Geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratan O'dur. Her biri bir yörüngede yüzüp giderler. (Enbiya Suresi, 31)

Güneşin ve Ay'ın bir yörüngede hareket ettiği ne zaman öğrenilmişti?

O otlağı çıkardı. (A'lâ Suresi, 4) Sonra da onu karamsı bir sel suyuna çevirdi. (A'lâ Suresi, 5)

Petrolün oluşumu ne zaman öğrenilmişti?

Yeryüzünü bir döşek yapmadık mı? (Nebe Suresi, 6) Dağları da birer kazık? (Nebe Suresi, 7)

Dağların "kazık işlevi gördüğünü tescilleyen" jeolojik tespitler ne zaman yapılmıştı?

Gerçekten de insanı karışımlı bir damla sudan yarattık. Onu deniyoruz. Bu yüzden onu işiten ve gören yaptık. (İnsan Suresi, 2)

Meninin birçok ayrı organda ortaya çıkan proteinlerin karşımı olduğu bilgisi ne zaman ortaya çıkmıştı?

Bunun gibi yüzlerce örnek getirmek mümkündür. 1400 yıl önce, bir insanın "kendi kafasından uydurduğu" bir metni kaleme alması ve bu metinde "henüz tespit edilememiş bilgilere yer vermesi" çok düşündürücü olacaktır. Bu bağlamda "Kur'an'ın ilahi bir mesaj olduğu gerçeği" çok daha tutarlıdır. Lakin bu durumun mantığını isterseniz birlikte görelim. Vahiy nedir? Mantıksal gerçeklikle çelişen bir durum mudur? İnceleyelim...

İSLAM'IN TEMEL PRENSİPLERİ

"Vahy" kelimesini doğru anlamak gerekir. Kur'an'ın bir ayetinde "16.68- Rabbin, bal arısına şöyle vahyetti: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin" şeklinde bir ifade yer alır. Bu ayetin orijinalinde, "Ve evha" şeklinde geçen vahiy ifadesi, Kur'an'da bildiğimiz anlamda "vahiy" kelimesine karşılık düşer. Ayeti okuduğumuzda, Allah'ın balarılarına vahyettiği sonucunu çıkartırız. Eğer gerçekten bu ayetin maksadını kavramaktan uzak isek, balarılarının hikmet ve kerametlerinden bahsetmeye başlarız.

Oysa bahsin muradı başkadır. Balarıları doğar doğmaz yuva yapma istidat ve güdüsüne sahiptir. Bu onun doğal eğilimidir. Bu bilgi, kodlanmış, genetik olarak yerleşmiş bir bilgi olmakla beraber, balarısının bir ahır bulup saman tüketmek gibi bir davranış sergilemesini engelleyen, kendisine özel durumun oluşmasını sağlayan, fıtri bilgidir. İşte Kur'an'a göre "vahy" denilen şey, bu bilgiymiş. Yani, "doğallaştıran bilgi".

Peki, insanda vahiy nasıl tecelli eder? Öncelikle "canlılığın doğasını tatbik etme bilgisi vahiy olduğuna göre," insanın doğasına yabancılaşmasıyla birlikte ortaya çıkan "doğallaştırıcı bilginin" vahiy olduğunu söylememiz gerekir. Keza, insanın "tuvalete gitmesi" doğal bir davranışıdır. Üremesi, açlığını gidermesi ve susuzluğunu gidermesi gibi...

Şu halde vahyin tüm mantığı budur. Bir doktrin olarak

"vahyin ortaya çıkışı" doğal olmayan koşullarla bağlantılı olmalıdır. O zaman gelin vahyi tanımlayalım: **"Anormal koşullarda ortaya çıkan, normalleştirici bilgi."**

Klasik dindarlığa göre, Hz. Muhammed mağarada otururken kendisine bir melek (Cebrail) gelir ve "Oku" der. Peygamber, "okuma bilmediğini" söyler. Melek tekrar der ve Peygamber aynı cevabı verir. Akabinde melek, "Yaradan Rabbinin ismiyle oku" der ve Hz. Muammed okuma yazmayı öğrenmiş olur ve okur.

Peki neyi okur? Ortada okunacak bir kitap mı vardır?

Klasik dindarlığın resmettiği bu "ilk vahiy" tanımı, esasen "sıradan bir insan" olan Peygamberin, bir anda bilinmeyen nedenlerle, göklerin üzerinde ikamet eden Tanrı tarafından seçilip görevlendirilmesiyle başlayan bir süreç gibi sunulur. Bu düşünce, İslam'ın tevhid görüşüne tümüyle aykırıdır. Hatta, "**şirktir.**"

Esasen, tekâmül ve ilerlemeyi reddeden bir görüş olarak bu kanaat, Allah'ın yarattığı sünnetullah yasalarını inkâr eden bir görüştür. Kaldı ki Kur'an-ı Kerim'e göre, "33.38 - Mâ kâne alen nebiyyi min haracin fîmâ feradallâhu leh, **sunnetallâhi** fillezîne halev min gabl ve kâne emrullâhi gaderam magdûrâ" yani "Allah'ın kendisine farz kıldığı şeyde peygambere hiçbir vebal yoktur. Daha önce gelip geçmişlerde de **Allah'ın yolu, yöntemi buydu**. Allah'ın emri, belirlenmiş bir kaderdir/ölçüdür." (Ahzab Suresi, 38)

Ahzab Suresi'nin 38. ayetinde "sunnetallahi" ifadesi geçer. Burada geçen sünnet, bildiğimiz manada "sünnet" kelimesidir. "Hz. Muhammed'in sünneti" diye başlayan cümlelerde kullanılan sünnet kelimesinin aynıdır. Anlamı, "davranış ve yöntemdir." Geçmişin bilgisinin "Allah'ın sünneti" olduğu ilanı üzerinden, Allah'ın sünnetinin kat'i suretle değişmeyeceği bilgisi vurgulanır.

Allah'ın sünneti, yani davranışı; "bugün gördüğümüz doğa kanunlarıdır." Bu kanunları incelediğimizde, doğada mutlak bir tekâmül ve ilerleme söz konusuyken ve doğal yasalarla çelişmesi söz konusu olmayan bir devinim ortadayken, bir anda Allah'ın kendi yarattığı bu sünneti ihlal ederek, müdahalelerde bulunması fikri, ayetle çelişir. Şu halde, Allah'ın müdahalesi, sünnetin kendisidir. Yani, zaten yaratılış; "doğal olana yönlendiren bilginin kodlanmasından ibarettir." Ve dolayısıyla insanın yanlışa yönelişiyle birlikte, bu bilgi tetiklenmektedir.

Yine Kur'an'ın Rahman Suresi bu yaklaşımımızı teyid eder; **"1. Rahman, 2. Kur'an'ı öğretti, 3. İnsanı yarattı, 4. Ve insana beyanı öğretti."**

Bu bahise göre insanın ideal anlamda yaratımının tamamlanışı ya da tekâmülü, "Kur'an'ın öğretilmesiyle neticelendi." Dikkat edin, "insanı yaratıp Kur'an'ı öğretmiyor." Kur'an'ı öğretip insanı yaratıyor.

Bu iş nasıl oluyor diyeceksiniz. Gelin yine vahye bakarak meseleyi derinleştirelim.

Bakara Suresi'nin 30. ayetinde geçen şu ifadeyi ele alalım: "**Bir zamanlar Rabb'in meleklere: 'Ben, yeryüzünde bir halife atayacağım (Bakara Suresi, 30)'** demişti de onlar şöyle konuşmuşlardı: 'Orada bozgunculuk etmekte olan, kan döken birini mi atayacaksın? Oysaki bizler, seni hamd ile tespih ediyoruz; seni kutsayıp yüceltiyoruz.' Allah şöyle dedi: 'Şu bir gerçek ki ben, sizin bilmediklerinizi bilmekteyim.'"

Bu ayet klasik meallerde şöyle çevrilir: **"Rabbin meleklere; ben yeryüzünde bir halife yaratacağım demişti."**

Dolayısıyla aslında ontolojik olarak yeryüzünde bir halifenin/insanın olmadığı, bir anda yaratılış kararı alındığı imajı oluşarak, Allah'ın yarattığı evrim kanunu inkâr edilir. Halbuki

ayette, "yaratma" anlamında kullanılan "halaka" kök ve türevleri kat'i suretle geçmez. "Cailun" şeklinde bir ifade vardır. Ca'l kökünden gelen bu ifade, "bir şeyin halini değiştirmek" manasına gelir. Ve aynı zamanda "yeryüzünde henüz olmayan insanın kan dökeceği bilgisi" geleceğe dair bir bilgi değildir. Ayete göre, yeryüzünde "insanlar yaşamaktadır." Lakin bu insanlar, kan döken, bozgunculuk yapan insanlardır. Belki de "insanımsı canlılardır." Allah, bu canlının "Âdem'leşeceğini haber verir." Ve "melekut âlemi, yani Allah'ın yönetimsel güçleri (tabiat yasaları) bu canlının kan döktüğünü, nasıl halifeleşeceğini merak ederek sual ederler." Ve Allah "ben, sizlerin bilmediğini bilirim" der.

Ve devam eder; "Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti. Sonra onları meleklere yöneltip: 'Eğer doğru sözlüyseniz, bunları bana isimleriyle haber verin' dedi." (Bakara Suresi, 31)

İşte Âdem'in sahneye çıktığı an budur. Âdem, ilk insan değildir. Kan döken, bozgunculuk eden, esmaları/isimleri bilmeyen insansıların vardığı kâmil insandır. Yani insanın doğal tekâmülünün en ileri aşamasıdır. Bu aşama "isimleri" bilmektedir. Hangi isimleri?

> (Bunun üzerine:) **Ey Âdem! Eşyanın isimlerini meleklere anlat, dedi.** Âdem onların isimlerini onlara anlatınca: Ben size, muhakkak semâvat ve arzda görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim. Bundan da öte, gizli ve açık yapmakta olduklarınızı da bilirim, dememiş miydim? dedi. (Bakara Suresi, 33)
>
> **En güzel isimler Allah'ındır. (Araf Suresi, 180)**

Âdem'in bildiği şey, melekut âleminin "bilmediği bir şeydir." 30. ayette "melekutun bilmediği şeyi sadece Allah'ın bil-

diği" ifade edilir. Dolayısıyla Âdem, Allah'ın bildiği bir "bilgiye vâkıftır." Ve O'nu melekut âleminden, yani "tabiattan" ayıran temel özelliği budur. Keza, tüm bu anlatım, "bildiğimiz manada bir diyalog ya da konuşma değil, teatral bir anlatımla, bir sürecin izah ve deşifresidir." Yani Allah, melekutu karşısına alarak böyle bir konuşma yapmış mıdır? Arap dil ve ifade geleneğinde bu anlatım tarzı, bir süreç ve oluşu/kevni anlatma adına kullanılan bir metottur.

Âdem isimleri öğrenmiştir. Bu isimler, Allah'ın isimleridir. Ve aynı zamanda eşyada tecelli eden isimlerdir. Örneğin, "el-adl" ismi. Adalet manasına gelen bu isim üzerinden, Allah'ın mutlak adil olduğu vurgulanır. Allah dışında kimsenin ve hiçbir şeyin adil olamayacağı ifade edilir. Esasen, varlık meşruiyet kazanarak mevcudad dahilinde görülürse bu ifade son derece otoriter bir ifade olarak görülebilir. Lakin işin sırrı farklıdır. Bu vurguda anlatılmak istenen şudur; "Allah'ın dışında bir belirleyici irade yoktur." Yani, esasen her nesne ve canlı, Allah'ın farklı tecelli ve yansımalarından ibarettir. Hiçbiri Allah değildir, ama Allah'tan gayrı da değildir. Dolayısıyla varlık âleminde ikilik yoktur. Mutlak bir birlik ve teklik vardır. Allah'ın farklı tecelli ve yansımaları olan canlılık âlemi, mutlak kemale doğru seyreden bir hücre gibidir. Ve bu hücrenin temel gayesi "abd" olmaktır.

Zariyat Suresi'nin 56. ayetinde **"ben gördüğünüz görmediğiniz her şeyi bana ABD olsunlar diye yarattım"** şeklinde bir ifade yer alır.

Bu ifade genellikle şöyle çevrilir; **"insanları ve cinleri bana kulluk etsinler diye yarattım."**

Ayette geçen "inse ve cinne" ifadesi, "insanları ve cinleri" diye çevrilemez. Çünkü birbirini zıtlayan iki kavramdır. Birisi "algılanan ötekisi algılanamayan" demektir. Bir arada

kullanıldığında, "algılanan ve algılanamayan her şey" olur. Ve "abd" kelimesi, bir imparatorluk kavramı olan "kulluk" kavramına indirgenemez. Keza "abd", uyumlanma, benzeme manalarına gelir.

Yaratma anlamında kullanılan "halaka" fiili, "uydurma, yıpratma ve ortaya çıkartma" anlamlarına gelir. **(Ragıp El İsfehani, *El-Müfredat*, h-l-k maddesi)**

Uydurma; "aslına benzetmek," ortaya çıkartma; "zaten var olanın belirginleşmesi," yıpratma; "bir şeyin esas cevherine uzaklaşması" manalarındadır. Allah'ın yaratımı da bu üç temel prensip üzerinedir.

İnsan Suresi 9. ayette, "yoksullar için" Allah'ın yüzü, vechi denilir. Ayette geçen "vech" ifadesi tam manasıyla "yüz, surat" manasındadır. Elbette teşbih söz konusudur. Allah'ın tecelligâhı olan insanın esas cevherini anlatmaya çalışan bu ayete ek olarak, Enfal Suresi'nin 17. ayetine birlikte göz atalım:

> Siz öldürmediniz onları, Allah öldürdü onları. Attığın zaman da sen atmadın, Allah attı. İnananları kendisinden güzel bir imtihanla denemek için yaptı bunu. Allah; işitendir, bilendir. (Enfal Suresi, 17)

Ayette, savaş esnasında olup bitenler anlatılmaktadır. "Sen atmadın, Allah attı" ifadesi, kudret ve iradenin tek sahibinin Allah olduğunu vurgulamak içindir. Yani, faillerin sahibi Allah'tır. İnsan ise bunun farkında olmayan, kâinata saçılmış sıfatların kendisine ait olduğunu zanneden yalancı benliğin kölesidir. Dolayısıyla sahiplik fikri üzerinden daha fazlasına erişme güdüsünü örgütlemiş ve bu nedenle yozlaşarak kan dökmeye ve bozgunculuk etmeye başlamıştır. İşte tam bu noktada Âdem ortaya çıkmış, yani tüm isimlerin esas sahibine

havalesini esas alan ve yalancı benliği tasfiye ederek "hiçlik makamına erişen" kişilik yapılanması vuk'u bulmuştur.

Ayrıca Âdem'in ortaya çıkışı çok önemli bir "kanunun" tanıtılmasına neden olur. Nedir bu kanun?

Evrim kanunu...

Klasik dindarlığın terk ettiği Kur'an, büyük bir kanundan bahsediyor. Evrim kanunu... Bu kanuna göre yeryüzünde insan ve tüm canlılık, belirli hal ve evrelerden geçerek evrimleşti ve ideal formuna ulaştı. Ya da ulaşma yolculuğunu sürdürüyor. Din dilinde buna tekâmül denir. Keza, İncil'in Genesis bölümünden esinlenen klasik İslamcı muhafazakârlık, Kur'an ayetleriyle çelişen bir anlatım üzerinden, Âdem'in göksel bir cennette yaratıldığını ve yeryüzüne indirildiğini telkin ediyor. Bu bilgi son derece yanlış ve Kur'an'a aykırıdır.

Az önce verdiğim Bakara Suresi'nin 30. ayetine göre Allah, yeryüzündeki kan dökücü bir canlıyı "halifeleştireceğini ifade etmiş," Âdem'e isimleri öğretmişti. Keza, Kur'an yeryüzündeki "bahçelere" cennet demektedir. Kalem Suresi'ni incelediğimizde bunu görürüz;

> (17. ayet) İnna belevnahum kema belevna **ashabelcenneti** iz aksemu leyasri munneha musbihiyne.
>
> Biz onları, **o bahçe sahiplerini** belalandırdığımız gibi belalandırdık. Hani, onlar sabaha çıktıklarında, bahçeyi mutlaka kesip biçeceklerine yemin etmişlerdi.

Kalem Suresi'nde, yeryüzündeki bahçelere "cennet" denilir. O bahçeleri "sahiplenenler eleştirilir." Ve onlara da "cennet ashabı" denilir. Bu kıssa, yani "bahçe sahipleri kıssası," yeryüzünde yaşanmakta olan, arzın nebatının bittiği tarlaların

mülkiyet edinilmesini eleştiren bir kıssadır. Kıssada, bahçeleri çeviren kişiler eleştirilir. O kimseler "cennet ashabı" olarak tanıtılır.

Âdem'in cenneti neresidir?

(Bakara Suresi, 36. ayet) Fe ezellehümeş şeytanü anha fe ahracehüma mimma kana fih ve kulnehbitu ba'duküm li ba'din adüvv ve leküm fil erdi müstekarruv ve metaun ila hiyn...

Bunun üzerine şeytan onların ayaklarını kaydırdı da onları içinde bulundukları yerden çıkardı. Biz de şöyle buyurduk: "Bir kısmınız bir kısmınıza düşman olarak aşağıya **inin**. Belli bir süreye kadar yeryüzünde sizin için bir bekleme yeri, bir nimet/bir yararlanma imkânı olacaktır.

"Kulnehbitu" ifadesi "hubut" kökünden gelmektedir. "Hubut" ise, gözden düşmek manasındadır. Yüksek bir yerden düşmek, "Nezele" ile ifade edilir. Daha doğrusu, eğer kitapçıları dolaşırken Kur'an raflarına bakarsanız orada "Nuzül sırasına göre" biçiminde bir ifade göreceksiniz. Bu, "iniş (yüksekten iniş) sırasına göre" demektir.

"Hubut" ifadesi ise, gözden düşmek, değer yitirmek anlamları taşımaktadır. Esas dikkate alınması gereken mesele ise şudur:

"Bir kısmınız, bir kısmınıza düşman olarak gözümden düştünüz" ifadesindeki, kısımları işaret eden çoğulluk, çok ciddi bir durumdur.

Buradaki itham, Âdem'e yöneliktir. Âdem'in işlediği günah nedeniyle gözden düşüşü ve yine kendi neslinden birileriyle düşmanlığı söz konusudur.

Çünkü, Arapçada çoğul "3"ten başlar. Yani, iki kısım da minimum 3'er kişi olmak durumundadır. Yani minimum 6 kişi olmaları gereklidir. İşte Kuran'ın Arapça olmasının nedenlerinden biri de bu derin semantiğe sahip oluşu olabilir. Bu da bizlere, Âdem'in bir jenerasyon olduğunu işaret eder.

İşte kilit nokta budur. Arapçada çoğul terimler en az 3'ten başlar. Bir kısmınız denildiğinde, en az 3 kişi olmak zorundadır. Şu halde Âdem ilk insan değildir. Kaldı ki ilk insan olduğuna atıf yapan tek bir ayet yoktur. Lakin, "ilk akleden insandır." **İnsan-ı Kâmil**'dir. Bir sıfattır.

Ve iniş, gökten yere değil, bizzat mertebesel bir iniş olmuştur. Peki hangi günah bu duruma neden olmuştur?

Taha Suresi 120. ayete birlikte bakalım:

Şeytan Âdem'e vesvese verdi, Ey Âdem! Sana ebedilik ağacını/yasak ağacı, yani mülkiyeti göstereyim mi? (mulkil la yebla)

Harfi harfine, kelimesi kelimesine Taha 120 böyle söyler. Âdem'in yediği yasak meyve, "mülkiyettir." Mülkiyet, yani sahip olma güdüsünün ortaya çıkması evvelinde yeryüzü bir "cennettir." Akabinde, Şeytan "mülkiyeti" ortaya çıkartmış, yeryüzü "cehenneme dönüşmüştür."

Peki, Şeytan nedir?

Arapçada "ştn" kökünden gelen bir kavram olan şeytan kavramının anlamı "uzak olan" demektir. Hakk'tan uzaklaşan, yani Âdem'den uzaklaştığı için Hakk'tan uzaklaşan... Burası çok önemli. Şeytan'ın Hakk'tan uzaklaşmasının yegâne sebebi, Âdem'den uzaklaşması olmuştur. Tüm mevcudat Âdem'e biat etmiş, yani kabullenmiş iken, Şeytan kabullenmemiştir. Kabullenmeme sebebi ise, Âdem'in ontolojisidir. O çamurdur diyerek bir reddediş içine girmiştir. Esasen Şeytan bu anlamda "aklı simgeler." Ve "kötü bir simge değildir."

Aksine, insandaki cevheri ortaya çıkartan bir araçtır. Ontolojik bir varlık değildir, bir sıfattır. Âdem'den uzaklaşan her insan "şeytandır." Ve Kur'an şeytanı ontolojik bir kimlik üzerinden tanıtmaz. Şeytanı vasfeder. Ve özelliklerini sıralar.

Bakara Suresi 14. ayete göre **Şeytan "ikiyüzlü insandır."** Aynı surenin 34. ayetine göre **"kibir duygusunun açığa çıkması halidir."** Yine Bakara'nın 36. ayetine göre **"mülkiyet, yani üretim ilişkilerini belirler ve insanın kendisine yabancılaşmasını sağlar."** Aynı surenin 102. ayetine göre "manipülatör ve yalancı habercilerdir."

Yine Bakara'nın 168. ayetine göre "insanlığın temiz rızıklarını kirleten gıda bozguncusu kartellerdir ve bu yolla insanlığa düşmanlık etmekte olan para hırsına düşmüş zavallılardır."

Yine Bakara Suresi'nin 169. ayetine göre "insanlığa kirli ve çirkin işler emreden insanlardır." Yine Bakara 208'e göre "barışı bozmaya çalışanlardır." Ve 256. ayete göre "dinde zorlama yapanlardır." 257'ye göre "gerçeğin üstünü örtenler," 258'e göre "fakirlikle korkutup mal biriktirmeyi telkin eden kişi ve sistemlerdir."

Tüm bu ve devam eden ayetlerde Şeytan'ın ana vasıfları resmedilir. Şeytan, Âdemi bir ilkedir, Âdemi bir prensiptir. Bir kişilik yapılanmasıdır. Ontolojik bir varlık değildir.

Mesela, fakirlik korkusunu zerkeden sistemler, yani kapitalizm gibi para ve kâr hırsını meşrulaştıran ekonomik düzenler Kur'an'a göre "şeytani düzenlerdir." Fakat bugün baktığımızda, kapitalizme abdest aldıran İslam dünyası, kolektif görüş ve ideolojileri "şeytani," kapitalizmi ise "rahmani" olarak kodlamaktadır.

Konumuza dönecek olursak, yeryüzünde ki tekâmül yani evrim bariz biçimde şu ayetlerde anlatılır.

O ki, sizi halden hale/evreden evreye geçirerek yarattı. (Nûh Suresi, 14)

Ve Allah sizi bir bitki olarak yerden bitirdi. (Nûh Suresi, 17)

Vallahu enbetekum minel'ardi nebaten. (Nûh Suresi, 17)

14. ayette geçen "tataavur" (Evreden evreye) kelimesi, İngilizceye çevrilirse, "evolution" kelimesine tam karşılık gelir. Dolayısıyla insanlık ve tüm canlılık, tekâmül kanunlarına göre yeryüzünde "halden hale, evreden evreye geçerek" yaratılmış, bir bitki gibi (bitkinin yeryüzünde oluşmuş olması durumu gibi) bizzat yeryüzünde yaratılmıştır. Yani "evrim kanunu, Allah'ın sünnetidir."

Ve bu sünnetullah gereği her şey ikmal etmek zorundadır.

Bu evrimci okuma biçimi "Darwinist" bir eksende mi konumlanmalıdır? Bu elbette çok daha farklı bir meseledir. En azından, Darwinist materyalizmin temel dayanak ve bilimselliği ölçeğinde meşrulaşabileceğini söylememiz gerekir. En azından "evrimin" İslami bir hakikat olduğunu söyleyip, tekâmül ve ilerleme gerçeğini benimseyip, bu hususta kafa yormuş kimselerin ortaya koyduğu verileri ele almak, son derece hakiki bir davranış olacaktır.

Şimdi meseleyi biraz daha farklı bir yere taşımak istiyorum. Bu noktaya kadar bazı ayetlerin analizini yaparak bir meseleyi ele aldık. Lakin bazı kimseler şöyle bir yaklaşım sergileyerek, yazdıklarımızın diyalektik mantığa aykırı olduğunu ifade edebilir... "Halihazırda, vahyedildiği ifade edilen bir kitabın verilerini referans edinerek bu denli kritik hususlarda çözümleme yapmanın mantığını sorgulayan" kimseler olabilir. Kaldı ki bu sorgulama son derece mantıksaldır. Gerçekçi bir sorgulamadır.

Lakin şunu ısrarla vurgulamak istiyorum. Ortaya koyduğum verileri algılamak için, kat'i surette geçmişten kalma tüm bilgilerin unutulması gerekmektedir. Kanatları olan meleklerin getirdiği iddia edilen bir kitaptan ziyade, konumuzun

giriş kısmında ifade ettiğimiz "vahiy" mantığı içinde nüzul edilmiş/ortaya dökülmüş bir kitabın, 21. yüzyıl bilimselliği içinde türetilmiş bir kitaptan daha geri görülmesi mantıksal olmayacaktır. Ayrıca ben itikadımı biçimlendirirken Kur'an'ı esas alan biri olarak, Kur'an'ı Hz. Muhammed getirdi diye Kur'an'a inanmam. Aksine, Allah'ın kitabı Kur'an'da Hz. Muhammed yer aldığı için O'nun nebi olduğuna inanırım. Bu iki tasavvur arasında çok derin bir çelişki vardır. Birinci tasavvurda "ikilik ve düalite" söz konusuyken, ikinci tasavvur tümüyle "tevhiddir." Yani "teklik ve birlik ikliminde yeşermiş bir tasavvurdur."

Ve bana göre "Devrimci olan Peygamber değil, Allah'tır." Bunun en somut delili ise, yaratım kanunlarıdır. Yani tabiat yasaları.

Elbette bunun bir tesadüfler silsilesi olduğu görüşü üzerinden bir diyalektik kurulabilir. Bu diyalektik, en temelde benim de itiraz ettiğim bir görüşe itiraz etmektedir. Varlık âleminden soyutlanmış, canlılık âleminin dışında, ikincil bir varlık olan, ontolojik zat'ı bulunan bir Tanrı anlayışı. Bu anlayışa karşı geliştirilecek her türden eleştiri son derece tevhidi olur. Çünkü Kur'an'ın ve İslam'ın Allah inancı, böylesi bir "şirk" yani bölünme barındırmaz. Allah ile insan, Allah ile doğa, Allah ile eşya arasında bir ikilik oluşturulmaz. Aksine, tarih boyunca dikey hiyerarşik ilişkinin tepesine konumlandırılmış Tanrısal düşüncelere itirazla, yatay bir ilişki örgütleyen İslam, elbette zamanla tahrif edilmek suretiyle geçmişin şirk kazanlarına atılmış olabilir. Fakat aslı üzerinden konuştuğumuzda ve asıl kaynaklara indiğimizde durum hiç de öyle değildir.

Bu bağlamda, İslam'ın yaratım bahsi üzerinden dahi temel prensiplerini okumak ve kavramak mümkündür. Bu

prensipler, "yalancı benlikle mücadele, eşitlik ve özgürlüktür." Bunu çok daha derinleştireceğiz elbette. Yani bu şekilde sıralayıp geçmeyeceğiz, delillendirecek, resmedeceğiz.

Şimdi "dinin gökten yere nasıl indiğine" bir göz atalım.

DİNİN GÖKTEN YERE İNMESİ

İlk bölümlerde izah ettiğim tanrısal düşünce, Tanrı'nın ve dinin göklerde konumlandırıldığı bir ideoloji olarak karşımıza çıkmıştı. Keza, Doğu'da doğan İseviliğin Batı'ya gidip Haçlı emperyalizmine, yine Doğu'da doğan Museviliğin, üstelik Firavun hanedanlığıyla mücadele ve eşitlik prensiplerini ihtiva ediyorken, Batı'ya gittiğinde Siyonizme evrilmesi üzerinde yapılmayan düşünüş, daha çok Avrupa Aydınlanması'nın toptancı yaklaşımına kurban edilen tarihsel gerçeklikleri reddetme hususunda birtakım mülahazalar ortaya çıkarttı.

Din gökteydi. Hem de konumu belirsiz bir şekilde. Tarih boyunca kurulmuş bu kanlı düzen, ilkel klanlardan itibaren yaşayan totemlerin yeryüzündeki temsilcileri üzerinden kitlelerle kurulan dikey hiyerarşik ilişkinin dışında bir miras bırakmadı. Evet! İşte afyon olan din bu dindir. Bilinmezlik fikrinin egemen olduğu din, ya da "inanca dayanan din."

"Din" kelimesinin manasını vermiştim. İdeoloji/dünya görüşü manasına gelen bu kavram, inançsallaştığı an itibarıyla müspet biçimde afyonlaşma özelliğine sahiptir. Toplumsal gerçekliği ıskalayarak, Marksizmin "ideal toplum" anlayışını tahayyülle, toplumun gerçek ve mevcut durumunu ve bu durum içinden çıkmadan ya da bir sonraki tekâmül aşamasına varmadan, idealize olmasını beklemek gibi...

Burjuva romantizmi de afyondur. Çünkü bir inançtır. Esasen "somuta indirgenmemiş" her fiil bir inançtır. İslam'da

ise "iman" diye bir kavram zikredilir. "İman", Arapça bir kavramdır ve "emn" kökünden gelir. Anlamı, emin olmak ve güvenmektir. Kat'i surette "inanmak" değildir. Aksine, İslam, "inanmak" fikrine itiraz etmiştir. Bu itirazın nasıl geliştiğini ilerleyen bölümlerde izah edeceğim. İman etmek, "kesin bir bilgiyle emin olmak" demektir. Ve emin olunana güvenmek.

Tevhid dünya görüşü, materyalizmin aksine, varlık âlemini ikiye ayırır: Gayb ve şahadet. Bu iki kavram sanılanın aksine, beş duyusal kavrayışla ilgili değildir. Tamamen deneyimseldir. İnsanın deneyimlemediği, tekâmül yolculuğunda keşfedemediği tüm gerçeklik "gayb" iken, farkına vardıkları "şahadet" kavramıyla ilişkilendirilir. Bu yönüyle "şehitlik" gaybın deşifre edildiği aklı temsil eder. Ölümden ziyade yaşamsal bir kavramdır.

Bu bölümleme bir tür "düalite/ikilik" nedeniyle oluşmuş bir bölümleme değildir. Süreçten kaynaklı aşamalara verilen isimlerdir. İnsanın matematiksel bilgiyi artırma sürecinde trigonometri gayb'dır. Kerrat cetveli diye de tabir edilen çarpım tablosu bilgisi edinildiğinde, bu bilgi "şahadet" olmuş olur. Bu nedenle insan "kâşiftir." Gayb ve şahadet âleminin yolcusudur. Netlikler ya da varış iddiaları üzerinden yolculuğunu köreltmemelidir.

Bu yönüyle tevhid dünya görüşünde "doğa" şahadet âlemidir. Ve tevhid, ayetler ve sünnetler silsilesinden ibarettir.

Kur'an'a baktığımızda "ayet kelimesi" deniz, ağaç, gece, gündüz, yer, güneş, ölüm, deprem, insan ile birlikte anılır. Gece Allah'ın ayetidir, gündüz de öyle. Ayet kelimesi; delil, kanıt, belge gibi manalara gelir. Ayet, sadece Kur'an-ı Kerim sayfalarında yer almaz. Tüm kâinat, ayetlerden ibarettir. Gözlenebilir, deneyseldir. Ve bu ayetler ile hükmedilir.

Devam ederken madde üzerine bir şeyler daha söylemek

isterim. Einstein, maddenin esas oluşuna, fizik dünyanın ilk ve temel taşı olarak inan ve enerjiyi maddenin değişmiş ve artık şekli sanan meteryalistlere bunun tersine, enerjiyi esas ezeli kaynak ve maddeyi onun değişmiş ve sıkıştırılmış şekli sanan erkecilere karşı şunu duyurmaktadır:

Karanlık oda deneyi, madde ve enerjinin hiçbirinin varlık dünyasının temel özü olmadığını göstermektedir. Hatta bu ikisi birbirlerine öyle dönüşürler ki bu dönüşüm, her ikisinin de tanınmaz ve görülmez bir özün birbiri ardınca gelen görünümleri olduğunu, bu özün kimi zaman madde şeklinde, kimi zaman da enerji şeklinde görünüm kazandığını, kendini ve iki şekilde gösterdiğini ve fizik biliminin, o duyumsanmaz varlığın sadece bu iki görünümüyle ilgisi olabileceğini gösterdiğini ortaya koymuştur.

Bu izahlar "gayb ve şahadet" kavramlarının oluşturduğu kombinasyonu da izah eder. Bu kombinasyonlar, iç içe geçmiş hakikatin, sürekli olarak farklı biçimlerde açığa çıkışı ya da insanın aslında sadece "farkına vardığını" bizlere gösterir. Tevhidi dünya görüşünde "madde temel esas değildir." Bunun yerine "deneyimlenmemiş bir gaybi mana bilgisi de esas değildir." Esas olan "tekâmüldür." Madde ve mana "birliktedir." Birbirinden ayrı değildir. Mana maddeyle, madde manayla iç içedir. Bunun aksi bir durum, şirk olur.

Fizik ve fizikötesi, madde ve mana, duyulan ve duyulmayan, var ve yok, ruh ve beden, bilim ve din, akıl ve gönül, din bilimi ile tabii bilimler, halk için çalışma ile Allah için çalışma, siyaset ile din, siyaset ile bilim, mantık ile aşk, ekmek ile ibadet, efendi ile köle, patron ile proleter, Yunanlı ile Berber, Kılıçdaroğlu ile Tayyip Erdoğan, havas ile âlim, mutlu ile mutsuz, Doğulu ile Batılı, Türk ile Kürt, âlim ile halktan bir kişi, olan ile olmayan, aristokrat ile alt sınır, ruhani ile ruhani

olmayan, dindar ve dinsiz, İslamcı ile laik, kapitalist ile Marksist, devrimci ile karşıdevrimci, mülk sahibi ile mülksüz, zengin ile fakir vb çelişkilerde görülen "ikicilik-düalite" (iki parça görme) ya da daha gelişkin formu olan teslis (üç parça görme) şirkin dünya görüşüdür. Bu yapısıyla şirk dünya görüşü, ekonomik, sosyal, felsefi şirkin altyapısını oluşturur.

Fakat tevhid dünya görüşünde "düalite" söz konusu olmadığından, birlik esastır. Yukarıda saydığım ve çoğaltılabilesi zıtlık ilişkilerinin ekseninden hareket etmez. İkiliğin ikincisi ya da birincisi safında konumlanmaz. Yukarıdan bakarak, ikiliğin yok oluşunu tesis eder. Bu yönüyle tevhid görüşü, yıkıcıdır.

Çelişkinin ortaya çıktığı ortamın altyapısı ve üstyapı kurumları tümüyle hedef alınır. Ortaya çıkan çelişkinin tarafları "meşru değildir." Ne ezen ne de ezilenden taraf olunur. Bu denklemin kendisiyle mücadele edilir.

Ezilenden taraf olup, ezenlerle mücadele etmek yerine, çok daha yıkıcı bir tutum üzerinden, çelişkinin ortaya çıkmasına neden olan "altyapı yok edilir."

Bu yönüyle tevhid dünya görüşünde "doğa kanunları" üzerinden tek egemen Allah olduğundan, mülkiyetin tamamı da ona aittir. Bu, Kur'an'da "lehu ma fıs'semavati'il ve'l arz" şeklinde ifade edilir. "Yerler ve gökler ona aittir" manasına gelir.

Tevhid görüşünde "mülk Allah'ındır" demek, sadece insanlar arasında eşitçe takdim edilmiştir manasına gelmez. Bu durum da, insan-doğa gibi bir çelişki ürettiğinden, mülk sadece Allah'ındır denilir. Bu, Allah'ın fıtratına adapte olmanın akabinde, tasarrufun gerçek manasının ortaya çıkacağı hakikatini de çağrıştırır.

Kurallar, kanunlar, nizamlar, "Allah'ın fıtratına uygun olduğu sürece meşrudur." Allah'ın fıtratına uygun kurallar;

"balıkların denizlerde yüzmesi, yerden nebatın bitmesi" olarak tanımlanır. Doğal kanunlar, doğa yasaları, belirleyicidir.

Eğer altyapı, toplumsal, ekonomik ve felsefi altyapı "doğanın belirleyiciliği" üzerinden olgunlaşmamışsa "tağut" olmuştur. Tağut, Allah'ın yasalarına isyan edendir. Haddini aşan, belirleyicilik iddiası güden...

İnsanın, doğanın, canlılığın kaderini, eğilimlerini belirleme iddiası tağuti bir iddiadır. Bunu ne Allah adına, ne ideolojik totemler adına yapamazsınız. Yaptığınız takdirde "tevhid görüşünün" dışına çıkmış olursunuz. Sonrasında "şirk" başlar.

Özetleyecek olursak, "iman, emniyetin esasıdır." Emniyet, emin olmakla mümkündür. Ve tüm bunlara güven denir. Bu kavramların tamamı, iman kelimesinin anlamıdır.

Allah'ı göklerde arayan insan, esasen 5000 yıllık davranışını sürdürürken, bir anda Mekke'de ortaya çıkan bir görüş (İslam), Allah'ın göklerde olmadığını ifade etmişti. Allah'ı aramak için yoksullara bakmak gerektiğini, tabiata bakmak gerektiğini ifade etmiş, esasen tüm oluşun, insan da dahil olmak üzere kapsayıcısının ve kevn dahilinde (oluşta) tecelli eden sıfatların yek bir iradeye ait olduğunu, bu iradenin ise Allah olduğunu vurgulamıştı.

> Hamd olsun Âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahim, Dîn günü'nün (tek) sahibi ve mutasarrıfı Allaha. (Fatiha Suresi, 1-2-3)
>
> Azamet, saltanat ve ikram sahibi Rabbinin adı ne yücedir! (Rahman Suresi, 78)

Bu durumu anlamak için Kur'an'ın çizdiği yol haritası üzerinden bir okuma gerçekleştirelim. Örneğin;

Sizin için yerde olanların tümünü yaratan O'dur. Sonra göğe yönelip (istiva edip) de onları yedi gök olarak düzenleyen O'dur. Ve O, her şeyi bilendir. (Bakara Suresi, 29)

Bilginin kaynağı nedir? Bilginin apansız ortaya çıkma ihtimali söz konusu değildir. En azından bilginin deneyimsel bir durum olduğunu söylememiz gerekir. Öyle ki, ilk insanların ateşi yakma bilgisinin kodlanmadığı bir zihinde, ateşte balık pişirme bilgisi ve bu ateşte demiri eritme bilgisi ortaya çıkamayacaktır. Bilgi tekâmüle, yani gelişime dayanır. Dolayısıyla eritilmiş demirden bir nesne üreten insanın tümüyle bu "üretimi" kendisine atfetmesi son derece yanlış olacaktır. Bu üretimde, ateşi keşfeden insandan, onu harlayan insana kadar çok sayıda kolektif bir gerçeklik vardır. İşte Allah'ın bilginin tek sahibi olması durumu tam olarak budur. Cennetmekân üstad Ali Şeriati, bu durumu daha anlaşılır kılmak için şu ifadeyi kullanır: **"Kur'an'da Allah yazılı olan yerlere Halk-Kamu yazarsanız, kitabın sosyolojik meramı ortaya çıkar."**

Dikey hiyerarşinin yok edilişine en büyük delil Hz. Muhammed'in kendisidir. Bir toplulukla oturduğunda, yabancı elçiler gelir ve kalabalığa girer, muhakkak şu soruyu sorarlardı: "Hanginiz Muhammed?" Kalabalığa karışan, arkadaş peygamber Kur'an'ın azim bir ahlaka sahip olduğunu ilan ettiği o kişilik, yoksullarla oturur, onlarla birlikte olurdu.

O'nun en yakın dostlarından Selmân-ı Farisi'nin yaşadığı bir hadiseyi ele alarak devam edelim:

Yine günün birinde Halife Ömer sohbet esnasında durdu ve sordu:

"Ey İnsanlar! Beni dinliyor musunuz?"

Selmân ise:

"Dinlemiyoruz!" diye yanıt vermişti...

Hz. Ömer: "Niçin dinlemiyorsun, Ey Ebâ Abdillah!" dediğinde, Selmân:

"Parça parça dağıttığın kumaştan senin üzerinde elbise var, fakat biz elbise yapamadık" diye çıkışmıştı...

Hz. Ömer, "Şaşırma Ey Ebâ Abdillah!" demiş ve oğlu Abullah'ı da şâhit tutarak, elbiseyi oğlunun parçasıyla birleştirerek yaptığını anlatmıştı.

Selmân bu açıklamadan sonra:

"Şimdi konuş Ey Ömer! Dinliyoruz!" diyerek ortamı yatıştırdı. (Mevdûdî, Ebû'l-A'la, *Hilâfet ve Saltanat*, ter: Ali Genceli, İst., 2003, s.120)

Selmân, yaptığı bu ve benzeri çıkışlarla hesap sormanın dinin ana rüknü olduğunu gösteriyordu. İcabında adaletiyle meşhur Halife Ömer'e bile hesap sormanın gerektiğini, bu eylemlerle belirginleştiriyordu. Bunu kimden öğrenmişti? Allah elçisi Muhammed'den. Peki O kimden öğrenmişti? Kur'an'dan, yani Allah'tan...

Halife Ömer Selmân'a misafir olmaya gitmişti. Eve girdiğinde çok şaşırdı. Evinde hiçbir şey yoktu.

Bu hal nedir diye sormaya fırsat bulamadan Selmân, **"Dostum'dan (Hz. Muhammed) işittim ki; keseye konulup ağzı bağlanan altın ve gümüş, sahibi için ancak bir ateştir"** dedi ve devam etti:

"Hatırlıyor musun Ey Ömer, onlar (müşriklerden Uyeyne b. Hısn ile Akra b. Hâbis ve yandaşları) Resulullah'a gelip ne demişlerdi?

'Ya Rasûlullah, sen mescidin baş tarafında otursan (sırtlarında kaba yünden mamul cübbelerden başka giysileri

olmayan Ebu Zerr ile Selmân ve diğer fakir Müslümanları kastederek), şu adamları ve onların kokularını bizden uzaklaştırsan sık sık senin yanına gelir, seninle baş başa kalır ve senden istifâde ederiz.'

"Ya Ömer, bizlerin yoksulluğundan nefret ediyorlardı. Hatırlamaz mısın? Peki ya dostum Muhammed ne demişti? Unuttun mu?

Allah'ın Elçisi onlara bu sözlerinden duyduğu öfkeyle yönelerek şöyle demişti;

'Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku; O'nun sözlerini değiştirecek yoktur. O'ndan başka, sen ondan başka asla bir sığınak da bulamazsın. Sabah akşam Rablerine dua edenlerle birlikte ol.

Dünya hayatının zinetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimselere boyun eğme. De ki; Hak Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir ateş hazırladık ki, onun alevden duvarları kendilerini çepeçevre sarmıştır.

(Susuzluktan) feryat edip yardım dilediklerinde, maden eriyiği gibi, yüzleri yakıp kavuran bir su ile kendilerine yardım edilir. O ne kötü bir içecektir! Cehennem ne korkunç bir yaslanacak yerdir.' (Kehf Suresi, 27-29. ayetler)

"Ya Ömer, unuttun mu? Bizler, o müşrik kodamanların sözlerini işittiğimizde ne kadar kötü hissetmiştik kendimizi. Ben ve Ebu Zerr göz göze gelmiştik. Göz pınarlarımız boşalmıştı. Ama benim dostum, uğruna canımı vereyim halilim bu sözleri onlara söylemişti! O zalimlerin yüzlerini görmedin mi? Onların düştüğü duruma şahit olmadın mı? Hani onlar bu sözleri duyunca şaşırıp kalktılar ve gittiler, sonra da Resulullah ayağa kalktı, yanımıza geldi ve şöyle dedi:

'Hamd olsun o Allah'a ki, ümmetimden bir cemaatle beraber nefsimi, sabra zorlamamı bana emretmeden canımı almadı! Hayat sizinle, ölüm sizinle!' (Ebû Nuaym, *el-Isbahânî*, I, 345)

Halife Ömer'in gözleri dolmuştu. Yere doğru dalgınca bakarken tekrarladı;

"Hayat sizinle! Ölüm sizinle!"

Selmân gülümseyerek Ömer'e döndü ve O'na bir yastık uzattı;

Ömer, O'na: "Bu nedir Ey Ebâ Abdillah!" diye sordu.

Selmân;

"Dostumdan: 'Bir Müslüman herhangi bir Müslüman kardeşini ziyâret ettiğinde, eğer o kimse ziyâret edene ikram ve hürmet olsun diye altına bir yastık verirse, Cenab-ı Hak onun günahlarını affeder.' İşitmiştim, sen benim misafirimsin, başımın tacısın rahat et dedi.." (Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *Mu'cemu's-Sağir Tercüme ve Şerhi*, ter: İsmail Mutlu, İst.,1996, I, s.284)

Bu insan modeli, bireyci ve mülkperest Arap toplumunda yeşermesi imkânsız görülen bir modeldi. Keza, tanrısal bağlar dikey hiyerarşik zeminde örgütlendiğinde, toplumda kast ve sınıflar ortaya çıkıyorken, yatay yani aslına uygun konumlandığında, sınıfsız bir bilinç gelişiyordu. İşte İslam bunu yaptı.

Kur'an ilk iş olarak **"ruhban sınıfına karşı mücadeleyi örgütledi."** Hz. Peygamber'in veda haccı olarak bilinen son haccında okuduğu hutbe çok önemlidir. Bugün bildiğimiz manada **"veda hutbesi"** olarak geçen metin gerçek anlamda veda hutbesi değildir. Kur'an'ın Tevbe Suresi'ne göre, veda haccında Tevbe Suresi okunmuştur. Bu sure, müşriklere karşı büyük bir tepkinin ve savaş çağrılarının yapıldığı, servet

biriktirmenin yasaklandığı, tam manasıyla ortak mülkiyetçi ilişkiler temelinde şekillenmiş bir manifestoydu.

Müşrikler **(Allah ile aldatan, ekâbir, üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran sınıf) ile verilecek mücadele anlatılırken, zor kullanmaları halinde aynı şekilde karşılık verilmesi öngörülmüş ve ilan edilmişti.** Ne yazık ki, meselenin, yani "şirk kavramının temel anlamının" bilinmemesi ve ısrarla birilerinin servetini koruma adına çarpıtılması nedeniyle, bu ayetlerin, Allah'a inanmayanlara, ateistlere yönelik olduğu zannedildiğinden, ısrarla ateist platformlarda bu ayetler önümüze getirilir. Ve "sizin barış dininiz işte budur" denilir. Halbuki o ayetlerin tümü "müşriklere" yöneliktir. Yani "Allah'a inanan, bunu sömürü aracına dönüştüren, ya da inanmayan ve üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran, kapitalist bozguncu sınıf."

Bu sınıfı 110 sure boyunca uyaran ve ikna etmeye çalışan Kur'an, bu sınıfın azgınlığının dinmemesi halinde, silahlı bir mücadeleye girişilmesini emrederken, bunu "inançsal gerekçelere" dayandırmaz. Bu sınıfı, doğayı, insanı ve canlılığı tahrif etmesinden ileri gelen bir bozgunculukla itham ederek, esasen mücadeleyi devrimci bir zemine çeker. Ve maalesef bugünün İslamcı aklı, bunu kavrayabilecek düzey ve mertebede olmadığından, bu ayetler suiistimal edilir.

İslam'ın neler yaptığını daha iyi anlamak için maddeler halinde süreci özetleyerek devam edelim:

a. Mutlak Eşitlik Ortak Mülkiyet

Kur'an'ın hemen hemen her sayfasında yer alan bir ifade; "lehul'mülk" ifadesi, mülkün Allah'a ait olduğunu belirtir. Ve şirk, Allah'a ait olan bir şeyin sahiplenilmesidir. Dolayısıyla mülkiyetin kat'i suretle sahiplenilemeyeceği vurgulanır.

Ve Nahl Suresi'nin 71. ayetinde "servet sahiplerinin, yoksullarla eşitlenmesi" telakki edilir. Bu eşitlikçi anlayış, Medine'de vücud bulmuştur. Medine'de kurulan yaşam alanı tümüyle bu eşitlikçi ilkelerle şekillenmiştir. Bunun en büyük delili ise Bedir Gazvesi'dir.

Bedir Gazvesi, Hicret eden Müslümanların Mekke'de bıraktığı malların Ebu Süfyan tarafından yağmalanıp Şam kervanına katılması üzerine Müslümanların mallarını geri alma adına Bedir kuyuları başında Mekke ordusuyla karşılaşmasıdır. Şimdi burada kilit noktamız şudur. Mekke'den hicret edenlerin çoğunluğu köle iken ve kölelerin malı olamayacağından, aslında Bedir'de toplanan Müslümanların, az sayıdaki zengin Müslümanın malı için oraya gittiğini düşünmemiz gerekir. Zaten anahtar tam da budur. İslam dinine girdikleri an itibarıyla, zenginlerin malları "ortak mal" olmuştu. Yani aslında Mekke'de kalan üç beş zengin sahabenin malı, tüm ümmetin malı olmuştu. Ve Müslümanlar bu malları geri almak için savaşmışlardı.

İşte bu inceliği göremeyen ulema, bu savaşa anlam verememekte, ancak destansı bir öykülemeyle, savaşın mahiyetinden haber vermeksizin kurgular oluşturup menkıbeler dizmektedir. Medine'de çitlerin yıkılması, tüm ümmetin eşitlenmesi ve Hac ibadeti boyunca yapılan ihram uygulamasının tam manasıyla bu anlama gelmesi hali de anlaşılmamıştır. Bu eşitlikçi ilkeler, Ali'nin Meysem'in hurma tezgâhına gittiğinde, hurmaların bir kısmını farklı, öteki kısmını farklı fiyattan sattığını görünce gösterdiği tepkiye anlam verememiş, eşitlik fikrinden uzaklaşmıştır. Keza, Peygamber'in vefatı sonrası yükselen "Emevi iktidarı" temelde bu anlayışı yok ederek, İslam'ı geçmiş "dikey hiyerarşik dinlere" benzetmeye çabalamış ve kısmen başarılı olmuştu.

b. Şûra ve Meşveret

Şûra Suresi'nin 38. ayetinde ifade edildiği gibi, "Onlar işlerini şûra ile yaparlar ve kendilerine verilenlerden ihtiyaç duymadıkları hiçbir şeyi biriktirmez dağıtırlar" vurgusu temelde Arapların çok yabancı olduğu bir şûra mantığını ortaya koymaktaydı. Bu mantığa göre, işler "şûra, yani meclis" ile yapılacaktı. Ve bu meclisin meşruiyet kaynağı "infak", yani biriktirmemek, dağıtmak, bölüştürmek olacaktı. Bu devrimci hamle, Mekke'nin fethine kadar geçen süreçte pratikte uygulanmadı. Çünkü o evre "geçiş süreciydi." Doktrine bağlı ve teoriye adapte bir mücadele örgütlenmeli, doğal koşullar ortaya çıkmalıydı. Ki öyle oldu. Akabinde ise, idarenin şûra, yani meclisle yürütülmesi, bu meclisin yegâne görevinin dağıtmak, bölüştürmek yani sınıfların ortaya çıkmasını engelleyecek idare ve yaptırımlarda bulunmak olduğu açık biçimde vurgulanmıştı.

Bugünün dünyasında "demokrasi ile ciddi çelişki arz etmeyen bu yaklaşım," burjuva demokrasisinden ziyade, halk demokrasisine çok daha yakın duran bir yaklaşımdır. İfadede belirtildiği gibi Kur'an, meclisin meşruiyet kaynağının "mülkiyet ve üretim biçimine yaklaşımı" olduğunu belirler. Ayette, "işlerini şûra ile yapıp, şûranın yani meclisin duvarlarına yeşil bayraklar asarlar" şeklinde bir ibare yoktur. Kur'an'ın idareye yönelik içerik sunduğu tek ayet olan bu ayette, oluşturulacak meclisin "tek vazifesinin," sermaye oluşumunu engellemek olduğu, yani "kapitalist kartelleşmeye karşı durmak olduğu," açık biçimde vurgulanır. Yani eğer Kur'an'dan bir siyasal anlayış çıkartılacaksa, bugünün dünyasında sosyalizme çok daha yakın duran bir siyasal anlayışın çıkması mümkündür.

c. Gayrişahsi Egemenlik

Dikkat ederseniz Kur'an kıssalarının tümünde "bir şahsın eleştirisi" söz konusudur. Nemrut, Firavun, Karun gibi şahıslara ve şahıslara entegre yönetimlere yönelik eleştiriler yapılır. Bizim ulema, bu şahısların Allah'ı inkâr ettiği için eleştirildiğini iddia eder. Bu büyük bir yalandır.

> (Ey Karun) Allah'ın sana verdiği mal yüzünden dünyaya saplanma/ahireti unutma, fakat dünya çalışmasından da kopma. Allah sana nasıl mal verdiyse, sen de malını öylece ihtiyaç sahiplerine ver. Yeryüzünde mal biriktirerek bozgunculuk yapma, Allah bozgunculuk yapanları sevmez... (Kasas Suresi, 77)
>
> (Karun) O dedi: "Bu servet bana, bendeki bir ilim sayesinde verildi." Peki o bilmedi mi ki Allah, önceki nesiller içinden ondan kuvvetçe daha zorlu, sayıca daha çok olanları bile helâk etmiştir. Günahlarının ne olduğu, günahkârlardan sorulmaz. (Kasas Suresi, 78)

Abdestli Kapitalistler "hezeyanlarını" meşru kılma adına sürekli bu isimleri kullanıyor; Süleyman, Karun...

Kuran'dan bihaber olduğu halde, din tellallığı yapan bu güruh, Karun'u yeterince tanımıyor sanırım.

Karun, Allah'a inanan, ahiret gününe inanan, dindar görünümlü bir servet sahibidir.

Bunu, Karun'a yönelen seslenişte görmekteyiz. Kendisine "ahireti hatırla, düşün" gibi bir telkin yapılmamaktadır. Ahireti hatırla denilmektedir...

Karun, Allah'a inandığını söyleyen, hatta dindarlık kisvesine bürünmüş; fakat zenginliğini "bireysel başarısında gören" ve bu teoriye bağımlı kalarak "malı kenz eden/biriktiren" bu

yolla da bozgunculuk yapmış olan bir zattır.

Bu realite bugün, kapitalizm bünyesinde vücut bulmuştur. Aynı sistem, kendisine entegre olanların benzer söylemleriyle "bozgunculuğa devam etmektedir."

Bu bozgunculuğun nasıl hayata geçtiğini yine Kasas Suresi'nin 79. ayetinde görebilmekteyiz:

> Karun, süsü-püsü içinde toplumunun karşısına çıktı. Şu iğreti dünya hayatını amaçlayanlar dediler ki: "Ah, Karun'a verilenin bir benzeri bize de verilseydi. Gerçekten o, çok nasipli bir adam!"

Piyasa, servet biriktirici dincilerinin çoğalmasıyla birlikte fakirleşir. Çünkü, infak/malları dağıtma gerçeğinin üzeri örtülerek, herkes hür biçimde servet yığmaya başlar. İşte bu zulüm içinde "fakirleşenler", zenginleşenlerin servetine özenmek suretiyle sisteme entegre olur...

Kapitalist topluma geçiş, bu pratikle mümkündür...

Çünkü, Karun gibi bireyselleşme atılımları, kitleleri aynı atılımlara iterek "piyasaların genel olarak paylaşım düzenini değiştirir"...

Karun'un bozgunculuğu budur...

Yoksa, Karun kimseyi fiili olarak katletmemiştir...

Toplumun bilgi bakımından ileri düzeyde olanları şöyle demişti:

> Yazıklar olsun size! İman edip hayra ve barışa yönelik iş yapan kişi için Allah'ın vereceği karşılık daha üstündür. Ama buna, sadece sabredenler ulaştırılır. (Kasas Suresi, 80. ayet)
>
> Nihayet, Karun'u da sarayını da yere geçirdik. Allah'a karşı kendisine yardım edecek yandaşları da yoktu. Kendi

kendisine yardım edebileceklerden de değildi. (Kasas Suresi, 81)

Dikkatli incelediğimizde, hiçbir ayette "Karun tarafından fiili olarak yapılmış bir cana kasıt" söz konusu değildir...

Ancak Kuran, Karun için dehşet verici ithamlar kullanmaktadır. Gelenek putçuluğunun Karun'a giydirdiği elbise ise, Kuran'daki mesajla çelişiktir...

İfade ettiğim gibi Karun, dindar görünümlü bir "Abdestli Kapitalist"tir.

Dinsel objeleri kullanarak kan emen, sömürü bezirgânlarıyla işbirliği yapan, bireysel meziyetleri olanların üstün sınıflara dahil olması gerektiği düşüncesini öngören, vahşi bir kapitalisttir...

Elbette bu tabir için her ne kadar zaman ve mekân denklemlerine uyumlu olmasa da; yaşayan Karunlar için ideal bir yaklaşım olacağı kesindir...

Peki, inançlı-mütedeyyin Karun'un eleştirilmesine karşın, ne önerilir dersiniz?

Biz ezilenleri yeryüzüne önderler kılmak istedik (Kasas Suresi, 5)

Yani ezilenlerin, horlananların önderliği. Gayrişahsi egemenlik, şûra/meclis ile "paylaşım esaslı" ideal bir toplum. İşte Kur'an bu topluma "Dar'üsselam" demektedir. Yani yeryüzü cenneti. Şahsi egemenlik ise, Karun özelinde eleştirilen bir durum olmakla beraber, Hz. Peygamber'in uygulamadığı bir idare biçimidir. Bu bağlamda İslam'ın yaklaşımı, bugünün demokrasisi içerisinde "halkçı demokrasiyi" aşan, devrimci bir yaklaşımdır.

d. Kadın Sorununun Çözülüşü

Mekke rejimini vasfederken ortaya koyduğumuz tabloda kadın, temelde ikincil varlık olarak konumlandırılmıştı. Keza, ataerkil paradigmanın ortaya çıkışıyla birlikte her ideolojik doktrin eril, yani erkek egemen zeminde örgütlenmişken, kadının zamane Arap toplumlarında farklı konumlandığını söylemek hata olacaktır. Bazı kaynaklara göre Araplar o gün anaerkildir. Kadın tüccarların varlığı, hatta Hz. Hatice örneği de buna delil teşkil eder. Bu durum esasen gerçekdışıdır. Hz. Hatice, servet ve mülkiyeti nedeniyle muteber görülmüştür. Bu durum cinsel kimliğin baskılanmadığı anlamına gelmez. Çokeşlilik ve kadın meselesinde İslam'ın ortaya koyduklarını anlamlandırma adına söz söylemeden evvel, konuyla ilgili yürütülen karşı propagandanın niteliksizliğine atıf yapmak isterim.

Marksist düşünürlerin bir kısmı, İslam'ın çokeşliliği onayladığı düşüncesi üzerinden, o günün koşullarıyla bugünü mukayese ederek, İslam'a karşı bir tutum sergilerler. Bu durum çok düşündürücü ve Marksistlerin savunduğu tarihsel materyalizme aykırıdır. İlkel kabile toplumlarında yaygın olan "ensest" ilişkiyi bugünün ahlak normları üzerinden okuyarak, ilkel kabile evresinin "ortaklaşmacı paylaşımcı" geleneğini de kapsayan toptancı bir yaklaşım geliştirmek müspet bağnazlık olacaktır.

Keza, kavramlarımız dahi bu dinamik tekâmülü ihtiva eder. Mesela, "bereket" kelimesi, develerin yattığı yerdeki çerçöp ve pisliğe verilen bir ad iken, bugün çok farklı bir manaya gelmektedir. Aynı şekilde "şuh" ifadesi, bugün "güzel olanı tanımlarken," eski evrelerde "çirkinlik" manasına gelmekteydi. Dolayısıyla "eşeğin" ne kadar "şuh" olduğunu yazan bir şairin 1000 yıl önce kaleme aldığı bu şiire bakarak eşeğin

güzelliğine atıf yaptığını düşündüğünüzde muhtemelen şiirin diğer dizeleriyle bağlar kopacak ve anlam kayması oluşacaktır. Tarihi ve ideolojileri böyle okumak gerekir. Muhtemelen Marks, Iphone marka bir telefonun ortaya çıkacağını, bu telefon sayesinde sosyal medya adlı bir iletişim zemininin toplumları istila edeceğini ve bilgi kirliliğinin bu denli gelişken bir noktaya evrilebileceğini tahayyül edememişti. Nitekim, yaşadığı dönemde bu türden bir durumun ortaya çıkma ihtimalini hesaplatacak düzeyde bir teknolojist gelişim yoktu.

İslam'ın ilk ortaya çıktığı dönemdeki "evlilik akdi" bugün anlaşılan türden bir evlilik akdi değildi. Aşk, sevgi, gönül bağı gibi ilişki biçimlerinden ziyade, modernitenin şekil verdiği bu "kavramların dışında kalan," sözleşme, aile ve kabile bağları kurma mantığına dayanan bir anlam taşırdı evlilik. Kişi "ya gönül ehlini tercih eder," ya da statüsü gereği "kabile bağları, akrabalıklar kurma yoluna girerek, çokeşlilik yapardı." Elbette paradigma açısından, kadının ikincilleştiği bu durumun temeli, "cinsel isteklilik ya da seksizm değildir."

Hz. Muhammed'e "Don Juan" muamelesi yapmaya çalışan oryantalist düşünürlerin en büyük tutarsızlığı, tarih sayfalarında "O'nun çehresinde bu durumu ima edecek en ufak verinin olmamasıdır." Henüz hiçbir siyasi, askeri sorumluluğu yok iken, 25 yaşında bir erkek olarak 40 yaşındaki Hatice ile evlenmiş, 50 yaşına kadar Hatice'ye sadakatten en ufak geri adım atmamıştır. İşte bu evlilik modeli, "aşk, sevgi" gibi kavramlarla tanımlanabilecek bir tür evlilik modelidir.

Hatice'nin vefatı sonrası, kabileler arasındaki uyum ve barışı sağlayarak kendi yanına çekmek adına "çok evlilik yapmış," bu evliliklerinin tümünde bahsettiğim stratejiyi gözetmiştir.

Oryantalist mütefekkirler, Medine döneminde Hz. Muhammed'in yaptığı evlilikler üzerinden "Don Juan" portresi

çıkartmaya çalışsa da, "dul, çocuklu ve yaşlı kadınlarla evlenen" bir Don Juan imajının gerçekte var olmadığını, siyasi iktidar ve gücün zirvesinde kişiliklerin, şehvi arayışlarını "bu şekilde sönümlendirmeyeceğini" bilirler. Allah'a şükür ki, Hz. Muhammed'in harem ağası tarih sayfalarıdır. Yani bir haremi yoktur. Cariyesi yoktur. Stratejik evlilikler yapmış, kabileler arası akrabalıklar kurmaya yönelmiştir. Ve Kur'an bu durumun sadece kendisine has olduğunu açık biçimde ilan etmiştir.

Savaş halinde oldukları Müstalikoğulları'ndan Cüveyriye ile yaptığı evlilik, savaşın bitmesini sağlamıştı. Bu şekilde, barış gerçekleşmiş ve kabileyle akrabalık kurulmuştu. Ve benzeri çok sayıda evliliği, esasen sükûnetin muhafazası içindi. Ve asla evlilik yaptığı kadınların haklarını zedelemedi.

Tarihi bu gerçekliğin dışına çıkarttığınız an, bugünün dünyası içerisinden okuduğunuz an, büyük çelişkilerle karşılaşmanız mümkündür. Bunu "tarihsel meteryalizmi" üretici güçlerin evrimini esas alan bir aklın yapması, daha da düşündürücüdür. Ve çelişiktir.

Aynı şekilde Kur'an'ın çokeşlilik ve cariyeliğe onay verdiği fikri baştan aşağı yalandır ve iftiradır.

Mearic Suresi 29 ve 30. ayetlerin **piyasalardaki çevirisi:**

> Onlar, mahrem yerlerini koruyan kimselerdir. Ancak eşleri, yahut sahip oldukları cariyeleri başka. Çünkü onlar (eşleri ve cariyeleri ile olan ilişkileri konusunda) kınanmazlar. (Mearic Suresi, 29-30 yaygın çeviri)

Şimdi bu çeviriye göre "mümin erkekler" mahremini korur, lakin "eşleri ve cariyeleri" hariç! Bakın siz şu sinsiliğe! Şimdi gelin birlikte bakalım, gerçekte ne diyor bu ayet!

Vellezîne hum lifurûcihim hâfizûn. İllâ alâ ezvâcihim ev mâ meleket eymânuhum feinnehum ğayru melûmîn.

Arapça bir kelime olan "cariye" kelimesi yukarıdaki ayette geçmez! Ayette geçen "ma meleket eymanühüm", yeminle himaye ettiğiniz kız ya da erkek çocuklar manasına gelir. Cariye anlamına gelmez! Bunu delilendirelim;

Bu ifadeyi görür görmez "cariye" kavramını oraya yapıştıran paranoyak akıl; genellikle diyanet çevresinde yoğunlaşıyor. Yani "devletin resmi kurumlarının yaptığı meallerde" bu çeviri, aynen bu şekilde yer alıyor.

Şimdi kelime kelime ele alalım bu kavramları;

Ma: ki onlara

Meleket: sahip oldu

Eymanuhum: yeminleriniz

Bu ifade bir "cinsiyete atıf yapmadığı gibi" evlatlıklara da işaret eder! Yani bir baba, evine girdiğinde, şortunu giyinip evde dolaştığında; "mahremiyetini açmış olur." Bu şekilde; eşi ve yeminle himaye ettikleri (bakımını üstlendikleri), yani evlatlıkları evde iken de oturabileceği ifade edilmiştir.

Ayetin yukarıdaki çevirisinde verdiğimiz "mahrem" çevirisi, "lifurucihim" olarak geçen ve kalınlaştırarak orijinalinde gösterdiğim kavrama karşılık gelir. Bu kavramın lügat manası ise "ırz, namus, mahremiyet" manalarına gelir.

Şimdi, ayeti tekrar gözden geçirelim;

"Onlar ırzlarını koruyan kimselerdir, yalnızca 'eşleri ve bakımını üstlendikleri/meşru yolla himaye ettikleri' kimselere yaklaşırlar! Onlar bu konuda kınanmazlar!"

Oldu mu şimdi? Olmadı! Neden? Çünkü; bakımını üstlendiği evlatlığıyla da münasebet kurmasının önü açıldı. Allah Allah! Nasıl olacak bu iş?

Bu kadar mealin, bu kadar gürültünün, hatta Turan Dursun'un ısrarla vurguladığı bu ayetin, minicik, küçücük bir inceliği var. O inceliği doğru görmediği sürece, kimse bu işin içinden çıkamaz!

O inceliği gösterelim;

İllâ alâ ezvâcihim **ev/yani** mâ meleket eymânuhum / Sadece eşleri **yani** meşru yolla birlikte oldukları/yeminleştikleri.

Ayette geçen bağlaç (ev bağlacı) **"yani"** manasına gelmektedir. Dolayısıyla ayette "iki zümre"den bahsedilmez. Zevcenin meşruiyetinden bahsedilir. Eğer siz bu bağlacı "ve" diye okursanız, manası **veya** olur, o halde **iki** ayrı olgudan söz etmiş olur. Lakin o bağlaç **ve** diye okunmaz **ev** diye okunur...

O halde Mearic Suresi'nin 29. ve 30. ayetlerini meal edelim;

> Onlar mahremlerini koruyanlardır, yalnızca eşlerine **yani** meşru yolla birlikte oldukları sözleştiklerine yaklaşırlar. Bu nedenle de kınanmazlar!

Gördünüz mü? Nereden nereye? İşte kölelik, cariyelik ve diğer tüm sapkınlıklar, İslam'a bu şekilde sokulmaya çalışılmıştır. Maalesef Turan Dursun da dahil birçok kişi, bu tahlil hatasına düşmüştür. İlgili ayette ne kölelikten ne de cariyelikten bahsetmektedir. Bu ayet üzerine yapılan eleştiriler, İslam'da cariyeliğin olduğunu bu ayete dayandıranların esasen kavramları bilmediği, metne sadık kalmadığı görülmektedir.

Peki İslam'ın kadına bakışı nasıldır? Şimdi onu irdeleyelim...

> **Ey insanlar**! Biz sizi bir erkek, bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler kıldık. Şüphesiz Allah katında en üstün olanınız takvaca en ileride olanınızdır. (Hucurat Suresi, 13)

Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. (Tevbe Suresi, 71)

Müslüman erkekler, Müslüman kadınlar, mümin erkekler, mümin kadınlar, itaat eden erkekler, itaat eden kadınlar, özü-sözü doğru erkekler, özü-sözü doğru kadınlar, sabreden erkekler, sabreden kadınlar, korunup sakınan erkekler, korunup sakınan kadınlar, sadaka veren erkekler, sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler, oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça hatırlayan erkekler ve Allah'ı çokça hatırlayan kadınlar; bunlar için Allah bir bağışlanma ve büyük bir ödül hazırlamıştır. (Ahzab Suresi, 35)

Görüldüğü üzere, özellikle Ahzab Suresi'nin 35. ayetinde "mutlak bir eşitlik" vurgulanır. O günün toplumu içinde zikredilmesi imkânsız bir "eşitlik" vurgusu, okuyanın gözüne sokula sokula ortaya konulur. Ve tek üstünlüğün, Allah'a yakınlık/takva olduğu, cinsel kimliğin tahakkümünün reddedildiği ifade edilir. Elbette, uygulamada, Emevi iktidarıyla birlikte değişen bu durum, asıl memba ve kaynak itibarıyla böyle kodlanmıştır. Keza, bu hakikati inkâr etmek, dini inkâr etmektir.

Kur'an'ın dinini katletme operasyonunu başlatan Emevi hanedanlığı, Hz. Muhammed'e iftiralar düzerek, hadis adı altında bunları piyasaya sürdü. Bu bağlamda dinin ana kaynağının Kur'an olduğu gerçeğini ıskalamadan, hadislerin kadınlara biçtiği rol üzerinden bir okuma yapmak, kat'i surette yanlış olacaktır. Dinin ruhu Kur'an'dır. Ve Kur'an'ın kadını koyduğu yer, esas olduğu yerdir. Mutlak eşitliğin ve doğallığın yeridir...

e. Irkçılık Sorununun Çözülüşü

Kur'an'a göre insanlık tek bir toplumdu. Ve aralarında oluşan ihtilaf nedeniyle ayrıştılar. Ve ayrışanların tümü, kendilerinde olanlarla övünmeye başladı.

> Ey elçiler (peygamberler) güzel ve temiz olan şeylerden yiyin ve salih amellerde bulunun. Ben yapmakta olduğunuz şeyleri gerçekten bilmekteyim. İşte sizin ümmetiniz bir tek ümmettir ve ben de sizin Rabbinizim; öyleyse benden korkun (sakının). (Mu'minun Suresi, 51-52)

Ayette geçen ümmet kavramını kısaca açarak devam edeyim;

Kur'an-ı Kerim'de ümmet kavramı, 51 yerde tekil, 13 yerde çoğul olmak üzere toplam 64 yerde geçer. Anılışı itibarıyla "oruç, hac, namaz" gibi nüsukların anışının toplamından fazladır. Fazlaca önemsenen bu kavram, "herhangi bir özelliği nedeni ile bir araya gelmiş topluluk" manasında kullanılmıştır. Yalnız "insanlık tarihinin köklerine işaret eden iki ayette ümmetev vahideten" şeklinde kullanılmış, anlamı derinleştirilmiştir. "Ümmetev vahideten", "tek toplum" manasına gelmektedir.

> İnsanlık, bir zamanlar tek bir topluluktu; (sonra aralarında ihtilaf çıktı), bunun üzerine Allah, müjdeci ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdi ve onlar aracılığıyla hakikati ortaya seren vahiy(ler) bahşetti ki, bununla insanların farklı görüşler edinmeye başladıkları her konuda karar verebilsin. Buna rağmen, kendilerine hakikatin bütün kanıtları geldikten sonra aralarındaki kıskançlıktan dolayı onun anlamı hakkında ihtilafa düşenler bizzat bu (vahyin)

tevdi edildiği aynı insanlardı. Ancak Allah, insanları, kendi iradesiyle, üzerinde ihtilafa düştükleri hakikate sevk etti; çünkü Allah, (ulaşmak) isteyeni doğru yola ulaştırır. (Bakara Suresi, 213)

Ayetin sonlarına doğru "kıskançlık" ibaresi geçer. Arapçası "bağy"dir. İnsanlığın bir zamanlar "tek toplum" olduğu, sonra "bağy" nedeniyle bölündüğü ve bütün peygamberlerin ve kitapların, yeniden "tek toplum" inşa etmek için gönderildiğinin en açık ayetidir.

İşin boyutunu derinleştirmek için, "bağy" kelimesinin geçtiği yerlere baktığımızda şunu görüyoruz ki; Kur'an'da 11 yerde geçen bu kavramın anıldığı bütün ayetler ekseriyetle "malmülk toplama" eksenlidir.

Ama Allah onları kurtarınca, hiç vakit geçirmeden yeryüzünde haksızlığa sapıp azgınlaşırlar. Ey insanlar! Şu iğreti hayatın menfaati için yaptığınız azgınlık (bağy) ve taşkınlık yalnız sizin aleyhinizedir. Bir süre sonra bize döndürüleceksiniz ve yapmakta olduklarınızı size haber vereceğiz. (Yunus Suresi, 23)

Demek ki "bağy", dünyadan menfaatlenmeyi sağlıyormuş. Ve "Ümmeti Vahide/Tek Toplum" bu menfaatlenme nedeniyle parçalanmış. Ve bütün peygamberler, bu parçalanmayı durdurma, bu menfaatlenmeye savaş açma sebebiyle gelmişler. Bunu Kur'an-ı Kerim söylüyor...

Bugünlerde "ümmet", malı götürenlerin, menfaatlenenlerin, kenzcilerin diline pelesenk olmuş. Ümmet; "yeryüzü enternasyonelidir." Bakara 213. ayete baktığımızda; "tek toplum"dan bahsederken dinlerinden, ibadetlerinden bah-

setmez. Açık olarak; "birbirinden menfaatlenmeyen, çıkarsız insanlardan oluşan" bir toplumdan bahseder. İşte bizim "ümmet" anlayışımız böyledir.

Bütün insanlık tek bir ümmet olmalıdır. Bunun için tek koşul; "kenz", yani "kişisel menfaatlenmenin" son bulmasıdır.

Peki bu ümmet daha somut olarak nasıl parçalandı?

> İşte bu sizin ümmetiniz tek bir ümmettir (ümmet-i vâhide). Rabbiniz de Benim. Daima Benim bilincimde olun! Gel gör ki kendi aralarında paramparça olup gruplara ayrıldılar. Her gruba kendini hak diğerini batıl görmek hoş göründü. Sen onları cehalete batmış olduklarını anlayıncaya kadar kendi hallerine bırak. O elde ettikleri mal ve oğulları, hayırda yarıştırmak için kendilerine özel olarak verdiğimizi mi sanıyorlar? Hayır, anlayamıyorlar. Oysa Rablerine karşı korku ve titreme içinde olanlar, Rablerinin ayetlerine inananlar, Rablerine ortak koşmayanlar, verdiklerini Rablerinin huzuruna çıkacaklar diye kalpleri korku ile ürpererek verenler... İşte onlardır hayırda yarışanlar ve onun öncüleri olanlar. (Mu'minun Suresi, 23/52-61)

Ümmeti inşa etmek için "cami yapılmaz." Elinizdeki nimetleri vererek eşitlenirsiniz. Doların, altın ve gümüşün değil, tek Rabbin Allah olduğuna iman edersiniz. Yeryüzünün nimet ve servetinin belli ellerde toplanmasına karşı durursunuz. Ümmet ancak böyle inşa edilir.

Yani, kapitalizme ve emperyalizme tam manasıyla karşı olursunuz... Bilmem anlatabildim mi?

Ayette (Müminun 51-52) yer alan "temiz ve güzel şeylerden yeme" ibaresi de, aşağıdaki ayetle tefsir edilebilir:

O, size ölüyü (leşi)- kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş olan (hayvan)ı kesin olarak haram kıldı. Fakat kim kaçınılmaz olarak muhtaç kalırsa, taşkınlık yapmamak ve haddi aşmamak şartıyla (ölmeyecek oranda yiyebilir), ona bir günah yoktur. Gerçekten Allah, bağışlayandır, esirgeyendir. (Bakara Suresi, 173)

Temiz olan şey, Allah adına kesilmiş hayvan örneğiyle somutlanabilir. Yani, Allah'ın emrettiği ölçüler sınırında kalan bir "dönüşüm."

Bu noktada "tüketim" kavramını kullanmıyorum. Çünkü hakikatte tüketim diye bir kavram yoktur. Dönüşüm vardır. Dönüşüm, Allah'ın emrettiği, yarattığı doğal yasalar ile aşikâr kıldığı ölçüler içinde izlenen tutumdur.

Bu tutuma adapte olma durumu üzerinden bir tanımlama yapıldığında; "mülkiyetçi paradigmanın tüketim algılayışı", temiz olmayan bir yiyiş biçimi olması hasebiyle, "tek toplumu parçalayan bir kültürel karakter inşa etmektedir" diyebiliriz.

Üzerinde Allah ismi anılmış olan, Allah'ın öngördüğü usul içinde sürdürülen doğal yaşam iken, tüketim hastalığı, necis-pislik bir yaşam olarak tanımlanır.

İşte "Sizin toplumunuz **tek toplumdur**" ayetinin en genel izahı bu şekilde yapılabilir. "Tek toplum"u parçalayan, tefrikaya sevk eden her türden fiil karşısında somut bir konumlanışı öngörecek devrimci bir tutarlılığın ilan edildiği bu lafız dahilinde, ideal eylem ya da tavır örneklenir.

Devam edelim;

Yerde debelenen hiçbir canlı ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki, sizin gibi ümmetler olmasın... (En'âm Suresi, 38)

Ümmet kavramının nitelikli bir izahının yapıldığı bu ayet, kavramı, ortak yaşam geleneği ya da bilincine bağlamaktadır.

Kuşları "itikadları ya da inanış biçimleri üzerinden değil" varoluş içindeki konumları hasebiyle değerlendirebiliriz. Bunun dışında bir kıstas edinmek gaflet olacaktır. Mesela, mümin kuş ile müşrik kuş gibi bir zıtlık söz konusu değildir. Ya da kapitalist kuş lafzı...

Kuş kuştur. İnsan da insandır.

Dolayısıyla ümmet kelimesi, tüm insanoğlunu kapsayan bir karakter ihtiva eder. Kişi inansın ya da inanmasın, ümmetin bir ferdidir. Lakin, ümmetin oluşabilmesi için şu temel kıstasa dikkat etmek gerekir:

> Gerçek şu ki, sizin ümmetiniz tek bir ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim, öyleyse Bana ibâdet ediniz. (21/Enbiyâ Suresi, 92; ayrıca bkz. 23/Mu'minûn Suresi, 52)

Demek ki "Allah dışında hiçbir şeye ibadet edilmemesi şartı" söz konusu imiş...

Yani "kelime-i tevhid üzere" inşa edilmiş bir toplum. Daha da açacak olursak, insanlığın kaderini tayin edebilecek tek iradenin Allah, yani Allah'ın yarattığı doğal kanunlar olduğunu kabul etmek ve beyan etmek, bunun dışında hiçbir iradeyi mutlak hâkim kabul etmemek. Ayrıca pratik uygulama açısından Medine vesikasına da göz atarsak, Hz. Muhammed'in Medine vesikasında koyduğu şu cümle çok önemlidir: **"Medine'de Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar bir ümmet oluştururlar."**

Şu halde bir ırkın ve inancın ötekisi üzerinde üstünlük iddiası, bu tek toplumun yani tevhidin gerçekleşmesine bir

engeldir. Dolayısıyla "şirktir." Ve Kur'an ırkçılıkla bu zihinsel safhayı örgütleyerek mücadele etmiştir.

f. Fikir ve Düşünceyi İfade Etme Hürriyeti

Dünyanın yuvarlak olduğunu söyleyen Kopernik'in yaşadıklarını biliyorsunuz. Newton'un başına gelenleri, kanın vücutta dolaştığını söylediği için yakılan bilginin hikâyesini...

İslam'ın ilk dönemi ve Emevi hanedanlığıyla kirletilmesine rağmen sonraları, fikir ve düşünce hürriyetinin en ileri safhada olduğu dönemdir. Mesela, bütün Yahudi kaynakları; "İslam topraklarında yazılabilmiştir." İlk dönem müfessirler, "iman şartlarını dahi tartışmaya açabilmişlerdir."

Meşhur bir rivayette, Şair Hassan'ın Peygamberimizin çadırına sarhoş geldiği, bu nedenle Hz. Ömer'in kendisine tepki gösterdiği, lakin Hz. Muhammed'in "Dur ey Ömer, O Allah resulünü seven biridir, bırak gelsin," diye seslendiği, hatta bu olay yüzünden Hz. Ömer'in bir yakınının, sarhoş oluncaya kadar içilen içkinin haramlığını tartışan bir içtihad haline getirdiği söylenir. Bu örneklemede vermeye çalıştığım şey temelde şudur. Bugün dahi algılanamayacak düzeyde bir durum olarak karşımıza çıkan tartışma özgürlüğü, İslam'ın ilk döneminde en ileri safhadaydı.

Hatta yine birçok rivayette, bir topluluğun Peygamber'e gelip, "biz eski âdetlerimize göre Hac yapmak istiyoruz" dediği ve Peygamberin onları hoş gördüğü iddia edilir. Keza eski âdet dedikleri, "çıplak biçimde tavaf"tır. Bugün dahi tartışılamayacak bu durumun tartışıldığı "iddiası" düşündürücüdür.

Kur'an, "insan yaşamını belirleyen hususlarda sert yaptırımlar" uygular. Namaz kılmayan "kâfir görülmez." İbadet etmeyen "cehennemle tehdit edilmez." Ama servet biriktiren "cehennemle tehdit edilir." Bu tehdit, fikir özgürlüğünün

olmadığı anlamına gelmez. Aksine, fikir özgürlüğü olsun diye gerçekleşmiş bir durumdur. Kur'an'ın en sert tehditleri, kimlere yöneliktir? Onları görerek konuyu derinleştirelim.

Kuran'da kullanılan "cehennem" tabirleri; sihirbazların, bilgiyi tekelleştirerek toplumu bilgiden alıkoyan ve bundan menfaat elde edenlerin elinde, mistik bir masala dönüşmüştür.

Halbuki cehennem, gayet anlaşılır, açık ve net bir bilgidir. Ve fiili olarak yeryüzünde yaşanmaktadır...

Cehennem kelimesi Farsça olup, Allah'ın kızdırılmış ateşi/azabı olarak tanımlanır.

Kuran'da çok kez zikredilen bu azap, farklı isim ve formlarda ele alınır. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

1) Nar ("ateş"; genel bir tabirdir),
2) Lezâ ("hiddetli alev/alev püskürtüsü")
3) Sa`îr ("harlı alev"),
4) Sekar ("kavurucu ateş")
5) Cahîm ("harlı ateş"),
6) Hâviye ("kızgın ateş")
7) Hutame ("ezici, iliklere işleyen azap")

Hatta bu yedi telaffuza dayanarak, Cehennemin yedi kapısı olduğu dahi ifade edilir. Ancak bize göre bu nitelemelerin kapılarla bir ilgisi yoktur...

Cehennem kavramını incelerken, Kuran'ın kurduğu zıtlık ilişkisinden yararlanmak gerekir. Bu zıtlık ilişkisi, Cennet-Cehennem biçimindedir...

Kuran'da cennet, "cenn" kökünden gelen; "saklanmış bahçe" manasında kullanılan bir kavramdır. Ancak saklanmasının nedeni, yapraklarıdır. Uzun, büyük yapraklarla saklanmış bir bahçe için cennet tabiri kullanılır. Bu meseleyi zıtlık çerçevesinde ele almadan önce daha önce yayımlanmış bir makalemden alıntı yaparak konuyu genişletmek isterim;

Hümeze Suresi

1. Yazıklar olsun davranışlarıyla insanların kişiliklerini kıran, haysiyet ve namuslarını inciten, sömürücülere!

2. O ki servet yığıp, mal biriktirir, parayı tedavülden çeker/kenz eder ve onlara odaklanır.

3. Ve zanneder ki, sahip oldukları kendisini ebedi kılacak.

4. Hayır! Andolsun o hutameye atılacaktır.

5. Bilir misin sen nedir hutame?

6. Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir o

7. ki gönüllere işler

8. O, onların üzerine kilitlenecektir.

9. Uzatılmış sütunlar arasında...

Hutame; çok yediği için cehenneme benzetilen kişi manasına gelmektedir. Efendim, şimdi dikkatli bakın;

Kapitalizme bağımlı olduğu için, sürekli mal biriktiren ve bu heves odaklı yaşayanların, hak yiyen, sömüren zorbaların eline düşeceği; muhakkak surette bu sistemin bu sonucu üreteceği bilgisidir.

Yani; infak/paylaşım gerçeğine hizmet etmezseniz; muhakkak tekeller ve tröstler tarafından yutulacaksınız. Bu; Allah'ın vaadidir. Yeryüzündeki azaptır.

İnsanların onurlarını, onları fakirleştirerek kıranlar (ki ayetler arasındaki ilişki incelendiğinde bu daha net açığa çıkacaktır. 1. ayet onur kırma; 2. ayet mal biriktirmeyle alakalı, dolayısıyla ana mesaj bu ikisinin birleşmesinden ortaya çıkmaktadır) buna rağmen insanları takva ve dindarlık maskesiyle kandıranlar, bağımlı oldukları sistemin olumsuzluğuna bizzat muhatap olacaklardır.

Her sıkıştığında Kur'an'ı kullanan bu hümeze'ler, bu sureyi dikkatli okusun. Çünkü bu onları deşifre eden bir gerçek...

Dine Karşı Din!

Dr. Ali Şeriati hayati bir tespitte bulunuyor; "Dine karşı din". Evet; yaşayan bir Kur'an algısının ürünü olan bu muhteşem tespit bugün yine gözler önünde yaşanıyor.

Bir tarafta; fakirlerin, boyunduruk altındakilerin özgürlüğü için mücadele eden bir din. Öte tarafta köleleştiren ve algıları körelten bir din. Bu ikisi arasındaki temel çelişkiden bihaber bir kitle...

Efendim; Hazreti Peygamber der ki;

Bir kimseyle münasebet kurmadan evvel, sakın onun ibadet ve takvasına bakmayın. Onun sikke ve dinar ile olan münasebetine bakın...

Altın ve gümüş biriktirmek suretiyle takva gösterisi yapanlar, emperyalizmle olan ilişkilerinden ötürü; dini salt bir yozlaşma sürecine tabi tutmuşlardır.

Artık dinden bahsetmek için ehliyet aranıyorsa ve bu salt bilgiler çarpık bir hurafe yığınıyla yer değiştiriyorsa; ortada bir sorun var demektir.

Ebu Zerr Gıffari, Peygamberin vefatından sonra Medine'ye sürülür. Orda, Resulullah'ın mescidine girdiğinde bir bakar ki; etraf altın ve gümüş oymalar ile süslenmiş. Kenarda bir adam oturmuş ve halka şunu anlatıyor;

"Ben bizzat duydum ki; Resulullah şöyle buyurdu;

Kim çerçi şeyhten bir akse soğanı alırsa, ona bir karış cennet toprağı, kim iki soğan alırsa; ona iki karış cennet toprağı..."

Ebu Zerr soluğu Halife'nin sarayında alır, Mervan kendisine sorar; sen de kimsin;

Ebu Zerr: Bugün puthanedeki İbrahim'im, yarın kim olacağım meçhul. Ve sizler; yine kimin kabağını kurtarmak için hadis uyduruyorsunuz...

De ki: "Siz Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz? Oysaki Allah, gökte ne var, yerde ne var hepsini bilir. Allah her şeyi çok iyi bilmektedir." (Hucurât Suresi, 16)

İşte bunlar, Allah'ın ayetleridir ki, onları sana hak olarak okuyoruz. Hal böyle iken Allah'tan ve onun ayetlerinden sonra hangi hadise inanıyorlar?! (Câsiye Suresi, 6)

Puthanenin orta yerindeyiz, ya köklü bir değişim! Ya devasa bir yıkım...

Biz bir ülkeyi/medeniyeti mahvetmek istediğimizde, onun servet ve nimetle şımarmış elebaşlarına emirler yöneltiriz/onları yöneticiler yaparız da onlar, orada bozuk gidişler sergilerler. Böylece o ülke/medeniyet aleyhine hüküm hak olur; biz de onun altını üstüne getiririz. (İsrâ Suresi, 16)

Ya çözüm;

Bu böyledir. Çünkü Allah bir topluma lütfettiği nimeti, o toplum birey olarak içlerindekini/birey olarak kendilerine ilişkin olanı değiştirmedikçe, değiştirmemiştir. Ve Allah, iyice işiten, gereğince bilendir. (Enfâl Suresi, 53)

Zihinlerde değişim başlamadıkça, hiçbir şey değişmeyecektir... ("Dersimiz Maun Suresi", Eren Erdem, 2012)

Görüldüğü gibi Hümeze Suresi'nde bahsedilen "Hutame" cehennemi, dünyevi ve yıkıcı bir ıstıraptır. Ve diğer cehennemler de analiz edildiğinde bu şekilde bir hakikat ortaya çıkacaktır...

Vahye göre Hümeze; hasta evladına ilaç alamayan babanın bu onur kırıcı hal içine gömülmesini sağlayan "güç odakları"dır. Yeryüzünde, birileri servet edindikçe, birilerinin evladına ilaç alması imkânsızlaşır...

Meseleyi zıtlık çerçevesinden ele aldığımızda yine aynı noktaya varırız:

> Ve Âdem'e şöyle buyurmuştuk: "Ey Âdem, sen ve eşin cennete yerleşin ve ondan dilediğiniz yerde, bol bol yiyin. Ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zulme sapanlardan olursunuz." (Bakara Suresi, 35)

Ayette "ağaç" olarak çevrilen kelime, daha önce de belirttiğim gibi "şecere" kelimesidir. *Lisan'ül Arab*'da bu kavram için kullanılan ana anlam; ihtilaftır.

Yani Âdem meselesinde belirttiğim gibi, ana ihtilafın mal olması hasebiyle bu kavram "mülkiyeti" temsil eder...

Yeryüzündeki adil paylaşım düzenini yok eden başlıca unsur olarak "şecere/mülkiyet" gözler önüne serilir. Demek ki, mülkiyetin özelleşmediği/tekelleşmediği ortam için Kur'an, "cennet" ibaresi kullanırken; özel mülkiyetin var olduğu ortam "cehennem"dir.

Bu bağlamda, hutame ve Âdem kıssası arasında analoji kuracak olursak ortaya ilginç bir netice çıkacaktır:

"Mevcut egemen hegemonya olan kapitalizm, içinde tuttuğu tüm zümreler için bir cehennemdir. Cennet ise, sınıfsız ve dolayısı ile mülkiyetsiz bir toplumdur."

İşbu durum hususunda, Kur'an'ın büyük günahlar dediği günahlar ve üzerinde tartışma götürmez konuların tümü, "toplumu ilgilendiren ve fikir hürriyetinin kısıtlanmasına neden olan konjonktürleri" ortaya çıkartma tehlikesi bulunan konulara yöneliktir. Bunun dışında kalan her şeyin fikir özgürlüğü kapsamında ele alındığını görüyoruz. Bu bağlamda söylemek gerekir ki, İslam, fikir ve düşünce özgürlüğünü tam manasıyla tesis etmeye çalışır. Sadece bu özgürlüğü kısıtlamayı esas alan durumlara karşı verilen mücadele müstesna...

g. Zenginler İffetli Olsunlar!

Nisa Suresi 6. ayette geçen bir ifade çok kritik bir anlam kaymasına tabi tutulmuştur. İfadenin orijinali şu şekildedir: "Ve men kâne ğaniyyen felyestağfif." Manası; "Zenginler iffetli olsunlar" şeklindedir. Ayette geçen "iffet" ifadesi, "aff" kökünden gelir. *El-Müfredat*'a göre manası; "fazlalıkları vermek ve arınmak"tır. Toplumumuzda ise "namus"la ilgili bir kavram haline gelmiştir.

Zenginler iffetli olsunlar demek, "Zenginler, servetlerini dağıtarak arınsınlar" demektir.

Kur'an'ın Leyl Suresi'nde de "arınmak"tan bahsedilir:

1-4 Kara cahilliği, vahyin aydınlığını; bilgiyi ve genetik özellikleri kanıt gösteriyorum ki sizin emek ve gayretiniz kesinlikle dağınık ve parça parçadır.

5-7 Bu nedenle kim malını/ kazancını verir, Allah'ın koruması altına girer ve en güzeli doğrularsa, Biz ona, o en kolay olan için kolaylık sağlayacağız.

8-11 Kim cimrilik ederse ve kendisini tüm ihtiyaçların üstünde görürse ve en güzeli yalanlarsa, Biz ona en zor olan için kolaylık vereceğiz. Aşağı yuvarlanıp değişime, yıkıma uğradığında/öldüğünde malı onu kurtaramayacaktır.

12 Doğruya ve güzele kılavuzlamak sadece Bizim üzerimizedir.

13 Sonrası da öncesi de sadece Bizimdir.

14-16 İşte bu nedenle, yalanlayan, yüz çeviren, en çok mutsuz olacak olan kişiden başkasının girmediği, alevlendikçe alevlenen bir ateşe karşı Ben sizi uyardım.

17-21 Kimseden karşılık beklemeden, sadece Yüce Rabbinin rızasını umarak, arınmak için malını veren çokça Allah'ın koruması altına girmiş kişi ondan uzak tutulacaktır. Ve yakında o kişi, kesinlikle hoşnut olacaktır.

Surenin ilk paragrafında "sizin emekleriniz iç içe, dağınık ve parça parçadır" şeklinde bir ifade söz konusudur. Bu ifade çok hayati bir anlam taşır. Ayette geçen ifade, "sizin emekleriniz birbirinize geçmiştir" anlamına gelir. Yani, "kazandıklarınızda hepiniz ortaksınız" manası ortaya çıkar.

Bu kitabı yazarken, başım ağrıdığı için içtiğim ilacı üreten fabrikanın pencerelerini takan işçinin ayakkabısını imal eden fabrikanın çaycısının demliğe yerleştirdiği çayı toplayan çiftçinin elinde tuttuğu orağın sapını yontan ustanın sırtını yasladığı sandalyenin ayağını yontan marangozun karnını doyuran yemekçiye çok şey borçluyum değil mi? Belki çok küçük bir ücret ödeyerek aldığım hapın arkasındaki dev ordunun, ortaya çıkan değerin ne kadarlık payına sahip olduğu hakkında fikrimiz var mı? Yok.

İşte Kur'an, tüm emeklerin iç içe geçtiğini, bu nedenle "en kolay yolun," biriktirmemek, ihtiyaç duyduğundan fazlasını vererek, hakkın şahsında toplanmasını engellemek olduğunu ifade eder. Ve bu durumu tarihsel bir tutarlılık içinde aktarır.

h. Tarih Felsefesi ve Sonuç

Geldiğimiz yere kadar, insanlığın ilkel evresinden itibaren başlayan arayışının sonucu olarak vardığı noktada, mülkiyet ilişkileri ve üretim tarzı üzerinden ortaya koyduğu dünya görüşlerine yönelik eleştirilerden ve yeni bir dünya oluşturma hasretinden ibaret olan İslam'ın bugün gelinen noktada fevkalade sıkıntılı bir yere konumlandırıldığını görüyoruz. Bu durum başlı başına bir inceleme konusudur. Kısmetse bir sonraki "İslam Tarihi Yalanları" adlı dört ciltlik çalışmamda bu durumu ortaya çıkartan nedenleri inceleyeceğim.

İlahilik ve tanrısallık fikrinin temelde "yatay" konumlandırıldığı ve müspet bir vahdet-birlik fikrinin şekillendiği İslam,

ciddi bir devrimci mücadele olarak tarih sahnesine çıkmış, kendi konjonktürü içerisinde "servet ve iktidar sahiplerine karşı sağlam bir mücadele örgütlemiş," ve insanlık bu hastalığı yaşadıkça, bu hastalıkla mücadelenin reçetesi olacak düzeyde bir mahiyetle şekillenmiş bir dünya görüşü / ideolojidir.

Geldiğimiz noktada ise, esasen putperestliğin içine gizlendiği bir "inanca dönüştürülen" İslam, maalesef ana bağlamından kopartılarak, insanlığın binlerce yıldır içine gizlendiği mahzenlerin duvarlarını süsleyen kelimelerden ibaret hale gelmiştir. Aklediş ve akletme prensiplerine aykırı gelişen her durumun içine atıldığı atıl bir kutu muamelesi gören İslam, en temelde aklın önemini ve aklın öncülüğünü açık biçimde ilan eder.

> Allah aklını kullanmayanların üzerine pislik yağdırır.
> (Yunus Suresi, 100)

Bu ayet şu manaya gelir. Allah sünnettullahı yaratmıştır. Yani tabiat kurallarını var etmiştir. Eğer Everest'ten atlarsanız ölürsünüz. Üstünüze pislik yağmış olur. İşte Allah'ın sünneti budur. Akletmek, idrak etmek ve meseleleri detaylıca irdelemek. Lakin bugün geldiğimiz noktada, 5000 yıllık putperestliğin temelini şekillendiren "kaderciliğin" İslam'da vücuda getirildiğini görmekteyiz. Bu durum fevkalade tehlikeli bir durumdur.

Din maskeli müşrikliğin ve İslam tarihi yalancılarının en büyük palavrası, "yoksulun kaderi yoklukla imtihan, zenginin kaderi varlıkla imtihandır" palavrasıdır.

Bu inanç, İslam dışıdır. Kur'an ile karşıt konumlanmıştır. Ve Allah elçisinin savaştığı ideolojinin beslendiği nokta atışlardan biridir.

Resulullah'a kader ve insanların onun sınırları içinde yapabilecekleri şey hakkında soruldu ve "Acaba kader (kararlaştırılıp) bitirilmiş, değişmez ve değiştirilemez bir şey midir, yoksa yeniden ele alınıp başlanabilecek, değiştirilebilecek bir şey midir?" denildi. Resulullah, "Kader, kararlaştırılmış, geçmiş ve değiştirilemez bir şeydir," buyurdu.

O sırada şöyle soruldu: "Durum bundan ibaret ise amel, çalışma ve çabalama neye yarar?" Resulullah (as) "Çalışınız, tüm çalışma ve çabalamalarınız sizin için yaratılanların gerçekleşmesini kolaylaştıracaktır. Eğer mutluluk (cennet) ehlinden birisi çalışır çabalarsa bu onun mutluluk ehlinden oluşunu kolaylaştırır, eğer cehennem ehlinden biri çalışırsa bu onun cehennemliklerin amellerini yapmasını kolaylaştırır" dedi ve Allah Azze'nin, "(malından) verip de (Allah Azze'den) korkanlar ise..." ayetini iki ayetin sonuna kadar okudu.

Bu hadisi Müslim rivayet etmiştir. (Seyyid El Cemili, *Fetava'yı Resulullah*, s.46)

Bu ve benzeri rivayetler üzerine, kaderin önceden tayin edilmiş bir olgu olduğu düşüncesine kapılırız. Halbuki bu tamamen hatalıdır.

Kader kelimesi "kdr" kökünden gelen, ölçü-mizan manasına gelen bir kelimedir.

> Şafağı yarıp sabahı ortaya çıkaran/Fâlık O'dur! Geceyi dinlenme zamanı yaptı; Güneş'i ve Ay'ı hesap aracı. İşte budur ölçülendirmesi o Azîz'in, o Alîm'in! (takdir) (Enâm Suresi, 96)
>
> Allah her dişinin neye gebe olduğunu, rahimlerin neyi eksiltip neyi artıracağı bilir. O'nun katında her şey bir ölçüye bağlıdır. (miktar) (Ra'd Suresi, 8)
>
> Gökten bir su indirdi de vadiler, kendi ölçülerince göre

sel oldu, ardından da sel, üste çıkan köpüğü taşır hale geldi. (kader) (Ra'd Suresi, 17)

Ayetlerde geçen ölçü kelimelerinin yanına, Arapçadaki kullanışlarını yazdım. Görüldüğü üzere, "kdr" kökünden türeyen tüm kavramlar, eşanlamlıdır. Türkçemize geçen bu kavramların tamamı, ölçü manasına gelir.

Ve bu kavramın bugünkü karşılığı şudur;

Eğer bir toplumda birileri servetini artırıyorsa, başkaları fakirleşir. Bu, dolaşımın ölçüsüdür. Aksi takdirde, Allah'ın zenginleri eleştirmesi mantıksız olacaktır.

Peki "ölçü" nedir?

Allah, rızıkta kiminizi kiminize fazlalıklı kılmıştır. Fazla verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere aktarıp da hepsi onda eşit hale gelmiyor. Allah'ın nimetini mi inkâr ediyor bunlar? (Nahl Suresi, 71)

O halde temel ölçü, fazlalıklı olanın az olana vererek eşit hale gelmesidir. Bu durumu temin etmeyenler için Kur'an, "Allah'ın nimetini inkâr ettiler" diyor.

Ve bakınız nasıl da özetliyor tüm meseleyi:

Allah, şu ülkeyi/medeniyeti de örnek vermiştir: Güvenli, mutlu-huzurlu idi; rızkı her yandan bol bol gelirdi. Sonra onlar Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler de Allah kendilerine, sanayi olarak ürettikleri şeyler yüzünden açlık ve korku elbisesini/birlikteliğini/karmaşasını tattırdı. (Nahl Suresi, 112)

Bu ayetten de anlaşılacağı üzre, ilgili beldede "Allah'ın nimetlerini inkâr, yani eşitlenmeme" durumundan ötürü, açlık ve korku baş göstermiştir.

Teorik olarak, bu bugün böyledir.

Yoksulluk, fakirlik, açlık; eşitlenmeme ve çoğaltmadan kaynaklanır. Açlık ve korkunun kökünde yatan gerçek tamamen budur.

Ve eğer Kur'an'dan bir mucize çıkacaksa; salt anlamda bu tarz çözümlemelerinin üzerinde durmak gerekir...

Dolayısıyla bugünün açlık ve sefaleti; önceden takdir edilmemiştir. Önceden takdir edilen şudur, kâinatta birileri toplarsa başkalarında azalır. Bu gerçeklik yaratılmıştır. Kader budur. Ama Ahmet'in açlığı kaderi değildir. Ya da Somali'de açlıktan ölen bebeklerin kaderi, içinde oldukları durum değildir.

Ve esasen kökenine inersek;

Somali'de açlıktan ölen bebeklerin katili, bu gerçeği yok etmek suretiyle, servet ve refaha gömülmüş, hatta o bebeklere "sadaka vermeyi hayırdan sayan" zihniyetin ta kendisidir.

Dinin gerçeklerini yok etme mesleğinin direklerini sarsan bir ifade de İmam Gazzâli'den nakledelim:

> Küfür ile imanın mahiyetlerini, hakikatlerini ve tariflerini, hak ile dalaletin sırlarını kalpleri mal ve makam sevgisi ile kirlenmiş ve paslanmış olan kimseler idrak edemezler. İlahları heva heves, mabudları amirler, kıbleleri maddi menfaat, yöntemleri benlik, arzuları makam ve şehvet, ibadetleri zenginlere hizmet, zikirleri vesvese ve desise, hazineleri kurnazlık, düşünceleri meşrep ve menfaatlerinin gerektirdiği şekilde hilebazlık olan kişilerin hakikate ulaşmaları mümkün değildir. Çünkü böyle olanların meselesi hakikati anlamak değil, içinde bulundukları

durumu her ne olursa olsun kendi lehlerine çevirmektir. (İmam Gazzâli, *İslam'da Müsamaha*, 8-9)

Kâinat yasalarının önemi şu ayetlerde gizlidir:

Hiç şüphesiz, Biz her şeyi kader/ölçü ile yarattık. (Kamer Suresi, 49)

Onların işlemiş oldukları her şey bir kitapta (yazılı)dır. (Kamer Suresi, 52)

Küçük büyük her şey satır satır (yazılı)dır. (Kamer Suresi, 53)

Aynı surede yer alması açısından büyük kitap "kâinat, yani yaratılmış her şeydir." Ve tüm takdir ve mukadderat onun ölçüsünde gizlidir. İşte İslam, insanın yarattığı yapay sanrısal algıyı öteleyerek, insanın doğayla uyumlu hale gelmesini esas alan bir ideolojidir. İnsanlık tarihini "Habil-Kabil" kıssasından başlatarak ortaya koyan Kur'an, önümüze şöyle bir resim çizer.

Kitabımızın ilk bölümünde kısmen değindiğimiz, ataerkil dönem denilen "eril dönemin" öncesinde, tıpkı arı kovanlarına benzer bir toplumsal mekanizmanın egemen olduğunu görüyoruz. Bu mekanizma dahilinde "erkek dediğimiz canlı" avcı-toplayıcıdır. Dişi ise, kabilenin işbölümünü yapan, neslin devamını sürdürendir. Ve seçicidir. Yani çiftleşme olayının seçicisi kadındır.

Aslında bu dönemi tahlil ederken "erkek ve kadın" gibi kavramlar kullanmak doğru olmayacaktır. Çünkü "erkek" bir cinsiyet ismi olmayıp, bir güç ve otorite temsilinde kullanılan sekter bir kavramdır. Erkek kelimesi; "erk" yani güç/otorite kalıbından türemiştir. Aslolan cinsiyet "eril ve dişi" olarak tanımlanır.

Kur'an'ın "**eşler**" dediği ilişki biçiminin diline uygun olan kavramlar bunlardır.

Habil (avcılık ve toplayıcılık dönemi) ile Kabil (özel mülkiyet, tarım toplumu) kıssası bu eksende önemli antropolojik hikmetlerle doludur. Bu kıssa derinlemesine okunduğunda çok derin, hikmetli Kur'an'ın evrensel karakteri günyüzüne kavuşur.

Geleneksel anlatı dahilinde Habil ve Kabil arasındaki kavganın çıkış biçimi şu şekilde anlatılır:

Âdem iki kızını bu iki oğluna nişanlar. Kabil, kardeşinin nişanlısını daha güzel bulur ve ona göz koyar. Bu sebeple de isyan eder. İşte yeryüzünde insanlık tarihini başlatan ilk eylemler bunlardır.

Bu ayetlerdeki sembolik anlatım dahilinde "Âdem, insanın sembolü iken" Habil ve Kabil "insanlık tarihinin başlangıcının ve kendisine yabancılaşmış insanın sembolüdür."

Anlatılara göre; Kabil, kardeşinin nişanlısını kendisine alabilmek için elinden geleni yapar. "Kur'an'ın genel anlatımı dahilinde, insanlık tarihinin başlangıcına işaret eden bu yaklaşımlarda ilk mülkiyet güdüsü kadın üzerinde şekillenir.

Kur'an'ın Maide Suresi'nde anlatılan bu kıssa şu şekilde ifade edilir:

> Yine onlara Âdem'in iki oğlunun kıssasının gerçeğini / özünü anlat! Hani ikisi de Rabbine birer yaklaşma vesilesi sunmuştu da, birininki başarılı olmuş, diğeri ise olmamıştı. Öteki; "ben seni kesinlikle öldüreceğim derken" diğeri; "Allah ancak sakınanları kabul eder" demişti.
>
> Açıkçası sen öldürmek için bana el uzatsan da ben sana el uzatmayacağım. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.

Dilerim "hem benim, hem de kendinin günahını yüklenip cehennemi boylarsın. İşte zulmedenlerin cezası budur! Dedi."

Kardeşini öldürmek, kendisini adapte ettiği ihtirasına hiç de ağır gelmedi de böylece kaybedenlerden oldu.

Derken Allah; kardeşinin cesedini nasıl gömeceği konusunda bilgi edinmesi için toprağı eşeleyen bir karga gönderdi. Bunun üzerine; "yazıklar olsun bana ki, şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini gömemedim" diye vicdan azabı çekti. (Maide Suresi, 27-31)

Şimdi size çok ilginç bir detayı göstereceğim;

Aynı surenin 33. ayetinde, yani hemen takip eden ayetlerinde şu türden bir ifade bulunur:

Allah'a ve peygamberine karşı savaş açanlar ve yeryüzünde fesat çıkartanlar, öldürülmek, asılmak, elden ayaktan kesilip güç kaybedecekleri bir sürece dahil edilmek ve yeryüzünde sürgün edilmek dışında başka bir şey ile karşılaşmazlar...

Öldürme fiilinin muhatabı olacak kişilerin tanımlandığı bu ayetin altına Bakara Suresi'nin şu kritik tespitini aktaralım;

Hani Rabbin kaydedilmemiş bir vakitte meleklere; "Ben yeryüzündeki bir varlığı halifeleştireceğim" demişti. Bunun üzerine onlar; biz seni takdis edip yüceltiyor iken, sen "yeryüzünde fesad çıkartıp kan dökecek birini mi halifeleştireceksin" demişlerdi. Bunun üzerine Allah: "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi. (Bakara Suresi, 30)

Öncelikle Habil-Kabil kıssası, yeryüzündeki fesat ve kan dökücülüğün tefsiri formatında bir sunuştur. Bu sunuş, Maide Suresi 33. ayette yer alan bir **"öldürme icazeti"** ile yan yana şu nedenle anılır.

Ezeli ve ebedi bir önerme olarak "Allah'a ve Peygamberine savaş açmak" yaratılmış olduğu fıtrata isyan eden ve sistemin dışına taşan insanın karşılaşacağı "doğal bir durum olarak" görülmelidir. Yani, Allah'a ve Resulü'ne savaş açmanın en mikro düzeydeki karşılığı, "karşıdan karşıya geçerken sağa sola bakmayıp arabanın altında can çekişerek ölmektir."

Aklın ve mantığın hudutlarını aşmak, bir savaş ilanıdır. Üstelik ilgili ayette öldürme icazeti insana verilmez. Öldürülmeleri "doğal nedenlerle olur." Bu durum, "bu türden bir sonuç dışında başka bir sonuçla karşılaşmazlar" vurgusuyla zaruri bir kanun olarak belirtilir. Esasında bu yaklaşım, kritik bir öneme sahiptir. Kur'an'ın kader anlayışını belirgin kılan bir çerçeve çizer. Allah'ın yarattığı doğal kanunlara itiraz etmek, bu kanunlara aykırı iş üretmek, kâinatın bu işi üreteni tasfiye etmesi gibi bir sonuç üretir. Evet yegâne gerçeklik budur. Çünkü Allah insanlığı Peygamberi aracılığıyla varoluşa uyumlanmaya çağırmıştır. Buna itiraz ettiğinizde, doğal olarak sonunuzu hazırlarsınız.

Sisteme, varoluşa adapte olmayan her tutum bir savaş tamtamıdır. Dolayısıyla sistemin bekası, varoluşun sürekliliği açısından bu tutumla mücadele edilir.

Peki neden bu ayet Habil-Kabil kıssasının hemen altında yer alıyor?

Çünkü, tarihsel bir suiistimal argümanı olarak taassubun o süreçte de vuku bulduğu gösteriliyor. Yani Kabil'in Habil'i öldürme gerekçesi de bu idi. Bu öldürme fiilinin kendisi, "Allah ve Resulü'ne açılmış bir savaştı." Dolayısıyla taassub ve

riyakârlığın suiistimal yöntem ve metotlarını deşifre eden bir sunumla, süreç detaylandırılmıştır. Habili dönem, Kabili dönemi yok ederken; "Allah ile aldatma yolunu seçmiştir." Kabili dönem bu temelde; "Allah'a bağlılığın dönemi iken, Habili dönem Allah ile aldatma dönemidir." (Kabili dönem: Ortak mülkiyet ve üretim dönemi; Habili dönem: özel mülkiyetçi dönem)

Konumuza dönecek olursak eğer, ilgili bölümü diğer kaynaklardan incelediğimizde (detaylı bir analiz yapma adına) Habil ve Kabil kıssasının iki temel probleme dayalı bir çelişkiden beslendiğini görürüz.

1. Habil'in nişanlısına Kabil'in göz koyması

2. Tarla, parsel, mülk kavgası. (Bkz. Yaratılış, Tevrat, 4/18)

Daha öncesine dönerek konuyu netleştirelim.

Anaerkil dönemde kadın seçicidir demiştik. Erkek avcı-toplayıcıdır. Kadın, neslin devamı için kas gücü fazla olan erille çiftleşir. Aslında bu güdü, "saf ırk yaratma güdüsü"dür. İlk ırkçılık tohumları anaerkil dönemde atılmıştır diyebiliriz.

Erkek, bu seçilime tabi olabilmek için "en iyi hayvanı avlama, rekabet" gibi güdüler kazanır. Zaman içerisinde, kas gücü gelişen erkek; cinselliğini güvence altına alabilmek için, aile kurumunu inşa edecek olan paradigmayı kurgular.

Ve dişiyi mülkiyetine geçirerek, uğruna mücadele ettiği en temel olguyu güvenceye alır.

Akabinde "avcılık-toplayıcılık" döneminden, oluşan yeni konjonktüre uygun bir sürece geçilir. Tarımcılık, toprakta özel mülkiyet dönemi...

Özel mülkiyet, tarla etrafını çit çevirme durumu ve yeni süreç, önceki süreci adeta katleder. Avcı-toplayıcı dönemin "mülkiyetsiz" karakteri bir anda dönüşür. Yerleşikleşen insan toplulukları arasında kavga; mülk edinilmiş kadını aşarak "toprak kavgasına dönüşmeye başlar."

Erilin ya da erkeğin egemenleşme süreci özetle bu şekildedir. Kabil, Habil'i öldürür. Kadınını ele geçirir.

Akabinde yeryüzüne fesat yaymaya başlar. Gelişen kas gücünü, sonraki rekabet süreci için; yani mülkünü ve refahını artırma süreci için seferber eder.

Bugün "erkeklerin" kendi aralarında küfürleşmelerinde dahi kadınların cinsi organlarını dillerine dolamaları, ataerkil dilin ve psikolojinin ürünüdür. Hatta erkeğin şiddet güdüsü, tamamen ilgili dönemin ürettiği psikolojik ezikliğin açığa çıkışından ibarettir.

ERKek ortaya çıktığında "otorite ve iktidar" ortaya çıkmıştır. Biz olan toplum, "ben"e dönüşmüştür. Egosal varlığın, ya da kendisini arayan insanın ortaya çıkış resmidir.

Bu nedenle Kur'an; Taha Suresi 120. ayetle birlikte son derece uygun bir dil kullanır;

Ve Şeytan Âdem'e vesvese verdi. Dedi ki; Ey Âdem! Sana ebedilik ağacını, yani yıkılmaz mülkiyeti göstereyim mi?

Dikkatli incelersek Kur'an'da Âdem ve X bir isimden bahsedilmez. Havva ismi Kur'an'da geçmez. "Âdem ve eşi ibaresi" yer alır. Bu "erkek egemen bir dil"dir. Bu, Kur'an'ın ataerkil olduğunu göstermez. Kur'an'ın kullandığı dil ile "ataerkil sürecin ortaya çıkış noktasını işaret ettiği" anlaşılır.

Dolayısıyla sadece "erkeğin" isminin anılması noktasında bu ataerkil tanımlama biçimi üzerinden, özel mülkiyetin ortaya çıkışının; öncelikle "kadının met'alaşması sürecinin sonraki aşaması olduğu netleştirilir." Yani o kalıp ya da kullanım boş yere değildir. Bir süreci tanımlayan incelikli bir anlatımın eseridir.

İşte bu süreç, yani Habili dönemin yok edilip, Kabili dönemin egemenleşmesiyle birlikte "otorite" kavramı bilinçaltına girmiştir. Akabinde otorite, mülkiyeti örgütlemiştir. Tarlaların etrafı çitle çevrilmiş, zamanın temel problemi olan mülkiyet

algılayışı biçimlenmiştir. Yerleşikleşme eğilimi, bu durumu ortaya çıkartmıştır.

Bu nedenle Kur'an'ın ilk kıssası olan bahçe sahipleri kıssası, Habil ve Kabil kavgasının tefsiri niteliğinde ele alınmalıdır.

Bugünün insanı, Kabil dönemin paradigmasına bağımlıdır. Tüm ırklarıyla, cinsiyetleriyle...

Kabilci egemen sistem (ataerkil-sınıflı toplum) karşısında, esasen tekâmülün tüm merhalelerini aşındıran yeni bir anlayış inşasına yöneliştir İslam.

İşte bu İslam'ın tarih felsefesidir, tarih süzgecidir. Habil-Kabil kıssası üzerinden tarih ve topluma bakmak, İslam'ın diğer tüm meselelerini kavramanın kilididir. Bu derinliği ıskaladığınız an, elinizde salt bir hurafe yığını kalacaktır.

İyi ile kötünün, çirkin ile güzelin, güçlü ile güçsüzün mutlak birlikte eşitliğini esas alan bu yaklaşımın temsiliyetinin son derece kanıksanmış sistemler karşısında ancak devrimci bir yol ve mücadeleyle mümkün olabileceğini bilmek gerekir. İşte şimdi gelin o yol ve yöntemi birlikte ele alalım. Devrimci Peygamber'i tanıyalım.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEVRİMCİ PEYGAMBER

KLASİK KAYNAKLARA GÖRE HZ. MUHAMMED'İN KRONOLOJİSİ

MEKKE DÖNEMİ

SİYER OLAYLARI

İttifakla veya ekseriyet tarafından kabul edilen tarihler

A. PEYGAMBERLİK ÖNCESİ

1. Hz. Muhammed (as)'ın Babası Abdullah'ın Doğumu: *İran Sasani İmparatoru Enûşirvân'ın iktidarının (528-575 veya 531-579) 24. yılında (Hişam el-Kelbî, Süheylî)*

a. Hz. Muhammed (as)'ın Soyu

b. Abdulmuttalib b. Hişâm

c. Abdullah b. Abdilmuttalib'in Doğum Tarihi

d. Abdullah b. Abdilmuttalib

2. Abdullah b. Abdilmuttalib ile Âmine bint Vehb'in Evlenmesi: *Abdullah b. Abdilmuttalib 18 yaşında idi (Süheylî).*

3. Abdullah b. Abdilmuttalib'in Vefatı: *18 yaşında idi (Süheylî).*

4. Fil Vakası: *1- Hz. İsa'nın miladının 569. yılında (Hişam el-Kelbî).*

2- Enûşirvân'ın iktidarının 40 (Belâzûrî) veya 42. yılında (Hişam el-Kelbî).

3- 15 Muharrem (Vâkıdî) veya Muharrem'in bitimine 13 gece kala Pazar günü (İbn Habîb).

5. Hz. Muhammed (as)'ın Doğumu (Mevlid-i Nebevi):

1- Hz. İsa'nın miladı ile Hz. Muhammed (as) arasında 569 yıl geçmiştir (Hişam el-Kelbî).

2- Enûşirvân'ın iktidarının 40 (Belâzûrî) veya 42. yılında (Hişam el-Kelbî).

3- Fil Vakası'nın meydana geldiği yıl ve bu vakadan sonra.

4- 12 Rebiülevvel, Pazartesi (İbn İshâk, İbn Hibbân).

a. Kutlu Doğum

b. Doğum Tarihi

c. Hz. Muhammed (as)'ın Doğum Yılı

d. Hz. Muhammed (as)'ın Doğduğu Ay ve Gün

6. **Hz. Muhammed (as)'ın Sütanneye Verilmesi:** *Hz. Muhammed (as) doğduğu yıl sütanneye verildi ve 5 (Vâkıdî) veya 6 (Yahya b. Said el-Emevî –ö. 294/906-) yıl sütannenin yanında kaldı.*

a. Sütanne Halime-i Sa'diyye

b. Şakk-ı Sadr Mucizesi

7. **Hz. Ebu Bekir'in Doğumu:** *Fil Vakası'ndan 2 yıl 6 ay sonra (İbnü'l-Berkî) veya 3 yıl sonra (Ebû Ma'şer, Vâkıdî)*

8. **Âmine Hatun'un Vefatı**: *Hz. Muhammed (as) 6 yaşındayken (Zuhrî, Abdullah b. Bekir b. Hazm, İbn İshâk, Vâkıdî)*

a. Ümmü Eymen

9. **Hz. Osman'ın Doğumu:** *Fil Vakası'ndan 6 yıl sonra (İbn Abdilber).*

10. **Hz. Muhammed (as)'ın Gözlerinin Rahatsızlanması:** *Hz. Muhammed, 8 yaşındayken (İbnü'l Cevzî, Makrizî, Halebî).*

11. **Abdulmuttalib'in Vefatı:** *Hz. Muhammed, 8 yaşındayken (İbn İshâk, Vâkıdî).*

a. Abdulmuttalib'in Vefat Tarihi

b. Ebu Talib'in Hz. Muhammed'i Himayesine Alması

12. **Hz. Muhammed (as)'ın Ebu Talib ile Suriye Seyahati:** *9 (Hişam el-Kelbî, İbn Habîb) veya 12 yaşında (Dâvûd b. Husayn, Vâkıdî).*

a. Basra

b. Rahip Bahira

c. Hz. Muhammed'in Bahira ile Görüşmesi

13. **Hz. Ömer'in Doğumu:** *Fil Vakası'ndan takriben 20 yıl sonra (Vâkıdî).*

14. **Sâsânî Hükümdarı Hürmüz'ün (579-589) Ölümü ve Yerine Oğlu Pervez'in (589-628) Geçmesi:** *Hz. Peygamber 19 yaşında iken (İbnü'l-Cevzî).*

15. **Ficâr Savaşı:** *Hz. Peygamber 20 yaşındayken (İbn İshâk).*

16. **Hilfü'l-Fudûl Cemiyeti:** *Hz. Muhammed 20 yaşındayken Zilkade ayında (Hakîm b. Hizâm, Vâkıdî).*

17. **Hz. Ali'nin Doğumu:** *Kureyş'in Kâbe'yi inşasından birkaç yıl önce (Abbas b. Abdilmuttalib'ten naklen); bi'setten 10 yıl önce (İbn Hacer).*

18. **Hz. Muhammed'e "El Emin" Denilmesi:** *Bi'setten önce (Zührî) Hz. Muhammed 25 yaşına geldiğinde Mekke'de sadece el-Emîn ismiyle çağrılıyordu (Vâkıdî).*

19. **Hz. Muhammed'in Ticari Suriye Seyahati:** *25 yaşındayken (Vâkıdî, İbnü's-Sikkîn), Zilhicce'nin bitimine 14 gece kala (İbn Abdilber).*

a. Hz. Muhammed'in İslam Öncesi Seyahatleri

20. **Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile Evlenmesi:** *Hz. Muhammed 25, Hz. Hatice 40 yaşındayken (Mûsâ b. Ukbe, Vâkıdî, Hişam el-Kelbî).*

a. Hz. Muhammed'in Çocukları

b. Hz. Peygamber'in Çok Evliliği

21. **Kâbe'nin Yeniden İnşası ve Hacerülesved Anlaşmazlığı:** *Bi'setten 5 yıl önce (Said b. Müseyyeb), Hz. Muhammed 35 yaşındayken (İbn İshâk, Vâkıdî).*

a. Kâbe

b. Kâbe'nin Bi'setten Önce Yeniden İnşa Tarihi

22. **Hz. Fâtıma'nın Doğumu:** *Bi'setten önce (İbn İshâk), Hz. Peygamber 35 yaşındayken (Hz. Ali→Abbas b. Abdilmuttalib'den, Vâkıdî→Ebû Ca'fer el-Bâkır'dan).*

23. **Peygamberliği Müjdeleyen Sadık Rüyalar:** *İlk vahyin nüzulünden 6 ay önce; Rebiülevvel ayında (Beyhakî, Süheylî).*

B. PEYGAMBERLİK SONRASI

24. **Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin Başlaması (bi'set) ve Kur'an'ın Nüzulü:** *1- Perviz'in (589-628) iktidarının 19. yılının 11. ayında (Hişam el-Kelbî)*

2- Hz. Peygamber 40 yaşındayken (İbn İshâk, Vâkıdî).

3- 17 Ramazan Cuma (İbn İshâk, Vâkıdî), Pazartesi (İbnü'l-Bera'dan, Vâkıdî, İbn Habîb).

   a. **Bi'set**
   b. **Hz. Muhammed'in Bi'seti**
   c. **Kur'an'ın İlk Nazil Olan Ayeti**
   d. **Kur'an'ın En Son Nazil Olan Ayeti**
   e. **Bi'setin Tarihi**
   f. **Resulullah'ın Bi'set Sonrası Mekke'de, Hicret Sonrası Medine'de İkamet Ettiği Süre**
   g. **Bi'set Yılı**
   h. **Bi'set Ay ve Günü**

25. **İslam'a Gizli ve Açık Davet Safhaları:**

1- Resulullah (as), bi'setten sonra 3 yıl insanları İslam'a gizli çağırdı (Urve b. Zübeyr).

2- eş-Şuara Suresi'nin 214. veya el-Hicr Suresi'nin 94. ayeti nazil olunca (Ebu Abdirrahman, 4. yılda açık davete başladı ve

3- Mekke'de açık davet 10 yıl sürdü (İbn İshâk, Vâkıdî).

26. **Hz. Ali'nin Müslüman Olması:** *Bi'setten bir yıl sonra (Vâkıdî).*

27. **Hz. Osman'ın Müslüman Olması:** *Resulullah'ın Dârulerkâm'da İslam'a davet faaliyetine başlamasından önce (Vâkıdî).*
28. **Dârulerkâm'da Davet:** *Bi'setin ilk zamanlarında (Osman b. Erkâm b. Ebi'l-Erkam'dan).*
29. **Hz. Hamza'nın Müslüman Olması:** *Bi'setin 2. yılında (İbn Abdilber).*
30. **Hacda İslam'a Davet ve Destek Arayışı:** *Bi'setin 4. yılında (Vâkıdî→Abdullah b. Ka'b b. Malik, Zührî, Âsım b. Ömer b. Katâde ve Yezid b. Rûmân'dan).*
31. **Hz. Aişe'nin Doğumu:** *Bi'setin 4. yılında (Vâkıdî).*
32. **Habeşistan'a Hicret:** *Bi'setin 5. yılı Recep ayı (Vâkıdî).*
33. **Hz. Ömer'in Müslüman Olması:** *Habeşistan'a hicretten sonra (İbn İshâk), 26 yaşında bi'setin 6. yılının Zilhicce ayında (Said b. Müseyyeb, Vâkıdî).*
34. **Boykot:** *Bi'setin 7. yılı 1 Muharrem (Vâkıdî).*
35. **Son Buâs Savaşı:** *Hicretten 5 yıl önce (Vâkıdî).*
    a. **Evs ve Hazrec Kabileleri**
    b. **Buâs Savaşları**
36. **Bizans-Sâsâni Savaşı ve er-Rûm Suresi'nin İnmesi:** *Bisetin 7 (Zührî) veya 8. yılında (Diyârbekrî).*
37. **Ayın İkiye Yarılması Mucizesi:** *Hicretten önce (Abdürrezzak), hicretten yaklaşık 5 yıl önce (Kastallânî), bi'setin 9. yılında (Diyârbekrî).*
38. **Boykot'un Son Bulması:** *Bi'setin 10. yılı (Vâkıdî).*
39. **Hz. Hatice'nin Vefatı:** *Bi'setin 10. yılı (Urve b. Zübeyr, Katâde, İbn İshâk), 10 Ramazan (Vâkıdî).*
40. **Resulullah'ın Hz. Sevde ile Evlenmesi:** *Hz. Hatice'nin vefatından sonra (Katâde, İbn İshâk, Ebû Ubeyde), bi'setin 10. yılında Ramazan (Vâkıdî→ Zührî ve Muttalib b. Abdillah b. Hantebe'den) veya Şevval ayında (Zürkânî).*

41. **Ebu Talib'in Vefatı:** *Bi'setin 10. yılı (İbn İshâk), 15 Şevval (Vâkıdî→Hakim b. Hizâm ve Abdullah b. Sa'lebe b. Suayr'dan).*
42. **Taif Seferi:** *1- Taif'e gidiş: Bi'setin 10. yılında, Hz. Hatice ve Ebu Talip'in vefatından sonra (İbn İshâk), Şevval ayının bitimine birkaç gece (Vâkıdî) veya üç gece kala.*
2- Mekke'ye Dönüş: 23 Zilkade Salı günü (Belâzürî).
    a. Zeyd b. Harise el Kelbî
    b. Cinlerin Kur'an'ı Dinlemeleri
43. **İsra-Miraç Mucizesi:** *Hicretten 8 ay önce, 27 Recep (Ebu'l-Fadl b. Nâsır, İbnü'l-Cevzî, Abdülğanî b. Abdülvâhid el-Makdisî).*
    a. Beş Vakit Namaz
    b. Abdest
44. **I. Akabe Biatı:** *Bi'setin 11. yılı, hac mevsimi (Vâkıdî), 10 Zilhicce (İbn Kesîr).*
    a. Biat
    b. Akabe Mevkii
45. **II. Akabe Biatı:** *Bi'setin 12. yılı, hac mevsiminde (İbn Sa'd)*
46. **Ebu Seleme'nin Medine'ye Hicreti:** *III. Akabe Biatı'ndan bir yıl önce (Mûsâ b. Ukbe, İbn İshâk), 10 Muharrem (Vâkıdî)*
47. **Medinelilerin Kur'an Öğreticisi İstemeleri:** *II. Akabe Biat'ndan sonra (Urve b. Zübeyr, Vâkıdî)*
    a. Es'ad b.Zürare
    b. Cuma Günlerinde Toplu İbadet Yapılması
    c. Cuma Namazının Farz Kılınması
48. **III. Akabe Biatı:** *Bi'setin 13. yılında, hac mevsiminde, 12 Zilhicce (teşrik günlerinin ikincisinde) (Ka'b b. Mâlik'ten naklen, İbn İshâk, Vâkıdî)*
    a. Abbas
    b. Abdilmuttalib

49. Medine'ye Hicret Emri: *III. Akabe Biat'ından sonra (İbn İshâk, Vâkıdî), Muharrem H. 1 (İbn Hacer).*

50. Bera' b. Ma'rur'un Vefatı: *Resûlullah'ın Medine'ye hicretinden önce vefat etti (İbn İshâk), Safer H. 1 (Vâkıdî).*

a. Hz. Bera'nın Malını Taksimi

b. Hz. Bera'nın Cenaze Namazı

MEDİNE DÖNEMİ

A. HİCRİ 1. YIL

1. Resulullah'ın Medine'ye Hicreti:

1- Hüsrev Perviz'in (589-628) iktidarının 33. yılında (Hişam el-Kelbî, İbnü'l-Kavvâs).

2- Mekke'den ayrılıp Sevr mağarasına sığınma: 27 Safer H. 1 (İbn Hazm), Perşembe (Muhammed b. Musa el-Hârizmî).

3- Sevr mağarasından ayrılış: 1 Rebülevvel H. 1 (İbn İshâk), Pazartesi gecesi (Ebu'l-Hasan b. Berâ, Hişam el-Kelbî).

4- Kubâ'ya varış: 8 Rebiülevvel H.1, Pazartesi (Muhammed b. Musa el-Hârizmî).

5- Yesrib'e (Medine) giriş: 12 Rebiülevvel H. 1, Cuma (Hişam el-Kelbî)

a. Hicret

b. Hicret Hâdisesi

c. Resulullah'ın Kıldırdığı İlk Cuma Namazı

d. Ebû Eyyub el-Ensari

e. Hicret Esnasında Medine

f. Hicret Yılı

g. Hicretin Safhaları ile İlgili Tarihler

2. Hz. Ali'nin Hicreti ve Kuba'ya Varışı: *15 Rebiülevvel H. 1 (Âsım b. Süveyd, İbn Sa'd).*

3. Kuba Mescidi'nin İnşası: *Hz. Peygamber'in Kuba'da kalış süresi içinde (İbn İshâk), Hicri 1. yılda (Taberî).*

a. Hz. Peygamber Devrinde Cami ve Mescidler
b. Mekke'de Tesis Edilen Mescidler
c. Medine'ye İnşa Edilen Cami ve Mescidler

4. **Cüheyne Heyeti:** *Hz. Peygamber, Medine'ye muhacir olarak henüz vardığı sıralarda (Vâkıdî).*
5. **Mukimin Namazına İki Rekât Eklenmesi:** *Resulullah'ın Medine'ye gelişinden bir ay sonra (Belâzürî) 123 Rebiülâhir H. 1 (Vâkıdî, İbn Hibbân), Salı (ed-Dulâbî) veya hicretten bir sene veya ona yakın bir süre sonra (Hasan b. Şa'bi).*
6. **Medine Vesikasının Tanzimi:** *Hz. Peygamber seriyyeleri görevlendirmeye başlamadan önce (Belâzürî)*
   a. Medine Vesikası
   b. Medine'nin Sınırlarının Tespiti
   c. Medine Muâhâtının Tarihi
7. **Muâhât:** *Bedir Gazvesi'nden önce (Zührî, Vâkıdî), hicretten beş ay sonra; Ramazan H. 1 (İbn Hibbân, İbn Abdilber, Semhûdî).*
   a. Mekke Muâhâtı
   b. Medine Muâhâtı
   c. Medine Muâhâtının Tarihi
8. **Mescid-i Nebevi ile Resulullah'ın Evinin İnşası:** *Hicretin 1. yılında (İbn İshâk); Resulullah, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinde 7 ay kaldıktan sonra yeni menziline taşındı (Belâzürî).*
9. **Suffa'nın Tesisi:** *Mescidi Nebevî'nin inşasından sonra (İbn Sa'd).*
10. **Pazar Yerinin Tesbiti :** *Hicretin 1. yılında (Hamidullah)*
11. **Savaş İzni:** *Ramazan H. 1'den önce (Belâzürî)*
    a. Cihad Kavramı
    b. İslam ve Savaş
    c. Savaş ve Ahlak
    d. Savaşa İzin Verilmesinin Tarihi
12. **Hz. Hamza'nın Sifulbahr ('İs) Seriyyesi:** *Ramazan H. 1 (Vâkıdî).*

a. Hz. Peygamber Devrinde Yürütülen Askeri Faaliyetlerin Gayeleri

b. Hz. Peygamber Devrinde Bayrak ve Sancaklar

c. Sifulbahr ve Rabiğ Seriyyelerinin Tarihleri

13. Ubeyde b. Haris'in Rabiğ Seriyyesi: *Şevval H. 1 (Vâkıdî).*

14. Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Harar Seriyyesi: *Zilkade H.1 (Vâkıdî).*

a. Sa'd b. Ebi Vakkas

b. Harar Seriyyesi

c. Seriyyenin Tarihi

15. Ezan: *Hicri 1. yılda (İbn İshâk) veya kıble Kâbe'ye çevrildiği sıralarda (Vâkıdî).*

a. Hz. Peygamber'in Müezzinleri

aa) Bilal b. Rebâh el Habeşi

ab) İbn Ümmü Mektûm el-Kureyşi el- Âmiri

B. HİCRİ 2.YIL

16. Aşure Orucu: *10 Muharrem H. 2 (Ebû Hâtim, İbn Hibbân)*

17. Ebvâ (Veddân) Gazvesi: *Safer H. 2 (Urve b. Zübeyr, Mûsâ b. Ukbe, Vâkıdî).*

1. Çıkış: 12 Safer H. 2 (İbn İshâk), Pazartesi Medâinî).

2. Dönüş: 1 Rebiülevvel H. 2 (Medâinî, İbn Habîb)

18. Buvât Gazvesi: *Rebiülevvel H. 2 (İbn İshâk, Vâkıdî).*

19. I. Bedir (Safeavan) Gazvesi: *Rebiülevvel H. 2 (Vâkıdî).*

20. Uşeyre Gazvesi : *H. 2. yılda Cemaziyelevvel (İbn İshâk) veya Cemaziyelâhir'de (Vâkıdî).*

1. Çıkış: 1 Cemaziyelevvel H. 2

2. Dönüş: Cemaziyelevvel'in bitimine beş gece kala H. 2 (Medâinî).

21. Abdullah b. Cahş'ın Nahle Seriyyesi

1. Çıkış: H. 2. yıl; Receb ayının son 10 gününde (İbn Habîb).

2. Dönüş: H. 2. yıl; Receb ayın son gününde (İbn İshâk, Vâkıdî).

a. Ganimetlerin Beşe Taksimi (Humus)
b. Hz. Peygamberin Geçim Vasıtaları
c. Nahle Seriyyesi'nin Tarihi

22. **Kıblenin Değiştirilmesi:** *H. 2. yılı, 15 Receb, Pazartesi (Vâkıdî) veya 15 Şaban, Salı (İbn Habîb)*
23. **Yenbû' Gazvesi:** *Çıkış: 2 Şaban H. 2 Perşembe (İbn Habîb)*
24. **Cüheyne Gazvesi:** *Çıkış: 15 Şaban H. 2 Salı (Medâinî).*
25. **Ramazan Orucu:** *H. 2. yılın (İbn İshâk) Şaban ayında (Vâkıdî)*
    a. Teravih Namazı
26. **Bedir Gazvesi:** *17 Ramazan H.2 Cuma (Katâde, Abdurrahmân b. Kasım, İsmâil b. Abdirrahmân, Ebu Ca'fer Muhammed b. Ali el-Bâkır, Urve b. Zübeyr, Zührî, Saîd b. Müseyyeb, Mûsâ b. Ukbe, İbn İshâk, Vakıdî)*
    a. İlahi Yardım
    b. Çocuklara Okuma-Yazma Öğreten Esirler
    c. Bedir Gazvesi ve Bazı Ayetler
    d. Ganimetlerin Taksimi
    e. Gazvenin Tarihi
27. **Hz. Peygamberin Kızı Rukiyye'nin Vefatı:** *Bedir zaferinin haberi Medine'ye geldiği sırada (İbn İshâk), Bedir Gazvesi'nden üç gün sonra (İbn Hazm el-Endelüsî)*
28. **Umeyr b. Vehb'in Hz. Peygamber'e Suikast Girişimi:** *Bedir Gazvesi'nden hemen sonra (İbn İshâk, Vâkıdî).*
29. **Umeyr b. Adî'nin Asma bint Mervan Seriyyesi:** *Ramazan'ın bitimine 5 gece kala, gece yarısı, H. 2 (Vâkıdî).*
30. **Fitr:** *Ramazan'ın bitimine iki gün kala H. 2 (Vâkıdî, Ebû Hâtim)*
31. **İlk Ramazan Bayramı (İdü'l-fıtr):** *1 Şevval H.2 (Vâkıdî, İbn Hibbân)*
32. **Hz. Ali'nin Hz. Fatıma ile Evlenmesi:** *1. Nikâh: Receb H.1 (Vâkıdî).*

2. Evlilik: H. 2. yılda (Halîfe b. Hayyât, Belâzürî) Bedir Gazvesi dönüşü (Vâkıdî) veya

1. Nikâh: Safer H. 2 (İbn Hibbân)

2. Evlilik: Zilhicce H.2 (İbn Ebî Sebre, Taberî)

33. Resulullah'ın Hz. Aişe ile Evlenmesi: *Şevval H.1 (Vâkıdî) veya Şevval H.2 (Medâinî) bir Perşembe günü.*

a. Hz. Aişe'nin Doğum ve Evlilik Tarihi

34. Abdullah b. Galib el-Leysi Seriyyesi: *Şevval H.2 (İbn İshâk).*

1. Çıkış: 10 Şevval H. 2, Pazar

2. Dönüş: 16 Şevval H. 2, Cumartesi (Medâinî).

35. Salim b. Umeyr'in Ebu Afek Seriyyesi: *Şevval H.2 (Vâkıdî).*

36. Beni Kaynuka'nın Medine'den Sürülmesi:

1. Kuşatmanın başlaması: 15 Şevval H. 2 Cumartesi

2. Kuşatmanın bitmesi: 1 Zilkade H. 2 (Vâkıdî).

a. Hz. Peygambere Muhalif Güçler

b. Beni Kaynuka'nın Medine'den Sürülmesi

c. Hadisenin Tarihi

37. İlk Kurban Bayramı: *10 Zilhicce H. 2 (Vâkıdî, İbn Hibbân).*

38. Sevik Gazvesi: *Zilhicce H. 2 (Zührî, İbn İshâk).*

1. Çıkış: 5 Zilhicce Pazar (Vâkıdî) veya 7 Zilhicce H. 2 Pazar.

2. Dönüş: 22 Zilhicce H. 2 Pazartesi (Medâinî).

C. HİCRİ 3.YIL

39. Karkaratülküdr Gazvesi: *1. Çıkış: 1 Şevval H. 2 Cuma*

2. Dönüş: 10 Şevval H. 2 Pazar (İbn İshâk) veya

1. Savaş: 15 Muharrem H. 3 (Vâkıdî)

40. Muhammed b. Mesleme'nin Ka'b b. Eşref Seriyyesi: *14 Rebiülevvel H. 3, gece vakti (Vâkıdî)*

41. Muhayyise b. Mes'ud'un İbn Süneyne Seriyyesi: *15 Rebiülevvel H. 3 (Vâkıdî, Beyhakî).*

42. **Zûemer Gazvesi:** *Muharrem-Safer H. 3 (İbn İshâk) veya Çıkış: 12 Rebiülevvel H.3 Perşembe (Vâkıdî)*

43. **Hz. Osman'ın Ümmü Külsûm ile Evlenmesi:** *Nikâh: Rebiülevvel H. 3 Zifaf: Cemâziyelâhir H. 3 (Vâkıdî)*

44. **Buhrân Gazvesi:** *Rebiülevvel (İbn İshâk) veya Cemâziyelevvel (Vâkıdî) H. 3*
    1. Çıkış: 6 Cemâziyelevvel H. 3
    2. Dönüş: 16 Cemâziyelevvel H. 3 (Zürkânî).

45. **Zeyd b. Hârise'nin Karade Seriyyesi:** *1 Cemâziyelâhir H. 3 (İbn Sa'd).*

46. **Osman b. Maz'ûn'un Vefatı:** *H. 2. yılının (İbn İshâk) Zilhicce ayında (Taberi) veya Şaban H. 3 (İbn Sa'd).*

47. **Resulullah'ın Hz. Hafsa ile Evlenmesi:** *Şaban H. 3 (Vâkıdî→ Zührî ve Muttalib b. Abdillah b Hantebe'den).*

48. **Resulullah'ın Hz. Zeynep bint Huzeyme ile Evlenmesi:** *Ramazan H.3 (Vâkıdî, Halif b. Hayât).*

49. **Hz. Hasan'ın Doğumu:** *15 Ramazan H. 3 (İbn Sa'd, İbnü'l-Berkî, Belâzürî, Taberî, İbn Abdilber)*

50. **Uhud Gazvesi:** *15 Şevval H. 3, Cumartesi (İbn İshâk)*

51. **Hamrâülesed Gazvesi:** *1. Çıkış: 16 Şevval H. 3, Pazar*
    2. Dönüş: 20 Şevval H. 3, Perşembe (İbn İshâk).

52. **İslam Çağında İlk Vakıf:** *Uhud Gazvesi'nden sonra (Muhammed b. Ka'b el-Kurezî).*

Ç. HİCRİ 4. YIL

53. **Zeyd b. Sâbit'in İbrânîce ve Süryânîce Öğrenmesi:** *H. 4 (Vâkıdî, İbn Hibbân).*
    a. Zeyd b. Sâbit
    b. Hz. Peygamber Devrinde Dil Öğrenimi

54. **Ebû Seleme'nin Katan Seriyyesi:**
    1. Görevlendirme: 1 Muharrem H. 4

2. Dönüş: 8 Safer H. 4 (Vâkıdî→Ömer b. Ebî Seleme)

55. Abdullah b. Üneys el-Cühenî'nin İbn Nübeyh Seriyyesi:

1. Çıkış: 5 Muharrem H. 4 Pazartesi.

2. Dönüş: 24 Muharrem H. 4 Cumartesi (İbn Sa'd)

a. Abdullah b. Üneys

b. Beni Lihyan b. Hüzeyl

c. İbn Nübeyh Seriyyesi

d. Seriyyenin Tarihi

56. Bi'rimaûne Vakası: *H. 4. yılın Safer (İbn İshâk, Vâkıdî) ayının bitimine 10 gün kala (İbn Habîb).*

57. Reci' Vakası (Mersed b. Ebi Mersed Seriyyesi): *Safer H. 4 (Vâkıdî, Ebû Hâtim)*

58. Beni Nadir'in Medine'den Sürülmesi: *Rebiülevvel H.4 (İbn İshâk, Vâkıdî).*

1. Kuşatmanın başlaması: 12 Rebiülevvel H. 4 Salı.

2. Kuşatmanın bitmesi: 5 Rebiülâhir H.4 (İbn Habîb)

a. Fey

b. Hadisenin Tarihi

59. İçkinin (Hamr) Haram Kılınması: *Beni Nadir kuşatması (Rebiülevvel H. 4) sırası (İbn Hişam)*

60. Resulullah'ın Torunu Abdullah'ın Vefatı: *Cemaziyelevvel H.4 (İbn Sa'd, Taberî)*

61. Ebu Seleme'nin Vefatı: *H. 4. yılın (Mus'ab ez-Züheyrî) Cemâziyelâhir ayının bitiminde 3 veya 8 gece kala (Vâkıdî→ Ömer b. Ebî Seleme).*

62. Hz. Hüseyin'in Doğumu: *5 Şaban H. 4 (Vâkıdî, Zübeyr b. Bekâr).*

63. Resulullah'ın Hz. Ümmü Seleme ile Evlenmesi: *H. 4. senenin Şevval (İbn İshak) ayının bitimine birkaç gece kala (Vâkıdî→Zührî ve Muttalib b. Abdillah b. Hantebe).*

64. Bedrü'l-Mev'id Gazves: *1. Bedir'e varış: 1 Zilkâde H. 4.*

2. Medine'ye dönüş: Zilkade'nin bitimine 14 gece kala H. 4 (Vâkıdî).

D. HİCRİ 5. YIL

65. Medine'de Deprem: *H. 5 (İbnü'l-Esir)*

66. Zâtürrikâ Gazvesi: *1. Çıkış: 10 Muharrem H. 5 Cumartesi.*

2. Dönüş: Muharrem'in bitimine 5 gün kala H. 5 Pazar (Vâkıdî).

a. Korku Namazı

67. Amr b. Ümeyye'nin Hubeyb'in Naşını Kurtarma Seriyyesi: *Muharrem H. 5'ten sonra (Vâkıdî).*

a. Amr b. Ümeyye ed-Damrî Seriyyeleri

68. Dûmetülcendel Gazvesi: *Rebiülevvel H.5 (İbn Hişam, Belâzürî)*

1. Çıkış: Rebiülevvel'in bitimine 5 gün kala,

2. Dönüş: 20 Rebiülâhir H. 5 (Vâkıdî).

a. Dûmetülcendel

b. Dûmetülcendel Gazvesi

c. Gazvenin Tarihi

69. Uyeyne b. Hısn ile Saldırmazlık Antlaşması: *Dûmetülcendel Gazvesi'nde (İbn Sa'd).*

70. Amre bint Mes'ûd (r.anha)nın Vefatı: *Rebiülevvel-Rebiülâhir H. 5 (İbn Sa'd).*

71. Ay Tutulması ve Hûsuf Namazı: *Cemâziyelâhir H.5 (Ebu Hatîm, İbn Hibbân).*

a. Hâdisenin Tarihi

72. Müzeyne Heyeti: *Receb H.5 (Vâkıdî).*

73. Dımâm b. Sa'lebe'nin Medine'ye Gelmesi: *Receb H.5 (Vâkıdî) veya Hicretin 9. yılında (İbn İshâk).*

a. Hâdisenin Tarihi

b. Dımâm b. Sâ'lebe

74. Müreysî' (Beni Mustalık) Gazvesi: *Şaban H.5 (Katâde, Urve b. Zübeyr, Zührî, Mûsâ b. Ukbe, Ebu'l-Esved)*

1. Çıkış: 2 Şaban H. 5 Pazartesi.

2. Dönüş: 1 Ramazan H. 5 (Vâkıdî).

a. İfk (iftira) Hâdisesi

b. Teyemmüm

c. Gazvenin Tarihi

75. At ve Deve Yarışları Düzenlenmesi: *Müreysî Gazvesi'nden sonra (Vâkıdî).*

76. Resûlullah (as)ın Cüveyriye ile Evlenmesi: *Müreysî Gazvesi'nden hemen sonra (Vâkıdî→Zührî ve Muttalib b. Abdillah b. Hantebe).*

77. Medine'de Nüfus Sayımı: *1. H. 1. yılda; muhacir ile ensar arasında kardeşlik bağı kurulmasından (muâhât) önce (Hamidullah)*

2. Uhud Gazvesi hazırlıkları esnasında veya

3. Hendek Gazvesi hazırlıkları esnasında (İbnü't-Tîn) veya

4. Hudeybiye Umresi'nde (İbn Deybe)

78. Hz. Peygamber (as)'ın Zeyneb bint Cahş ile Evlenmesi: *H. 5. yılda (Katâde) Zilkade'nin (Vâkıdî→Zührî ve Muttalib b. Abdillah b. Hantebe) birinde (Ömer b. Osman b. Abdillah el-Cahşî).*

a. Evlilik Tarihi

b. Zeynep bint Cahş

c. Hicâbı (Haremlik-Selamlık Usulünü) Emreden Ayetlerin (Ahzâb 33/53, 59) İnmesi

d. Evlat Edinme (Tebennî) Adeti ile İlgili Ayetlerin İnmesi

79. Hendek Gazvesi: *Şevval H.5 (Katâde, Urve b. Zübeyr, Zührî, İbn İshâk).*

1. Medine'nin Kuşatılması: 8 Zilkade H. 5 Salı.

2. Kuşatmanın son bulması: 23 Zilkade H. 5 Çarşamba (Vâkıdî).

a. Hendek Savaşı Sonrası Askerî Faaliyetlerin Anlamı

b. Ayetler ve Dinî Hükümler

c. Hendek ve Benî Kurayza Gazvelerinin Tarihleri

80. Benî Kurayza Gazvesi: *Zilkade'nin son günleri-Zilhicce'nin ilk günleri H. 5 (Zührî, Muttalib b. Abdillah, İbn İshâk).*

1. Beni Kurayza Kuşatılması: 23 Zilkade H. 5 Çarşamba.

2. Kuşatmanın Bitmesi: 7 Zilhicce H. 5 Perşembe (Vâkıdî).

81. Abdullah b. Atîk'in Ebû Râfi' Seriyyesi: *Hendek ve Beni Kurayza gazveleri ile ilgili işler bittikten sonra (İbn İshâk); Zilhicce H. 5. (Zürkâni)*

a. Seriyyenin Tarihi

82. Hz. Peygamber'in Mekke Ahalisine Karşılıksız Yardım Göndermesi: *H.5 (İbn Hibbân, Diyarbekrî).*

E. HİCRİ 6. YIL

83. Muhammed b. Mesleme'nin Kuratâ Seriyyesi ve Sümâme b. Üsâl'in Esîr Alınması: *1. Çıkış: 10 Muharrem H. 6.*

2. Dönüş: Muharrem'in bitimine bir gün kala 6 (İbn Sa'd).

a. Kuratâ Seriyyesi

b. Sümâme b. Üsâl'in İslâm'ı Kabul Etmesi

c. Sümâme b. Üsâl'in İslam'ı Kabul Tarihi

84. Benî Lihyân Gazvesi: *Cemaziyelevvel H.4 (İbn İshâk'ın Bekr ve Cerîr rivayetlerine göre) veya Çıkış: 1 Rebiülevvel H. 6 (İbn Sa'd).*

a. Gazvenin Tarihi

85. Ukkâşe b. Mihsan'ın Gamre Seriyyesi: *Rebiülevvel-Rebiülâhir H. 6 (Vâkıdî).*

86. Güneş Tutulması ve Küsuf Namazı: *H. 6 (İbn Hibbân)*

a. Hâdisenin Tarihi

87. Gâbe (Zûkared) Gazvesi: *1. Çıkış: 3 Rebiülâhir H. 6 Çarşamba. 2. Dönüş: 8 Rebiülâhir H. 6 Pazartesi (Vâkıdî).*

a. Gazvenin Tarihi

88. Muhammed b. Mesleme'nin Zülkıssa Seriyyesi: *Rebiülâhir H. 6 Pazartesi (Vâkıdî).*

89. Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın I. Zülkıssa Seriyyesi: *Muhammed b. Mesleme'nin Zülkıssa Seriyyesi'nden hemen sonra (Vâkıdî).*

a. Ebû Ubeyde

b. I. Zülkıssa Seriyyesi

90. Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın II. Zülkıssa Seriyyesi: *Çıkış: Hicri 6. yılın Rebiülâhir (Vâkıdî) ayının bitimine iki gece kala, Cumartesi (Şâmî).*

91. Zeyd b. Hârise'nin Cemûm Seriyyesi: *Çıkış: Hicri 6. yılın Rebiülâhir (Vâkıdî) gününde , Pazar günü (Zürkâni)*

92. Zeyd b. Hârise'nin Keşif Amaçlı 'İs Seriyyesi: *Cemaziyelevvel H. 6 (Vâkıdî)*

a. Ebû'l-Âs b. Rebî'

b. Ebû'l-Âs b. Rebî' Hâdisesi, Tarihi ve 'İs Seriyyesi ile İlişkisi

93. Zeyd b. Hârise'nin Tarif Seriyyesi: *Cemâziyelâhir H. 6 (Vâkıdî)*

94. Hz. Ömer'in Cemîle bint Sâbit ile Evlenmesi: *H. 6 (Vâkıdî)*

95. Zeyd b. Hârise'nin Vâdilkura Seriyyesi: *Receb H. 6 (Vâkıdî)*

a. Benî Fezâre ve Reisleri Uyeyne b. Hısn

b. Vâdilkura Yahudileri

c. Vâdilkura, Meyden ve Ümmü Kirfe Seriyyelerinin Tarihleri

96. Abdurrahmân b. Avf'ın Dûmetülcendel Seriyyesi: *Şaban H. 6 (Vâkıdî)*

a. Abdurrahmân b. Avf

b. Dûmetülcendel Seriyyesi

97. Zeyd b. Hârise'nin Medyen Seriyyesi: *Abdurrahmân b. Avf'ın Dûmetülcendel Seriyyesinden sonra Hz. Ali'nin Fedek Seriyyesinden önce (İbn Seyyidinnâs).*

98. Hz. Ali'nin Fedek Seriyyesi: *Şaban H.6 (Vâkıdî)*

99. Medine'de Kuraklık Yaşanması: *Ramazan H.6 (Vâkıdî, İbn Hibbân)*

100. Zeyd b. Hârise'nin Ümmü Kirfe Seriyyesi: *Ramazan H.6 (Vâkıdî)*

101. Abdullah b. Revâha'nın Keşif Amaçlı Hayber Seriyyesi: *Ramazan H. 6 (Urve b. Zübeyr).*

Dönüş: Ramazan'ın bitimine birkaç gün kala (Vâkıdî)

102. Abdullah b. Revâha'nın Üseyr b. Râzim Seriyyesi: *Şevval H. 6 (Urve b. Zübeyr, Vâkıdî).*

a. Hâdisenin Tarihi

103. Kürz b. Câbir'in Benî Ureyne Seriyyesi: *Şevval H. 6 (Vâkıdî, İbn Hibbân)*

104. Hz. Peygamber (as)'ın Annesinin Ebvâ'daki Kabrini Ziyareti : *Hudeybiye'ye giderken (İbn Sa'd).*

105. Hudeybiye Umresi ve Antlaşması: *1. Çıkış: 1 Zilkade H. 6 Pazartesi (Nâfî, Zührî Katâde, Mûsâ b. Ukbe, İbn İshâk, Vâkıdî) veya Perşembe (İbn Habîb)*

2. Dönüş: H. 6. yılın Zilhicce ayının son gününde veya Muharrem H. 7'de (İbn Habîb)

a. Hudeybiye Antlaşması

b. Hz. Peygamber'in Umreleri

106. Ebû Basîr, Ebû Cendel ve Arkadaşlarının 'Îs Baskınları: *Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra (Mûsâ b. Ukbe, İbn İshâk, Vâkıdî).*

F. HİCRİ 7. YIL

107. Krallara ve Kabile Reislerine

İslâm'a Davet Mektupları Gönderilmesi: *Muharrem H. 7 (Vâkıdî→İbn Abbas'tan, Misver b. Rifâ'a, Şifâ bint Abdillah, Ca'fer b. Abdillah b. Ebi'l-Hakem, A'la b. El-Hadramî, Amr b. Ümeyye ed-Damrî'den naklen).*

a. Hâdisenin Tarihi

108. Hz. Peygamber'in Hz. Ümmü Hâbibe ile Evlenmesi: *H. 7 (Vâkıdî→ Zührî ve Muttalib b. Abdillah b Hantebe'den).*

a. Evlilik Tarihi

109. Resûlullah (as)'a Sihir Yapma Teşebbüsü: *Muharrem H. 7 (Vâkıdî)*

110. Beni Cüzâm Heyeti: *Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Hayber Seferi'nden önce (İbn İshâk, İbn Sa'd).*

111. Hayber'in Fethi: *Safer H.7 (İbn İshâk)*

a. Kız Çocuklarının Mirası

b. Habeşistan'daki Son Muhâcir Grubun Dönüşü

c. Benî Eş'ar Kabilesi ve Ebû Musa el-Eş'âri

d. Benî Devs Kabilesi

e. Ebu Hüreyre ed-Devsî

f. Hayber, Vâdilkura ve Fedek'in Fetih Tarihleri

112. Zeyneb bint Hâris'in Resûlullah (as)'a Suikast Girişimi: *Hayber'in Fethi'nden hemen sonra, Hz. Peygamber Hayber'deyken (İbn İshâk, İbn Sa'd).*

113. Fedek Yahudileriyle Antlaşma: *Hicretin 7. yılında (İbn Habîb); Hz. Peygamber Hayber üzerine yürüdüğü ve oraya yaklaştığı sırada (Vâkıdî).*

114. Resûlullah'ın Hz. Safiye ile Evlenmesi: *Hayber'in Fethi'nden sonra, Vâdilkura Gazvesi'nden önce (Atâ b. Yesâr), Cemâziyelâhir H. 7 (Vâkıdî→ Zührî ve Muttalib b. Abdillah Hantebe'den).*

115. Vâdilkura'nın Fethi: *Hayber'in Fethi'nden sonra (İbn İshâk).*

116. Zeyd b. Hârise'nin Hismâ Seriyyesi: *Hayber'in Fethi,*

Vâdilkura ve Fedek ile ilgili işlerin bitiminden sonra, Rebiülevvel-Ramazan aylarında (İbn İshâk).

117. Süveybe Hatun'un Vefatı: *H. 7. yılda; Hz. Peygamber, Hayber'den döndüğünde (Vâkıdî).*

118. Beni Huşeyn Heyeti: *Hayber'in Fethi'nden sonra (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

119. Sâsâni İmratatoru Hüsrev Perviz'in Öldürülmesi: *10 Cemaziyelevvel H. 7 Salı (Vâkıdî , İbn Sa'd, Süheylî).*

a. Hâdisenin Tarihi

120. Hz. Ömer'in Trabe Seriyyesi: *Şaban H.7 (Vâkıdî).*

121. Hz. Ebâ Bekir'in Necid Seriyyesi: *Şaban H.7 (Vâkıdî).*

122. Beşîr b. Sa'd'ın Fedek (I. Mürre) Seriyyesi: *Şaban H.7 (Vâkıdî).*

123. Gâlib b. Abdillah'ın Meyfaa Seriyyesi: *Ramazan H.7 (Vâkıdî).*

124. Beşir b. Sa'd'ın Cinab Seriyyesi: *Şevval H.7 (Vâkıdî).*

125. Umretü'l-kazâ: *1. Hazırlık emri: 1 Zilkade H. 7 (Süleyman et-Teymî).*

2. Çıkış: 6 Zilkade H. 7 Pazartesi (İbn Habîb)

3. Umre: Zilkade H.7 (Nâfî, Urve b. Zübeyr, Ebu'l Esved, Mûsâ b. Ukbe,Yakub b. Süfyân el-Fesevî).

4. Dönüş: Zilhicce H. 7 (İbn İshâk, Vâkıdî).

a. Umretü'l-Kazâ Denilmesinin Nedeni

b. Umretü'l-Kazâ

126. Resûlullah (as)'ın Hz. Meymûne ile Evlenmesi:

Nikâh: Şevval H. 7 (Vâkıdî→Muhammed b. İbrahim'den).

Zifaf: Zilkade H. 7 (Vâkıdî→ Zührî ve Muttalib b. Abdillah'dan).

127. Ahrem b. Ebi'l-Avcâ'nın Benî Süleym'i İslâm'a Davet Seriyyesi: *Çıkış: Zilhicce H. 7 Dönüş: 1 Safer H.8 (Vâkıdî).*

G. HİCRİ 8. YIL

128. Mescid-i Nebevî'de Minber Yapılması: *H. 8 (Vâkıdî).*

129. Hz. Peygamber'in Kızı Zeyneb'in Vefatı: *H. 8. yılın (Belâzürî, Halife b. Hayât) başlangıcında (Vâkıdî).*

130. Resûlullah'ın Piyasaya Müdahale Ederek Narh Koymayı Reddetmesi: *H. 8. yılın başlangıcında (İbn Hibbân)*

131. Benî Abdilkays Heyeti: *H. 8 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

132. Hâlid b. Velîd, Osman b. Talha ve Amr b. Âs'ın Medine'ye Hicreti: Medine'ye varış: *1 Safer H.8 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

133. Gâlib b. Abdillah'ın Kedîd Seriyyesi: *Safer H.8 (Vâkıdî).*

134. Gâlib b. Abdillah'ın Fedek (II. Mürre) Seriyyesi: *Safer H.8 (İbn Sa'd).*

135. Âmr b. Ümeyye'nin Ebû Süfyân Seriyyesi: *Safer veya Rebiülevvel H. 8 (Belâzürî).*

136. Ka'b b. Umeyr el Gıfârî'nin Zâtüatlah Seriyyesi: *Rebiülevvel H. 8 (Vâkıdî).*

137. Şucâ' b. Vehb el-Esedî'nin es-Siy Seriyyesi: *Rebiülevvel H. 8 (Vâkıdî).*

138. Mûte Savaşı: *Cemaziyelevvel H.8 (Urve b. Zübeyr, Ebu'l Esved, Mûsâ b. Ukbe, İbn İshâk, Vâkıdî, İbn Habîb.)*

139. Resûlullah'ın Huzâalılara Bir Vesika Yazdırması: *Cemâziyelâhir H. 8 (Vâkıdî).*

140. Amr b. Âs'ın Zâtüsselâsil Seriyyesi: *Cemâziyelâhir H. 8 (Vâkıdî).*

a. Seriyyenin Tarihi

141. Ebu Ubeyde b. Cerrâh'ın Habat Seriyyesi: *Recab H. 8 (Vâkıdî).*

142. Gâbe veya Hadira Seriyyesi: *Şaban H. 8 (Vâkıdî).*

143. Habeş Necâşîsi Ashame'nin Vefatı ve Gıyabî Cenaze Namazı: *Hayber'in Fethi'nden sonra Mekke'nin Fethi'nden önce veya Receb H. 9'da (Vâkıdî).*

144. Hudeybiye Antlaşması'nın İhlali: *Şaban H. 8 (Urve b. Zübeyr, Zührî, İbn İshâk, Vâkıdî)*

145. İzâm Seriyyesi: *Ramazan ayının başlangıcında H. 8 (Vâkıdî).*

146. Mekke'nin Fethi: *1. Çıkış: 10 Ramazan H.8 Çarşamba günü ikindi vakti (İbn İshâk,Vâkıdî). 2. Fetih: 19 Ramazan H.8 Cuma (Mâlik b. Enes, Zührî, Âsım b. Ömer; Katâde, Amr b. Şuayb, Abdullah b. Ebî Bekr, İbn İshâk, Vâkıdî)*

a. Mekke ve Huneyn Gazvelerinin Tarihleri

147. Hâlid b. Velid'in Uzzâ Putunu Tahribi: *Ramazan'ın bitimine 5 gece kala H. 8 (Vâkıdî).*

148. Amr b. Âs'ın Benî Hüzeyl'in Ruhât'taki Süvâ' Putunu Tahribi: *Mekke'nin fethinden hemen sonra (Vâkıdî).*

149. Menât Putunun Tahribi: *H. 8. yılda Mekke'nin Fethi için Medine'den harekete geçildikten 4 veya 5 gün sonra (Hişam el-Kelbî) veya Çıkış: Mekke'nin Fethi'nden hemen sonra, Dönüş: Ramazan'ın bitimine 6 gün kala (İbn Sa'd).*

150. Hişâm b. Âs'ın Yelemlem Seriyyesi: *Mekke'nin fethinden hemen sonra (Vâkıdî).*

a. Hişâm b. Âs

b. Yelemlem Seriyyesi

151. Hâlid b. Velîd'in Benî Cezîme'yi İslâm'a Davet Seriyyesi: *Şevval H. 8 (Vâkıdî).*

152. Huneyn Gazvesi: *1. Çıkış: 5 Şevval (İbn Mesûd, Urve b. Zübeyr, İbn İshâk, Ahmed b. Hanbel) veya 6 Şevval Cumartesi, 2. Huneyn'e varış: 10 Şevval H. 8.*
3. Savaş: 11 Şevval H. 8 Salı (Vâkıdî).

153. Tufeyl b. Amr'ın Zülkeffeyn Putunu Tahribi: *Hz. Peygamber'in, Huneyn'den Taif'e hareket etmek istediği sıralarda Şevval H. 8 (Vâkıdî).*

154. Tâif Kuşatması: *Şevval H. 8 (Urve b. Zübeyr, İbn İshâk, Mûsâ b. Ukbe, Vâkıdî).*

155. Ci'râne Umresi ve Medine'ye Dönüş: *Zilkade H.8 (Mûsâ b. Ukbe).*

1. Taif'ten Ci'rane'ye varış: Şevval'in bitimine 2 gün kala (İbn Abbas) veya 5 Zilkade Perşembe.

2. Ci'rane'den ayrılış: 18 Zilkade Çarşamba, gece.

3. Medine'ye varış: 27 Zilkade H. 8 Cuma (Vâkıdî) veya Zilkade'nin sonunda veya Zilhicce'nin evvelinde (İbn İshâk) veya Zilkade'nin bitimine 6 gece kala H. 8 (Ebû Amr el-Medînî).

156. Benî Bâhile Heyeti: *Mekke'nin Fethi'nden sonra (İbn İshâk, Ebu Ma'şer, Vâkıdî).*

157. Benî Sa'lebe Heyeti: *Ci'râne Umresi'nden sonra (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

158. Muhâcir b. Ebî Ümeyye'nin San'a Seriyyesi: *Resulullah Ci'rane'den ayrıldığında (İbn Sa'd).*

159. Ziyâd b. Lebîd'in Hadramut Seriyyesi: *Resulullah Ci'rane'den ayrıldığında (İbn Sa'd).*

160. Sudâ' (Kanâte) Seriyyesi ve Sudâ' Heyeti: *Resulullah, H. 8. yılında Ci'râne'den döndüğünde (İbn İshâk, İbn Sa'd).*

161. Ebû Zeyd el-Ensâri ve Amr b. Âs'ın Umman Yöneticilerine Gönderilmeleri: *Zilkade H. 8 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

162. Hz. Peygamber (as)'ın Oğlu İbrahim'in Doğumu: *Zilhicce H. 8 (Vâkıdî, Mus'ab ez-Züheyrî).*

Ğ. HİCRİ 9. YIL

163. Heyetler Yılı (Senetü'l-Vüfûd): *H. 9 (Ebû Ubeyde, Halîfe b. Hayât)*

164. Zekât Memurlarının Görevlendirilmesi: *1 Muharrem H. 9 (Vâkıdî)*

a. Zekâtın Farz Kılınış Tarihi

b. Zekât Memurlarının Görevlendirilmesi

165. **Uyeyne b. Hısn'ın Beni Anber Seriyyesi:** *Muharrem H. 9 (Vâkıdî)*

a. Benî Temim Heyetinin Medine'ye Gelmesi ve el-Hucurât Sûresi'nin 49/4, 5. Ayetlerin İnişi

166. **Benî Mustalık'a Zekât Memuru Gönderilmesi ve Haberlerin Araştırılmasına Dair el-Hucurât Sûresi'nin 49/6,7. Ayetlerinin İnmesi :** *H. 9 (Diyarbekrî).*

167. **Benî Esed b. Huzeyme Heyeti:** *H. 9. yılın başlarında (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

168. **Benî Uzre Heyeti:** *Safer H. 9 (Vâkıdî)*

169. **Kutbe b. Âmir'in Tebâle Seriyyesi:** *Safer H. 9 (Vâkıdî)*

170. **Tâişi Urve b. Mes'ud es-Sekafî'nin Müslüman Olması:** *Rebiulevvel H. 9 (Vâkıdî)*

171. **Benî Belî Heyeti:** *Rebiulevvel H. 9 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

172. **Benî Behrâ Heyeti:** *H. 9 (Vâkıdî)*

173. **Benî Kîlab Heyeti:** *H.9 (Vâkıdî, İbn Sa'd)*

174. **Benî Bekkâ Heyeti:** *H.9 (Vâkıdî, İbn Sa'd)*

175. **Benî Tucîp Heyeti:** *H.9 (Vâkıdî, İbn Sa'd)*

176. **Benî Hârise'ye İslâm'a Davet Mektubu Gönderilmesi ve Kuratâ Seriyyesi:** *1 Rebiulevvel H. 9 (Vâkıdî)*

a. Dahhâk b. Süfyân

b. Dahhâk b. Süfyân'ın Kuratâ Seriyyesi

177. **Alkame b. Mücezziz'in Kızıldeniz Seferi:** *Rebiyyüllâhir H. 9 (Vâkıdî)*

a. Hâdisenin Tarihi

b. Kızıldeniz Seferi

178. **Hz. Ali'nin el-Füls Putunu Tahribi:** *Rebiyyüllâhir H. 9 (Vâkıdî)*

179. **Ukkâşe b. Mihsan'ın Cinâb Seriyyesi:** *Rebiyyüllâhir H. 9 (Vâkıdî)*

180. **Ebû Musa el-Eş'âri ve Muâz b. Cebel'in Yemen'e Gönderilmesi:** *Rebiyyüllâhir H. 9 (Vâkıdî)*

181. Kinâne Heyeti: *Tebûk Seferi hazırlıkları esnasında H. 9 (İbn İshâk)*

182. Münzir b. Sâvâ'ya Elçi Gönderilmesi: *Receb H. 9 (Vâkıdî)*

a. Hâdisenin Tarihi

b. Bahreyn'in İslam Hâkimiyetine Girmesi

c. Bahreyn Antlaşması ve Cizye

183. Tebûk Seferi: *Receb H. 9 bir Perşembe günü (İbn İshâk, Evzaî, Vâkıdî, İbn 'Âiz→İbn Abbas'tan, Buhârî, Nesâî).*

a. Seferin Tarihi

184. Bizans İmparatoru'na İslâm'a Davet Mektubu Gönderilmesi: *Tebûk Seferi'nde (Vâkıdî, Ahmed b. Hanbel, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellâm→Bekr b. Abdillah'dan).*

185. Bizans İmparatoru'nun Hz. Peygamber (as)'ın Ahlâk ve Şemâilini Öğrenmek İstemesi: *Tebûk Seferi'nde (Vâkıdî).*

186. Alkame b. Mücezziz'in Filistin Seriyyesi: *Tebûk Seferi'nde (İbn 'Âiz-→İbn Abbas'tan)*

187. Hâlid b. Velîd'in Dûmetülcendel Seriyyesi: *Tebûk Seferi'nde (İbn İshâk, Vâkıdî)*

a. Seriyyenin Tarihi

b. Ükeydir b. Abdilmelik ile Antlaşma

c. Ved Putunun Tahribi

188. Cerba, Ezruh, Makna, Eyle ve Tebûk Heyetleri: *Tebûk Seferi'nde (İbn İshâk, Vâkıdî)*

189. Münafıkların Hz. Peygamber'e Suikast Girişimi: *Tebûk Seferi dönüşü (Urve b. Zübeyr, Ebu'l-Esved, İbn İshâk).*

190. Dırâr Mescidi'nin Tahribi: *Tebûk Seferi dönüşü, Medine'ye girilmeden önce (İbn İshâk, Vâkıdî)*

191. Tebûk Seferi'nden Dönen İslam Ordusunun Medine'ye Girişi: *Ramazan H. 9 (İbn İshâk, Vâkıdî) veya Şevval'in sonunda (İbn Habîb).*

192. Tâif Heyeti: *Ramazan H. 9 (İbn İshâk, Vâkıdî)*

a. Faizin (ribâ) Haram Kılınması

193. **Himyer Meliklerinin İslâm'ı Kabulü:** *Hz. Peygamber Tebûk Seferi'nden Medine'ye döndüğü günlerde (İbn İshâk), Ramazan H. 9 (Vâkıdî).*

194. **Benî Hemdân Heyeti:** *Tebûk Seferi'nden Medine'ye döndüğü günlerde (İbn İshâk).*

195. **Benî Fezâre Heyeti:** *H. 9. yılda Tebük Seferi'nden sonra (İbn İshâk, Vâkıdî).*

196. **Benî Mürre Heyeti:** *H. 9. yılda Tebük Seferi'nden sonra (İbn İshâk, Vâkıdî).*

197. **Benî Dâr Heyeti:** *H. 9. yılda Tebük Seferi'nden sonra (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

198. **Ümmü Külsûm'ün Vefatı:** *H. 9. yılında (Halîfe b. Hayât, Belâzürî)*

199. **Münafıkların Başı Abdullah b. Übey'in Ölümü:** *Zilkade H.9 (Vâkıdî).*

a. Abdulâh b. Übey'in Kötü Tutumuna Bazı Örnekler

200. **Hz. Ebû Bekir'in Hac Başkanlığı ve Hz. Ali'nin et-Tevbe Sûresi'ni Tebliğ Etmesi:** *Zilhicce H. 9 (İbn Sa'd)*

a. Hâdisenin Tarihi

201. **Haccın Farz Kılınması:** *H. 9. yılda (İbn Kayyım el-Cevziyye).*

a. Haccın Farz Kılınış Tarihi

202. **Benî Hânife Heyeti:** *H. 9. (İbn İshâk) veya 10. yılında (Taberî, İbn Haldûn).*

203. **Necran Hıristiyanları Heyeti:** *H. 9. (İbn Sa'd) veya 10. yılında (Taberî, Diyarbekrî).*

H. HİCRİ 10. YIL

204. **Benî Rehâ Heyeti:** *H. 10 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

205. **Hz. Peygamber (as)'ın Oğlu İbrahim'in Vefatı ve Güneş Tutulması:** *10 Rebiulevvel H. 10 Salı (Vâkıdî, Mus'ab ez-Züheyrî).*

a. Hadisenin Tarihi

206. Hâlid b. Velîd'in Benî Hâris Seriyyesi ve Benî Hâris Heyeti:

1. Benî Hâris Seriyyesi: Rebiülevvel (Vâkıdî) veya Rebiülâhir veya Cemaziyelevvel H. 10 (İbn İshâk).

2. Benî Hâris Heyeti'nin Medine'den ayrılışı: Şevval ayının son günlerinde veya Zilkade'nin başlangıcında H.10 (İbn İshâk, Vâkıdî).

207. Tay Heyeti ve Adî b. Hâtim et-Tâî: *Şaban H. 10 (Vâkıdî)*

208. Benî Zübeyd Heyeti: *H. 10 (Taberî).*

209. Kinde Heyeti: *H. 10 (İbn Sa'd, Taberî).*

210. Benî Abs Heyeti: *H. 10 (Vâkıdî)*

211. Havlân Heyeti: *Şaban H. 10 (Vâkıdî)*

212. Hz. Ali'nin Yemen Seriyyesi: *Ramazan H. 10 (Vâkıdî)*

213. Benâ Becîle Heyeti: *Ramazan H. 10 (Abdülhamid b. Ca'fer, Vâkıdî, İbn Sa'd).*

214. Cerîr b. Abdillah'ın Zülhalesa Putunu Tahrip Etmesi: *Resulullah'ın vefatından yaklaşık iki ay önce (Süheylî).*

215. Üç Gassânî: *Ramazan H. 10 (Vâkıdî)*

216. Benî Gâmid Heyeti: *Ramazan H. 10 (Vâkıdî)*

217. Resûlullah (as)'ın Kur'ân'ı Arza-i Ahiresi ve İtikâfı: *Ramazan H. 10 (Buharî, İbn Sa'd).*

a. Resûlullah'ın Kur'ân-ı Kerîm'i Cebrâil'e Arzı

b. Resûlullah'ın İtikâfı

218. Benî Selâmân Heyeti: *Şevval H. 10 (Vâkıdî, İbn Sa'd).*

219. Vedâ Haccı: *1. Medine'den çıkış: Zilkade'nin bitimine 5 gün kala H. 10 (İbn İshâk, Buharî ve Müslim→Hz. Âişe'den, Buharî→İbn Abbas'tan) Cumartesi (Vâkıdî)*

2. Mekke'ye varış: 4 Zilhicce H. 10 (Atâ→Câbir b. Abdillah'tan, el-Berâ, es-Sedûsî→ İbn Abbas'tan), Pazar (Buharî ve Müslim, İbn Hazm).

3. Arafe günü, Arafat Hutbesi: 9 Zilhicce H. 10 Cuma (Câbir b. Abdillah rivayeti, Belâzürî, İbn Hazm).

4. Minâ Hutbesi: 10 Zilhicce H. 10 Cumartesi (Hirmas b. Zeyd el-Bâhilî ve Râfi' b. Ömer el-Müzenî'nin rivayeti, (Vâkıdî→Amr b. Yesribî ve İbn Abbas'tan, İbn Hazm).

5. Mekke'den ayrılış: 14 Zilhicce H. 10 Çarşamba (İbn Hazm).

a. Vedâ Hutbesi

b. Vedâ Haccı ve Safhalarının Tarihleri

220. Gadîr-i Hum Hitabesi ve Hz. Ali'nin Fazileti: *Vedâ Haccı Dönüşü (Ahmed b. Hanbel), 18 Zilhicce H. 10 Pazar (İbn Kesîr).*

221. Sadif Heyeti: *H. 10 (Vâkıdî)*

222. Beni Muhârip Heyeti: *H. 10. yılda Vedâ Haccı'ndan sonra (Vecze es-Sa'di, Vâkıdî, İbn Sa'd).*

223. Esved el-Ansî, Müseylime ve Tulayha b. Huveylid'in İsyanı: *Vedâ Haccı'ndan sonra H. 10. yılın sonunda (İbn İshâk, Seyf b. Ömer).*

I. HİCRİ 11. YIL

224. Neha' Heyeti: *15 Muharrem H. 11 (Vâkıdî).*

225. Resûlullah (as)'ın Bakî' Mezarlığı'nda Dua Etmesi: *Resulullah'ın vefatına sebep olan hastalığın başlamasından hemen önce (İbn İshâk, İbn Sa'd).*

226. Resûlullah (as)'ın Uhud Şehitlerini Ziyareti: *Resulullah'ın vefatına sebep olan hastalığın başlamasından hemen önce (İbn Sa'd).*

227. Üsâme b. Zeyd'in Suriye Seferi:

1. Sefer hazırlıklarının başlaması: Muharrem H.11 (İbn İshâk).

2. Orduya toplanma emri verilmesi: Safer'in bitimine dört gece kala H. 11 Pazartesi.

3. Üsâme'nin komutan tayin edilmesi: Safer'in bitimine üç gece kala H. 11 Salı.

4. Resulullah'ın vefatına neden olan hastalığın başlaması Safer'in bitimine birkaç gece kala veya 1 Rebiülevvel (İbn İshâk) veya Safer'in bitimine iki gece kala H. 11 Çarşamba.

5. Hz. Peygamber'in bizzat kendisinin 18 veya 21 yaşlarındaki Üsâme'ye sancak bağlaması: Safer'in bitimine bir gün kala H. 11 Perşembe.

6. Resulullah'ın Üsâme'nin gençliğine binaen komutanlığına yapılan itirazları bir hitabe ile reddetmesi: 10 Rebiülevvel H. 11.

7. İslam ordusunun el-Cürf karargâhında gecelemesi: 11 Rebiülevvel H. 11 Pazar.

8. Hz. Peygamber'in vefatı, vefat haberinin harekete geçmek üzere olan orduya ulaşması ve harekâtın durdurulup ordunun Medine'ye dönmesi: 12 Rebiülevvel H. 11 Pazartesi (Vâkıdî, İbn Sa'd).

228. Esved el-Ansî'nin Öldürülmesi: *Resulullah'ın vefatından bir gün (Ebu'l-Esved→Urve b. Zübeyr'den) veya bir gün veya bir gece önce (Seyf b. Ömer).*

229. Hz. Peygamber (as)'ın Vefatı:

1. Hastalığın başlaması: Safer'in bitimine birkaç gece kala veya 1. Rebiülevvel (İbn İshâk) veya Safer'in bitimine 2 gece kala H. 11 Çarşamba (Vâkıdî, Ebû Mihnef).

2. Vefat: 12 Rebiülevvel H. 11 Pazartesi, güneş zevale yönelirken (İbn İshâk, Vâkıdî→Hz. Âişe, İbn Abbas ve Osman b. Muhammed el-Ahnes'den).

3. Tekfin ve teçhiz: 13 Rebiülevvel H. 11 Salı. (Zürkânî)

4. Toprağa verilme: 14 Rebiülevvel H. 11 Çarşamba (İbn İshâk).

a. Vefat

b. Vefat Tarihi

c. Hz. Peygamber (as)'ın Yaşı

d. Vefata Sebep Olan Hastalığın Başladığı Tarih ve Ne Kadar Sürdüğü

e. Vefat Günü

f. Toprağa Veriliş Günü

230. Hz. Ebubekir'in Halife Seçilmesi: *12 Rebiülevvel H. 11 Pazartesi (Saîd b. Müseyyeb, Ebû Bekir b. Abdillah b. Ebî Sebre, Vâkıdî).*

a. Hilafet

231. Ertelenen Suriye Seferi: *H. 11. yılın Rebiülevvel ayının son günlerinde (Halîfe b. Hayyât) veya Rebiülâhir (İbn Hişam) ayının ilk gününde (Vâkıdî).*

a. Suriye Seferi

DEVRİMCİ PEYGAMBER'İN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ*

"Eğer Allah izin verir, Lat ve Menat'ın himmetiyle 10 erkek çocuğu olursa, onlardan birisini Allah'ın temsilcisi olan putlara kurban edeceğim. Tıpkı atamız İbrahim'in oğlunu Allah'a adaması gibi..."

Putların önünde ellerini semaya kaldıran Abdülmuttalip böyle bir adakta bulunmuştu. Kaderi tahta otoritelerin kanlı sunaklarına yatırılmış halkın ekserisi, Allah'ın temsilcisi olduğuna inanılan putları mutlu etmek için böylesi adaklar sunardı. Bu denli büyük bir iddia, ya da öz oğulların kanlı sunaklara yatırılması, ancak mühim bir talep için mümkün olabilirdi. Keza, Allah Abdülmuttalip'e 10 oğul verdi. Ve onuncu çocuğun adı Abdullah'tı.

Onuncu çocuk dünyaya geldiğinde Abdülmuttalip adağını yerine getirmek için çocuklarını etrafına toplayıp durumu anlattı. Onları Hubel'in önüne götürdü ve orada bulunan fal oklarıyla bir kura çekti. Çekilen kurada Abdullah çıkmıştı. Hz. Muhammed'in babası olan Abdullah, Hubel'in önüne konulan kanlı sunağın dibindeki fal okunun gösterdiği, işaret ettiği kurban oluvermişti.

Abdülmuttalip inançlı biriydi, inancının gereğini yapmak için hamle etti. Diğer kardeşler durumu engellemeye giriştiler.

---

* Bu bölümü dipnotlara ve kaynakçalara boğmamak adına, tüm kaynakları kitabın sonunda yer alan kaynakça içerisinde verdim. Bu şekilde daha rahat okunmasını amaçladım.

Orada bulunan başkaları da bu durumun gerçekleşmesini engellemek istemişlerdi. Bu çocuk kurban edilirse, geleneksel hale gelebilir, herkes çocuğunu kurban etmeye başlayabilirdi. Bu kaygılar arasında bir formül arayışına girdiler. Formül bulunmuştu. Medine'de yaşayan bir falcı kadına danışılacak, bu adağın yerine nasıl bir formül geliştirilebileceği sorulacaktı. Keza öyle yaptılar. Ertesi gün Medine'deki falcının yanına gittiler ve durumu anlattılar.

Falcı kadın onlara; "Erkeğin diyeti 10 devedir. 10 deveyi fal okuna götürün ve tekrar kura çekin. Tekrar çocuk çıkarsa 10 deve daha katın," dedi.

Bu söylenen aynen tekrarlandı ve en sonunda 100 deve edinceye kadar çevrilen fal okları develeri göstermişti. Abdullah, 100 deve karşılığında kurtulmuştu. İnsan hayatına karşılık 100 deve. Kesilen develerin kanları sunaklara akıtılacak, etleri ise toprağa gömülecekti. Faydacı olmayan bir kurban anlayışıydı bu. Nitekim 100 deve kesildi. Abdülmuttalip, kurban adağını bozmanın diyetini 100 deveyle ödemişti.

Kanlı sunağın dibindeki fal oklarının kendisini işaret etmesi Abdullah'ı korkutmuştu. Ama şüphesiz ki, onun söyleyebileceği hiçbir şey yoktu. Tam manasıyla babasının iradesine teslim olması gerekliydi. Ve Abdullah öyle yaptı. Ses çıkartmadı. Küçük bir çocuktan beklenmeyecek kadar vakarlı biçimde ölüme doğru yürüdü. Eşrafın itirazlarıyla birlikte kurtulan yaşamı, ölümün eşiğinden dönmüş Abdullah'ın hayata bambaşka bir gözle bakmasına neden olmuştu.

Öyle ya, basit bir fal okunun aldığı bir can olabilirdi. Ve inanç denilen şey tam olarak böyle bir şeydi.

Allah'ın temsilcileri olduğu sanılan tahta putların nelerden hoşlandığını en iyi bilen kişi olduğu düşünülen Medineli falcı kadın ve o kadının türevlerinin iki dudağı arasına sıkışmış

yaşamlardı bunlar. Ölüm fetvası verildiğinde alelacele yerine getirilmeliydi.

Bu işler olup biterken Abdullah 17'sini biraz geçmişti. Fal okunun işaret ettiği ve falcı kadına gitme kararının çıktığı gün, ölümü ensesinde hissetmiş biçimde Mekke sokaklarında yürüyordu. Bir an için "idam mahkûmu" olduğunuzu düşleyin. Ve yarın infazınızın yapılacağını... Ve size bir günlük mühlet verildiğini. İşte o gün "âleme ve etrafınıza baktığınızda" neler hissedeceğinizi tahayyül ederseniz, Abdullah'ın hissiyatının da böyle olması muhtemeldir.

Mekke sokaklarında yürürken karşısına çıkan bir kadın, "Nereye ey Abdullah?!" demişti.

Bu kadın, Vehb kızı Amine'den başkası değildi. Allah Resulü'nün annesi. Türlü düşüncelere dalmış olan Abdullah'ın önünü kesmişti.

"Babam çağırıyor, ona gidiyorum..."

Abdullah'ın bu cevabı üzerine Amine, "Benimle evlenirsen sana fidye edilen deve miktarınca deve veririm," dedi. Ölümü düşünen Abdullah'ın aklı karışmıştı. "Babamla birlikteyim, onu terk edemem ve karşı çıkamam," cevabını verdi. Amine'nin yüzü asılmıştı...

Fidye kabul olunca durumu babasına açan Abdullah, Abdülmuttalip'in devreye girmesiyle birlikte Amine ile evlendi. Çocukluğundan itibaren kervanlarda çalışan ve bu şekilde yaşamını sürdüren Abdullah, bu işine devam etme kararı almıştı. Hayatı yollarda geçen Abdullah'ın evliliği kısa süren beraberliklerden ibaret hale gelmişti. Sürekli farklı yerlere yolculuk ediyor, bu şekilde evin geçimliğini sağlıyordu.

Derken Amine gebe kalmıştı. Abdullah şehre dönüyordu. Lakin apansız gelen bir hastalık Abdullah'ın ölümüne sebep oldu. Hz. Muhammed babasını hiç göremeyecekti.

Tahta tanrıların otoritesi önünde ölüm kalım savaşı veren Abdullah, çölün hararetine yenilmişti. Evladını göremeden hastalığa yenik düşmüş ve Mekke'ye ulaşamamıştı. Haber ulaştığında Haşimoğullarında yas tutulmaya başlandı. Babasını hiç göremeyecek olan küçük Muhammed'in babalığı artık dedesinin sorumluluğundaydı.

KUTLU DOĞUM

Hz. Muhammed milattan sonra 571'de Fil Yılı'nda, 12 Rebiülevvel (20 Nisan) Pazartesi gecesi sabaha karşı, Mekke'nin doğusunda bulunan "Haşimoğulları Mahallesi"nde, babasından kendisine miras kalan evde doğdu. Arapların takvim başı olarak kullandıkları "Fil Vak'ası", Peygamberimizin doğumundan 52 gün kadar önce olmuştu.

Abdülmuttalib, torununun doğumu şerefine verdiği ziyâfette çocuğun adını soranlara, "Muhammed adını verdim. Dilerim ki, gökte Hakk, yeryüzünde halk, O'nu hayırla yâdetsinler..." cevabını verdi.

Annesi de "Ahmed" dedi. (Muhammed, üstünlük ve meziyetleri anılarak çok çok övülüp senâ edilen; Ahmed de Cenab-ı Hakk'ı yüce sıfatları ile öven, hamdeden kimse demektir.)

Başlangıçta çocuğu (üç veya yedi gün) annesi Amine emzirdi. Sütü yetmediği için, daha sonra amcası Ebû Leheb'in azatlı cariyesi Süveybe tarafından emzirildi.

Fakat Hz. Muhammed'in devamlı sütannesi Hevâzin kabilesinin Sad'oğulları kolundan Halîme oldu.

Mekke'nin havası ağır olduğu için, Mekkeliler yeni doğan çocuklarını çölden gelen sütannelere verirlerdi. Çöl ikliminde çocuklar hem daha iyi yetişiyor, hem de bozulmamış (fasih) Arapça öğreniyorlardı. Hz. Muhammed de bu âdete göre sütannesi Halîme'ye verildi.

Halîme, yetim bir çocuğu emzirmenin kârlı bir iş olmayacağı

düşüncesiyle, başlangıçta tereddüt göstermişse de, daha sonra bu çocuğun evlerine uğur ve bereket getirdiğini görmüş ve O'nu öz çocuklarından daha çok sevmiştir.

Hz. Muhammed sütannesi ve sütkardeşleriyle sonraki yıllarda daima ilgilenmiştir. Halîme kendisini ziyarete geldiği zaman onu "anacığım" diyerek karşılamış, altına elbisesini yayarak, saygı göstermiştir.

Sütanneden dönen Hz. Muhammed dört yaşından altı yaşına kadar, öz annesi Amine ile kaldı. Altı yaşındayken, babasının Medine'de bulunan kabrini ziyaret etmek üzere, annesi ve sadık hizmetçileri Ümmü Eymen'le beraber Medine'ye gittiler.

Medine'deki akrabaları Neccâroğullarında bir ay kadar misafir kaldılar. Dönüşte, Medine'nin 23 mil güneyinde Ebvâ Köyü'nde Amine hastalandı. Henüz doğmadan babasından yetim kalmış olan Hz. Muhammed altı yaşındayken annesinden de öksüz kalıyordu.

Bu acıyı bütün varlığıyla hisseden anne, oğlunu şefkat dolu gözlerle süzdü. Bağrına basıp uzun uzun öptü.

Masum yüzüne bakarak,

"Her yeni eskiyecek, her fâni yok olup gidecek, Ben de öleceğim, fakat buna gam yemem. Namımı ebedi kılacak hayırlı bir halef bırakıyorum..." anlamına bir şiir söyledi. Bu sözlerden sonra vefat etti.

Annesinin ölümünden sonra küçük Muhammed'i Ümmü Eymen Mekke'ye götürüp dedesi Abdülmuttalip'e teslim etti.

Altı yaşından sekiz yaşına kadar, çocuğa dedesi Abdülmuttalib baktı. Abdülmuttalib 80 yaşını geçmiş bir ihtiyardı. Peygamber Efendimiz sekiz yaşında iken dedesi de öldü. Ölürken, Hz. Muhammed Efendimizin yetiştirilmesi işini 10 oğlu arasından, Ebû Tâlib'e bıraktı.

Adeta kimsesizliğe gark olmuştu. Babasını hiç görememiş,

altı yaşında annesini yitirmiş, sekiz yaşında da kendisine öz baba gibi yaklaşan dedesini kaybetmişti. Ve artık "Hz. Ali'nin babası olan Ebu Talip'in ailesindeydi."

Dar geçimli olan Ebu Talip'in hane nüfusu kalabalık olduğundan, onlara yük olmamak için kendi rızasıyla çobanlık yapmaya başladı. Böylece evin bütçesine katkı sunuyordu. Ve kendisini bu şekilde iyi hissediyordu.

25 yaşına kadar amcası Ebu Talip'in himayesinde kalan Hz. Muhammed, bu evrede kervanlarda çalışmaya başlamış, Şam ve Yemen dolaylarına yolculuk eden kervanlara katılmıştı. Mekke rejiminin sert ve zalim karakterinden sıkılan Muhammed, sürekli, dervişlerin sığınağı olan Hira Dağı'na gider, inzivaya çekilirdi. O dönem, gelecekte eşi olacak Hatice'nin akrabası olan Nevfel bin Varaka ile tanışmıştı. Varaka'nın da içinde olduğu bir topluluk, kendilerine "hanifler" diyordu. Başlarını Amr bin Zeyd isimli bir kahramanın çektiği bu topluluk, Mekke rejimini ve Kâbe'nin etrafındaki putları eleştiriyor, bu insanların Allah'ın dinini yok ettiğini, yoksulların birleşip mücadele etmesi gerektiğini söylüyorlardı. Kısa bir süre sonra Amr bin Zeyd, Mekke oligarşisinin kararıyla sürgün edildi. O yaşlı adam diyar diyar dolaşmış, her yerde İbrahim'in hanif ilkelerini anlatmıştı.

Bu perhizkâr dervişler Mekke'de sevilmezdi. O nedenle "Hira Dağı'nın cinlerin meskeni olduğu, oraya gidenlerin deli olduğu" gibi hurafeler yayılırdı. Keza, kentin arka sokaklarında kapısında büyük bayraklar asılı olan genelevlerde muhteris bedenlere peşkeş çekilen kadınlar ve bedeni su çekmekten yorgun düşmüş köleler dışında itibar görmezlerdi. Hz. Muhammed de kendi ailesi tarafından bu muameleye tabi tutulmuştur. Lakin o, dürüstlüğü ve erdemi nedeniyle her halükârda saygınlığını korumuş ve muteber görülmüştü.

İLK VAHİY NEREDE ORTAYA ÇIKTI?

Hepimizin hatalı bildiği bir meseleyi düzeltelim. Ben de geçmiş yazılarımda Hz. Muhammed'in ilk vahyi aldığı yerin Hira mağarası olduğunu belirtmiştim. Yani bu, benim de desteklediğim yanlış bir bilgiydi. Lakin durumun böyle olmadığını yakın bir tarihte yaptığım "yeniden okumalarla" fark ettim.

Kur'an'ın İsra Suresi'nin 1. ayeti, maalesef "Kur'an'ın bütünselliğinden" çıkartılarak, Mirac hadisesine delil gösterilmekte. Bu yanlış yüzünden, Kur'an'daki bütünsellik bozulmakta. Oysaki İsra Suresi'nin 1. ayeti Hz. Muhammed'in ilk vahyi alışını konu edinmiştir:

> Tüm noksanlıklardan arınmış, yüceler yücesi Allah, ayetlerini göstermek/elçiliğini ve vahyi bildirmek için, bir gece kulunu, bir kenarını mübarek kıldığı Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksâ'ya yürüttü.

Hz. Muhammed, Mescid-i Aksâ'ya yürür, orada "bir sidre ağacından tecelli eden nida ile vahye muhatap olur."

> Ve en üstün güç ve otoritenin sahibi, sonsuz ufuktan sarkarak iyice yaklaştı. Araları iki yay uzunluğu kadar, belki de daha yakın oldu. O anda Allah, vahyedeceğini kuluna vahyetti. (Necm Suresi, 6-10 arası)

Bu ayetlerde ifade edilen "Mescid-i Aksâ", bugün bildiğimiz Mescid-i Aksâ değildir. Kudüs'teki tapınağın esas adı "Beyt'ül Makdis"tir. Mescid-i Aksâ ise, Mekke'ye yakın Cirane Vadisi'nde yer alan küçük bir mescidin ismiydi.

Klasik müfessirler, bu ayetlerin "Miraç hadisesini" anlattığını ifade eder. Lakin ne hikmetse, ayetlerde bu hadise anlatılmaz. Hadisi Kur'an'a onaylatma ya da rivayetleri Kur'an'a onaylatma adına bu ayetlerin anlamları kaydırılmıştır. Oysa bu ayetler, açık biçimde "ilk vahyi" anlatırlar. Hz. Muhammed, bir sidre ağacında tecelli eden vahyi almıştır. Kaldı ki Kur'an, kutsal vadi Tuva'da Hz. Musa'ya nida edenin de bir ağaç olduğunu ifade eder. Çok gariptir. Hemen hemen tüm peygamberler, "ağaçta tecelli eden" vahyi alırlar.

Belki de ilahi hakikatlere yabancı ve uzak nesillere dönüşmemizin nedeni, ağaç gördüğü zaman eline balta alıp, kafasında canlandırdığı AVM planlarının yarattığı aşkla baltasını savuranların çokluğundan ileri gelmektedir. Neyse, biz konumuza dönelim, sanırım anlayan anladı...

Rivayetlerde Mescid-i Aksâ ile Beyt'ül Makdis farklı şekillerde kullanılır. Dilerseniz göz atalım:

> "...Ebu Hüreyre'den tahdis etti ki, Peygamber şöyle buyurmuştur: "İbadet için şu üç mescitten başkasına yolculuk edilmez: **Mescid-i Haram, Mescid-i Resulullah ve Mescid-i Aksâ."**

İkinci rivayet; *Sahih-i Buharî,* 21. kitap, 8 numaralı hadis:

> ...Bize Şu'be, Abdülmelik ibn Umeyr'den tahdis etti. O şöyle demiştir: Ben, Ziyâd'ın himayesinde olan Kazaa'dan işittim, o şöyle dedi: ben Ebu Said Hudri'den işittim; o,

peygamberden dört şey tahdis ediyordu ki, bu dört şey hem beni hayrete düşürdü, hem de sevindirdi. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Eşi veya bir mahremi kendisiyle beraber bulunmayan kadın, iki günlük mesafeye sefer etmesin. Ramazan bayramının ilk günü ile kurban bayramının dört gününden ibaret olan ramazan ve kurban bayramı günlerinde oruç tutmak yoktur. İki namazdan sonra da namaz yoktur; biri sabah namazından sonra güneş doğup yükselinceye kadar, öbürü ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar. Namaz kılmak için şu üç mescitten başka bir mescide sefer edilmez: Mescid-i Haram, Mescid-i Aksâ ve benim mescidim.

Üçüncü rivayet; Prof. İbrahim Canan'ın hazırladığı *Kuttübü Sitte* kitabının 8. cilt; 134. sayfası (Bu rivayet, Buharî, Müslim, Tirmizi, Nesai, İbni Mace'de çeşitli konularda mükerreren yer almıştır):

İbrahim İbnü Yezid et-Teymî anlatıyor: Babamdan mescidin avlusunun kenarında Kur'an öğreniyordum. Bu sırada secde ayeti okumuşsam babam hemen secdeye kapanıyordu. Kendisine: "Babacığım yolda niye secde ediyorsun?" diye sordum. Dedi ki: "Ben Ebu Zerr RA'ın şöyle dediğini işittim: Resulullah'a yeryüzünde inşa edilen ilk mescidin hangisi olduğunu sordum: **Mescid-i Haram olduğunu söyledi. Ben: Sonra hangisi? dedim, Mescid-i Aksâ! diye cevap verdi.** Ben ikisi arasında kaç yıl fark var? dedim. Kırk yıl! dedi ve ilave etti: Yeryüzü sana mescittir, öyleyse nerede namaz vaktine ulaşırsan namazını kıl, çünkü fazilet ondadır.

Buhari'nin *Kitab'ül Enbiya*'sında 40 ve 98 numara ile Ebu Zerr'den nakledildiği söylenen, ama son nakilcileri yine farklılaşan bu hadiste de Mescid-i Aksâ geçer. Bu rivayete göre, Kâbe ile Mescid-i Aksâ'nın yapımı arasında 40 yıl vardır. Tarihe başvurduğumuzda, eğer Mescid-i Aksâ, Kudüs'teki yapının ismiyse, bu imkânsızdır. Çünkü Davud ve Süleyman peygamberler tarafından yapıldığı tarih verilerince sabit olan Kudüs'teki Beyt'ül Makdis ile Kâbe'nin yapımı arasında 1000 yıldan fazla zaman vardır.

Şimdi bu rivayetlerin tutarlılığı gündeme gelebilir. Fakat özellikle İbrahim Canan kaynaklı son rivayetin metin tenkidinin yapılmış olması ve ravisinin güvenilir olması, rivayeti gerçekçi hale getirmektedir.

Peki Mescid-i Aksâ neresidir?

İlk İslâm tarihçilerinden Vakıdî'nin *Kitab-ül Meğazî* ve el-Ezrakî'nin *Ehbar-ül Mekke* adlı kitaplarında derlemiş oldukları bilgilere göre, Mekke'de Mescid-i Haram'dan başka değişik yerlerde mescitler vardır. Hatta bazı evler bile Mekkeliler tarafından mescit olarak kullanılmaktadır. Bu mescitlerden biri de Mekke'ye sekiz kilometre mesafedeki Cirane Vadisi'nin yukarısında olmasından dolayı "Mescid-i Aksâ/ en uzak mescit" denilen mescittir. Bunu Kureyş'ten birisi yaptırmıştır. Bir keresinde Peygamberimiz burada ihrama girerek Mescid-i Haram'a gelmiş ve Kâbe'yi tavaf etmiştir. Mekke'nin fethinden sonra Müslümanlar bu eski küçük mescitleri yenilememişlerdir. Buna rağmen bu mescitlerin yerlerinde teberrüken namaz kılmışlardır.

Kudüs'teki Mescid-i Aksâ... *Ana Britannica* ansiklopedisinin 22. cildinin 304-305. sayfalarında, Mescid-i Aksâ maddesi karşılığında şu bilgiler verilmektedir:

> Kudüs'te, Eski Kent'teki Harem'ş-Şerif'te, Kubbetü's-Sahra'nın hemen güneyinde yer alan ve İslâm'ın en kutsal yerlerinden biri sayılan cami. ... İlk biçiminin Bizans imparatoru I. İustinianos'un (hd 527-565) yaptırdığı bir bazilika olduğu kabul edilir. Hz. Ömer 638'de Kudüs'ü aldıktan sonra yapıyı, değişiklik yaptırmadan camiye çevirtti. Emevî halifesi I. Velid de (hd 705-715) çok büyük bir onarımdan geçirerek baştan aşağı yeniledi. ...

Görüldüğü gibi bugün Kudüs'teki Mescid-i Aksâ adıyla bilinen yapı tarihi kayıtlara göre Peygamberimiz döneminde bir bazilika idi. Bu yapıya Mescid-i Aksâ adının ne zaman ve kim tarafından verildiği ise ansiklopedide belirtilmemiştir.

Bu hususta daha geniş bilgi almak için, mes'eleyi çok teferruatlıca inceleyen, benim de fazlasıyla yararlandığım İlahiyatçı Hakkı Yılmaz'ın çalışmalarına bakılabilir.

Hz. Muhammed, gece yürüyüşüyle Mescid-i Aksâ'ya yürütülmüş, burada Sidre ağacında tecelli eden vahye muhatap olmuştur. Ve ilk "vahiy" "ikra" olmuştur. Meallerde "oku" diye çevrilen bu kelimenin, Ragıp El İsfehani'nin *Müfredat*'ında; İbni Menzur'un *Lisan'ül Arab*'ında; Zebidi'nin *Tac'ül Arus* adlı eserinde; hayız kanın rahimde toplanması manasına gelen "karae" kökünden türemiş olduğu belirtilir.

Yani "bilginin toplanması"na kinayedir. Bu kelimeyle Hz. Muhammed'e kendisinde toplanan bilginin açığa çıkacağı bildirilir. Ve esasen insanlığın tümüne bu kavram muhataptır.

Ve ilahi mesaj vahyolmaya başlamış, İslam'ın Devrimci Manifestosu Mekke oligarşisini titretmişti. Neydi bu oligarşiyi titreten mesajlar? Gelin bakalım...

KIZ ÇOCUKLARI GÖMÜLMEYECEK!

Tekvir Suresi'nin 8 ve 9. ayetlerinde yer alan ifadede, "Diri diri gömülen kız çocuklarına hangi günahtan ötürü gömüldüğü sorulduğunda" şeklinde bir vurgu vardır.

Bu ifade, "o dönem kız çocuklarının doğumdan hemen sonra gömülmesi" geleneğine eleştiridir. Bu eleştirinin ortaya çıkmasına neden olan gelenek, esasen köleler arasında başlamıştır. Bu gelenek, "efendiler tarafından ırzı kirletilen köle kızlarının" bu alın lekesini temizleme mantığına dayanır. Yani kız çocuğu doğar doğmaz, esasen bir efendinin malı olur. Bundan mütevellit, zaman ilerledikçe ya cariyeye ya genelev sermayesine dönüştürülür. Bu durumdan utanan köleler, kız çocuklarını gömmeye başlamışlar ve zamanla bu bir geleneğe dönüşmüştür.

Kur'an Tekvir Suresi'ndeki "bieyyi zenbin kutilet" ifadesinde; "hangi günah bu duruma neden oldu" vurgusu yapar. Ve bu duruma neden olan sistemin yıkılması gerektiği şartını koyar. Cihadın o sisteme karşı yürütülmesi gerektiği fikrini ortaya koyduğu an, Mekke rejimi inanılmaz bir biçimde sarsılır.

Bu ayeti alın günümüze getirin. Cehalete, modernitenin saçma ve kaotik hezeyanlarına gömülmüş insanın durumu ile toprağa gömülmüş insanın durumu farklı mıdır? Doğar doğmaz, ucube bir ortama gözlerini açarak, tüm insani gerçekliğine yabancılaşan kız çocuklarının içine düşürüldüğü bu durum ile Mekke'de yaşanan durum arasında ne gibi farklar söz konusudur? Kapitalist modernite, bu ayetin muhatabı değil midir?

KÖLELER ÖZGÜRLEŞTİRİLECEK!

Kur'an'ın Beled Suresi'nde geçen "fekku ragabe" ifadesi, "köleleri özgürleştirmek" manasına gelmektedir.

Bahsimizin kaynağı, Vakıa Suresi. Cennet ve Cehennem kavramlarının yoğun işlendiği bu surede dikkatlerden kaçan bir hususu gündeme getireceğim. Özellikle de kasıtlı ya da kasıtsız yapılan tercüme hataları nedeniyle bir türlü anlaşılamayan bu hususu birlikte açacağız.

Surenin 7. ayetinde geçen "Ve kuntum ezvâcen selâseh" ifadesi, "siz üç sınıf olduğunuzda" manasına gelir. Ayetin kipi çok düşündürücüdür. İfade; "siz üç sınıf olduğunuz an" gibi bir anlam taşır. Yani, biraz sonra tanımlayacağı üç sınıf ortaya çıktığı andan sonraki sürecin "ahiret" olduğunu vurgular.

Bu sınıflar ise birinci olarak övülen "Ashabı Meymene", yerilen "Ashabı Meş'eme" ve öne geçenler olarak tanımlanan "sabikun"dur

Birçok tercümede bu sınıflandırmalar "övgü dizilen Ashabı Meymene sağcılar, yerilen Ashabı Meş'eme ise solcular" şeklinde çevrildiğinden, mesele fevkalâde sıkıntılı bir boyuta gider. Bu kavramlar esasen ne anlama gelir? Birlikte bakalım...

Kur'an'ın Beled Suresi'nde de aynı kavramlarla karşılaşıyoruz. Beled Suresi'nin 10. ayeti itibarıyla başlayan bir tanımlama bu kavramları ortaya koyar. "Akabe" olarak tanımlanan sarp yokuşu, yani meşakkatli yolu vurgular. 13. ayette ise "bu meşakkatli yolun" boyunduruğa alınmışları hürriyetine

kavuşturmak olduğunu söyler. Ashabı Meymene'nin bu işle iştigal ettiğini ifade eder.

12- Bilir misin nedir o sarp yokuş/tercih etmekten kaçtığın zor yol?

13- Boyunduruk altına alınmışların hürriyeti için mücadele etmek,

14- Yahut kendi aç olsa dahi başkasının açlığıyla dertlenmek,

15-16- Toplumun sorumluluklarını yerine getirmeyişinden yalnızlaşmış/yetim kişiyi ve toprağa yığılıp kalmış olduğu halde bu duruma ses çıkartamayan, sakinleştirilmiş/afyonlanmış (mesakin) kişiye,

17- Sonra Allah'tan emin olanlardan olmak ve kararlılığı-mücadele azmini birbirine tavsiye edenlerden olmak,

18- İşte bunlardır Ashabı Meymene...

Vakıa Suresi'nde ahiret sürecinin başlangıcını temsil eden üç sınıfın ortaya çıkması durumu dahilinde birinci sınıf, yukarıdaki fiilleri amel olarak hayata geçirenlerden oluşan sınıftır.

Surenin devamında "bunları işlemeyen" geri kalanlara ise "Ashabı Meş'eme" denir. Yine Vakıa Suresi'nde ifade edilen üç sınıftan ikincisi de budur.

Son olarak "sabikun" kavramına da bakalım.

Surenin 10. ayetinde "es-Sabikun" olarak tekrarlanması suretiyle müpteda ve haber cümlesi oluşturulmuş olup, dikkat çekmeye yönelik bir yaklaşım sergilenmiştir. İfadenin manası "en önde olanlar, öncüler, önderler" şeklinde çevrilebilir.

Bir önceki bahiste verdiğim "Ashabı Meymene" ifadesindeki "meymene" sözcüğü, "yemn" veya "yumn" kökünden gelir. "Bereketli olan" manasındadır. İkinci sınıf olan "Meş'eme" ise, "şum" kökünden gelir. "Uğursuz ve bereketsiz" demektir. Hatta halk arasında da "şom ağızlı" şeklinde kullandığımız ifade

esasen "şum ağızlı/uğursuz-bereketsiz ağzı olan" şeklindedir.

Sabikun ise, en önde olanlar baabındadır. Surenin "iza" edatıyla başlaması, işaret edilen tümcenin hangisi olduğunu anlamamızı güçleştirir. Bu bir kelam mucizesidir. Çünkü kullanılan bu kavramlar üzerinden, "sadece bu surenin içinde bir vurgu ya da ibarenin öne çıkartılmadığını, çok daha geniş kapsamlı bir okumayla Kur'an'ın bütününden çıkartılacak bir sonuca işaret edildiğini" ortaya koyar.

Ve 7. ayetten itibaren başlayan bu tanımlamaları Beled Suresi'nde ifade edilen içerik ışığında yeniden okuyalım:

7- Sizler üç sınıfa ayrılmış olacaksınız (o vakıa gerçekleştiğinde),

8- İşte o Ashabı Meymene/zor yolu seçen, boyunduruk altına alınanların hürriyeti için mücadele eden, meşakkati tercih eden, konforu ve kariyeri uğruna olup bitene susmayan, statükoyu korumak için zulme boyun eğmeyen, kölelerin özgürlüğü için gayret eden, yetimi, yoksulu kollayan ve afyonlanmış olanın zihnini açmaya çalışan sınıf,

9- Ve uğursuz, Meymene'nin yaptıklarını yapmadığı için zulmün büyümesini sağlamış, "pasif, korkak, kariyer ve konfor uğruna olup bitenlere susan, ya da zulmü hazırlayan" uğursuzlar,

10- Ve en önde yürüyenler, öncüler, önderler...

11- İşte onlar "Allah'a yaklaşmış olanlardır."

12- Bunlar nimet cennetlerinde/bahçelerindedir.

13- Birçoğu evvelkilerden/zorluk anında mücadeleye girenler,

14- Pek azı sonrakilerdendir/iş bittikten sonra gelenler...

Birçok çeviride 13 ve 14. ayetler şu manada verilir: Onların birçoğu; "önceki ümmetlerden, pek azı ise sonraki ümmetlerdendir."

Böylece "geçmişe tapma, tarihselcilik, ecdatperestlik" kutsanır ve ayet mecraından kopartılır.

Halbuki bu teknik olarak mümkün değildir. Surenin 7. ayeti "fa'i tafsiliyye" (detaylandırma fa'sı) ile başlar. "Fe..." şeklinde başlaması nedeniyle, kendisinden sonraki bahsin tümüyle anlatılacak olan hususun içinde kalması şartı getirilir. Dolayısı ile burada geçen "evvel ve ahir" zamana bağlı değildir. Olaya bağlıdır.

Manası da şudur; "zikredilen gayret ve çabaların meşakkatli anında ashabı meymene ve sabikuna omuz verenler evvelkilerdir. İş bittikten sonra gelenler ise ahırkilerdir." Evvelkiler, çileli zamanların dert ortağı ve mücadelecileridir. Ahirkiler ise, zor zamanlar atlatıldıktan sonra sahneye çıkanlardır. Bu iki sınıf arasındaki fark net biçimde ortaya konulur.

Sonuç olarak, Vakıa Suresi "bir vakıadan" söz eder. Bu vakıa/olay sonucunda insanlığın üç sınıfa ayrışacağını, bu sınıfların tahlilini bizzat yapar. Bu sınıflardan öncüler ile meymene sınıflarının cennete gireceğini, geri kalanların ise zulüm boyunduruğu altında kalmaya devam edeceğini söyler. Surenin mühim olan tarafı ise, "bu sınıflar ortaya çıktığı an" vurgusu nedeniyle, hem dünyevi hem ölüm ötesi kapsamlı olmasıdır. Yani bu ifadeler, "sadece ölüm ötesine dair haberler değildir." Yeryüzünde de durumun böyle cereyan edeceğini, "insanların üç sınıfa ayrılacağını, iki sınıfın nimet bahçelerini inşa edeceğini, kalan sınıfın ise zulüm boyunduruğu altında kalacağını," bu manada tavır belirleyenlerin "ölüm sonrası da aynı muameleye tabi tutulacağını" net biçimde ortaya koyar.

Tarif edilen süreç esasen Mekke rejimidir. Kölelerin özgürleştirilmesi şiarının dinin emri olması durumunun yarattığı rahatsızlık bu detaylarda enine boyuna incelenir.

ZENGİN İLE FAKİR EŞİTLENECEK!

Mekkeli müşrikleri belki de en fazla rahatsız eden fikir buydu. Eşitsizlik "doğal" gibi algılanıyordu.

Halbuki Kur'an bu duruma tepkili ve "açık, net biçimde" haykırıyor:

Neden fazlalıklılar eşitlenmezler?

"Fe hum fi-hi sevaun! Halbuki onlar o konuda eşittirler." (Nahl, 71) Nahl Suresi'nin bu ayeti çok önemlidir. Bir şaşkınlık ibaresidir bu. "Halbuki o konuda eşittirler."

Hangi konuda?

Rızık paylaşımı konusunda...

"Peki neden eşitlenmezler? Allah'ın nimetini inkâr mı ederler bunlar?" (Nahl, 71)

Ayet eşitliğin Allah'ın nimetine şükür olduğunu söyler. Ve ilerleyen ayetlerde ilginç bir fotoğrafı vicdan terazimize koyar:

"Allah, güven içinde başarılı bir topluluğu örnek olarak verir: O topluluğun rızkı kendilerine her taraftan bol miktarda ulaşırdı. Ancak daha sonra, Allah'ın nimetlerine karşı nankör davranınca Allah onlara açlık ve korku belasını tattırdı." (Nahl, 112)

Şimdi dikkat!

Neden açlık ve korku "belası" tadılmış? Allah'ın nimetlerine nankörlük edildiğinden...

71. ayette Allah'ın nimetlerini inkâr ve nankörlük nasıl tanımlanıyordu? "Eşitlenmemek."

Haşr Suresi'nin 7. ayetinde "servetlerin" zenginler arasında dolaşmaması emredilmişti. Ve pratikte Medine'de böyle bir uygulama yapılıyor, kimse "bireysel servet biriktirmiyordu." Mutlak bir eşitlik söz konusuydu. Ekonomik devrim, bu şekilde gerçekleştiriliyor, bu ruhla yayılıyordu.

AKLIN ÖNCÜLÜĞÜ ESAS ALINACAK!

Kur'an-ı Kerim'in Kehf Suresi'nde yer alan bir meseleyi açmaya çalışacağım. Özellikle bugüne çok müthiş atıflar içeren, dinin temel yaklaşımını kavrama adına hayati atıflara sahip olan bir hadiseyi birlikte göreceğiz. Bahsimizin konusu "Musa ile Hızır kıssası" olarak bilinen pasaj.

Malumunuzdur, Kehf Suresi Mekke'de nazil olmuştur. Ashab-ı Kehf olarak bilinen "mağara ashabı" hususunu açar. Diğer adı "Sekine"dir. Yani, içerdiği manalar itibarıyla sükûn sağlayan, insanın ikmalini artıran bilgiler ihtiva eden.

Bahsimize konu olan ayetler 60. ayetten itibaren başlayan pasajdır. Surenin 59. ayetini aktararak konuya girelim:

> İşte zulmettikleri için helak ettiğimiz memleketler! Helak edilmeleri için belirli bir zaman tayin etmiştik...

Sure bu bölüme kadar (60. ayete kadar) helak edilen kavimlerden bahseder. Ve bir anda 60. ayette "Musa ile Hızır" kıssası başlar. Surenin bütünlüğü içinde bu kıssanın yer alması, kavimlerin, insan topluluklarının helakı ile bu bahsin bir alakası olduğunu gösterir. Evet, müthiş bir alakası vardır. Nasıl mı? Buyrun birlikte bakalım...

60. ayet ve sonrasında başlayan anlatım, "Hz. Musa ve yol yâranının beyanı ile giriş yapar." Hz. Musa, Mecma'ül Bahreyn'e varacağını yâranına söyler:

Yad et/An ki; Musa bir vakit yoldaşına şöyle demişti; "şüphesiz ben Mecma'ül Bahreyn'e kadar durmayacağım ve maksadıma ulaşmak için çok zaman geçireceğim.." (Kehf, 60)

Vak'ta ki Mecma'ül Bahreyn'e ulaştıklarında hüt/balıklarını unuttular, ki o hüt/balık Bahr'de bir deliğe doğru yol tutuvermişti. (Kehf, 61)

Orayı geçtiklerinde Musa yoldaşına, kuşluk yemeğimizi getir, keza bu yolculuk bizi çok yormuştur dedi. (Kehf, 62)

Yoldaşı ise; gördün mü, ben hüt/balığımı Sahra'da unutmuşum, şüphesiz bunu sana söylememi şeytan bana unutturdu ve şaşılacak şekilde Bahr'de yolunu tuttu. (Kehf, 63)

Bu pasajda birçok yabancı kavram söz konusudur. Maalesef mütercimler pasajı **katletmiş**, maksadının dışına çıkartmış ve deyimi yerindeyse gerçekliğinden kopartacak tercümeler yapmışlardır. Klasik bir mealde bu pasajda geçen "Mecma'ül Bahreyn", iki denizin birleştiği yer; "Hüt", balık; "Bahr", deniz; "sahra" ise kaya olarak çevrilir. Ve kıssa şöyle resmedilir;

"Hz. Musa ise yol arkadaşı iki denizin birleştiği yere gitmektedir. Oraya ulaştıklarında balıklarını bir kayanın üstünde unuturlar. Hz. Musa, 'acıktık getir balıkları' der. Yoldaşı, balıkları kayanın üstünde unuttuğunu söyler."

Bu anlatım fevkalade hatalıdır.

Sure "Mekki"dir ve "müteşabbih", yani sıralıdır. Teşbih çok üst düzeydedir.

"Mecma'ül Bahreyn" ifadesindeki "Mecma'ül" kısmı, "cemea" kökünden türer. "Birleşmek" manasındadır. "Bahr" ise, bazı lügatlarda "deniz" olarak çevrilir. Kök manası "geniş-lik, açıklık, enginlik"tir. Denizler engin ve geniş olduğu için "bahr" deniz manasına da gelmiştir. Denizler, engin oldukları

için bahr olurlar. Yani kavramın esas anlamı, enginlik, açıklık, genişliktir.

İfadenin mecazı ise "çok bilgin kişilik" şeklindedir. Kur'an metnine sadakat adına ifadenin etimolojik anlamını yerine koyar ve surenin müteşabbih oluşunu da gözeterek tevil edersek bu ifade, "iki bilginin cem olduğu kişi" manasına gelir. Yani "Hz. Musa, iki denizin birleştiği yere değil, hakikatlerin cem olduğu/birleştiği bir kişiye doğru gitmektedir."

"Hüt" kelimesi de tercümelerde "balık" olarak çevrilir. Halbuki bu kavram; "hvt" kökünden gelir. Okunuşu itibarıyla "hut" şeklinde okunursa, "Bedevilerin doymak bilmemesi"ne atıftır. Balık manasına gelmesi, "balığın sürekli yemesidir." Malum, hafızası gelişmiş olmadığından balık, sürekli yiyebilir. Toplumumuzda da balık hafızalı gibi bir ifade vardır. Öte yandan kavram balığa da tam karşılık gelmez. Çünkü Araplar balığa "semek" derler. Bu kavram, Kur'an'da "mecaz-ı mürsel" olarak kullanılır. Ve mecazı; "doyumsuzluk, nefs, nefsani arzular" şeklindedir. Ayrıca en büyük yanlışlardan birisi de, "balık" olarak çevrilen "hüt" ile, karınları acıktığında Hz. Musa'nın talep ettiği erzakın aynı şey olduğu yanılgısıdır. Keza, acıktıklarını ve erzak açılması gerektiği vurgusunun yapıldığı ayette "Hüt" kelimesi geçmez. Acıktık denildiğinde yoldaşı Musa'ya, "nefsimizi Kaya'da unuttuk" diye cevap verir. Açlık ve yemeiçme arzusunu terk ettiğini söyler aslında. Bu ifadede "balık" vurgusu yapmak, manayı daraltmaktadır. Ayrıca şeytan, balıkları değil, "nefsin terk edilişini telakki etmeyi unutturmuştur."

Üzerinde balığın unutulduğu iddia edilen şey olan "sahra", "kaya" demektir. "Büyük kaya" manasına gelen bu kelime, bugün Kudüs'te "Kubbetü's Sahra" olarak bilinen, Mescid-i Aksâ'nın yakınındaki "Sahratullah" şeklinde ifade edilen kaya olarak bilinir. Coğrafi olarak bu doğru olabilir.

Hatta Museviler, bu kayanın üstüne Ağlama Duvarı inşa etmişlerdir. Tarihsel olarak baktığımızda, Beyt'ül Makdis orada inşa edilmiştir. Büyük bir ilim merkezi olarak görülür.

Pasajı bu bilgiler ışığında tekrar okuyalım dilerseniz:

"Hz. Musa yâranına, hakikatlerin cem olduğu bilge kişiye varacağını söyler. Keza bu bilge kişi Sahra'da, yani büyük bir kayanın yakınındadır. Hz. Musa yoldaşına acıktığını söyler, yoldaşı ise; açlık duygusunu unuttuğunu ve Musa'ya içinde bulunduğu bu hali söylemeyi de unuttuğunu, şeytanın/nefsinin bunu unutturduğunu söyler. Ve açlıkları, doyumsuzlukları, sıkıntıları Bahr'de, yani bilge insanların olduğu bir yerde yok olmuştur. Yani, o güne kadar çözemedikleri sorunlar çözümlenmiştir. Vardıkları yerdeki bilge insanlar nezdinde, eksiklikleri giderilmiştir."

> Musa O'na; "aradığımız da tam bu işte" dedi ve izleri takip ederek geriye döndüler. (Kehf, 64)

Bu ayetten anlaşılan, yoldaşı meseleyi kavramışken Hz. Musa'da henüz tecelli etmemiştir. Ama yaptıkları konuşma üzerine, o menzile doğru yol tutmuşlardır. Ayetlerde yer alan "yoldaş," belki de Musa'nın kendisidir. Hz. Musa'nın ikmal ve ihsan yolculuğundan bahseden bu bölüm, böylesi bir hikmetten dem vuruyor da olabilir.

> Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, Biz ona katımızdan bir rahmet vermiş ve tarafımızdan bir bilgi öğretmiştik. (Kehf, 65)

Kur'an'ın Zuhruf Suresi 31 ve 32. ayetleri ile Kasas Suresi 88. ayeti baz alırsak, "Allah'ın katından rahmet ve ilim verdiği

kişilerin Peygamber olduğunu görürüz." Dolayısıyla, Hz. Musa'nın vardığı bu kişi, bu bilge "kişi," bir peygamber olabilir. Keza, devam eden ayette, "Musa ona: 'Doğru yol konusundaki sana öğretilenden bana da öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?' dedi" şeklinde bir vurgu yapılır. Ve Musa'ya verilen cevap şudur:

> Şüphesiz sen benimle beraber sabretmeye takat yetiremezsin. Ve kavrayamadığın bilgiye nasıl sabredeceksin! (Kehf, 66-67)

Kimilerine göre bu "sırlı bir bilgi"dir. Hatta piyasada "bana ledun bilgisi verildi" diyen çok sayıda sahte şeyhe rastlamanız mümkündür. Bu surede geçen "ledunumuzdan/katımızdan bir bilgi ve rahmet verdiğimiz kişi" ifadesinde yer alan "ledun" vurgusunu kullanarak etrafına mürit devşirmeye çalışan tonlarca insanla karşılaşmanız o kadar normaldir ki, neredeyse her tarikat şeyhi "leduni bilgiye vâkıf" bir kişi olarak resmedilir. Lakin bu bilginin ne olduğu surede açık bir şekilde ortaya konulur. Bu bilgi, ne sır ve gizemlerle dolu bir bilgidir, ne de mistik bir bilgidir.

Ayete göre bu bilgi; "Hz. Musa'nın sabredemediği, takat yetiremediği, yani hafsalasının almadığı bilgi"dir. Keza surede biz bu bilginin ne olduğunu görmekteyiz.

> Bunun üzerine ikisi yürüdüler; sonunda gemiye bindiklerinde âlim ve rahmete mazhar kul gemide kusurlar oluşturdu. Musa: "İçindekileri boğman için mi onu yırttın/kusurlar oluşturdun? Kesinlikle sen, şaşılacak bir şey yaptın!" dedi.
>
> Âlim ve rahmete mazhar kul: "Ben, 'Şüphesiz sen benimle beraber olmaya sabredemezsin' demedim mi?" dedi.

Musa: "Unuttuğum şeyle beni cezalandırma ve işimden dolayı bana güçlük çıkarma!" dedi. (Kehf, 71-72-73)

Dikkat ediniz. Hz. Musa neye sabredememiştir? Bilge kulun gemide delik açmasına, "O'na göre sebepsiz yere bu işi yapmasına sabredememiştir." Gördüğüyle amel etmiştir. Arka planını sormamıştır. "Neden" dememiştir. Ne demiştir peki? "Sen ne kadar kötü bir iş yaptın?" İşte bu telaffuz makamıdır. Yani, meselelerin arka planını sorgulamayan, tedebbür etmeyen, geri plana kafa yormayan, gördükleriyle yargılayan, işittiklerinin gerisindekilere kulak vermeyen kişilik yapılanmasıdır. Ve bu kişilik yapılanmasının, esas gerçeklere, yani meselelerin arka planını teşkil eden gerçeklere tahammül edemeyeceği ifade edilmektedir.

Yine gittiler. Sonunda bir delikanlıya rast geldiler; âlim ve rahmete mazhar kul onu öldürüverdi. Musa: "Bir nefis karşılığı olmaksızın tertemiz bir nefsi mi öldürdün? Kesinlikle çok anlaşılmaz bir şey yaptın!" dedi.

Âlim ve rahmete mazhar kul: "Ben sana 'Kesinlikle sen benimle birlikte asla sabredemezsin' demedim mi?" dedi.

Musa: "Eğer bundan sonra sana bir şey sorarsam, artık benimle arkadaşlık etme! Kesinlikle kovarsan darılmam" dedi.

Bunun üzerine yine gittiler. Sonunda bir köy halkına varınca onlardan yemek istediler. Bunun üzerine onlar da, kendilerini misafir etmekten kaçındılar. Derken orada yıkılmak üzere olan bir duvar buldular. Âlim ve rahmete mazhar kul, onu doğrultuverdi. Musa: "İsteseydin bunun karşılığında kesinlikle bir ücret alırdın" dedi. (Kehf Suresi, 74-75-76-77)

Görüldüğü üzre, Hz. Musa ilk gösterdiği tepkiden sonra pişman olduğu halde, aynı davranışı devam ettirmiştir. Demek ki bu bir "kişilik yapısı"dır. İnsanın "kemalattan yoksun olması halinde" kendisinde tecelli eden davranış biçimidir. Keza, Hz. Musa peygamberin eğitim sürecine işaret eden bu bölümlerde, ham hallerinden nasıl arındığı gösterilmekte, Hz. Musa üzerinden tüm insanlığa mesaj verilmektedir.

Ve pasaj devam eder;

> Âlim ve rahmete mazhar kul: "İşte bu, aramızın ayrılmasıdır. Şimdi sana o, üzerine sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin birinci anlamlarını haber vereyim:
>
> Gemi olayına gelince; o, denizde çalışan birtakım miskinlerindi. İşte o nedenle ben onu kusurlu hale getirmek istedim. Ötelerinde de bütün sağlam, güzel gemileri gasp edip alan bir kral vardı.
>
> Delikanlıya da gelince; onun anne-babası mü'min kimselerdi. İşte o nedenle biz, onun, anne-babasını azdırmasından ve küfre; Allah'ın ilâhlığını ve rabliğini bilerek reddetmeye sürüklemesinden korktuk. Sonra da 'Rableri onun yerine kendilerine temizlikçe daha hayırlı ve merhamet bakımından daha yakınını versin' istedik.
>
> Duvara da gelince; o, şehirdeki iki yetim oğlanındı ve onun altında onlar için bir define vardı. Babaları da iyi bir zat idi. İşte onun için, –Rabbinden bir rahmet olmak üzere– Rabbin onların erginlik çağına ermelerini, definelerini çıkarmalarını diledi. Ve ben onu (duvar doğrultma işini) kendi görüşümle yapmadım. İşte senin, üzerine sabretmeye takat getiremediğin şeylerin ilk plandaki anlamı! (Kehf, 78-79-80-81-82)

Bu bölümde Hz. Musa'nın sabredemediği bilgi, yani olayların iç yüzü ortaya konulur. Keza, bu verilere bakarak birçok kimse, "Bilge kulun" gaybı bildiği yanılgısına kapılır. Bölümden anlaşılan, "Bilge kulun o bölgeyi çok iyi bilen bir kişi olduğudur." Keza, ilk açıklamasında "Ben", sonra "Biz" ve "O" zamirleri kullanılır. Gemiye korsan saldırı olacağını bildiğine göre bölgeyi tanımaktadır. "Biz" zamiriyle bir çocuğu öldürdüğüne göre yaşadığı bölgedeki yönetimin de başındadır ve bir idamın infazını yapmıştır. Ve sonuncusunda da Rabbin dilemesine işaret etmiştir.

Ayetin başında, "Hz. Musa'nın yanında olan yoldaş ne oldu?"

Bir anda kayboldu.

Bu yoldaş, yani nefsini terk eden, lakin yine de vesveseye tabi olan bu yoldaş, yine Hz. Musa'nın kendisidir. Hz. Musa'nın iki halinin farklılığı dile getirilmiş ve böyle bir kıssa ortaya çıkmıştır.

Ve şimdi dikkat!

Bölümün başında surenin 59. ayetini vermiştim. Zalim kavimlerin helakından bahsediyordu bu ayet. Ve hemen arkasından böyle bir kıssa devreye sokuldu. Şu halde, meselelerin arka planını düşünmeyen, gördüğüyle amel eden, kendisine gösterilene tabi olan, hakikatlere kulak tıkayan, şekilci, göze aldanan, nefsini kabartan, miting kürsülerinde konuşulanlardan ibaret bir okuma yapan, gerçeklerden dem vurulduğunda kulağını tıkayan, olan bir olayın nedenlerini anlamaya çalışmak yerine, olayın kendisini baz alarak kelam eden insanların çoğunlukta olduğu toplumlar, helak edilirler. Nasıl mı? Yine Kehf Suresi'ndeki ayetlere göre, "kendi elleriyle, kendi kendilerini helak ederler..."

Sureyi günümüze getirirsek eğer, kişinin kıldığı namaza bakıp yaptığı hırsızlığı görmeyen, yaşanan hadiseleri kendisine

anlatılanlardan ibaret değerlendiren, akletmeyen, sorgulamayan, fikretmeyen insanların sayıca çoğalması halinde, bu durumdan nemalanan kimseler idareci olurlar. Ve doğal bir kanundur ki, bu kimseler, ellerindeki gücü kötüye kullanmak suretiyle, o toplumun helakına, yok olmasına sebep olurlar.

Ne kadar muazzam bir mesaj veriyor değil mi dostlar?

Şu günlerde, bu sureyi tekrar tekrar tefekkür etmek, örgütlü cehaletin ıslahı için, bu temel insani hakikati ifşa etmek hayrına mazhar oluruz inşaallah.

Keza, "Allah, aklını kullanmayanların üzerine pislik yağdırır." (Yunus, 100)

FUHUŞ (SERMAYE BİRİKİMİ) YAPILMAYACAK!

Size bir kavramdan daha bahsedeceğim: "Fuhuş".

Malum, "Bir erkek ve kadının evlilik dışı ilişkisi, ekseriyetle belli bir ücret karşılığı yapılan ilişki..."

Öncelikle, evlilik dışı ilişkiyi meşrulaştırdığımız yanılgısına düşülmesin. Derdim bir kavramı en doğru biçimde açabilmektir.

"Fahiş", "fuhuş" gibi kavramlar ekonomik kavramlardır. Yüksek fiyata "fahiş fiyat" denir. Hayat kadınlarına "fahişe" demelerinin nedeni; aslında verilen paranın yüksek olduğunu ima etmektir. Dolayısıyla bir kişiye "fahişe" denildiğinde, o kişinin öncelikli olarak alınıp satılan bir şey olduğu ifade edilir.

İslam fıkhında "havaic-i asliye" dediğimiz asgari ihtiyaçlar arasında "Bir (1) eş" vardır. Erkek ya da kadın... Bir eşe sahipken, başka bir arayış içinde olma durumu, yani ihtiyacından fazlasını kendisinde toplama durumu nedeniyle girilen ilişkiye fuhuş denilir. Aslında ekonomik ilişkiye bağlı, yani ekonomik-politik bir kavramdır.

Kur'an'da bu kavramın anıldığı yerlerin tamamında, cinsel ilişki vurgusu öne çıkar. Ekonomik vizyon görülmez hale getirilir. Halbuki bu kavram bu kadar sığ değildir. Elbette "cinsel boyutu" vardır ama bu tek başına değildir. Temel anlam ve yan anlamları vardır.

Şimdi çok dikkat edin;

"Fahiş fiyat" demek, "fazla fiyat" demektir. Bunu kim belirler?

Bir yerde bu kavram kullanılıyorsa orada kapitalizm var demektir. Çünkü fiyat belirleyicisi "kişiler"dir. Fiyatları kişiler belirlediğinde itiraz babında bu ifade kullanılır. Yani o ortamda "la ilahe illallah" rüknu ihlal edilmiştir. Ve ticari ilişkiler "fuhuş" olmuştur. Dolayısıyla bu kavramların derinliğini görünmez kılarak, "örfe aykırı cinsi münasebetlere neden olan" temel psikolojik altyapının kendisini oluşturan "mülkiyet ilişkisi" görmezden gelinir. Metalaştırılan her şey ile kurulan ilişki "fuhuş"tur. "Havaic-i asliye", yani "asli ihtiyaçlar" hariç...

Vatandaş kocaman bina dikmiş, kapısına "Lehulmülk/mülk Allah'ındır" yazmış. Fakat tapusunu kendisinde tutuyor, ihtiyaç duymadığı halde bunlara sahiplik/rablik iddia ediyor. Fakat kiracılarından birisi "zina ettiğinde" arslan kesilip vatandaşı fuhuşla suçlarken, kendi yaptığı işi meşru görüyor. Evet, bu zina türü, ya da fuhuş türü (ki her ikisi de fuhuştur) toplumsal açıdan çok daha tehlikelidir.

Fuhuş, bir diğer yönüyle "ezen ezilen çelişkisindeki ilişki türü" de olabilir. Durumundan memnun olan "ezilen tip" fuhuş fiiline muhataptır. Ezenler zaten muhataptır. Bu yönüyle de kavram daha da derinleşir.

Kur'an kavramları etkisizleştiriliyor. Bu bir zulümdür, ihanettir. İnşallah kavramları öz anlamlarıyla açmaya devam edeceğiz.

Fuhuş fiilinde hep "kötü yola düşürülmüş kadınlar" hedef gösterilir. Düşürenler, zulmedenler suçsuz görülür. İşte bu toplumsal ikilik, ataerkil şuurun dayattığı sosyal ilişki biçimleri, bunlar da kavramın hedefindedir.

DİN SÖMÜRÜSÜ YAPILMAYACAK!

Kur'an'da geçen dört sıfat, "ruhban", "ahbâr", "hâmân", "rabbiyun"... Bunlar din adamlarının sıfatlarıdır. Kur'an çok ilginç biçimde din adamlarını eleştirir. Birlikte bakalım:

Ruhban: Sözlükte "korkmak, ürpermek" kökünden gelir. Korkutmak, tedhiş uyandırmak, yıldırmak, ürpermek, dehşet saçmak (irhâb), korkutmak, yıldırmak (terhîb), terörist (irhâbî), terörizm (irhâbiyye), Allah'tan korkan, ürperen, keşiş (râhib), korku, heybet (rehbe), fobi (ruhâb) kelimeleri bu kökten gelir... (Ruhbanizm, bir terör koludur.)

Ahbâr: Sözlükte mastarı "mürekkep" demektir. Mürekkep (hibr), hokka, divid, mürekkep şişesi (mihbera), piskopos/Yahudi hahamı (ahbâr) kelimeleri bu kökten gelir... Şu halde Ahbâr Allah, kitap, din mevzularında hokka, divid ve mürekkep kullanarak yazılar yazan kişi demek oluyor. Zamanla bunlara din âlimi veya ahbâr denmiş.

Hâmân: Eski Mısır'da din adamlarına verilen ad. "Ha-Amon"dan geliyor. "Hâmân", Arapçalaşmış halidir. Tapınak görevlisi, din adamı için kullanılır.

Rabbâniyyûn: Kendilerini Rabb'e adamış olanlar, "Rabbciler" manasındadır. Rabb'in kitabını korumak, Kitab'ın şahitliğin yapmak ve onunla hüküm vermek gibi görevleri olduğu belirtilir. (Maide; 44). Bugün için şekil ve statü olarak "din adamı" görüntüsünde olmasa da "İslam davası", "Kur'an hizmeti", "Kur'an şakirdi", "Kur'an'a çağrı", "himmet, hizmet,

şahitlik, davet, İslami mücadele" vs. adı altında Allah, Kitap, din davası güden tüm kişi ve grupları ifade eder...

> Firavun ise şöyle dedi: "Ben, sizin için benden başka bir ilâh bilmiyorum. Ey Hâmân! Bana tuğlalardan bir kule yap. Belki Musa'nın tanrısına çıkarım. Bu (Musa) kesinlikle yalancının biri. (Kasas, 38)
>
> Rahipliğe gelince, onu onlar uydurdular. Biz onlara böyle bir şey emretmedik. Allah'ın rızasını aramak amacıyla böyle yaptılar, fakat gereğini de yerine getirmediler. Biz de içlerinden iman etmiş olanlara mükâfatlarını verdik, ama çoğu yoldan çıkmıştı. (Hadid, 27)
>
> Onlardan birçoğunun günah, saldırganlık ve haram yiyicilikte birbirleriyle yarıştıklarını görürsün. Yaptıkları ne berbat bir şey! Bari ruhbanları ve ahbarları onları günahkârca sözlerden ve haram yiyicilikten alıkoysaydılar. Yaptıklardı ne berbat bir iş! (Maide, 62-63)
>
> Ruhbanların ve Ahbârların birçoğu, insanların mallarını hem haksızlıkla yiyor hem de onları Allah yolundan alıkoyuyorlar. Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda infak etmeyenleri acı bir azabın beklediğini haber ver. (Tövbe, 34)
>
> Rabbe adanmış olanlar ve din âlimleri (Râbbiyûn) de Allah'ın kitabını korumakla sorumlu ve ona tanık olmaları dolayısıyla onunla hüküm verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun ve Benim ayetlerimi üç beş kuruş para için bir kenara itmeyin. (Maide, 44)

Kur'an'da din adamı sıfatları şu kavramlarla birlikte anılıyor:

Yiyicilik, kenz (yığmacılık), Firavun yardakçılığı, yoldan

saptırma, dinin gerçeklerini üç beş kuruşluk menfaat için çarpıtmak, harama sevkedicilik...

Şu işe bakın... Din adamı manasına gelen kavramların bulunduğu yerlere bakın! Geldikleri manalara bakın, durumun ne kadar vahim olduğu görülecektir.

Bugün de durum böyle değil midir?

Yağma, rant, talan, haram, dalavere, palavra, ikiyüzlülük, uşaklık, ihanet, zorbalık, yiyicilik, kenz; din elbisesini tersten giyenlerin, ruhban ve ahbarların kontrolünde değil mi?

Kur'an hep haklı çıkıyor. Kur'an şirke meydan okuyor...

Evet...

Allah bizleri onların şerrinden korusun.

EZİLENLER ÖNDER OLACAK!

Allah Resulü'nün etrafına toplanan kalabalık çarşıda pazarda çalışan müminlerin mescid'e nasıl davet edileceğini tartışırken Resul'ü Ekrem Bilal'i işaret etti.

Açıkçası bu şaşkınlık yaratmış, garipsenmişti. Çünkü Bilal "peltek" idi. "Ş" sesini söyleyemiyordu. Ama sonra bu tercihin nedeni ortaya çıktı;

Bilal-i Habeşi, **"Hayye Alel Salat"** diye haykırdı!

O gün insanların bu cümleden ne anladığı da malum. Ve günün şartları içinde kazandığı anlam da ortada. Bugün bu cümleyi Türkçeleştirirsek **"Haydi Devrime!"** dememiz icab eder.

Haydi Devrime!

Hayye Alel Felah! / Haydi Felaha / Barışa!

Devrim Ayetleri kitabımın "Namaz" bölümünde ifade etmiştim. Bu bahiste makaleler de yazdım. Kur'an vizyonundan çıkan namaz, "Devrimci bir manifesto" olduğudur.

Çünkü yüzünüzü "Mescid-i Haram" yönüne çevirirsiniz. Orada "ihram" vardır. Yani eşitlik...

Düşünün, bembeyaz giyinmiş insanlar. Zengin fakir ayrımı yok. Bugünün ihramından bahsetmiyorum, Allah elçisinin yaşattığı ihramdan bahsediyorum.

Kıble, hedef demektir.

Döndüm yüzümü "kıbleye" dediğinizde; "döndüm hedefime" demiş olursunuz. Hedef bellidir: İhram, yani eşitlik.

Ve bu hedefe ulaşmak için üç şey yaptığınızı söylüyorsunuz. Kıyam (isyan ve itiraz), rükû (zenginin yoksullaşması, sınıf intiharı), secde (bu ilkelere itaat).

Evet, namaz bu yönüyle devrimci bir manifestodur. Yani "namaz" bir devrimin içeriğini sunuyor. Zaten namazın sonunda verilen selam da bu anlama gelir. "Esselamu aleykum ve rahmetullah!" Yani "Allah'ın rahmet ve selamı üzerine olsun" diye tamamlanır.

İşte bu eyleme yapılan çağrı olan ezan, "ş" sesini söyleyemeyen peltek bir **Öteki / Siyah** tarafından yapılmıştır. Köle kökenli sahabe Bilal-i Habeşi.

Yani, yeryüzünün ezilenlerinin orada önder olduğunun işareti verilmiştir.

Öte taraftan "salat" kelimesi "destek" manasına gelir. "Hayye alel salah" (haydi desteğe, direnişe) gibi anlamlara da gelir.

Haydi boyunduruğu kırmaya, eşitlenmeye, zulme isyan etmeye! Haydi kardeşler gelin!

"Allahu Ekber", yani Allah büyüktür. "Ekber/kbr", "en büyüktür" manasına gelir. O halde; "Ebu Cehil, Firavun, Nemrut büyük değildir!" gibi bir mana da ortaya çıkar. Bugün için de durum öyledir.

"Allahu Ekber" lafzını işittiğimde, "ABD, İsrail büyük değildir!" diye düşünüyorum. "Onlara itaat etmeyiz" gibi bir anlamın yarattığı hislerle yoğunlaşıyorum. Ve ezan sesini her işittiğimde bu yazdığım anlam dünyasında kaybolup gidiyorum...

Haydi Devrime!

Yüreğimi elime alıp camiye koşasım geliyor! Devrim için toplanıyorlar! Zalimlerin uykusunu kaçıracak bir kalabalık toplanıyor diyorum. Sonra ayılıp, bizim camileri anımsıyor,

otur oturduğun yerde diyorum...

Ve namazımı kendi özel hanemde ikame ediyorum...

Kendime sürekli olarak, kıyam edeceğimin, rükû edeceğimin sözünü veriyor, yüzümü ihrama çevirmenin yarattığı sorumluluğu tefekkür ediyorum...

Evet. Hayye Alel Salah! Haydi devrime!

Zalime, zorbaya, kula kulluğa karşı. Haydi devrime!

PEYGAMBERİN ÖRNEKLİĞİNE UYGUN DAVRANMAK!

Ukbe b. El-Haris'ten nakledilir:

> Resulullah ikindi namazını kıldı. Allah Resulü namazdan sonra kalktı, bir şey söylemeden koşturarak evine vardı. O'nun bu koşturması cemaati endişelendirdi. Çıkıp geldiğinde onların endişesini görünce dedi ki: "Evimizde biraz altın vardı. Evimizde bulunmasından hoşlanmadım, bir an önce fakirlere dağıtılmasını emrettim." (İmam Rüdani, *Cem'ul Fevaid*, c3. s.144 (7957)

Dinle Ey Simsar...

Dinle Kitap'tan.

Dinle Ey Din Taciri, Ey Molla...

İbn-i Mesud'dan:

Allah Resulü buyurdular ki, "Dünyaya rağbet edip, mülk edinmeyin." (İmam Rüdani, *Cem'ul Fevaid*, c3. s.146 (7968)

"İman Ya Rabbi"den, "İmar Ya Rabbi"ye transfer olanlar dikkat etsin!

"Dindar nesil yetiştirenler" dikkat etsin!

Din mi arıyorsunuz? Issız çölde din arayanlar, gaflet bataklığında gül arayanlar gibidirler. Din, hayatta ve yaşıyor. İşte Allah'ın Peygamberi, işte Din'ü Dünya...

Namaz kılarken "abdest aldırılmış faizinin getirdiklerini" hesap edenler... İyi okuyun. Görün...

Evet, uykularınıza musallat olacak o gerçeği görün.

Mücahitlikten müteahhitliğe terfi eden madrabazlar. Ey simsarlar...

Yalanlarınıza paravan ettiğiniz Din'ü İslam'ı iyi tanıyın. İslam'ın son Nebi'sine dikkat edin. Namaz biter bitmez eve koşan, evdeki altınları dağıttıran o hakikat elçisine kulak kesilin...

Üstünde kuluçkaya yattığınız servetlerin gölgesinde kıldığınız namazlar eşliğinde çıktığınız zulüm seferinde hangi derenin suyu olduğunuzu görün. Anlayın artık!

"Dindar nesil" yetiştiricileri, bu hakikatlerden uzaktır. Onlar; gerçek manada İslam'a değil, işlerine gelen, keselerine dokunmayan bir dine tabi olmuşlardır.

Bakınız ne diyor Allah'ın Resulü;

> Yanımda Uhud Dağı kadar altınım olsa, borcumu kapatacak bir miktardan fazlasını aradan üç gece geçmeden dağıtırım ve bundan da çok haz duyarım. (İmam Rüdani, age, s.146 (7966)

"Ehl-i Sünnet vel Cemaat" demek, Peygamberin yoluna tabi olmak demektir. Siz, ehl-i sünnet yolundan çıktınız...

"Ehl-i Servet vel Şatafat" oldunuz...

Allah Resulü'nün zühdünü tercih saydınız. Sakalını taklit edip, icraatlarını terk ettiniz. O'nun gibi yemeyi, içmeyi tercih etmeyip, O'nun gibi giyinmeyi üstün tuttunuz. Bu yolla aldattınız, kandırdınız.

Enes (r.a.)'dan naklen: "Peygamber yarına hiçbir şey saklamazdı." (İmam Rüdani, age, s. 144 (7956)

Dindarlık, kişinin kıldığı namazla değil; edindiği servetle malum olur. Parayı seven Allah'ı sevemez. Allah'ı seven, parayı, zorbalığı, emperyalizmi sevemez...

Rahmeti seven, hiç zahmetle anılır mı? Zahmeti seven, rahmetle anılır mı?

Kıldığı namazları şov aracı yapanların, Allah Resulü namaz kılarken dahi yoksulları düşünüyor iken, bu riyakârlıkları üzerinden insanları aldatması nasıl bir iştir?

Dedik ya, "Ehl-i Servet vel Şatafat..." Dindar neslin yolu, erkânı budur.

Peygamber sünnetini terk edenler, Obama'nın sünnetine tabi oluverir! Şeytan, dosdoğru yolun üzerinde pusuya yatmıştır. Malum, kendi ahdi bu yöndedir. O yüzden kişi, dosdoğru yolda olduğunu söyleyenleri tartmalıdır. Turnusol kâğıdını verdik, Peygamber'in ölçüsüne bakacaksınız, malına, mülküne, servetine ve refah sahiplerini kollayıp kollamadığına bakacaksınız...

Milli Görüş gömleğini çıkartanlar, o gömlekle beraber İslam külliyatlarını da raflardan indirip sandıklara saklamışlar. Ne Mevdûdi, ne Şeriati, ne Seyyid Kutup kalmış hafızalarda. Cahız'ın *el-Bukhala*'sı (Cimriler) da silinmiş hafızalardan. Zühd gitmiş, riya gelmiş. Talan, yalan, mal devşirme "din'ü devlet oluvermiş..."

Allah körlere basiret ihsan eylesin.

EHL-İ SÜNNET Mİ? EHL-İ SERVET Mİ?

Hazreti Peygamber insanların gözlerine bakarak konuştu:

> Bir kısım insan vardır, Allah'ın mülkünden haksız bir surette mal elde etmeye girişirler. Halbuki bu, kıyamet günü onlara bir ateştir, başka değil. (Buhârî, *Hums* 7; Tirmizî, *Zühd* 41, 2375).
>
> (Benî Âdem'den) hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir taamı asla yememiştir. Allah'ın peygamberi Dâvud aleyhisselâm elinin emeğini yerdi." (Buhârî, *Büyû* 15.)
>
> Müslümanlar üç şeyde ortaktırlar: Su, ot ve ateş. (Ebu Davud, *Büyû*, 62, 3477).
>
> Altına tapanlar (abd) mel'undur, gümüşe tapanlar mel'undur. (Tirmizî, *Zühd*: 42, 2376; İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları: 3/171)

Özellikle de son hadiste geçen "abd" yani kulluk ifadesi çok önemli bir ifadedir. Abd, arap dilinde "kulluk" kelimesine karşılık kullanılır. Kelime-i Şahadet getirirken; "abduhu" ifadesi kullanılır.

Abd/kulluk, bir sürece uyumlanma manasında kullanılır. Kur'an bu ifadeyi kullanırken, enteresan bir benzetme üzerinden anlamı derinleştirir:

> Ey âdemoğulları! Ben size, "Şeytana kulluk etmeyin, o sizin için açık bir düşmandır!" demedim mi? (Yâsîn Suresi 60. ayet)

Şimdi dikkatinizi odaklayın:

Şeytan kelimesi, daha evvel de belirttiğim üzere; "uzaklaşmak" manasına gelmektedir. Şeytan Âdem'den uzaklaşarak, Allah'tan uzaklaşmıştır. Âdem'e, yani insani değerlere itaat etmeyerek Allah'tan uzaklaşmıştır. O halde Kur'an'ın hakikati olarak söylemek farz olur ki; Allah'a yakınlaşmak için, insani değerlere yakınlaşmak gereklidir.

Şeytan'a kulluk etmeyin ifadesi, "insani değerlerden uzak olan" bir irade ya da tavra biat etmeyin manasına gelir.

Abd/kulluk; uyumlanmak demektir. Allah'a kul olmak, O'nun programına tabi olmak manasına gelir. İşte o programın içtüzüğü, yukarıda saydığımız Peygamberimizin hadisleri dahilinde belirginleşiyor.

Kur'an'ın genel yaklaşımları dahilinde, zulme ve emperyalizme direniş, Şeytan ile mücadeledir. Şeytan'a, yani insani ve ahlaki değerleri katletmeyi meslek edinmişlere açılan savaş Âdemi tavırdır. Allah'a kulluktur.

Ehl-i Sünnet vel Cemaat'ten bahsetmiştim. Malumdur, İslam düşünce sistemi içinde, Hz. Peygamber'in yaklaşımlarına tabi oluşun adı budur. Genellikle, Peygamberle hiç alakası olmayanların kendisini vitrine çıkartmak için kullandığı bir kavramdır. Bu kavram nazarınca, İslam'ın tebliğ önderi Hz. Muhammed'in genel çizgisi, yukarıdaki dört hadis dahilinde dahi özetlenmekteyken, Kur'an'ın gerçekleri bu kadar belirginken, mal yığan, servet biriktiren, kapitalizmle ittifak eden, Haçlı'yla işbirliği yapan birinin Ehl-i Sünnet vel Cemaat tavrında kaldığını iddia etmek komik olur.

Onlar olsa olsa "Ehl-i Servet vel Şatafat!" olur!

İşte gerçek Ehl-i Sünnet'in sözleri:

Kim şatafatlı elbise giyer, şaşaalı binite binerse Allah

ondan yüz çevirir. Her ne kadar kerim davransa bile. (Ebu Zerr el-Gıffari, *Kitabu'z Zühd*, s. 177, no: 796)

Üveys'ul Karani tüm elbiselerini infak etmiş, çıplak kaldığı için Cuma namazına gidememiştir. (Uveys'ul Karani, *Kitabu'z Zühd*, s. 354, no : 2023)

Ve Ammar'ın Ali'ye karşı duran Amr'a attığı o tokat;

"Amr! Mısır valiliğini ele geçirmek karşılığında dinini sattın!" Amr: "Hayır, öyle bir şey yok, fakat ben, Hz. Osman'ın katillerine kısas uygulanmasını istiyorum demişti."

"Ben seni nasıl tanıyorsam, senin hakkında öylece şehadet ederim. Sen Allah için böyle bir şey yapmazsın. Belki bugün ölmezsen, yarın öleceksin. Herkese niyetine göre hakkı verildiği zaman sana ne verileceğini düşün. Sen, bugün İslam devletinin bayrağını taşıyan adama karşı, Resulullah'ın hayatında da üç defa savaşa katıldın. Bu da dördüncüsüdür. Senin bu seferki hareketin daha öncekilerden daha iyi ve doğru değildir!.." (İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 259).

Ve Selmân...

Eğer sen Müslümanların toprağından bir dirhemden az veya fazla bir para alır, sonra onu, haksız bir şekilde sarfedersen, sen halife olmayıp bir melik olursun. (Taberi, a.g.e., IV, 211; İbnu'l-Esir, Tarih, III, 59).

Allah Elçisi işte bu yürekler eşliğinde zafer kazandı... Bugünün dindarları mı?

SONUÇ

Kitapta özellikle tarihsel analizler yapmış olmam, modernite ye dikkat çekmem garipsenmiş olabilir. Esasen dinin mahiyetinden kopuk gibi görünen bu süreçlerin tahlili "ne alakası var" dedirtmiş olabilir. Lakin şu bir gerçektir ki, din, bugün iktidar muhiplerinin ayakkabı kutusu doldurmak ve dolmuş ayakkabı kutularını aklamak için kullandığı mistik manevi bir öğretiden çok daha fazlasıdır. Ya da tekbir getirerek kafa kesen kıllı şeytanların pisliklerinden uzaktır. Dini anlamak için tarihi, toplumu anlamak gerekir. Hz. Peygamber'in devrimci mücadelesini anlamak için, O'nun hayatından ziyade, Kur'an ve dinin mesajına bakmak gerekir.

Umarım bu yararlı bir çalışma olmuştur.

KAYNAKÇA

Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin Delilleri (Yahudi ve Hıristiyan Kutsal Kitaplarındaki), Ali B. Et-Taberi, Ensar Neşriyat, 2012

Taberi Tefsiri, Hasan Karakaya-Kerim Aytekin, Hisar Yayınları, 1996

Tarih-i Taberi, Ebu Cafer Muhammed Bin Cerir-üt Taberi, Sağlam Yayınları, 2007

Devlet, İbni Haldun, İlke Yayıncılık, 2008

El-Fevaid / Faydalar, İbni Kayyım El-Cevziye Polen Yayınları, 2006

İslam Tarihi, Siret-i İbn-i Hişam, Kahraman Yayınları, 2001

Kelimet'ül -İhlas, İmam İbni Recep el-Hanbeli Hak Yayınları

Mukaddime, İbni Haldun (3 cilt takım) Onur Yayınları, 2013

Zühd ve Zahidlerin Vasfı, Ebu Said İbni Arabi/Mehmet Emin Akın, Medarik Yayınları, 2006

Âdem'in Vârisi Hüseyin-Şehadet, Dr. Ali Şeriati, Fecr Yayınevi, 2010

Dine Karşı Din & Anne Baba Biz Suçluyuz, Dr. Ali Şeriati, Fecr Yayınevi, 2009

Dünya Görüşü ve İdeoloji, Dr. Ali Şeriati, Fecr Yayınevi, 2011

Özgürlük ve Mülkiyet & Rönesans'tan Aydınlanma'ya Batı Siyasi Düşüncesinin Toplumsal Tarihi, Ellen Meiksins Wood, Yordam Kitap, 2012

Rönesans, Aydınlanma ve Sosyal Demokrasi, Mirza Turgut, Mola Kitap, 2012

Anarşizm, Henri Arvon, İletişim Yayınları, 2014
20. Yüzyılda Marksizm, Daryl Glaser/ David M. Walker, Versus Kitap, 2011
Cennetin Eleştirisi & Marksizm ve Teoloji, Roland Boer, Ayrıntı Yayınları, 2013